

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA WSPARCIA DZIAŁAŃ

ROLA I ZADANIA DOWÓDCY I SZTABU ZGRUPOWANIA WOJSK LĄDOWYCH W ZAKRESIE UŻYCIA ARTYLERII

Praca naukowo-badawcza
pk. „DOWART-2”

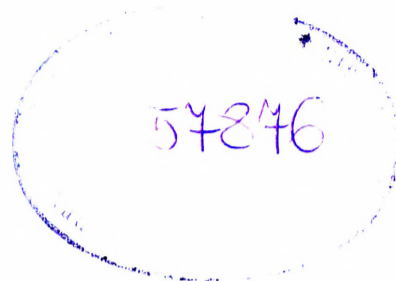

57876

A K A D E M I A   O B R O N Y   N A R O D O W E J

W Y D Z I A Ł   W O J S K   L Ą D O W Y C H
K A T E D R A   W S P A R C I A   D Z I A Ł A Ń

ROLA I ZADANIA DOWÓDCY I SZTABU ZGRUPOWANIA
WOJSK LĄDOWYCH W ZAKRESIE UŻYCIA ARTYLERII
pk. DOWART -2

praca naukowo-badawcza

W A R S Z A W A

2004

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
Rozdział 1. PROBLEMY UŻYCIA ARTYLERII W PROCESIE DOWODZENIA ZGRUPOWANIEM WOJSK LĄDOWYCH	7
1.1. Zadania artylerii we wsparciu ogniowym wojsk	11
1.2. Podział sił i środków	13
1.3. Ugrupowanie i manewr artylerii	15
1.4. Synchronizacja ognia i manewru	17
1.5. Kierowanie ogniem artylerii w toku działań	20
Rozdział 2. ZAKRES, PROCEDURY I TECHNIKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UŻYCIA ARTYLERII PRZEZ DOWÓDCĘ ZGRUPOWANIA WOJSK LĄDOWYCH	24
2.1. Zakres odpowiedzialności dowódcy za wsparcie ogniowe	24
2.2. Integracja wsparcia ogniowego z działaniem wojsk w procesie planowania	26
2.3. Planowanie ognia artylerii w wymiarze ogólnowojskowym	39
2.4. Akceptacja ognia	42
2.5. Kierowanie wsparciem ogniowym	45
Rozdział 3. KOMPETENCJE I OBOWIĄZKI ORGANÓW SZTABOWYCH	53
3.1. Cele i zadania poszczególnych komórek funkcjonalnych	57
3.2. Kompetencje zespołów i sekcji związane z planowaniem użycia artylerii	61
Rozdział 4. KOMPETENCJE I OBOWIĄZKI ORGANÓW DOWODZENIA ARTYLERIĄ	85
4.1. Skład, zadania i rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią	86
4.2. Kompetencje szefa artylerii oraz zadania Sekcji Artylerii w procesie decyzyjnym dowódcy zgrupowania	108
4.3. Obowiązki i uprawnienia szefa artylerii w walce	123
Rozdział 5. FORMY I PROCEDURY OPRACOWANIA I STAWIANIA ZADAŃ ARTYLERII	138
5.1. Opracowanie i stawianie zadań artylerii zgrupowania wojsk lądowych	138
5.2. Formułowanie i przekazywanie zadań w pododdziałach artylerii	165
5.3. Treningi przed wykonaniem zadań jako forma weryfikacji zadań i przygotowania pododdziałów artylerii do ich wykonania	180
ZAKOŃCZENIE	198
LITERATURA	199

Recenzent:

płk prof. dr hab. Adam TOMASZEWSKI

Skład zespołu autorskiego:

płk prof. dr hab. Czesław JARECKI – kierownik pracy, wstęp, rozdziały 1 i 2,
zakończenie

ppłk dr Zdzisław POLCIKIEWICZ – rozdział 4

mjr dypl. Piotr MALINOWSKI – rozdział 3

mjr dypl. Tomasz RUBAJ – rozdział 5

WSTĘP

W miarę rozwoju technicznych środków walki, wsparcia i zabezpieczenia, dowodzenie w działaniach połączonych staje się coraz bardziej złożone. Współczesny dowódca dysponując bogatym arsenałem środków rozpoznania i rażenia, o różnych właściwościach i możliwościach bojowych musi umieć je wykorzystać i tak skojarzyć ich wysiłki, aby wygenerować optymalną siłę bojową i jak najmniejszym kosztem uzyskać końcowy rezultat działań.

Mimo coraz większego udziału sztabów i ich wyspecjalizowanych organów w procesie podejmowania decyzji i kierowania działaniami, dowódca nadal spełnia dominującą rolę w dowodzeniu powierzonymi mu siłami i osobiście odpowiada za końcowy wynik działań oraz zachowanie zdolności sił do dalszych (następnych) działań. Procesy dowodzenia są w znacznym stopniu wspomagane przez techniczne środki dowodzenia, a na obecnym etapie, głównie przez zautomatyzowane systemy dowodzenia. Ma to istotny wpływ na procesy decyzyjno-planistyczne oraz potrzeby i możliwości sprawowania jednoosobowego dowodzenia.

W świetle powyższego niezbędna jest identyfikacja problemów dowodzenia artylerią, jako podstawowym środkiem wsparcia ogniowego w działaniach wojsk lądowych, które musi osobiście rozwiązywać dowódca każdego zgrupowania (oddziału, pododdziału) wojsk lądowych lub osobiście partycypować w ich rozwiązywaniu. Chodzi o to, aby nie tylko obciążać dowódcę za pewne elementy planowania i realizacji przedsięwzięć, ale ustalić te, które nie mogą być delegowane na inne organy lub osoby funkcyjne sztabów. Ze wstępnej analizy sytuacji problemowej wynika, że w dowodzeniu artylerią występuje wiele problemów, które dowódca musi osobiście rozwiązać lub zaakceptować ich rozwiązanie (oceniając ich merytoryczną wartość) przedstawione przez kompetentnych oficerów sztabu lub dysponentów środków wsparcia ogniowego. Dowodzenie artylerią nie jest domeną wyłącznie artylerii.

Jej funkcją jest wsparcie ogniowe, które musi być w centrum uwagi dowódcy i wszystkich oficerów jego sztabu (w stosownym zakresie), bowiem tylko wtedy możliwa jest pełna synchronizacja wsparcia ogniowego z manewrem oraz zapewnienie jego skuteczności przez pozostałe komponenty zgrupowania.

Stosownie do zaprezentowanej sytuacji problemowej **celem pracy** jest przedstawienie racjonalnego zakresu kompetencji i obowiązków dowódcy zgrupowania wojsk lądowych oraz oficerów jego sztabu, dotyczących rozwiązywania problemów użycia artylerii w procesie planowania i prowadzenia działań.

Wyłania się stąd **główny problem badawczy**, którego rozwiązanie powinno dać odpowiedź – jaki jest racjonalny zakres osobistego udziału dowódcy oraz podległych mu organów dowodzenia (osób funkcyjnych) w planowaniu użycia artylerii i kierowaniu jej ogniem podczas operacji (działań bojowych).

Z głównego problemu badawczego wynikają następujące **problemy szczegółowe**:

1. Identyfikacja głównych zagadnień planowania i prowadzenia działań, które muszą być rozwiązywane z udziałem dowódcy i całego sztabu.
2. Określenie zadań szczegółowych osobiście realizowanych przez dowódcę zgrupowania i wymagających jego akceptacji.
3. Racjonalizacja kompetencji i obowiązków pozostałych ogólnowojskowych organów dowodzenia oraz organów dowodzenia artylerią.
4. Ustalenie uprawnień do podejmowania decyzji o użyciu artylerii oraz koordynacji wsparcia ogniowego.
5. Analiza procedur i form przygotowania i stawiania zadań.

Przy rozwiązywaniu powyższych problemów przyjęto następującą **hipotezę roboczą**.

Tylko dowódca zgrupowania wojsk lądowych może trafnie rozstrzygnąć podstawowe problemy użycia artylerii i wytyczyć plan jej działania, którego

realizacja prowadzić będzie do zapewnienia wymaganego poziomu wsparcia ogniowego podczas prowadzenia działań. Osobisty udział dowódcy w rozwiązywaniu tych problemów stwarza również warunki synchronizacji ognia i manewru. Do tych problemów zaliczyć można:

- Określenie zasadniczych zadań wsparcia ogniowego;
- Wskazanie celów wysokoopłacalnych;
- Określenie głównego wysiłku rozpoznania i ognia;
- Podział sił i środków wsparcia ogniowego;
- Ustalenie ugrupowania bojowego oraz przemieszczenia artylerii;
- Przeprowadzenie (udział) gry wojennej w procesie podejmowania decyzji;
- Stawianie zadań oraz przeprowadzenie treningu;
- Kierowanie ogniem w toku działań: decyzje, sygnały wywołania, przerwania i przeniesienia ognia.

Pozostałe zadania szczegółowe powinny być rozwiązywane przez wyspecjalizowane komórki sztabowe i organa dowodzenia artylerią. Udział tych organów umożliwia budowę planu wsparcia ogniowego zsynchronizowanego z manewrem już od początku kształtowania jego zrębów. Końcowe wyniki rozwiązań powinny być akceptowane przez dowódcę. Takie podejście jest znacznie bardziej skuteczne niż opracowanie relatywnie autonomicznego planu wsparcia ogniowego i następnie synchronizowanie go w całości z manewrem i funkcjonowaniem pozostałych systemów operacyjnych.

Praca zawiera wyniki badań kontynuowanych w oparciu o wyniki pierwszej części zadania badawczego, opublikowanych na początku bieżącego roku pod tytułem „Podstawy teorii podejmowania decyzji dotyczących użycia artylerii”.

W toku prowadzenia badań wykorzystano w szerokim zakresie doświadczenia i wnioski z prowadzonych ćwiczeń w wojskach i Akademii Obrony Narodowej (w tym ćwiczenie „Akademicki Pierścień 2004”). Źródłem

materiałów do pracy analitycznej oraz propozycji budowanych metodą konstruktywno-logiczną były wydawnictwa NATO oraz armii USA. Na ostateczny kształt przedstawionych rozwiązań miały wpływ dyskusje i wnioski wysuwane podczas seminariów prowadzonych w katedrze Wsparcia Działań Wydziału Wojsk Lądowych AON.

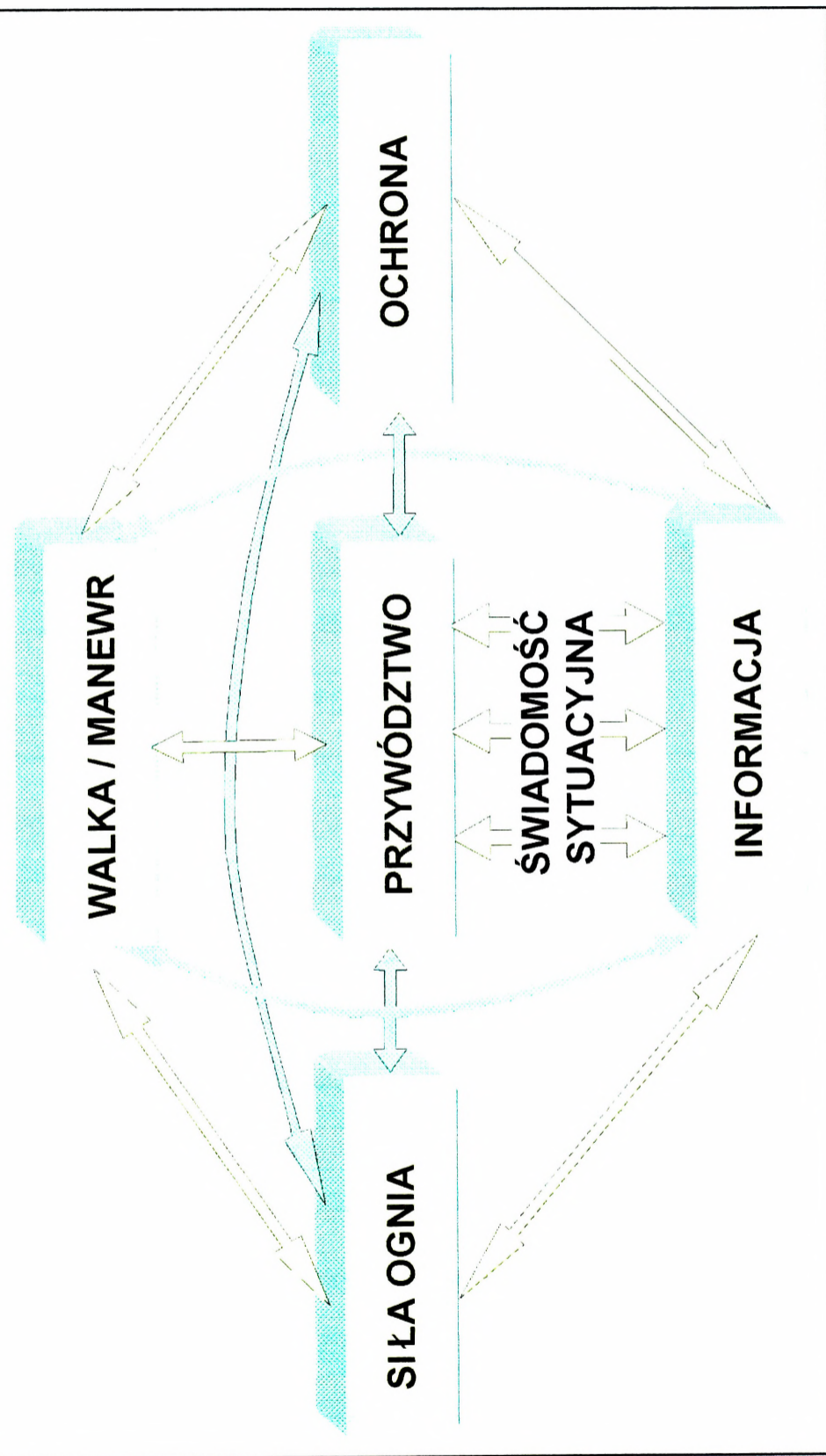
Rozdział 1. PROBLEMY UŻYCIA ARTYLERII W PROCESIE DOWODZENIA ZGRUPOWANIEM WOJSK LĄDOWYCH

Współczesne zgrupowania operacyjne (bojowe) wojsk lądowych składają się z dowództwa, sztabu oraz różnego rodzaju wojsk i służb. Skład, struktura i wyposażenie tych wojsk i służb (sił) jest określane stosownie do celów (zadań) przewidywanej operacji. Do prowadzenia militarnych operacji wojennych (zaczepnych i obronnych) wydziela się do składu zgrupowania siły i środki zapewniające mu wymaganą siłę bojową, która jest niezbędna do pobicia silnie uzbrojonego przeciwnika. Podstawowymi komponentami funkcjonalnymi takiego zgrupowania jest manewr, ogień i ochrona wojsk. Komponenty te spaja informacja, która jest źródłem świadomości sytuacyjnej (ang. situational awareness) dowódcy i oficerów sztabu, pozwalającej skutecznie dowodzić zgrupowaniem we współczesnym środowisku operacyjnym (ang. contemporary operational environment) i osiągać wyznaczone cele operacji.

Komponenty te i relacje między nimi przedstawiono na schemacie 1.

Podstawowym problemem, który musi być rozwiązany przez dowódcę zgrupowania to stworzenie z powierzonych sił, takiego systemu działania (operacji, walki), który pozwoli optymalnie wykorzystać posiadane siły i środki dla osiągnięcia zakładanego celu. Chodzi jednak nie tylko o to, aby każdy rodzaj wojsk i służb wykonał zadanie na możliwie najwyższym, oczekiwanym poziomie. Takie działanie nie jest zbyt złożone. Najczęściej jednostki w toku szkolenia osiągają wysoki poziom wykonania ich podstawowych zadań. Wojska zmechanizowane i pancerne uzyskują wysokie wyniki w prowadzeniu różnych form manewru, artyleria naziemna i przeciwlotnicza w rażeniu różnorodnych celów, wojska inżynieryjne w budowie zapór, przepraw oraz w utrzymaniu dróg i rozminowaniu terenu, a jednostki logistyczne w terminowym zaopatrywaniu. Problem komplikuje się zdecydowanie, gdy trzeba zespolić wysiłki wszystkich dysponentów sił i środków tak, aby każdy z nich prowadził do osiągnięcia celu

KOMPONENTY SIŁY BOJOWEJ WOJSK

Schemat 1.1. Komponenty siły bojowej wojsk

końcowego – pobicia przeciwnika i wykonania zadania. Okazuje się wtedy, że nawet doskonałe rezultaty w wykonaniu manewru, ognia lub budowy zapór niekoniecznie muszą zmierzać najlepszą drogą do osiągnięcia celu operacji, a nawet walki. Działanie wszystkich sił i środków musi być skoordynowane, zsynchronizowane i ukierunkowane na osiągnięcie celu operacji (walki). Takiego zadania nie są w stanie dokonać dowódcy lub dysponenci poszczególnych rodzajów sił. Tę rolę może spełnić jedynie dowódca zgrupowania (całości sił, dowódca ogólnowojskowy¹), posiadające uprawnienia jednoosobowego dowodzenia oraz osobiście odpowiedzialny za wykonanie zadania. Nie wyklucza to oczywiście udziału sztabu oraz dowódców (szefów) podległych sił, którzy przygotowują decyzje i plany akceptowane przez dowódcę oraz pełnią niezbędne funkcje doradcze.

W literaturze poświęconej koordynacji i synchronizacji działań różnych sił i środków przywołuje się często pojęcie efektu synergicznego jako wyniku uzgodnionego działania. Bliższa analiza tego pojęcia w kontekście użycia różnych sił podczas operacji wykazuje, że jest to poważne uproszczenie problemu. Należy sądzić, że chodzi tutaj nie tylko o prosty efekt synergiczny, polegający na tym, że skutek działania uzgodnionego (skoordynowanego) dwóch sił jest wyższy niż ich działania oddzielnego lub kolejnego. To jest oczywiste. Ale nie każdy efekt synergiczny musi wносить adekwatny wkład do końcowego wyniku działań. Niekiedy niższe wyniki uzyskiwane oddzielnie lub kolejno, ale we właściwym miejscu i czasie mogą wnieść znacznie większy wkład w uzyskanie celu końcowego. Zatem celem dowódcy zgrupowania nie jest wyłącznie optymalizacja skutków działań uzyskiwanych przez podległe mu siły i środki traktowane oddzielnie, lecz optymalne wykorzystanie ich możliwości bojowych dla uzyskania końcowego rezultatu. Wymaga to umiejętnego harmonizowania wymienionych na wstępie funkcji walki. Istotne

---

¹ Termin dowódca ogólnowojskowy, oznaczający dowódcę zgrupowania broni połączonych, jest kontrowersyjny. Jednak oddaje w pełni istotę pojęcia ang. maneuver commander lub combined arms commander

miejsce zajmuje wśród nich wsparcie ogniowe, które jest głównym źródłem siły ognia każdego zgrupowania. Siła ognia, aby służyła w możliwie największym stopniu uzyskaniu celu działań, musi być zsynchronizowana z manewrem. Zapewnia ją dowódca (ogólnowojskowy) dysponując pełną informacją (świadomość sytuacyjna). Towarzyszyć temu musi stała troska o ochronę posiadanych sił, przy czym ogień i manewr również warunkują w dużym stopniu tę ochronę.

Świadomość sytuacyjna nie jest tylko atrybutem dowódcy zgrupowania. Muszą ją posiadać wszyscy dowódcy podlegli i oficerowie sztabu, aby mogli planować i organizować działania oraz wносить wkład w kierowanie nimi, stosownie do posiadanych kompetencji, zgodnie z zamiarem dowódcy oraz jednolitym obrazem operacyjnym².

Jak zaznaczono wyżej, podstawowym źródłem ognia jest wsparcie ogniowe. Wsparcie ogniowe jest połączonym i skoordynowanym użyciem ognia pośredniego wojsk lądowych i marynarki wojennej, lotnictwa wojsk lądowych, sił powietrznych, ofensywnych działań informacyjnych oraz środków nieśmiercionośnych przeciwko celom naziemnym do wsparcia działań na szczeblu operacyjnym i taktycznym. Wsparci ogniowe polega na integracji ognia i jego skutków w celu opóźnienia, zakłócenia lub zniszczenia sił przeciwnika, jego funkcji walki i możliwości w osiąganiu zakładanych celów operacyjnych lub taktycznych³.

Jednym z podstawowych i najbardziej niezawodnym środków wsparcia ogniowego, dostępnym na wszystkich szczeblach dowodzenia, a na szczeblu taktycznym często jedynym, jest artyleria. Stąd rozwiązywanie problemów użycia artylerii musi stać w centrum uwagi dowódcy zgrupowania wojsk lądowych każdego szczebla. Na podstawie analizy procesów planowania, organizowania i prowadzenia działań można stwierdzić, że podstawowe

---

² Ang. Common Operational Picture

³ ATP 3.2 „Land Operations”, wydanie NATO 2002.

problemy użycia artylerii to: formułowanie zadań, podział sił i środków, ugrupowanie bojowe i manewr, synchronizacja manewru i ognia oraz kierowanie ogniem w toku działań, stosownie do potrzeb pola walki (realizacji zadania).

1.1. Zadania artylerii we wsparciu ogniowym wojsk

Na proces określania zadań dla artylerii jako środka wsparcia ogniowego ma wpływ szereg czynników. Podstawowy z nich to zadanie postawione przez wyższego przełożonego i zawarte w nim zadania wsparcia ogniowego. Rozkaz operacyjny otrzymany przez dowódcę zgrupowania wpływa bezpośrednio na zadania wsparcia przez wyartykułowanie konkretnych zadań, które muszą być wykonane przez środki wsparcia zgrupowania w myśl decyzji wyższego przełożonego. Fakt ten w istotnym stopniu wpływa na możliwości formułowania i realizacji zadań przez niższe ogniwa.

Podstawową bazą generowania zadań wsparcia ogniowego jest jednak zadanie, z którego wynika konieczność rażenia obiektów przeciwnika lub oddziaływania destrukcyjnego na jego funkcje walki w określonym stopniu, miejscu i czasie przy pomocy środków śmiertelnych i nieśmiertelnych. Na podstawie analizy zadania powinny być sformułowane zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (ZZWO)⁴. Zadania wsparcia ogniowego dotyczą wszystkich środków wsparcia. Na tym etapie nie jest konieczne, ani możliwe typowanie wykonawców, chociaż takie sugestie mogą wynikać bezpośrednio z charakteru zadania wsparcia ogniowego. Zadania wsparcia ogniowego formułowane są pod kątem antycypowanych skutków, korzystnych dla wspieranych wojsk (umożliwiających im lub ułatwiających realizację podstawowych zadań). Istotne miejsce w realizacji zasadniczych zadań wsparcia ogniowego (ZZWO) zajmuje rażenie celów wysokoopłacalnych (CWO)⁵.

---

⁴ ang. EFST (Essential Fire Support Tasks)

⁵ ang. HPT (High Pay of Target)

Właściwe określenie tych zadań pozwala poprawnie realizować planowanie całego procesu wsparcia ogniowego. Zakres i treść ZZWO najczęściej wykracza poza posiadane możliwości ogniowe. Oznacza to że, konsekwentne zastosowanie zasady planowania wsparcia ogniowego „z góry w dół” (scentralizowanego) pozbawiłoby z reguły wpływu podwładnych na sposób wykorzystania, nie tylko środków przełożonego, ale również własnych środków wsparcia ogniowego. Występować może w tym względzie konflikt między zadaniami formułowanymi przez wyższy szczebel a potrzebami (żądzeniami) wsparcia ogniowego na niższym szczeblu na rzecz walki bliskiej. Rozwiązanie tego problemu może następować w postaci uwzględniania (w stosownym zakresie) zadań formułowanych na najniższych szczeblach i przesyłanych wyżej w procesie planowania działań.

Jak zaznaczono, zadania wsparcia ogniowego (ZZWO), określone przez dowódcę i sztab zgrupowania, w wyniku analizy zadania, są podstawą do wykonania kolejnych kroków decyzyjno-planistycznych. Dlatego na podstawie analizy zadania dowódca ogłasza zamiar oraz wydaje wytyczne do wsparcia ogniowego, w których określa, między innymi, ZZWO, a wśród nich cele wysokoopłacalne i priorytety wsparcia. Udokładnienie zadań następuje na podstawie rozpoznawczego przygotowania pola walki (RPPW) oraz potrzeb wynikających z analizy wariantów działania wojsk własnych (wstępnego planu działań zgrupowania). Podczas udokładniania ZZWO zarysowuje się również podział zadań między wykonawców, w wyniku, którego formułowane są zasadnicze zadania artylerii (ZZA)⁶.

Problem podziału zadań między wykonawców (głównie lotnictwo i artyleria) rozwiązywany jest zwykle w formie koordynacji, w której wiodącą rolę spełnia koordynator wsparcia ogniowego (KWO) wyznaczony przez dowódcę. Wszelkie potencjalne konflikty w zakresie koordynacji wsparcia ogniowego rozwiązuje się w drodze kompromisu między udziałowcami (w

---

⁶ ang. EFAT (Essential Field Artillery Task)

interesie zadania jako całości) lub, w razie braku porozumienia, rozstrzyga je bezpośrednio dowódca zgrupowania.

Podział zadań musi być poprzedzony oceną możliwości ogniowych i czasowo-przestrzennych, poszczególnych wykonawców wsparcia ogniowego. Możliwości te są konfrontowane z potencjalnymi zadaniami, najczęściej w toku gry wojennej, poświęconej analizie wariantów działania. Możliwości ogniowe i czasowo-przestrzenne, a właściwie ich konkretyzacja w postaci możliwości wykonania ZZWO i rażenia CWO mają istotny wpływ na wybór wariantu działania zgrupowania (decyzję).

Bardziej szczegółowo proces formułowania i stawiania zadań dla artylerii został przedstawiony w rozdziale 5.

1.2. Podział sił i środków

W ślad za zadaniami wsparcia ogniowego, równoległe z ich podziałem, jako ich konsekwencja, następuje podział sił i środków⁷, który pozwala dostosować ich organiczną podległość do charakteru realizowanego zadania. Oczywiście, zasadnicze zręby podziału sił i środków zawarte są w etatowych strukturach organizacyjnych, zgodnie z którymi poszczególne szczeble dowodzenia dysponują własnymi środkami wsparcia, w tym artylerią i moździerzami. W przypadku zgrupowania, które jest dostosowane do typu operacji charakteru przewidywanych działań, najczęściej trzeba zmienić pokojową strukturę organizacyjną środków wsparcia ogniowego, w tym również artylerii, aby racjonalnie wykorzystać posiadaną siłę ognia.

Podział sił i środków obejmuje dwa, a w naszych warunkach trzy podstawowe przedsięwzięcia:

- ustalenie relacji dowodzenia;
- określenie relacji wsparcia;
- ustalenie zużycia amunicji.

---

⁷ W terminologii NATO temu pojęciu odpowiada termin „Task organization”

Relacje dowodzenia pozwalają ustalić zakres kompetencji i obowiązków dowódców poszczególnych szczebli, a głównie uprawnienia do formułowania zadań i kierowania ich wykonaniem, zgodnie z własną decyzją. Wśród nich występują następujące relacje dotyczące artylerii:

- artyleria organiczna;
- artyleria przedzielona relatywnie na stałe (ang. assignment);
- artyleria przydzielona czasowo (ang. attachment);
- kierowanie operacyjne (OPCON).

Pierwsze dwie relacje są ustalane jeszcze przed otrzymaniem zadania i nie są treścią rozważań decyzyjnych dowódcy zgrupowania. Przydział jednostek artylerii do zgrupowania następuje w momencie jego tworzenia przez organa nadrzędne ze składu wojsk podporządkowania centralnego. Do zgrupowania operacyjnego wojsk lądowych może być przydzielona obecnie brygada artylerii i pułk przeciwpancerny, które w czasie pokoju podlegają dowódcy wojsk lądowych.

Dowódca zgrupowania i dowódcy podległych jednostek mogą tworzyć z posiadanej artylerii (organicznej i przydzielonej na stałe) określone zgrupowania, zmieniając relacje dowodzenia na bardziej racjonalne w świetle realizowanych zadań. Przede wszystkim mogą przydzielać (na okres realizacji zadania) posiadane jednostki artylerii niższemu szczeblom. Taki przydział (attachment) nie daje jednak uprawnień administracyjnych, a pozostałe ograniczenia są zawarte w części rozkazu dotyczącego przydziału.

Kierowanie operacyjne to władza delegowana dla dowódcy niższego szczebla do realizacji konkretnych zadań, zwykle ograniczona do funkcji, czasu lub położenia. W przypadku dowodzenia artylerią taka relacja stosowana jest rzadko. W pełni można ją zastąpić obowiązującymi relacjami wsparcia, które bardziej szczegółowo określają uprawnienia i obowiązki podczas wykonania zadań wsparcia ogniowego przez artylerię.

Szczegółowe uprawnienia w zakresie realizacji zadań wsparcia ogniowego na korzyść wspieranych wojsk określają cztery relacje wsparcia:

- wsparcie bezpośrednie (ang. Direct Support);
- wsparcie ogólne (ang. General Support);
- wzmocnienie (ang. Reinforcing);
- wsparcie ogólne i wzmocnienie (ang. General Support Reinforcing).

Ustalenie relacji dowodzenia i wsparcie pozwala dowódcom wszystkich szczebli określać własne możliwości ogniowe oraz czasowo-przestrzenne warunki ich wykorzystania.

Niezależnie od posiadanych środków wykonania ognia (środków ogniowych) wpływ na wykonanie zadań ma posiadany stan ilościowy amunicji artyleryjskiej oraz jej rodzaje. W zależności od stanu zapasów zgromadzonych i możliwych do odtworzenia w toku operacji, często konieczny staje się jej podział między wykonawców wsparcia ogniowego oraz na etapy operacji i przydział lub wyznaczenie limitów zużycia. Konieczność limitowania może być również spowodowana ograniczonymi możliwościami dowozu amunicji i odtwarzania jej zapasów. Takie rozwiązanie, pomijając inne czynniki, wpływa w sposób wymierny na ostateczne możliwości realizacji zadań wsparcia ogniowego.

1.3. Ugrupowanie bojowe i manewr artylerii

Zasadnicze zadania artylerii oraz podział sił i środków dają podstawę do określenia ugrupowania bojowego artylerii, to jest rozmieszczenia w terenie, w rejonie odpowiedzialności zgrupowania, jej punktów dowodzenia, środków rozpoznania i pododdziałów ogniowych oraz urządzeń logistycznych.

Ugrupowanie bojowe powinno zapewniać możliwości wykonania zadań oraz warunki ochrony sił i środków.

Główny problem polega na tym, że artyleria rozmieszczana jest w ugrupowaniu jednostek ogólnowojskowych, niekoniecznie zgodnie z podporządkowaniem (wynikającym z relacji dowodzenia). Artyleria

zgrupowania operacyjnego wojsk lądowych, podobnie jak artyleria dywizji, z reguły będzie rozmieszczana (ze względu na zasięg) w tyłowej strefie brygady (za batalionami pierwszego rzutu). Z kolei jej elementy rozpoznawcze mogą być rozmieszczone w ugrupowaniu batalionów pierwszego rzutu. Powoduje to duże zagęszczenie środków wsparcia ogniowego w dogodnych rejonach ich rozwinięcia, szczególnie w rejonie głównego wysiłku. Z tego względu podział rejonów rozwinięcia musi być dokonywany w sposób scentralizowany w sztabie ogólnowojskowym z udziałem koordynatorów wsparcia ogniowego. Z reguły szczebel nadrzędny będzie wyznaczał rejony ugrupowania bojowego w rejonach zajmowanych przez niższe szczeble. Takie arbitralne postępowanie wymaga jednak koordynacji jednostek artylerii ze sztabami jednostek, w których rejonie będzie rozwijana artyleria. To zagadnienie może być rozwiązywane na poziomie komórek operacyjnych (S-3) artylerii i ogólnowojskowych lub przez koordynatora wsparcia ogniowego. Zakłada się, że komórka operacyjna będzie posiadała pełną informację dotyczącą położenia wszystkich elementów ugrupowania operacyjnego zgrupowania (jednostki) i będzie odpowiedzialna za zarządzanie terenem w obszarze zgrupowania (swojej jednostki). Trzeba pamiętać, że każdy pododdział artylerii musi mieć do dyspozycji odpowiednio pojemny rejon stanowisk ogniowych, pozwalający na realizację manewru przeciwogniowego.

Znacznie bardziej złożona jest koordynacja przemieszczenia artylerii w toku działań. Dowódca zgrupowania musi jasno określić swoje wymagania dotyczące dyspozycyjności artylerii w poszczególnych etapach działań, z uwzględnieniem nieuchronnej konieczności wykonania manewru. Proces ten może być usprawniony drogą wyznaczania zapasowych (kolejnych) rejonów stanowisk ogniowych i dróg przemieszczania do nich. Pozwala to ustalić takie terminy wykonania kolejnych przesunięć, które nie będą kolidowały z potrzebami wykonania ZZWO. W tym względzie konieczne są również kompromisy polegające na częściowej rezygnacji ze wsparcia ogniowego w czasie

przesunięcia artylerii do nowych rejonów stanowisk ogniowych. Wiąże się to zawsze z pewnym ryzykiem, które powinno być wkalkulowane w plan działań i świadomie zaakceptowane przez dowódcę ogólnowojskowego.

Planowanie przesunięć artylerii obejmuje ustalenie dróg przesunięcia i udostępnienie ich dla artylerii w wymaganym czasie. Koordynacja wykorzystania dostępnych dróg manewru w rejonie zgrupowania (jednostki) to również ważne zagadnienie rozwiązywane przez komórkę operacyjną i akceptowane przez dowódcę. W przypadku dużego natężenia ruchu w rejonie zajmowanych przez zgrupowanie oraz ograniczonej liczby dróg, konieczne jest ustalenie przez dowódcę ogólnowojskowego, priorytetów ich wykorzystania w poszczególnych etapach operacji (działań). W warunkach ograniczonych możliwości rozminięcia i przemieszczenia artylerii (np. w terenie górzystym i zabudowanym), gdzie mało jest dogodnych rejonów oraz dróg manewru, ugrupowanie i manewr artylerii planuje się w sposób scentralizowany.

Ugrupowanie bojowe i manewr powinny zapewniać dogodne warunki ochrony sił i środków. Jednak w tym zakresie konieczność wykonania zadań przeważa nad potrzebami ochrony.

1.4. Synchronizacja ognia i manewru

Wszelkie działania i wysiłki różnych rodzajów wojsk i służb muszą być zsynchronizowane, stosownie do celu operacji (walki). Synchronizacja polega na uzgodnieniu miejsca i czasu działań lub ich skutków tak, aby uzyskać ich maksymalny rezultat końcowy. Wynika z tego, że synchronizacja jest nieodzownym warunkiem skuteczności działań prowadzonych przy użyciu różnych rodzajów broni (sił i środków). Jest ona szczególnym wyzwaniem i zadaniem dowódcy zgrupowania wojsk lądowych. W pełnym zakresie dotyczy ognia i manewru jako podstawowych funkcji działań. Wynika to stąd, że ogień i manewr warunkują się wzajemnie. To znaczy, że każdy manewr taktyczny powinien być wsparty ogniem, a z kolei każdy ogień (jego skutki) powinien

być wykorzystany do wykonania sprawnego manewru. Synchronizacja polega, zatem na wyborze optymalnego miejsca, czasu i siły uderzeń ogniowych, stosownie do oczekiwanych skutków taktycznych.

Zasadnicze problemy synchronizacji można wyrazić akronimem:

M³ w którym:

M₁ - moc ognia;

M₂ - miejsce ognia;

M₃ - moment uderzenia ogniowego.

Moc rażąca ognia określana jest zawsze stosownie do potrzeb wynikających z ZZWO. Wynika ona z zastosowania odpowiedniego sposobu oddziaływania ogniowego, liczby dział (moździerzy, wyrzutni) oraz ilości, mocy i rodzaju amunicji. Wyznacza się je na podstawie prognozowanej skuteczności ognia, umożliwiającej uzyskanie oczekiwanego efektu taktycznego (wyniku).

Miejsce (rejon) wykonania ognia musi również być ściśle dostosowane do potrzeb wspieranych wojsk. Zasadniczą zasadą jest w tym względzie skupianie ognia na kierunku głównego wysiłku działań wojsk własnych, w rejonach umożliwiających wykorzystanie skutków ognia oraz wybór najbardziej wrażliwego miejsca w ugrupowaniu przeciwnika. Na wybór miejsca wykonania ognia wpływa, więc zadanie wspieranych wojsk własnych, ogień innych środków, zapory inżynieryjne, ugrupowanie i charakter działań przeciwnika oraz charakter terenu. Uwzględnia się również bezpieczeństwo wojsk własnych.

Moment (czas) wykonania zadania wsparcia ogniowego najczęściej dotyczy najbardziej krytycznego momentu dla wspieranych wojsk (największego zagrożenia ze strony przeciwnika) uwzględnia również czasowe, niekorzystne położenie przeciwnika zapewniające wysokie skutki ognia. Musi uwzględniać także możliwości czasowe wykorzystania skutków ognia przez wspierane wojska. Dlatego też, niezależnie od momentu otwarcia ognia, istotny

jest czas jego trwania, zapewniający możliwości wykorzystania skutków i uwzględniający bezpieczeństwo własnych wojsk od ognia własnej artylerii.

Synchronizacja ognia i manewru nie jest aktem odosobnionym i wyodrębnionym z procesu dowodzenia. Jest ona jego nieodłącznym elementem i stawia przed nim szczególne wymagania. W wymiarze praktycznym, zmusza do realistycznego uwzględniania możliwości bojowych oraz ogromnej dyscypliny wykonania ognia i manewru przez podległe jednostki.

Synchronizację osiąga się podczas planowania działań, a szczególnie w procesie podejmowania decyzji i stawiania zadań. Ważne miejsce w procesie synchronizacji zajmują techniki symulacji działań, które pozwalają ocenić potrzeby i możliwości czasowo-przestrzenne realizacji zadań z uwzględnieniem wszelkich ograniczeń, występujących w użyciu poszczególnych rodzajów broni. Względy te mogą niekiedy ograniczać liczbę wykonawców lub zmuszać do dostosowania działań (tempo i rozmach przestrzenny) do możliwości wykonawców. Zidentyfikowane ograniczenia są również ważną przesłanką doskonalenia środków walki. Takim rozwiązaniem w procesie decyzyjnym jest **gra wojenna** prowadzona podczas porównania wariantów działania. Pozwala ona ustalić realne warunki i możliwości zsynchronizowanego działania sił i środków angażowanych we wsparciu ogniowym oraz manewru wspieranych wojsk. Podobną rolę spełnia trening przeprowadzany przed przystąpieniem do realizacji zadania. Trening umożliwia sprawdzenie realności postawionych zadań w konfrontacji z możliwościami ich zsynchronizowanego wykonania. Uzyskanie synchronizacji w tych przedsięwzięciach procesu dowodzenia wymaga osobistego udziału w nich dowódcy zgrupowania (jednostki) wojsk lądowych, który potrafi zidentyfikować i rozwiązać wszelkie niedopracowania w tym względzie, ponieważ w największym stopniu utożsamia się, z racji ponoszonej odpowiedzialności, z celem prowadzonych działań (ich rezultatem końcowym).

1.5. Kierowanie ogniem artylerii w toku działań

Po rozpoczęciu operacji (działań bojowych) uruchamia się zawnazaplanowany system wsparcia ogniowego zsynchronizowany z działaniem wspieranych wojsk. Nakłada to na dowódcę zgrupowania obowiązek posiadania aktualnych informacji o położeniu wojsk oraz wywoływania ognia w momentach, w których jest on zaplanowany, stosownie do położenia wojsk własnych lub przeciwnika. Oznacza to, że po osiągnięciu przez przeciwnika lub wojska własne określonych rubieży (w wyznaczonym lub przewidywanym czasie) wywołuje się jednocześnie lub kolejno, zawnazaplanowany ogień artylerii, uderzenia lotnictwa i innych środków wsparcia. W działaniach obronnych, głównym wyznacznikiem momentu otwarcia ognia jest działanie przeciwnika, zagrażające wojskom własnym. W działaniach zaczepnych ogień powiązany jest z manewrem wojsk własnych.

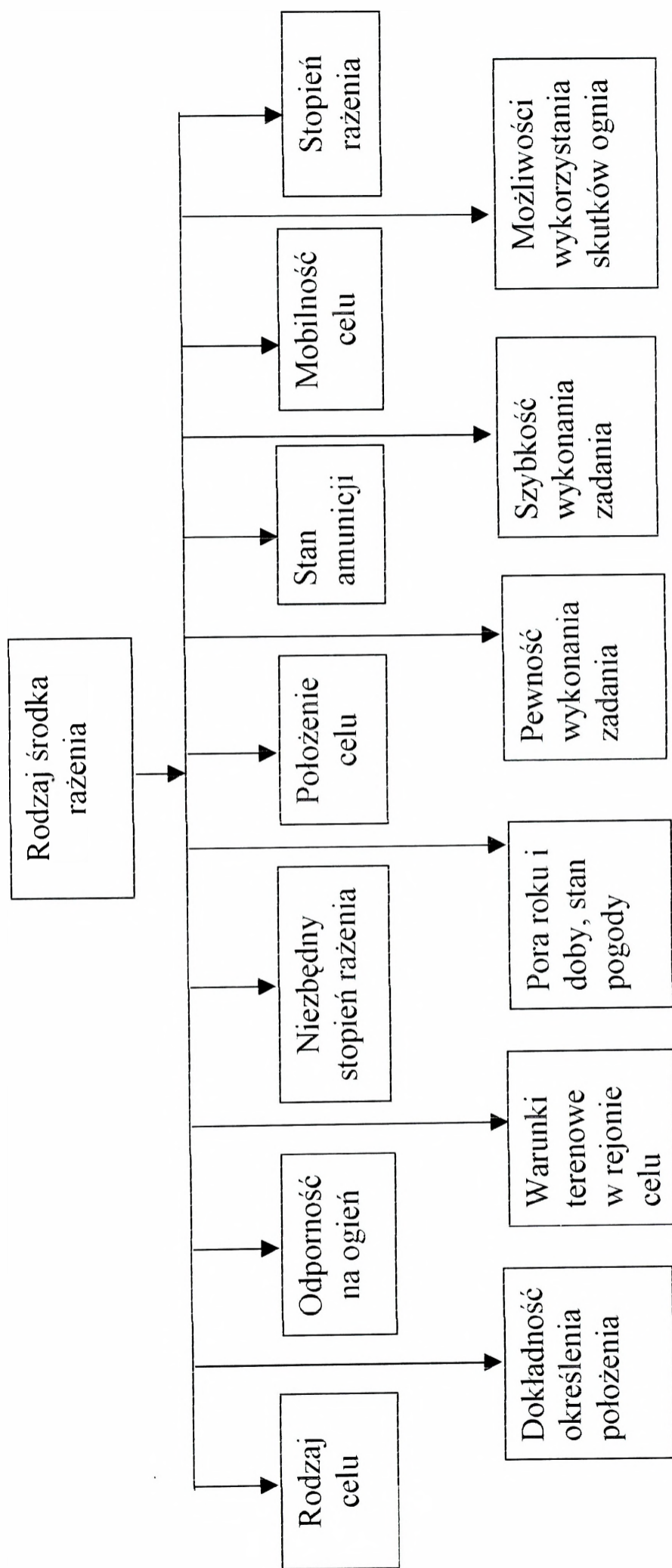
W praktyce, działanie wojsk własnych mogą odbiegać, z różnych przyczyn, od opracowanego planu, a działania przeciwnika z reguły nie dadzą się wcześniej dokładnie przewidywać. Dlatego terminy otwarcia poszczególnych rodzajów ognia określone wcześniej (w toku planowania) wiąże się z momentami zajęcia, przekroczenia określonych punktów (linii) terenowych lub podejmowanych działań przez wspierane wojska własne (przeciwnika). Są to tak zwane linie (punkty) sygnałowe (ang. trigger points), które wyznaczają momenty otwarcia ognia, zajęcia stanowisk (rubieży) ogniowych lub przesunięcia środków ogniowych (artylerii). Wyznaczone linie (punkty) sygnałowe dotyczące przeciwnika powinny być obserwowane. Meldunki o osiągnięciu poszczególnych linii sygnałowych przez wojska własne lub przeciwnika powinny być terminowo przekazywane dowódcom odpowiedzialnym za wywołanie ognia.

Wynika z tego, że wyjątkowo odpowiedzialnym obowiązkiem dowódcy ogólnowojskowego, każdego szczebla, jest przekazywanie sygnałów lub udzielanie zezwolenia na wykonanie ognia. Dotyczy to głównie zadań wsparcia

bliskiego, które muszą być ściśle zsynchronizowane z działaniem wspieranych wojsk. Głęboki ogień wspierający może być otwierany samodzielnie przez jednostki artylerii, według zasad określonych w toku planowania. Przy zwalczaniu środków wsparcia ogniowego przeciwnika ogień otwiera się z reguły niezwłocznie po wykryciu i określeniu położenia celu. Rażenie pozostałych celów wymaga jednak każdorazowo akceptacji dowódcy, w którego obszarze odpowiedzialności jest wykonywany ogień (ang. clearance of fire).

Ważne miejsce w kierowaniu ogniem artylerii przez dowódcę zgrupowania wojsk lądowych zajmuje zapewnienie bezpieczeństwa wojsk własnych od ognia własnych środków wsparcia. Temu celowi służą ustalone w procesie planowania linie i rejony zezwolenia i zakazu prowadzenia ognia (wyznaczniki koordynacji wsparcia ogniowego). Ich ustalenie i przestrzeganie pozwala uniknąć porażenia wojsk własnych, głównie w działaniach stabilnych, o niskiej dynamice. W działaniach wysokomanewrowych i nielinerarnych terminowe przesuwanie wyznaczników koordynacji wsparcia ogniowego, stosownie do rozwoju sytuacji, jest złożone. Dlatego, niezależnie od nich, występuje konieczność koordynacji wykonania niemal każdego zadania ogniowego, nie tylko w celu uzgodnienia go z działaniem wojsk wspieranych, ale także w celu zapobieżenia rażeniu własnych sił i środków. Służy temu, wymieniona wyżej, akceptacja ognia przez dowódcę ogólnowojskowego (clearance of fire).

Wpływ na realizację planu wsparcia ogniowego mają również decyzje dowódcy podejmowane w toku działań, stosownie do zmian w rozwoju sytuacji. Decyzje te są podejmowane w momentach przekraczania przez wojska tak zwanych punktów decyzyjnych (ang. decisive points). Wówczas dowódca, stosownie do sytuacji, udokładnia lub częściowo zmienia podjętą wcześniej decyzję dotyczącą tego etapu działań, a także potwierdza celowość realizacji decyzji podjętej wcześniej. Zmiany lub udokładnienia decyzji są podstawą do adekwatnej modyfikacji planu wsparcia ogniowego.

Schemat 1.2. Kryteria wyboru środków ogniowych do rażenia celu

W centrum zainteresowania dowódcy zgrupowania znajduje się rażenie celów wysokoopłacalnych. Wiąże się to z koniecznością dokonywania wyboru najbardziej właściwych środków rozpoznania, rażenia, sposobów wykonania ognia, miejsca, czasu i stopnia rażenia oraz ustalenia sposobu wykorzystania skutków rażenia. Zatem rażenie celów wysokoopłacalnych zmusza do podejmowania szeregu decyzji, które od strony proceduralnej przygotowywane są przy zastosowaniu metodologii targetingu, stąd są to tak zwane „decyzje targetingu”. Stopień złożoności tego problemu ilustruje schemat 1.2, prezentujący kryteria wyboru środków rażenia celu. Nic zatem dziwnego, że w procesie targetingu zaangażowany jest cały sztab oraz przedstawiciele wszystkich systemów operacyjnych. Na wyższych szczeblach (zgrupowanie operacyjne, dywizja) problemy targetingu może rozwiązywać specjalnie wydzielona grupa oficerów sztabu, która pomaga dowódcy w typowaniu celów oraz podejmowaniu decyzji o ich rozpoznaniu i rażeniu przez najbardziej właściwe środki rażenia.

Rozdział 2. ZAKRES, PROCEDURY I TECHNIKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UŻYCIA ARTYLERII PRZEZ DOWÓDCĘ ZGRUPOWANIA WOJSK LĄDOWYCH

Jak dowiedziono w rozdziale pierwszym, problemy użycia artylerii powinny stać w centrum uwagi dowódcy ogólnowojskowego w całym procesie decyzyjno-planistycznym, podczas przygotowania powierzonych sił do wykonania zadań oraz w toku kierowania nimi w operacji (działaniach bojowych). Zasadniczym wymogiem i końcowym efektem procedur i technik planowania, przygotowania i prowadzenia operacji (walki), stosowanych przez dowódcę, jest synchronizacja manewru i ognia. Konsekwencją tego jest konieczność łącznego rozpatrywania zagadnień manewru i ognia w każdym kroku podejmowania decyzji.

2.1. Zakres odpowiedzialności dowódcy za wsparcie ogniowe

Podstawowe zagadnienia, za które odpowiada dowódca zgrupowania wojsk lądowych (dowódca ogólnowojskowy) to synchronizacja ognia i manewru. Przy czym pod pojęciem manewru rozumie się działania (walkę) jednostek wojsk pancernych, zmechanizowanych, piechoty, desantowo-szturmowych i innych, które łączą ruch z ogniem broni pokładowej czołgów, wozów bojowych oraz broni indywidualnej i zespołowej żołnierzy. W istocie chodzi tutaj o synchronizację wsparcia ogniowego z ogniem i ruchem wojsk walczących (prowadzących walkę bliską, ang. close combat). Uzyskanie synchronizacji jest możliwe pod warunkiem realizacji szeregu czynności realizowanych przez dowódcę i sztab podczas planowania i przygotowania działań.

Odpowiedzialność dowódcy ogólnowojskowego za wsparcie ogniowe (ogniem artylerii) polega na:

- wydawaniu wytycznych koordynatorowi wsparcia ogniowego (KWO) lub oficerowi wsparcia ogniowego (OWO), a także pozostałym oficerom sztabu, do planowania wsparcia ogniowego;
- integracji ognia i manewru z pozostałymi systemami operacyjnymi;
- aprobacie punktów rozkazu dotyczących wsparcia ogniowego oraz dokumentów pomocniczych (załączników, tabel, schematów);
- aprobacie przedsięwzięć (wyznaczników) koordynacji wsparcia ogniowego;
- akceptacji ognia (ang. clearance of fire) w strefie jego odpowiedzialności;
- szkolenie podległego sztabu i dowództw w biegłym kierowaniu wsparciem ogniowym.

W wytycznych do wsparcia ogniowego dowódca powinien określić, jakie cele, gdzie i kiedy (jak długo) należy razić obiekty przeciwnika, pozostawiając wykonawcom sposób wykonania zadania ogniowego.

Skuteczność synchronizacji ognia i manewru zależy w dużym stopniu od integracji wysiłku wszystkich środków rozpoznania w celu terminowego zdobycia dokładnych i wiarygodnych danych o charakterze i położeniu celów przeciwnika. Ważne znaczenie ma również proaktywne zaopatrywanie środków wsparcia ogniowego, przede wszystkim w amunicję artyleryjską.

Dowódca ogólnowojskowy akceptuje treść przygotowanych przez sztab punktów do rozkazu operacyjnego dotyczących artylerii oraz formę i treść takich dokumentów jak: wykaz celów wysokoopłacalnych, tabela wytycznych do rażenia, kryteria wyboru celów oraz innych dokumentów pomocniczych, wykorzystywanych w procesie kierowania wsparciem ogniowym.

Ważnym przedsięwzięciem jest aprobata przygotowanych przez sztab wyznaczników koordynacji wsparcia ogniowego oraz sposobów (terminów) ich zmiany w toku działań. Rozwiązanie tego problemu wpływa na operatywność systemu wsparcia ogniowego oraz pozwala uniknąć strat od ognia własnych środków wsparcia.

Podobne znaczenie ma aprobata wszystkich zadań ogniowych planowanych i wykonywanych w strefie odpowiedzialności dowódcy danego szczebla. dotyczy to głównie zadań ogniowych wykonywanych przez środki przełożonego (niekiedy sąsiadów) oraz powietrzne środki wsparcia ogniowego. Taka konieczność wynika z zakładanej, pełnej znajomości każdego dowódcy ogólnowojskowego o położeniu własnych jednostek i elementów ugrupowania, w tym szczególnie sił rozpoznawczych i osłony działających z przodu.

Sposoby i techniki realizacji podstawowych obowiązków dowódcy w procesie planowania i przygotowania działań oraz kierowania nimi zostaną potraktowane szczegółowo w kolejnych podrozdziałach.

2.2. Integracja wsparcia ogniowego z działaniem wojsk w procesie planowania

Obowiązująca i powszechnie stosowana procedura planowania operacji (walki) teoretycznie powinna uwzględniać konieczność synchronizacji wszystkich systemów operacyjnych, w tym również wsparcia ogniowego. Obserwacja wielu ćwiczeń wykazuje jednak, że niektóre problemy wsparcia ogniowego są pomijane lub traktowane marginalnie. Celowe jest, zatem zwrócenie uwagi na konieczność uwzględniania zagadnień wsparcia ogniowego w każdym kroku procesu planistyczno-decyzyjnego.

Proces planowania wykonywanego metodą „z góry w dół” rozpoczyna się od otrzymania (wydania) zarządzenia wstępnego i następującej po nim bezzwłocznie analizie zadania. W zarządzeniu wstępnym, jeżeli ma ono spełnić zakładaną rolę, powinny się znajdować zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (ZZWO). Pozwala to podległym dowódcom i ich organom wsparcia ogniowego na rozpoczęcie konstrukcji planów wsparcia ogniowego, nie tylko według własnej koncepcji, ale również zgodnie z planami wsparcia ogniowego wyższego szczebla. W toku dalszego planowania ZZWO uzyskane z wyższego

szczebla są doskonałone drogą formułowania żądań wsparcia ogniowego kierowanych pod adresem organu nadrzędnego.

Ważną rolę w planowaniu zintegrowanego wsparcia ogniowego spełnia rozpoznawcze przygotowanie pola walki (RPPW). Dowódca zgrupowania powinien zapewnić udział w nim przedstawicieli wszystkich systemów operacyjnych, a nie tylko oficerów rozpoznania (S-2). Ich profesjonalny udział umożliwia bardziej szczegółowe i bogate w treści oceny przeciwnika (schematy sytuacyjne). W ten sposób można uzyskać w miarę kompletny obraz przewidywanego działania przeciwnika – bazę do koncepcji działań i procedury targetingu.

Wyniki RPPW obejmują wykaz celów wysokowartościowych (CWW), warianty działania przeciwnika (położenie i przewidywane działanie – opisowo i graficznie) niezbędne do określenia rejonów zainteresowania rozpoznawczego (NAI).

Wytypowane cele wysokowartościowe, w wyniku ich konfrontacji z ZZWO oraz w toku gry wojennej i procedury targetingu, stają się celami wysokoopłacalnymi (CWO).

Warianty działania przeciwnika stanowią bazę do opracowania wariantów działania wojsk własnych i ukierunkowują procedury decyzyjne targetingu.

Niezwykle ważną rolę w opracowaniu poprawnego planu wsparcia ogniowego spełnia zamiar dowódcy zgrupowania. Zamiar dowódcy, będąc zwięzłą deklaracją działań podległych sił, zapewniających powodzenie i uzyskanie pożądanego stanu końcowego, gwarantuje spójność zadania z koncepcją działań. Poprzez ustalenie zasadniczych zadań staje się bazą dla działania podwładnych, umożliwiając im wykazanie inicjatywy w zmienionej (nieprzewidywanej) sytuacji. Deklaracja zamiaru dowódcy powinna precyzyjnie prezentować relacje między manewrem i ogniem (traktowanymi łącznie). Właściwe przedstawienie tych relacji stanowi wystarczającą podstawę do opracowania koncepcji wsparcia ogniowego. Nie ma, zatem potrzeby do

ogłaszania oddzielnego zamiaru do ognia. Ale w ślad za zamiarem dowódca powinien wydać wytyczne do wsparcia ogniowego.

Pracę sztabu i udział dowódcy zgrupowania wojsk lądowych w tym etapie planowania działań przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1¹

Dane wyjściowe	Działanie sztabu	Wyniki	Udział dowódcy	Kolejne działania
Rozkaz wyższego przełożonego Dane od nadrzędnych, podległych i sąsiednich organów wsparcia ogniowego Meldunki od podległych jednostek	Analiza zadania Analiza danych Identyfikacja zadań wyszczególnionych w rozkazie i wynikających z niego Stan środków i ocena ich możliwości Analiza wpływu RPPW na wsparcie ogniowe Opracowanie wstępnej wersji ZZWO	Wyjaśnienie zadań wsparcia ogniowego Określenie ZZWO Wstępna wersja planu rozpoznania	Wymaganie szczegółowej analizy zadania Aprobata lub modyfikacja ZZWO Ogłoszenie zamiaru Wydanie wytycznych dla sztabu, w tym do wsparcia ogniowego	Udokładnienie wyników na podstawie wymagań dowódcy Opracowanie zarządzenia wstępnego Rozpoczęcie opracowania wariantów działania Częściowe opracowanie planu wsparcia ogniowego – podstawy do planu rozpoznania

2.2.1. Wytyczne dowódcy zgrupowania do wsparcia ogniowego

Forma wytycznych do wsparcia ogniowego nie różni się od wytycznych wydawanych dla innych systemów operacyjnych. Wskazuje się w nich zadania i cele. Zadania bazują na wynikach targetingu i są ukierunkowane na destrukcję określonych funkcji przeciwnika lub jego możliwości (decydujących o możliwościach wykonania zadań). Cel określa jak rezultaty wykonania zadań

¹ Na podstawie wydawnictwa „Tactics, Techniques, and Procedures for Fire Support for the Combined Arms Commander, Department of the Army, USMC, October 2002.

powinny wpłynąć na skuteczność działania wspieranych wojsk. Wytyczne do planowania wsparcia ogniowego stają się podstawą do koncepcji ognia i zadań wsparcia w rozkazie operacyjnym zgrupowania. Stopień synchronizacji wsparcia ogniowego w planie działań zgrupowania zależy w dużym stopniu od wyobraźni operacyjnej dowódcy i umiejętności formułowania i wydawania tych wytycznych.

Przed wydaniem wytycznych dowódca powinien rozstrzygnąć następujące problemy:

- jakie środki wsparcia ogniowego zaangażować do rażenia celów wysokoopłacalnych i jakich skutków należy oczekiwać w wyniku ich rażenia:
- zadania ognia i jego cel w kategoriach: elementy ugrupowania bojowego (obiekty), które należy razić, aby pozbawić go (lub ograniczyć) określonych możliwości działania oraz korzystny wpływ realizacji tych zadań na działanie wspieranych wojsk walczących.

Stopień szczegółowości wytycznych zależy od dysponowanego czasu. Wytyczne powinny zawierać ideę wsparcia ogniowego, a nie narzucać szczegółowe rozwiązania.

Analiza różnych możliwych sytuacji i form operacji (działań oraz rozwiązań prezentowanych w literaturze przedmiotu, a także obserwacje ćwiczeń, upoważniają do sformułowania zarysu treści wytycznych, przedstawionych niżej.

1. Cele wysokoopłacalne i przewidywane środki (sposoby) ich rażenia (siły manewrowe, śmiertelne środki rażenia, środki nieśmiertelne) oraz oczekiwane skutki.
2. Zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (zadania i cele).
3. Skupienie głównego wysiłku (kierunki, rejony, etapy działań).
4. Wytyczne do planu rozpoznania celów;

5. Użycie amunicji specjalnej – oświetlanie, zadymianie, użycie amunicji precyzyjnej i minowej i ograniczenia w jej użyciu.
6. Zwalczanie środków wsparcia ogniowego (ang. counterfire).
7. Wzbronienie obrony przeciwlotniczej przeciwnika (SEAD – Suppression of Enemy Air Defence).
8. Strefy rażenia ogniowego
9. Przedsięwzięcia (wyznaczniki) koordynacji wsparcia ogniowego.
10. Synchronizacja ognia z manewrem.
11. Cele podlegające ochronie (wytyczne ROE).
12. Wytyczne (kryteria) do rażenia².

Jak zaznaczono wcześniej, zakres, treść i szczegółowość wytycznych do wsparcia ogniowego zależy od posiadanego czasu, ale także od sytuacji, metod pracy dowódcy i sztabu oraz od poziomu ich wyszkolenia. Niezależnie jednak od tego, dowódca powinien wskazać w każdej sytuacji co najmniej cztery kwestie:

1. Cele wysokoopłacalne i priorytety ich rażenia;
2. Zasadnicze zadania wsparcia ogniowego;
3. Główny wysiłek wsparcia ogniowego (priorytety wsparcia);
4. Ograniczenia w użyciu środków wsparcia ogniowego.

2.2.2. Opracowanie wariantów działania

Warianty działania wojsk opracowane przez sztab powinny zwierać zagadnienia wsparcia ogniowego. Dotyczy to ZZWO i danych zawartych w wytycznych dowódcy do wsparcia ogniowego. Stosownie do tego w każdym wariantcie muszą być uwzględnione niezbędne przemieszczenia artylerii do wykonania zadań, szczególnie te, które mają wpływ na tempo działań wojsk. Wkład w rozwiązanie tych problemów wnoszą również członkowie zespołu targetingu. Ogólny zarys ugrupowania i przemieszczenia artylerii zawarty w

---

² Mogą obejmować: priorytety dla każdej grupy celów, kryteria wywołania ognia (wg. planu, natychmiast, na żądanie), ogólny stopień rażenia (zniszczenie, obezwładnienie, wzbronienie).

wariantach działania udokładnia się podczas gry wojennej. Podczas opracowania szczegółowego i skoordynowanego planu ugrupowania i przemieszczenia artylerii w toku gry wojennej, uwzględnia się rozmieszczenie środków ogniowych, punktów dowodzenia, drogi przemieszczenia i drogi zaopatrzenia. Równolegle rozpoczyna się planowanie rozpoznania (wstępny

Tabela 2

Dane wyjściowe	Działanie sztabu	Wyniki	Wkład osobisty dowódcy	Kolejne działania
<p>Problemy wsparcia ogniowego w analizie zadania</p> <p>Wytyczne dowódcy do wsparcia ogniowego</p>	<p>Określenie (ocena) rejonów rozpoznania i rażenia przy realizacji ZZWO</p> <p>Identyfikacja CWO w ugrupowaniu przeciwnika</p> <p>Określenie skutków ZZWO</p> <p>Określenie metod wykonania ZZWO</p> <p>Zbilansowanie potrzeb i możliwości ZZWO</p> <p>Określenie punktów sygnałowych</p> <p>Udział w opracowaniu planu rozpoznania</p>	<p>Zarys planu wsparcia ogniowego dla każdego wariantu działania, który obejmuje:</p> <p>koncepcję ognia;</p> <p>wersję tabel realizacji wsparcia ogniowego, wykazu celów, tabeli synchronizacji celów</p>	<p>Akceptacja lub modyfikacja wersji ZZWO (jako część akceptacji wariantu działania, który będzie analizowany w kolejnym kroku</p>	<p>Modyfikacja wyników na podstawie uwag dowódcy</p> <p>Wydanie zarządzenia wstępnego</p> <p>Przygotowanie i przeprowadzenie analizy wariantów działania</p>

plan rozpoznania) i rozwiązuje się problemy decyzyjne targetingu, (kto będzie obserwował cele i kto będzie wywoływał ogień).

W tabeli 2 przedstawiono kolejność i wybrane treści pracy sztabu i na tym tle wyeksponowano udział dowódcy w rozwiązywaniu problemów wsparcia ogniowego w opracowywanych wariantach działania.

2.2.3. Analiza i porównanie wariantów działania

Najlepszym narzędziem analizy i porównania wariantów działania jest gra wojenna. Pozwala ona uwzględnić prawie wszystkie szczegóły w niezbędnym zakresie. Daje ona również możliwość akceptacji przez dowódcę uzyskanych rozwiązań. Sztab prowadzi grę w układzie „akcja – reakcja – kontrreakcja” w celu stworzenia odpowiednich sytuacji i wypracowania odpowiedniej reakcji na określone działania przeciwnika. Stosownie do tego, zespół targetingu odzwierciedla koncepcję ognia, który powinien być wykonany w koordynacji z manewrem.

Dowódca zgrupowania zwraca uwagę na odpowiedni poziom szczegółowości gry wojennej, przy realizacji każdego ZZWO, wymagając odpowiedzi na przedstawione niżej pytania.

1. Jakie jest zadanie i jego cel?
2. Jakie skutki należy uzyskać?
3. Gdzie należy w pierwszej kolejności wykrywać cele?
4. Kto je będzie wykrywał?
5. Gdzie, (w jakim rejonie) oczekuje się ich wykrycia?
6. Jaki jest dopuszczalny termin, w którym można cel wykryć i razić go, aby uzyskać oczekiwany skutek?
7. Skąd cel będzie rozpoznawany?
8. Jak będą przemieszczone środki rozpoznania na punkty obserwacyjne (sposób lub droga? Ile czasu potrzeba na ich przemieszczenie? Kiedy muszą opuścić zajmowany rejon? Czy wymagają ubezpieczenia i zabezpieczenia logistycznego, – przez kogo, kiedy i gdzie?

9. Czy cel będzie wykryty i śledzony przez ten sam środek rozpoznania i kto wywoła ogień do celu?

10. Jeżeli tak, to, co będzie punktem sygnałowym wywołania ognia. Jeżeli nie, to, kto wykrywa, kto śledzi i jak będzie przekazywana informacja między nimi?

11. Czy jest zapewnione dublowanie w wykrywaniu, śledzeniu i wywołaniu ognia? Jeżeli tak, to jakie są środki dublujące. Jeżeli nie, to dlaczego? Jakie środki (jednostki) będą razić cel?

12. Z jakiego ugrupowania będzie rażone cele przez środki ogniowe? Czy konieczne będzie ich przemieszczenie do rażenia celu? Po jakiej drodze i ile trzeba przeznaczyć na to czasu. Kiedy będzie konieczne rozpoczęcie przesunięcia?

13. Kiedy będą rażone cele? Jaki jest ostatni moment, w którym cele mogą być rażone, aby osiągnąć zakładany cel rażenia?

14. Czy jest zapasowy środek wyznaczony do rażenia celu? Jeżeli tak, to kiedy jest ostatni moment rażenia celu. Jeżeli nie, to dlaczego?

15. Czy rażenie celu wymaga wcześniejszych działań jednostki wspieranej? Jakie powinny szczegółowe działania tej jednostki?

16. Kto będzie oceniał skutki, gdzie, kiedy?

17. Jak będą przekazywane wyniki oceny skutków i komu? Kto będzie podejmował decyzję do powtórnego rażenia? Kiedy ostatecznie oczekiwany skutek może być osiągnięty w wyniku powtórnego rażenia, aby osiągnąć zadowalający cel rażenia celu?

18. Jak będzie doprowadzony wynik rażenia celu do jednostek wspieranych, na których działanie wpływać będzie to rażenie (sieć dowódcy czy wsparcia ogniowego)?

Jak wynika z wyszczególnionych kwestii udział dowódcy w grze wojennej pozwala uzyskać aprobatę poszczególnych elementów koncepcji wsparcia ogniowego, dokonać jego modyfikacji i uzyskać jasność, co do ostatecznej

wersji planu wsparcia ogniowego – stosownie do wariantu wybranego w toku gry wojennej.

Podczas gry wojennej muszą być również uwzględnione ZZWO podległych jednostek, stosownie do ich koncepcji działań. Zadania te są integrowane z zadaniami określonymi na szczeblu wyższym (prowadzącym grę wojenną), a wynikiem tej integracji jest określenie tych zadań, które mają pokrycie w możliwościach ogniowych oraz określenie zadań, które nie mogą być wykonane. Takie rozwiązanie wymaga aprobaty dowódcy zgrupowania. O fakcie nieuwzględnienia zadań postulowanych przez podwładnych, w planie ognia wyższego przełożonego, należy ich niezwłocznie powiadomić.

Udział dowódcy zgrupowania w grze wojennej ułatwia aprobatę wybranego wariantu działania wojsk własnych (decyzję). Jednocześnie z tym następuje aprobata koncepcji wsparcia ogniowego, łącznie z ustaleniem wykonawców.

Po zakończeniu gry wojennej ZZWO powinny uzyskać taki format, w jakim umieszcza się je w rozkazie operacyjnym (zadanie, cel, metoda, skutki). Treść pracy sztabu w zakresie rozwiązywania problemów wsparcia ogniowego, ze wskazaniem udziału dowódcy zgrupowania, przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Dane wyjściowe do wsparcia ogniowego	Działanie sztabu	Wyniki	Udział dowódcy	Kolejne działania
Dla każdego wariantu działania uwzględnionego w grze wojennej: koncepcja ognia; wersja tabeli ognia; wersja wykazu celów; wersja tabeli synchronizacji; plan rozpoznania; ZZWO sformułowane przez podległe jednostki.	Ustalenie wykazu CWO Plan wsparcia ogniowego dla każdego wariantu działania Modyfikacja (udokładnienie) danych wyjściowych (jeżeli trzeba) Ustalenie i testowanie planu i wsparcia ogniowego	Końcowa wersja: koncepcji ognia; załącznika „wsparcie ogniowe” do rozkazu włącznie z tabelą ognia wykazem celów, oleatem celów i tabelą synchronizacji.	Aprobata gry wojennej, jeżeli nie uczestniczy osobiście	Modyfikacja wyników na podstawie uwag dowódcy Przygotowanie wariantów na odprawę decyzyjną

2.2.4. Aprobata wariantu działania i ZZWO

Dowódca aprobuje wariant działania, a wraz z nim plan wsparcia ogniowego, podczas odprawy decyzyjnej. Nieodłącznym elementem tej aprobaty jest określenie ZZWO dla jednostek wspierających i podległych. Jak wynika z powyższego, ZZWO są opracowywane i weryfikowane od momentu analizy zadania, osiągając ostateczną wersję, która jest umieszczana w rozkazie operacyjnym, w kolejności ich wykonania. Określone są w nich zadania ognia, cel, metoda i zakładane (wymierne skutki).

Zadanie ognia powinno określać stan, jaki należy uzyskać przy pomocy ognia. Jest nim zwykle uniemożliwienie lub poważne ograniczenie działania przeciwnika poprzez rażenie celów decydujących o możliwościach wykonania przez niego zadań. Wyraża, jakie działanie przeciwnika i w jakim stopniu należy zdezorganizować oraz jaki element ugrupowania bojowego razić.

Metoda określa jako może być zrealizowane zadanie i jak może być osiągnięty cel ognia. Wiąże ona rozpoznanie i rażenie w czasie i przestrzeni oraz określa jak wykonać zadanie. Oznacza ustalenie **priorytetów, wykonawców i ograniczenia**. W wyniku tego artyleria otrzymuje, obok innych wykonawców, zasadnicze zadania artylerii (ZZA) dla każdej jednostki artylerii.

Priorytety dla środków rozpoznania wyznaczają rejony zainteresowania rozpoznawczego, rejony szczególnej uwagi (RSU), rejony rażenia oraz CWO. Dla środków rażenia określa się priorytety rażenia różnych grup CWO.

Określenie **wykonawców** obejmuje ustalenie środków rozpoznania i rażenia do realizacji ZZWO.

Ograniczenia dotyczą działań zabronionych, użycia specjalnych rodzajów amunicji oraz obejmują przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego.

Skutki ognia - wymierne wskaźniki wykonania zadania, pozwalające określić czy zadanie zostało wykonane i w jakim stopniu. Jeżeli angażuje się więcej różnych środków, to należy ustalić wkład każdego z nich w wykonanie zadania. Stanowi podstawę do decyzji o ewentualnym, powtórnym rażeniu celu.

ZZWO stanowią podstawę do określenia zasadniczych zadań artylerii (ZZA). Ich układ i treść przedstawiono w rozdziale 5. Również w rozdziale 5 przedstawione zostały problemy stawiania zadań dla artylerii oraz przygotowanie i trening ich wykonania.

Podstawowe dane uzyskane w wyniku decyzji dowódcy wykorzystywane w planowaniu wsparcia ogniowego przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4.

Dane wyjściowe do wsparcia ogniowego	Działanie Sztabu	Wyniki	Wkład dowódcy	Kolejne działania
Punkt „wsparcie ogniowe” do rozkazu operacyjnego Załącznik „wsparcie ogniowe”: tabela ognia; wykaz celów; oleat celów; tabela synchronizacji	Przedstawienie planu wsparcia ogniowego jako części wariantu działania KWO może przedstawiać oceny jako część ocen sztabu	Dowódca modyfikuje lub zatwierdza wariant działania Zarządzenie wstępne Końcowa wersja dokumentów wsparcia ogniowego Rozkaz operacyjny Materiały do treningu wsparcia ogniowego	Wymaganie szczegółowych danych dotyczących wariantów działania Aprobuje lub modyfikuje plan wsparcia ogniowego jako część zaakceptowanego wariantu działań	Udokładnienie planu wsparcia ogniowego Przygotowanie danych do rozkazu operacyjnego Przeprowadzenie treningu

2.2.5. Targeting a planowanie wsparcia ogniowego

Proces targetingu nie występuje oddzielnie od procesu podejmowania decyzji oraz planowaniu wsparcia ogniowego. Szczególnie na szczeblach taktycznych jest on ściśle powiązany z każdym krokiem procesu planowania i kierowania

działaniami bojowymi, jest jego nieodłączną treścią. Stosownie do tego nie ma najczęściej potrzeby wydzielenia oddzielnego zespołu targetingu i organizowania oddzielnych spotkań. Wszelkie problemy rozwiązuje się w trybie konsultacji roboczych i podczas rutynowych odpraw sztabu. Jednak wszelkie wyniki procesu targetingu i podejmowane decyzje mają bezpośredni wpływ na skuteczność wsparcia ogniowego, dlatego mogą być (w razie potrzeby) organizowane oddzielne odprawy targetingu, na których rozwiązuje się zagadnienia rozpoznania, decydowania, rażenia i oceny wyników rażenia celów. Układ targetingu w procesie podejmowania decyzji z odzwierciedleniem wyników dotyczących wsparcia ogniowego przedstawiono w tabeli 5.

Zgodnie z przedstawionym wyżej założeniem, gdy są organizowane oddzielne spotkania targetingu, to zespół targetingu utożsamia się ze sztabem (włącznie z przedstawicielami środków nieśmiercionośnych). **Podczas analizy** zadania następuje wstępne opracowanie czynników decyzyjnych na bazie wariantu działania przeciwnika, to znaczy wersja ZZWO, i innych zadań szczegółowych oraz ustala się stan środków rozpoznania i rażenia. **Podczas opracowania wariantów działania** wojsk własnych odpowiadająca im wersja czynników decyzyjnych powinna odzwierciedlać co, jak, kiedy i gdzie wykryć cele związane z wykonaniem ZZWO; co, kto, kiedy i gdzie ma razić w ramach ZZWO oraz kto, co, kiedy i gdzie ma ocenić skutki rażenia po wykonaniu ZZWO. Wersja CWO jest opracowana w celu konkretyzacji ZZWO. **W czasie analizy wariantów działania** następuje udokładnienie czynników decydowania, które powinny odzwierciedlać kto, co kiedy i gdzie rozpoznaje, razi i ocenia każdy CWO wchodzący w skład ZZWO. Decyzje podjęte podczas **aprobaty wariantu działania** i opracowanie rozkazu operacyjnego dają podstawy do zmian w wynikach targetingu. Te decyzje mogą być zmodyfikowane na treningu, w toku udokładnienia sytuacji własnej i przeciwnika, na kolejnych spotkaniach targetingu. Jeżeli odstęp czasu między przekazaniem rozkazu operacyjnego i treningiem stwarza warunki zmian sytuacji własnej, a

Tabela 5

Proces podejmowania decyzji	Otrzymanie zadania	Analiza zadania	Opracowanie wariantów działania	Analiza wariantów działania	Decyzja i rozkazy	Trening	Wykonanie i ocena skutków
Funkcje procesu targetingu	Zebranie zespołu targetingu	Wstępne decyzje oraz wstępny plan rozpoznania	Wersja decyzji targetingu	Udokładnienie decyzji targetingu	Kontynuacja problemów decyzyjnych targetingu	Możliwe spotkanie targetingu	Spotkania dotyczące rozpoznania, rażenia i oceny
Wyniki targetingu		CWO Wersja ZZWO	Wersja tabeli ognia, wykazu CWO, tabeli synchronizacji, oraz planu rozpoznania	Tabela ognia Wykaz CWO Tabela synchronizacji Plan rozpoznania		Udokładnione: Tabela ognia Wykaz CWO Tabela synchronizacji Plan rozpoznania	Udokładnione: Tabela ognia Wykaz CWO Tabela synchronizacji Plan rozpoznania
Działania targetingu	Planowanie	Planowanie Realizacja rozpoznania	Planowanie	Planowanie	Planowanie	Przygotowanie i planowanie	Realizacja planu

szczególnie przeciwnika, to podczas spotkania targetingu należy zrewidować poprzednie decyzje. **W fazie realizacji**, funkcje targetingu (wykrycie, rażenie i ocena) są prowadzone zgodnie z koncepcją działań (modyfikowane przez istniejącą sytuację) i zamiarem dowódcy w synchronizacji manewru z planem ognia. Sporządzane plany doskonalą się (udokładniają) aż do momentu wykonania zadania.

2.3. Planowanie ognia artylerii w wymiarze ogólnowojskowym

Planowanie ognia to ciągły proces określania zadań i koordynacja żądań wsparcia ogniowego na różnych szczeblach. Zwykle jest realizowane „z góry w dół” lub tylko inicjowane z góry (za wyjątkiem planu tzw. „szybkiego ognia”). Głównym problemem jest proces opracowania i realizacji ZZWO. Teoretycznie, plan ognia jest logicznym ciągiem realizacji ZZWO zgodnie z koncepcją operacji. Na każdym szczeblu plan ognia jest zwykle sumą zadań wsparcia ogniowego, które otrzymuje się od wyższego przełożonego, zadań własnych i zadań formułowanych przez podległe jednostki. W celu konkretyzacji problemów planowania, niżej zostanie rozpatrzony proces planowania na szczeblu zgrupowania bojowego brygady. Występują w nim trzy typowe grupy zadań. Zadania postawione przez wyższego przełożonego (te są w planie zawsze zasadnicze dla brygady)), zadania opracowane na szczeblu brygady i zadania żądane przez podwładnych (bataliony). Z doświadczeń ćwiczeń i kalkulacji taktycznych wynika, że liczba zadań ogniowych, które umieszcza się w tabeli ognia i wykazie celów, może w przybliżeniu wynosić: dla batalionu – 10-15, dla brygady – 40-60.

Każdy batalion musi w sposób jasny zrozumieć nie tylko koncepcję ognia brygady i jej synchronizację z manewrem brygady, ale także rolę batalionu w planie ognia brygady i zadań, które zgodnie z nią batalion może realizować. Batalion musi, więc opracować własną koncepcję ognia, włączając w nią ZZWO wyznaczone przez brygadę i cele do wsparcia walki bliskiej batalionu. Plan

ognia batalionu (włącznie z celami brygadowymi i batalionowymi) jest przekazywany kompaniom, gdzie jest przeprowadzany kolejny poziom udokładnienia. Po udokładnieniu przez kompanie, przekazują one własne żądania wsparcia ogniowego do batalionu. Batalion łączy je, rozwiązuje problemy dublowania i przekazuje koncepcję ognia batalionu i udokładnione cele do brygady. W tabeli 6 przedstawiono rolę brygady i batalionu w tym procesie.

Tabela 6³.

Rola brygady w planowaniu wsparcia ogniowego	Rola batalionu w planowaniu wsparcia ogniowego
<ol style="list-style-type: none"> 1. Synchronizacja koncepcji ognia brygady z manewrem 2. Opracowanie planu ognia i wyznaczenie ZZWO dla podwładnych 3. Zapewnienie wsparcia ogniowego dla batalionów (wsparcie bliskie) 4. Udokładnienie planu ognia na podstawie propozycji podwładnych 5. Integracja przemieszczenia środków wsparcia ogniowego w planie działań brygady 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zrozumienie integracji manewru i ognia brygady 2. Zrozumienie roli batalionu w brygadowym planie działań (ognia i manewru) 3. Realizacja wyznaczonych ZZWO 4. Opracowanie koncepcji i planu ognia batalionu 5. Integracja i udokładnienie brygadowych ZZWO w walce bliskiej 6. Synchronizacja ognia moździerzy z planem ognia i ich przemieszczenia z planem działań batalionu 7. Udokładnienie ognia batalionu na podstawie propozycji kompanii 8. Przekazanie koncepcji ognia i propozycji zadań do brygady

Jak zaznaczono wcześniej źródłem zadań jest targeting. Wstępne decyzje targetingu oparte są na ocenach, które muszą być udokładnione na podstawie prowadzonego rozpoznania oraz analizy uzyskanych danych z rozpoznania. W miarę jak uzyskiwane są bardziej dokładne informacje o przeciwniku, musi być

³ Na podstawie Tactics, Techniques, and Procedures for Fire Support for the Combined Arms Commander, wyd. Department of the Army USMC, 2002.

uaktualniany i rozpowszechniany wykaz celów. Proces udokładniania danych o celach obejmuje:

- zmianę położenia celów, ale nie obiektów rażenia. Każdy obiekt rażenia jest określany podczas procesu podejmowania decyzji i jest połączony z ZZWO, w ramach którego cel będzie zwalczany. Zmiana obiektu rażenia pociąga za sobą nowe ZZWO i wymaga aprobaty dowódcy lub w ostateczności S3;
- określenie ostatecznego terminu udokładnienia celu. Tak określony termin udokładnienia celu jest ostatnim momentem, w którym nadrzędny organ wsparcia ogniowego zaakceptuje zmianę informacji o celach, (najważniejsze jest położenie) pochodzącą od niższego organu wsparcia ogniowego. Terminy są ustalane po to, aby dostarczyć wszystkim dowódcom, organom rozpoznania celów i głównym decydom opracowany wykaz celów (schemat ognia) przed rozpoczęciem działań. Nie wyklucza to rażenia celów nieplanowych, ale pozwala właściwie ugrupować środki wsparcia ogniowego, bazując na położeniu celów wyznaczonych dla tych środków i pozwala na posiadanie dokładnych danych o położeniu celów i doprowadzenie ich do środków rażenia, gdy ogień jest otwierany ze wskazaniem numeru celu zamiast współrzędnych.

Z powyższych rozważań wynika, że przy określaniu ZZWO stosuje się planowanie „z góry w dół” oraz proces udokładniania zadań „z dołu”, uwzględniający potrzeby wsparcia ogniowego niższych szczebli. Następnie ogień jest integrowany w planie działań brygady. Jeżeli sztab posiada gruntownie ustalone w wyniku gry wojennej, możliwe warianty działania przeciwnika i własne, to wynikający z nich plan wsparcia ogniowego jest spójny. To znaczy, zapewnia skutki wymagane przez dowódcę, kiedy i gdzie chce je uzyskać, aby wesprzeć wykonanie zadania. Podczas realizacji, jedyną rzeczą, która może zdesynchronizować plan to działanie przeciwnika, nieuwzględnione wcześniej. Ponieważ może to zawsze wystąpić, dowódca musi być gotowy do niezwłocznego podjęcia decyzji (D3A), przekazania jej i

natychmiastowego wykonania. Walka z przeciwnikiem (a nie plan) jest wyznacznikiem osiągnięcia spójności działań (ognia i manewru).

W walce brygady (batalionu) obowiązuje jeden plan ognia. Plan opracowany od góry do dołu i udokładniony podczas procesu podejmowania decyzji i w fazie przygotowania, powinien zawierać ZZWO wspierające walkę brygady i batalionu (a także kompanii). Gdy ogień jest przenoszony z głębi na cele bliskie, realizacja wsparcia ogniowego przesuwa się ze szczebla z brygady do batalionu. Przy realizacji planu ognia, brygada nie odbiera wsparcia ogniowego podległemu dowódcy, tylko przejmuje, w razie potrzeby, obowiązki w realizacji określonych ZZWO na rzecz podległego dowódcy. W ten sposób, brygada prowadzi ogień i zachowuje synchronizację z manewrem brygady, ale wspiera podległe jednostki walczące. Rozdźwięk między spodziewanym, ciągłym żądaniem wsparcia przez bataliony i potrzebami rażenia celów według planu brygady, musi być przewidywany zawczasu i rozpatrzony podczas gry wojennej w procesie podejmowania decyzji.

2.4. Akceptacja ognia

Akceptacja ognia (ang. clearance of fire) polega na udzielaniu zezwolenia przez dowódcę na wykonanie ognia w strefie jego odpowiedzialności.

Akceptacji ognia dokonują dowódcy ogólnowojskowi. Są oni odpowiedzialni za to, aby ogień był wykonany w czasie, miejscu i ze skutkiem, zgodnie z decyzją i nie powodował strat własnych, ludności cywilnej i zbędnych zniszczeń środowiska. Zwykle jest ona delegowana na ich główny punkt dowodzenia i realizowana przez sztab, w którym znajduje się organ wsparcia ogniowego (KWO lub OWO). **Milczenie nie oznacza akceptacji.** Akceptacja nie może być proceduralna, lecz musi być pozytywna. Proces akceptacji ognia rozpoczyna się wraz z otrzymaniem zadania i jest częścią każdego kroku w procesie podejmowania decyzji.

Pierwszym krokiem w skutecznej akceptacji ognia jest wyznaczenie linii rozgraniczenia. Dowódca w każdej sytuacji może proceduralnie opisać (określić) stan posiadania terenu dla celów akceptacji ognia. Jeżeli nie ustalono linii rozgraniczenia to każdy ogień wykonywany przez podległą jednostkę musi być akceptowany przez wyższego przełożonego, zamiast dowódcy, na którego korzyść wykonywany jest ogień. Akceptacja ognia jest potencjalnie bardziej złożona w działaniach nieliniarnych, dlatego powinno się w miarę możliwości zawsze ustalać obszary działania każdej podległej jednostki, zgodnie z planem wyższego szczebla.

Akceptację ognia ułatwia właściwe wykorzystanie przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego. Przedsięwzięcia zezwalające (gdy są umiejscowione poprawnie i przekazane do wszystkich; wyższych, sąsiednich i podległych jednostek), takie jak linia bezpiecznego wsparcia ogniowego (FSSL) i obszar wolnego ognia (FFA) dają szansę bezpiecznego reagowania ogniem na cele nieplanowe. Zakres przedsięwzięć ograniczających (obszar zakazu ognia – NFA, RFA) powinien być nieustannie weryfikowany, aby uniknąć opóźnień w wykonaniu innych ogni, bezpiecznych dla wojsk własnych.

Jednym z najbardziej skutecznych sposobów zapewniających bezpieczeństwo wojsk i szybkość rażenia celu jest akceptacja ognia udzielana zawczasu. Dlatego problemy akceptacji ognia powinny być rozwiązywane podczas fazy planowania. Jeżeli warunki pozwalają ogień do celów planuje się zawczasu. Ustala się wtedy punkt (linię sygnałową) wywołania ognia, do konkretnego celu zgodnie z planem wsparcia ogniowego. Inne ognie akceptowane zawczasu powinny być ustalone stosownie do konkretnych warunków (sytuacji) wojsk własnych (fazy działań) i przeciwnika. Akceptacja określona wcześniej musi być zawsze przekazywana w planach i rozkazach i uwzględniana we wszystkich treningach. Im więcej akceptacji rozstrzygnie się w fazie przygotowania, tym mniej można oczekiwać opóźnień w realizacji ognia.

Jeżeli występuje żądanie ognia, który nie był wcześniej zaakceptowany przez obowiązujące przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego, to musi być udzielona akceptacja pozytywna. Przy akceptacji analogowej za pośrednictwem punktu dowodzenia nie zaleca się udzielania jej na podstawie mapy. Taka akceptacja byłaby zbyt niedokładna, aby zagwarantować bezpieczeństwo własnych wojsk. Prośba o akceptację powinna pochodzić z sił żądających wsparcia (wojsk walczących), i być przekazywana przez sieć wsparcia ogniowego, dowódcy, operacyjną lub rozpoznawczą. Punkt dowodzenia odpowiedzialny za akceptację ognia powinien przedstawić współrzędne celu i uzyskać gwarancję od każdego przedstawiciela systemu operacyjnego, że żaden żołnierz własny nie znajduje się w niebezpiecznej strefie ognia. Równoległe przez sieć radiową dowódcy lub wsparcia ogniowego, żąda się akceptacji ognia od właściwego dowódcy podając konkretne współrzędne, dla konkretnego środka ogniowego. Każdy dowódca kompanii przekazuje zwrotnie współrzędne położenia i środek wsparcia ogniowego oraz akceptuje lub zabrania wykonania zadania w swojej strefie odpowiedzialności. Następnie odpowiedni punkt dowodzenia melduje zwrotnie, że ogień do celu jest zaakceptowany lub zabroniony.

Jeżeli akceptacja ognia pochłonie dużo czasu to przede wykonaniem zadania ogniowego trzeba będzie ponownie akceptować cele do ognia, ponieważ siły własne mogą wejść do rejonu celu podczas udzielania akceptacji lub już po jej pierwotnym uzyskaniu.

Zastosowanie zautomatyzowanego systemu dowodzenia może ułatwiać lub utrudniać procedury akceptacji ognia. Ułatwienie polega na automatycznym przesyłaniu cyfrowych żądań koordynacji (akceptacji), gdy wyznaczniki koordynacji wsparcia ogniowego są naruszane przez żądanie ognia. Reguła akceptacji musi być ciągle uzgadniania z odpowiednim punktem dowodzenia, a następnie wyniki przekazywane są cyfrowo do inicjatora. System zautomatyzowany może utrudniać szybką akceptację ognia przy pomocy

automatycznych kryteriów interweniujących i blokujących wykonanie ognia, stosownie do ustaleń przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego. Należy, zatem często sprawdzać, czy zastosowane w zautomatyzowanym systemie dowodzenia kryteria nie są restrykcyjne ponad potrzeby.

2.5. Kierowanie wsparciem ogniowym

Ważnym przedsięwzięciem kierowania wsparciem ogniowym jest koordynacja wsparcia ogniowego w toku jego realizacji. Ustalenie wyznaczników zezwalających i ograniczających w procesie planowania rozwiązuje problemy koordynacji tylko na początku działań. W miarę ich rozwoju występuje potrzeba przenoszenia linii koordynacyjnych i określania nowych obszarów koordynacji wsparcia ogniowego. Linie i rejony, jako wyznaczniki koordynacji wsparcia ogniowego, muszą być łatwe do zidentyfikowania w terenie przez wszystkich zainteresowanych. Bardzo ważne jest określenie wielkości obszarów zakazu lub zezwolenia, stosownie do potrzeb zapewnienia bezpieczeństwa od własnego ognia. Wyznaczanie zbyt dużych obszarów może poważnie utrudnić realizację wsparcia ogniowego. Przenoszenie linii koordynacji wsparcia ogniowego odbywa się przy pomocy ustalonych wcześniej linii (punktów sygnałowych) powiązanych z działaniem wojsk własnych. Zagadnienie to powinno być ujęte w treningu przed rozpoczęciem działań.

Podczas zwalczania artylerii z wykorzystaniem stacji radiolokacyjnej (zwalczanie reaktywne) najważniejsze jest ustalenie strefy rozpoznania stacji radiolokacyjnej. Strefę radiolokacyjną ustala się z uwzględnieniem aktualnego i planowanego położenia wojsk własnych. Pozwala to przyspieszyć rażenie artylerii przeciwnika, w miarę wykrycia, przez wyznaczone do tego celu środki ogniowe. Przyjmuje się, że jeżeli cel został wykryty w określonej strefie radiolokacyjnej, to ogień do niego nie zagraża wojskom własnym.

Ważne miejsce w kierowaniu wsparciem ogniowym przez dowódcę zgrupowania zajmuje kontrola przestrzeni powietrznej i koordynacja uderzeń lotnictwa z ogniem artylerii. Jeżeli zgrupowanie bojowe posiada do dyspozycji środki powietrzne (w tym bezpilotowe) to przedsięwzięcia kontroli powietrznej są realizowane przez organ kontroli powietrznej. W tym zakresie stosuje się cztery standardowe rozwiązania. Podział zadań według kierunków, wysokości, czasu oraz kierunku i wysokości.

Podział zadań według kierunków stosowany jest podczas rażenia dwóch celów, które są blisko siebie, jednego przy pomocy lotnictwa, drugiego ogniem artylerii. Wysunięty kontroler powietrzny otrzymuje informację o kierunku ognia dział i przekazuje ją lotnictwu, aby zapobiec przekraczaniu przez nie tego kierunku. Ta procedura może być rozszerzona na oddzielne zadania w rejonach rażenia dla konkretnych środków ogniowych.

Podział zadań według wysokości stosowany jest do rażenia tych samych celów przez różne środki wsparcia ogniowego. W tym przypadku maksymalna i minimalna rzędna toru lotu pocisków artylerii jest przekazywana poprzez wysuniętego kontrolera przestrzeni powietrznej. Stosownie do tego, samoloty działają powyżej lub poniżej torów lotu pocisków artylerii.

Podział zadań według czasu ich wykonania stosowany jest do rażenia tych samych celów różnymi środkami lub różnych celów w tym samym rejonie. Ogień pośredni jest kierowany wówczas przy pomocy metody „na moją komendę”. Uderzenie lotnictwa jest kierowane zgodnie z obowiązującymi instrukcjami. Ogień pośredni jest uzależniony od czasu uderzeń lotnictwa i prowadzony, gdy przestrzeń powietrzna jest wolna, aż do kolejnego nalotu.

Podział zadań w kierunku i w wysokości jest stosowany przy rażeniu kilku celów w relatywnie niewielkim rejonie. Stosowany jest przy wykonywaniu zadań wzbronienia obrony przeciwlotniczej przeciwnika (SEAD, gdy cel uderzeń lotnictwa znajduje się między SO artylerii i stanowiskiem środków

przeciwlotniczych przeciwnika. Ta technika jest złożona i wymaga bardziej szczegółowego potraktowania, wykraczającego poza temat niniejszej pracy.

Kierowanie wsparciem ogniowym realizowane jest w podstawowej mierze w procesie targetingu. W tym zakresie zespół targetingu (sztab) ciągle ocenia aktualną sytuację, śledzi punkty decyzyjne i przewiduje rozwój wydarzeń (w zależności od szczebla dowodzenia i sytuacji na 6 – 36 i więcej godzin). Proces targetingu pozwala dowódcy skutecznie kierować wsparciem ogniowym poprzez uzyskiwanie opracowanych danych do bieżących decyzji lub modyfikacji decyzji wcześniejszych. W zależności od rozwoju sytuacji i przyjętych procedur operacyjnych mogą się odbywać nieformalne spotkania targetingu. Takie spotkania konsolidują i synchronizują siłę bojową jednostki, w tym działanie środków wykrywania, śledzenia, rażenia i oceny CWO. Główną treść rozważań stanowi:

- weryfikacja i udokładnienie wykazu CWO;
- weryfikacja, udokładnienie i zmiana zadań posiadanych środków rozpoznania każdego CWO;
- podział środków rażenia do każdego celu;
- zatwierdzenie środków wyznaczonych do oceny skutków rażenia celów;
- synchronizacja działań śmiertelnych i nieśmiertelnych (włącznie z działaniami informacyjnymi).

Jeżeli na szczeblu zgrupowania brygadowego organizuje się oddzielne spotkanie targetingu, to w celu zapewnienia jego merytorycznej poprawności powinni w nim wziąć udział:

- dowódca brygady (w miarę możliwości);
- szef sztabu (prowadzi spotkanie)
- KWO;
- S3 brygady (prowadzi spotkanie w wypadku nieobecności szefa sztabu);
- S2 brygady;

- przedstawiciel lotnictwa (oficer łącznikowy);
- koordynator działań informacyjnych (jeżeli występuje);
- S4 brygady;
- oficer wojsk inżynierskich;
- oficer OPL;
- oficer łącznikowy lotnictwa wojsk lądowych;
- S3 lotnictwa;
- oficer wojsk chemicznych;
- oficer działań psychologicznych;
- szef zespołu do współpracy cywilno-wojskowej;
- oficer targetingu;
- S2 dywizjonu artylerii (w miarę możliwości);

Na szczeblu batalionu, ad hoc powołana grupa targetingu składa się z dowódcy, S2, S3 i OWO, jest angażowana do podejmowania decyzji targetingu na nieformalnych spotkaniach targetingu.

Terminarz spotkań targetingu musi być zintegrowany z planem pracy przełożonego, aby zapewnić niezwłoczne wdrożenie wyników procesu targetingu. Zmiany w ugrupowaniu i modyfikacje w planie rozpoznania, wyznaczanie celów dla lotnictwa, zmiany w wykazie celów wysokoopłacalnych dotyczących ZZWO muszą być wykonywane z pełną świadomością czasu dysponowanego na przygotowanie i realizację. Czas wyprzedzenia dla spotkania targetingu brygady wynosi 24-36 godzin, ale pewne decyzje targetingu, takie jak wyznaczanie celów dla lotnictwa muszą być podejmowane z uwzględnieniem cyklu rozkazodawczego lotnictwa, który zwykle wynosi 72 godziny. Tak długi cykl jest często nie do przyjęcia dla wojsk lądowych. W toku operacji zaczepnej w Iraku był on systematycznie, w miarę jej rozwoju skracany, głównie pod naciskiem żądań wojsk lądowych

Kluczem do sukcesu w przeprowadzeniu spotkania targetingu jest jego przygotowanie. Każdy przedstawiciel musi przybyć na spotkanie przygotowany do omówienia dysponowanych środków, możliwości, ograniczeń i oceny skutków (jeżeli dają się zastosować) odpowiednich do jego systemu operacyjnego. To znaczy, że uczestnicy muszą przeprowadzić wcześniejszą koordynację i być przygotowani do twórczego udziału i przedstawienia informacji opisanej niżej.

Szef (przedstawiciel) sekcji S-3 dostarcza informacje o:

- aktualnej sytuacji własnej;
- dysponowanych środkach ogólnowojskowych;
- aktualnej sile bojowej;
- wymaganiach ze strony wyższego dowództwa (włącznie z obowiązującym rozkazem lub zadaniami);
- zmianach w zamiarze dowódcy;
- zmianach w ugrupowaniu bojowym;
- planowanych działaniach.

Sekcja S-2 dostarcza informacje o:

- ocenie skutków (BDA);
- aktualnej sytuacji przeciwnika;
- aktualnym planie rozpoznania;
- planowanym wariacie działań przeciwnika dostosowanym do czasu, w którym się go rozpatruje;
- dysponowanych środkach rozpoznania i zadaniach rozpoznania, które są kierowane do wyższego przełożonego;
- proponowanych priorytetach w wymaganiach informacyjnych (PIR).

Sekcja wsparcia ogniowego przedstawia informacje o:

- wykazie CWO, standardach wyboru celów i kryteriach rażenia;
- dysponowanych środkach wsparcia ogniowego;

- proponowanym wykazie CWO dla czasu, w którym się rozpatruje je i związane z tym zmiany wyznaczników koordynacji wsparcia ogniowego;
- plan wsparcia ogniowego wyższego przełożonego, w części wpływającej na działanie jednostki.

Inne sekcje sztabu powinny dostarczyć informacje o:

- dysponowanych środkach i możliwościach ich systemów operacyjnych;
- integracji ich środków w decyzjach targetingu;
- możliwościach i ograniczeniach środków przeciwnika, stosownie do reprezentowanego systemu operacyjnego.

Za przebieg i poziom merytoryczny spotkania odpowiedzialny jest szef sztabu (lub S3). Otwiera on spotkanie targetingu, a następnie wyjaśnia cel. Określa porządek i określa czasy wystąpień. Jest także arbitrem w kwestiach spornych, które wyłaniają się (jeżeli nie ma dowódcy) i stale dba o to, aby wszyscy uczestnicy byli zaangażowani i nie rozpraszali się na sprawach ubocznych, mając na względzie cel i porządek spotkania.

Ważne jest możliwie pełne uczestnictwo sztabu. Oficerowie sztabu i przedstawiciele poszczególnych systemów operacyjnych muszą przedstawić ich ekspertyzy oraz informacje i poszczególne oceny sztabowe o możliwościach i ograniczeniach, zarówno systemów własnych jak i przeciwnika. Jeżeli możliwości własne maleją, to powinni rozważyć możliwość zredukowania środków, jeżeli jest to realne, do wykrycia i rażenia celów.

Przykładowy program nieformalnego spotkania targetingu w brygadzie może być następujący:

S2 udokładnia dane z rozpoznania:

1. Referuje sytuację przeciwnika;
2. Dokonuje przeglądu aktualnych planów rozpoznania;
3. Przedstawia ocenę skutków celów rażonych od ostatniego spotkania targetingu i ich wpływ na działanie przeciwnika;

4. Prezentuje analizę najbardziej prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika na 24-36 godzin do przodu (ewentualnie projektuje na 72 godziny cele do rażenia przez lotnictwo)
5. Rekomenduje zmiany do wymagań informacyjnych dowódcy do jego aprobaty (jeżeli jest obecny) lub do oceny przez oficerów sztabu.

S-3 przedstawia udokładnioną sytuację własną:

1. Podsumowuje aktualną sytuację taktyczną, włącznie z nowymi wymaganiami;
2. Informuje o stanie dysponowanych środków (siła bojowa);
3. Jeżeli dowódca jest nieobecny, przedstawia poszczególne wytyczne dowódcy i zmiany w jego zamiarze;
4. Przedstawia planowane działania do kolejnego spotkania targetingu;

KWO lub OWO udokładnia zagadnienia wsparcia ogniowego:

1. Dokonuje przeglądu aktualnych dokumentów targetingu;
2. Przedstawia stan środków wsparcia ogniowego;
3. Prezentuje zatwierdzone, zaplanowane żądania wsparcia lotniczego na ten okres i planowane na następne dwa cykle (mogą być przedstawione przez oficera łącznikowego lotnictwa) – zwykle wykonywane z 24 godzinnym wyprzedzeniem;
4. Prezentuje proponowany wykaz celów wysokoopłacalnych wraz z ich położeniem dla uzgodnienia ze sztabem (dowódcą) i udokładnienia;

Gdy każdy uczestnik spotkania zrozumie, co przeciwnik prawdopodobnie może zrobić przez następne 24-36 godzin, jaki jest plan własny i jakie cele będą rekomendowane (zaplanowane jeżeli jest obecny dowódca) jako CWO, szef sztabu (lub S-3) dokonuje syntezy wyników spotkania, przedstawiając:

1. Decyzję i priorytety, jakie siły i środki rozpoznania są odpowiedzialne za wykrycie celów i przekazanie sygnału do rażenia;
2. Decyzję, w jakim rejonie będzie wykrywany cel, punkt sygnałowy rażenia i rażenie celu;

3. Decyzję, jakie środki rażenia będą użyte do rażenia każdego celu i oczekiwane skutki;
4. Decyzję, kiedy będzie rażony każdy cel.
5. Decyzję i priorytety, jaki środek rozpoznania będzie oceniał skutki, skąd będzie realizował to zadanie i kiedy ta informacja musi być uzyskana.
6. Decyzję o kryteriach ponownego rażenia i niezbędnych działaniach.

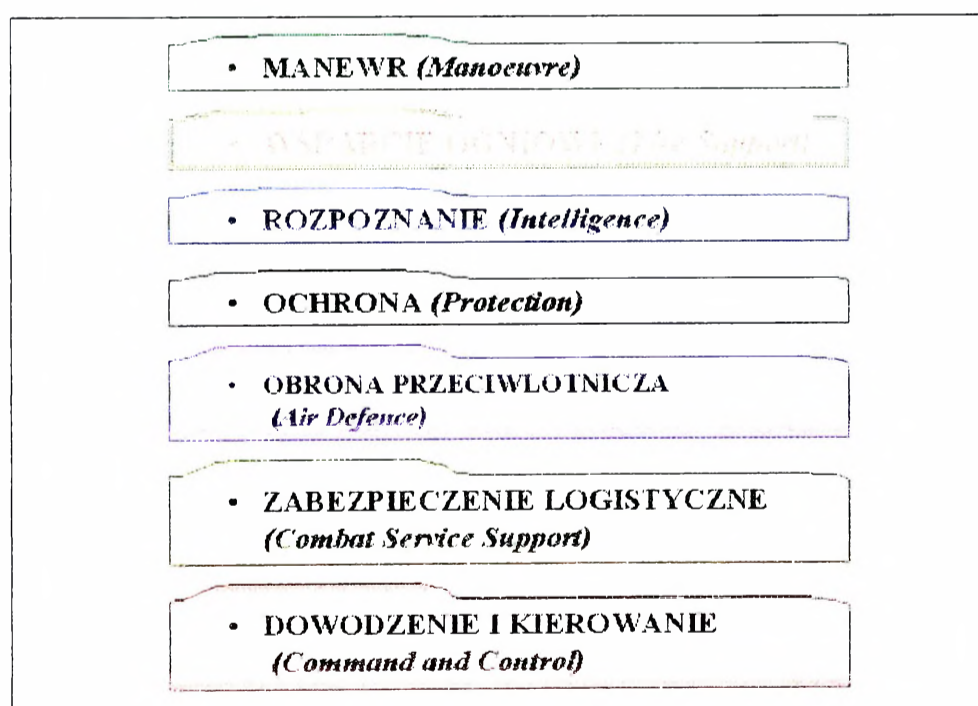
Po decyzjach targetingu (gdy zostaną opracowane), następuje aprobata dowódcy. Potem przygotowuje się zarządzenie z nowymi zadaniami dla podległych jednostek i ZZWO. Jeżeli czas zezwala przeprowadza się trening. Rozpoczyna się (kontynuuje) śledzenie działań targetingu na podstawie dokumentów, które zostały opracowane.

Z przedstawionych wniosków i propozycji wynika, że w procesie dowodzenia artylerią występują problemy, które mogą być rozwiązane tylko przez dowódcę zgrupowania wojsk lądowych, w czasie planowania, przygotowania i prowadzenia działań. Taka konieczność spowodowana jest złożonymi relacjami, występującymi między wsparciem ogniowym a manewrem, a także ich związkami z pozostałymi systemami operacyjnymi zgrupowania wojsk. Charakter tych relacji wymaga także udziału w dowodzeniu artylerią, w stosownym zakresie, wszystkich komórek sztabu oraz przedstawicieli wspierających sił i środków. Rola tych organów wspomagających dowódcę w dowodzeniu artylerią oraz zakres ich pracy został przedstawiony w rozdziałach 3 i 4.

Rozdział 3. KOMPETENCJE I OBOWIĄZKI ORGANÓW SZTABOWYCH

Dokonująca się transformacja istniejących w czasie pokoju dowództw i sztabów na obsadę stanowisk dowodzenia w zgrupowaniu wojsk lądowych – jak w każdej organizacji wojskowej – powoduje zmiany w obszarze różnorodnych więzi i zależności. Przeobrażeniu ulega również charakter działalności utworzonych komórek i poszczególnych osób funkcyjnych. Jest to wynikiem przejścia z systemu administrowania jednostką i jej zasobami w system planowania oraz kierowania działaniami podległych sił.

Każda organizacja, w tym także dowództwo zgrupowania wojsk lądowych, stanowiąc pewną wyodrębnioną całość, posiada **określone cele**. Można je ogólnie zgrupować w obszarach związanych z podstawowymi funkcjami walki, które przedstawia poniższy schemat.

Zródło: Opracowanie na podstawie *Land Operations*. AJP - 3.2.

Schemat. 3.1. Funkcje walki

Jednym z tych obszarów jest *wsparcie ogniowe*. Właśnie w tym obszarze zawiera się użycie artylerii, z którym wiąże się określony zakres obowiązków różnych komórek obsady stanowiska dowodzenia utworzonego zgrupowania.

Na ogólny zakres obowiązków poszczególnych komórek wpływa znacząco wspomniany cel odnoszący się do obszaru użycia artylerii, a jest nim *taka alokacja posiadanych zasobów sił i środków artylerii – zgodnie z decyzjami dowódcy – która zapewnia integrację jej użycia w efektywnym i bezpiecznym dla wojsk prowadzeniu ognia.*

Rozpatrywane zagadnienie kompetencji komórek organizacyjnych obsady stanowiska dowodzenia w zakresie związanym z użyciem artylerii, wobec tak precyzowanego celu i potrzeby systematyzacji ich podziału, można ujmować w sensie czynnościowym oraz atrybutowym. Podejście to wynika z założenia, że właściwe uporządkowanie i określenie kompetencji przyczynia się do osiągnięcia określonego stopnia zorganizowania organu dowodzenia zgrupowania. Implikuje także pożądane cechy¹ tworzonego zgrupowania wojsk jako całości, osiągnięte dzięki należytej organizacji podsystemu kierowania.²

Zauważyć przy tym należy, że istotnym determinantem wpływającym na zakres rozwiązywanych problemów i posiadane kompetencje jest struktura organizacyjna utworzonego zgrupowania. Oznacza to, że tworzenie nowego zgrupowanie nie pozostaje bez wpływu na obowiązki i kompetencje w obszarach związanych z użyciem artylerii. Jednak należy stwierdzić, że każdorazowo – bez względu na ilość użytych sił – występują obszary zbieżne, które muszą zostać rozpatrzone, aby użycie artylerii zgrupowania wojsk lądowych dawało zadowalający rezultat.

Odnalezienie tych obszarów wymaga ogólnej identyfikacji systemu dowodzenia zgrupowań wojsk lądowych. Jego głównym filarem są – zależnie od wielkości zgrupowania – różnego rodzaju stanowiska dowodzenia, które tworzą odpowiednie warunki do planowania i kierowania działaniami, w tym użycia artylerii.

---

¹ Jedną z nich ma być sprawne i skoordynowane działanie.

² Ta problematyka zorganizowania była częściowo poruszana w pracy naukowo – badawczej *Podstawy teorii podejmowania decyzji dotyczących użycia artylerii*, DOWART-1, AON, Warszawa 2004.

Na szczeblach dywizji i brygady, stanowiących obecnie najczęściej podstawę tworzoną grupowań wojsk lądowych, mogą być organizowane trzy ich rodzaje oraz różnorodne punkty wspomagające. Na obydwu tych szczeblach dowodzenia są to:

- *główne stanowisko dowodzenia*;
- *tyłowe stanowisko dowodzenia*;
- *wysunięte stanowisko dowodzenia* – organizowane zwykle doraźnie.

Ich uzupełnienie stanowią:

- na szczeblu brygady - *punkt dowódczo - obserwacyjny* stosowany doraźnie, jeśli nie organizuje się wysuniętego stanowiska dowodzenia;
- na szczeblu dywizji – *powietrzny punkt dowodzenia* z reguły wykorzystywany również doraźnie.

Część zakresu kompetencyjnego poszczególnych komórek organizacyjnych, dotyczącego użycia artylerii, wynika z przeznaczenia poszczególnych rodzajów stanowisk i punktów, jakie spełniają w systemie dowodzenia zgrupowania wojsk lądowych.

Główne stanowisko dowodzenia (GSD) – zarówno szczebla dywizji jak i brygady powinno zapewniać:

- planowanie przyszłych (kolejnych) działań;
- koordynację i synchronizację działań elementów zgrupowania;
- przygotowanie planów i rozkazów oraz różnorodnych zarządzeń;
- przygotowywanie wymaganych meldunków;
- koordynację rozpoznania i analizę informacji z dostępnych źródeł;
- generowanie potrzeb, planowanie i monitorowanie w obszarze zabezpieczenia logistycznego.³

Organizowane na omawianych szczeblach *tyłowe stanowisko dowodzenia* (TSD) jest przygotowane do przejęcia zasadniczych zadań stanowiska

³ Por. J. Kręcikij, *Metodyka pracy sekcji dowodzenia stanowiska dowodzenia oddziału i związku taktycznego*, AON, Warszawa 2002, s. 11.

dowodzenia – w przypadku pozbawienia go zdolności działania oraz zajmowania się problematyką wsparcia personalnego, zabezpieczenia logistycznego oraz kontroli obszaru tyłowego.

Wysunięte stanowisko dowodzenia (WSD), jak wspomniano powyżej, jest elementem organizowanym doraźnie, który ma zabezpieczyć:

- sprawowanie kontroli prowadzonych działań;
- bieżącą koordynację ognia z działaniem wojsk walczących;
- nieplanową kontrolę przestrzeni powietrznej;
- bieżące kierowanie zabezpieczeniem działań;
- monitorowanie i uzupełnianie aktualnych potrzeb logistycznych.

Punkt dowódczo – obserwacyjny (PDO) na szczeblu oddziału zastępuje zwykle, szczególnie w działaniach dynamicznych lub w ważnych dla wykonania zadania rejonach działań, wysunięte stanowisko dowodzenia.

Natomiast funkcjonujący na szczeblu dywizji *powietrzny punkt dowodzenia* (PPD) wykorzystywany jest do uzupełnienia systemu dowodzenia w sytuacjach dynamicznych, z reguły związanych z wykonaniem marszu lub przemieszczenia się dowódcy między stanowiskami dowodzenia.

Poszczególne komórki przedstawionych stanowisk i punktów dowodzenia wykorzystują swoje kompetencje w określonym postępowaniu informacyjno – decyzyjnym. Funkcjonujące w nim ustalone procedury i techniki wpływają na ostateczny kształt tych kompetencji. Procedury te i techniki wykorzystywane są podczas wypracowania decyzji, stawiania zadań i nadzorowania (kontrolowania) ich wykonania. Zalicza się do nich również składanie meldunków w ustalonym systemie, prowadzenie odpraw (spotkań), a także wykonywanie dokumentów dowodzenia.

Dogłębna analiza wyników prowadzonych w tym zakresie badań pozwala wnioskować, że kompetencje wszystkich komórek w problemowym obszarze ogniskują się w dwóch zasadniczych płaszczyznach. Są nimi, związane ściśle z użyciem artylerii oraz dowodzeniem całością sił zgrupowania:

- *realizacja cyklu decyzyjnego;*
- *kierowanie wsparciem ogniowym.*

We wszystkich przedstawionych obszarach największy zakres kompetencji w zakresie użycia artylerii skupia w sobie zasadniczy element stanowiska dowodzenia jakim jest **część operacyjna**. W jej strukturze zakres kompetencji dotyczących użycia artylerii rozkłada się według podziału funkcjonalnego⁴, zgodnie ze specjalizacją w zakresie realizacji ogólnych zadań tego elementu stanowiska dowodzenia.

3.1. Cele i zadania poszczególnych komórek funkcjonalnych

W tworzonych zgrupowaniach, podobnie jak w strukturze brygad i dywizji, część operacyjna stanowiska dowodzenia składa się z reguły z czterech zasadniczych zespołów:

- zespołu dowodzenia;
- zespołu wsparcia działań;
- zespołu zabezpieczenia działań;
- zespołu wsparcia dowodzenia.⁵

Trzon *zespołu dowodzenia* tworzony jest na bazie komórek S/G 2 i 3. Mogą go również, zgodnie z potrzebami i możliwościami, zasilać przedstawiciele rodzajów wojsk oraz innych komórek organizacyjnych sztabu (S/G 1,4,5,6). Przeznaczony jest do zapewnienia dowódcy możliwości realizowania przedsięwzięć związanych z procesem dowodzenia, a także koordynacji pracy całości obsady SD. Jest zasadniczym miejscem pracy dowódcy i szefa sztabu.

Drugim elementem funkcjonalnym części operacyjnej jest *zespół wsparcia działań*. Tworzony do tej pory ze specjalistów znajdujących się etatowo w sztabie oraz przybyłych na stanowisko dowodzenia grup operacyjnych wraz z dowódcami jednostek (pododdziałów) specjalistycznych.

⁴ Podział ten zakłada tworzenie odpowiedniej, zależnej od potrzeb, ilości zespołów i różnorodnych sekcji.

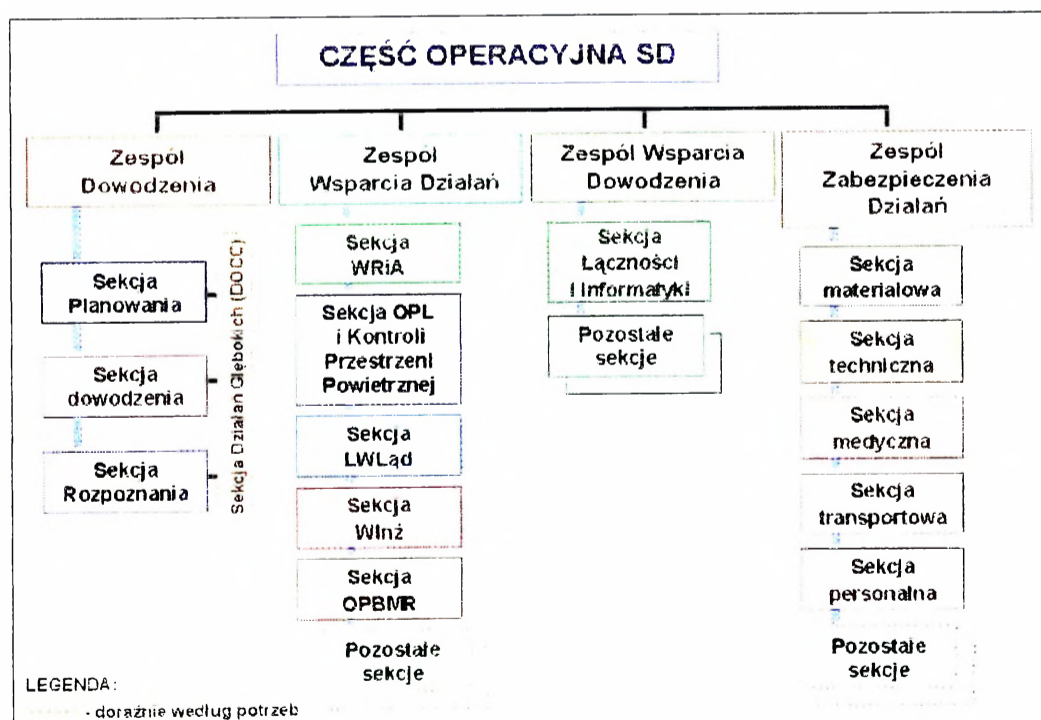
⁵ Tamże, s.12

Obecnie dąży się do organizowania go z powstałych w tym roku szefostw rodzajów wojsk znajdujących się w komórce S/G 3 oraz niewielkich grup operacyjnych jednostek (pododdziałów) rodzajów wojsk. Jego przeznaczeniem jest specjalistyczne wsparcie dowódcy w procesie dowodzenia podległymi siłami w obszarach wykorzystania znajdujących się w składzie zgrupowania jednostek i pododdziałów rodzajów wojsk.

Kolejnym elementem części operacyjnej jest *zespół zabezpieczenia działań* tworzony z funkcyjnych komórki S/G 1 i 4. Przeznaczony jest do kompleksowego realizowania zabezpieczenia we wszystkich niezbędnych asortymentach i dysponowania zasobami osobowymi.

Czwartym zespołem jest *zespół wsparcia dowodzenia* składający się z obsady komórki S/G 6. Służy do zapewnienia dowódcy i pozostałym komórkom sprawnego przepływu informacji wewnątrz i na zewnątrz stanowiska dowodzenia oraz organizacji niezawodnego systemu łączności.

Każdy z tych zespołów składa się w zależności od potrzeb z różnej liczby sekcji, z których najważniejsze związane z użyciem artylerii przedstawia poniższy schemat.

Źródło: Opracowanie własne

Schemat. 3.2. Najważniejsze sekcje części operacyjnej

Przedstawione poszczególne zespoły i sekcje w obszarze *realizacji cyklu decyzyjnego*⁶ – stanowiącego w organizacjach wojskowych modelowy przykład działania zespołowego – uczestniczą w czterech fazach. Według ogólnie przyjętego algorytmu, przedstawionego na poniższym schemacie, fazy te podzielone są na kilka etapów i czynności.

Źródło: Opracowanie na podstawie J. Kręcikij, *Współczesne kierowanie wojskam*.

Schemat. 3.3. Przebieg cyklu decyzyjnego

Podejmowanie decyzji w takim układzie musi uwzględniać coraz większy stopień kompleksowości zadań i wieloaspektowość rozpatrywanych problemów oraz uwarunkowań skutecznego kierowania (zarządzania, dowodzenia).

Sprawną realizacją wszystkich czynności w kolejnych fazach i etapach cyklu dowodzenia, w przedstawionych warunkach, wymaga właściwego rozdysponowania zakresu kompetencji umożliwiającego cykliczne zbieranie, opracowanie i przetwarzanie różnych informacji dotyczących użycia artylerii.

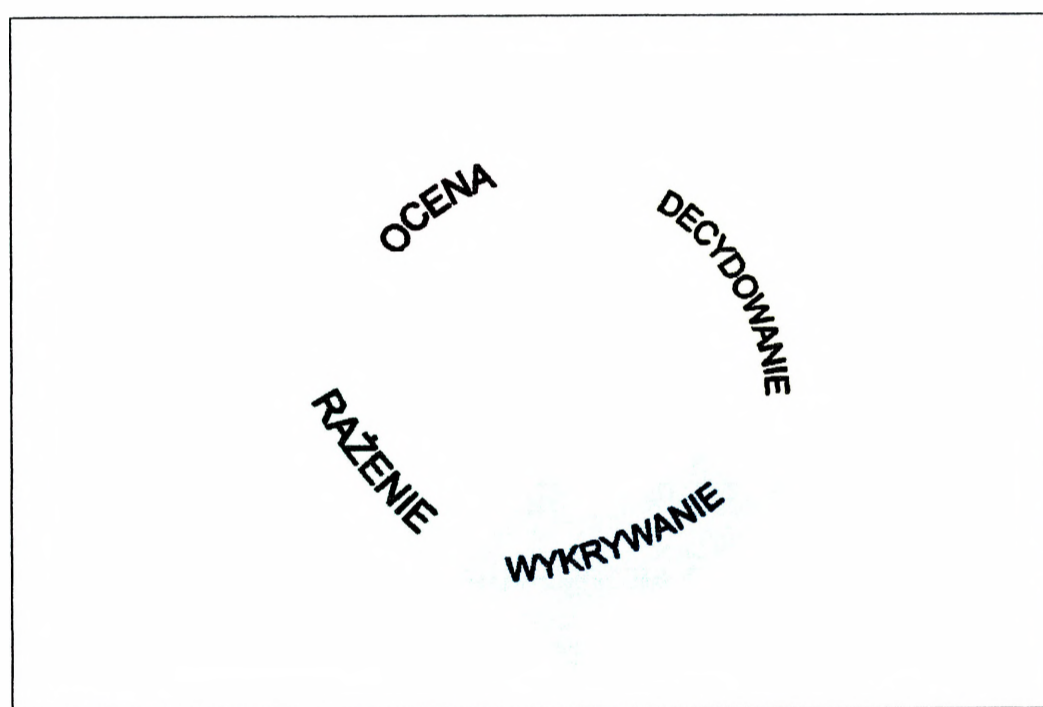
Również w obszarze kierowania działaniami zgrupowania, a w nich *kierowania wsparciem ogniowym*, należyte rozłożenie wspomnianych

⁶ Często w różnorodnych pracach nazywany **procesem podejmowania decyzji** (ang. *Military Decision Making Process – MDMP*).

kompetencji skraca ścieżki podejmowania decyzji i zapewnia szybkie oraz efektywne rażenie wybranych celów.

Należy przy tym jednak zauważyć, że kierowanie to może przebiegać według dwóch odrębnych ścieżek postępowania. Każda z nich zależy od obszaru w jakim artyleria ma prowadzić działania oraz związanego z tym czasu pozostającego na podjęcie decyzji i rażenie określonych grup celów.

Jedna z nich związana jest z realizacją zadań w głębi według metodologii procesu targetingu, zobrazowanej ogólnie na poniższym schemacie – która szczegółowo została przedstawiana w opracowaniu zawierającym wyniki poprzednich badań w obszarze dowodzenia artylerią.⁷

Zródło: Opracowanie na podstawie *Land Operations*. AJP - 3.2

Schemat. 3.4. Przebieg procesu targetingu

Natomiast w trakcie wykonywania zadań na korzyść wojsk walczących w strefie bliskiej stosowana jest z reguły nieco odmienna cykliczna procedura:

- **rozpoznanie (identyfikacja zagrożenia);**
- **decyzja (żądanie ognia);**
- **ogień;**
- **ocena skutków.**

⁷ Podstawy teorii podejmowania decyzji dotyczących użycia artylerii, tamże. rozdział 2. s. 94 i n.

3.2. Kompetencje zespołów i sekcji związane z planowaniem i użyciem artylerii

Kompetencje w zakresie związanym z użyciem artylerii, kształtując się na podstawie przedstawionych determinantów, przybierają zwykle różnorodne funkcje. Jest to wynikiem roli i celów jaką dana komórka zajmuje w strukturze dowodzenia zgrupowaniem. Mogą to być z reguły kompetencje:

- *kierownicze;*
- *doradcze;*
- *koordynacyjne;*
- *administracyjne.*

Największy zakres kompetencji w zakresie związanym z użyciem artylerii po dowódcy zgrupowania oraz organach dowodzenia artylerią, których obowiązki zostały zaprezentowane w rozdziałach drugim i czwartym, posiada *szef sztabu*.

Kieruje on, koordynuje i dyscyplinuje pracę całej części operacyjnej stanowiska dowodzenia oraz zapewnia spójność kierowania działaniami całego zgrupowania. Musi zrozumieć w pełnym zakresie wytyczne dowódcy, również w części dotyczącej wsparcia ogniowego, na podstawie których nadzoruje cały proces przygotowania danych do decyzji. Nadzorując pracę wszystkich sekcji wchodzących w skład zespołu dowodzenia koordynuje integracją wysiłku sił i środków rozpoznania oraz rażenia.

Przed przystąpieniem do kolejnego cyklu decyzyjnego szef sztabu kontroluje gromadzenie i przygotowanie danych z obszaru wsparcia ogniowego niezbędnych do ustalenia położenia. Koordynuje, w miarę przygotowywania, przekazywanie z podległych sekcji wszelkich danych niezbędnych komórcie artylerii do opracowania koncepcji użycia artylerii. Poprzez kontrolowanie przygotowania poszczególnych wariantów działania wpływa na jakość merytorycznych rozwiązań w zakresie użycia artylerii. Nadzoruje lub

samodzielnie rozstrzyga, podczas przygotowania wariantów działania, złożone kwestie użycia artylerii wymagające dodatkowych wyjaśnień lub uzgodnień. Ustala także w trakcie realizacji cyklu decyzyjnego terminy przygotowania prognoz i propozycji z zakresu użycia artylerii własnej oraz przeciwnika, czasy i miejsca kolejnych odpraw oraz przekazuje konieczne, szczegółowe instrukcje.

Jeżeli w strukturze obsady stanowiska dowodzenia organizowana jest sekcja działań głębokich, szef sztabu sprawuje pieczę nad realizowanym w niej procesem targetingu, w którym jednym z elementów wykonawczych jest artyleria zgrupowania.

Podczas kierowania działaniami, przy merytorycznym udziale szefa wsparcia ogniowego, szef sztabu rozstrzyga bieżące problemy użycia artylerii oraz podejmuje stosowne decyzje – w przypadku wcześniejszego otrzymania od dowódcy odpowiednich kompetencji. Sprawuje również nadzór nad sprawnym udziałem komórki artylerii w systemie meldunków terminowych i doraźnych.

Wielu komórkom, w tym artylerii, szef sztabu dostarcza także różnorodnych informacji, wydaje dodatkowe wytyczne oraz usprawnia organizację pracy w trakcie cyklu decyzyjnego i kierowania działaniami.

Elementami, które znacząco wspomagają w przedstawionych obszarach kompetencyjnych szefa sztabu są poszczególne sekcje ze składu zespołu dowodzenia.

Sekcja dowodzenia, jako element dowodzenia działaniami bieżącymi, główny zakres kompetencyjny w zakresie użycia artylerii skupia w obszarze kierowania wsparciem ogniowym. Natomiast podczas realizacji cyklu decyzyjnego przedstawia bieżące dane stanowiące podstawę wypracowywanych koncepcji i podejmowanych decyzji dotyczących użycia artylerii.

W trakcie fazy ustalania położenia, zbierając meldunki od poszczególnych elementów zgrupowania, sekcja dowodzenia może żądać od komórki artylerii uzupełnienia danych i przesłania, oprócz meldunków terminowych, również doraźne dotyczące sytuacji związanej z rozpoczętym cyklem decyzyjnym. Po

zebraniu informacji przygotowuje oleat z bieżącą sytuacją, w tym w obszarze użycia artylerii, przedstawiany podczas informowania operacyjnego.

Podczas planowania w etapie oceny sytuacji sekcja gromadzi oraz aktualizuje bieżące dane dotyczące użycia artylerii i przekazuje na żądanie do sekcji planowania lub innych komórek obsady stanowiska dowodzenia. Są one wykorzystywane do oceny czynników wpływających na wykonanie zadania oraz opracowania, rozważenia i porównania wariantów działania zgrupowania.

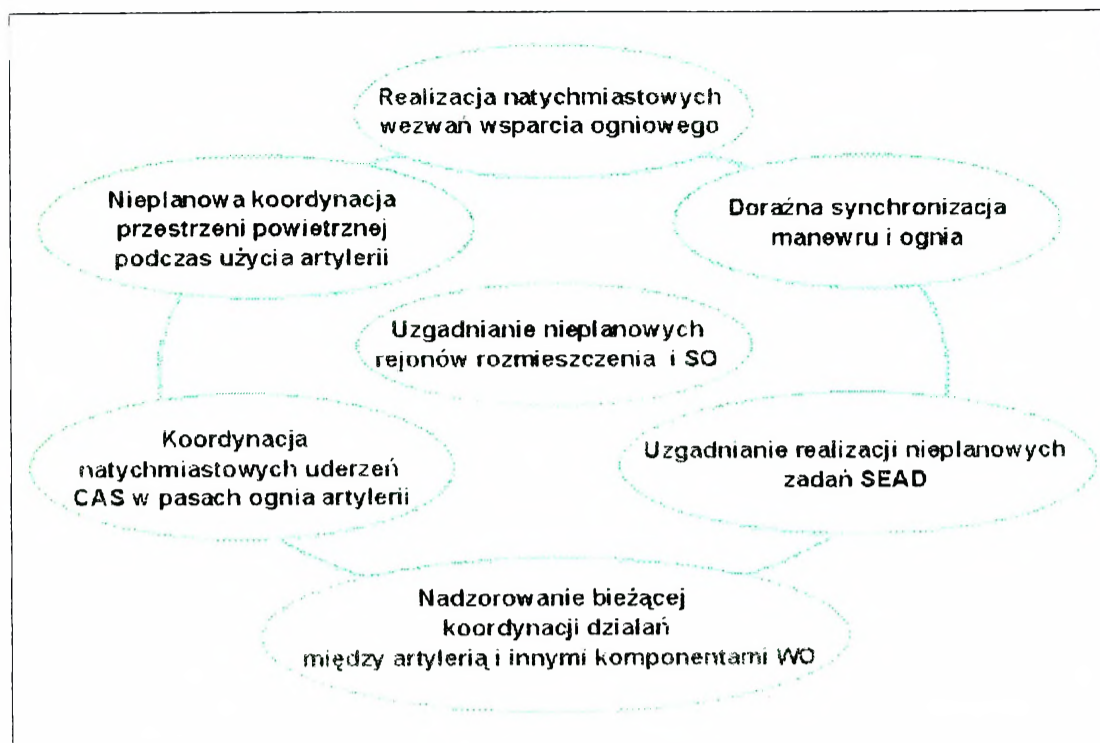
Na odprawę decyzyjną jej obsada przygotowuje – na żądanie szefa sztabu – analizę sytuacji wojsk własnych w innych aspektach niż te, które bezpośrednio dotyczą realizacji zadania, ale mogą interesować dowódcę podczas podejmowania decyzji, np. o położeniu artylerii: sąsiadów, sił prowadzących walkę lub nadzorujących teren przylegający do obszaru działania zgrupowania.

Po ogłoszeniu zamiaru i opracowaniu planu działania zgrupowania oraz planu użycia artylerii w sekcji przejmuje i przenosi się na mapę sytuacyjną dane niezbędnych do kierowania działaniami zgrupowania i wsparciem ogniowym.

W trakcie kierowania działaniami obowiązkiem personelu sekcji dowodzenia jest ciągle śledzenie rozwoju sytuacji, również w obszarze użycia artylerii i porównywanie stanu rzeczywistego z opracowanymi planami.

Kolejnym ich obowiązkiem jest monitorowanie i ocena zdolności bojowej wszystkich sił i środków, w tym artylerii na podstawie meldunków terminowych oraz żądanie w sytuacjach szczególnych sporządzenia meldunków doraźnych. Zebrane dane o użyciu artylerii służą również jako podstawa opracowywania meldunków terminowych za całość sił zgrupowania.

Jej obowiązkiem jest również przygotowywanie, wspólnie z komórką artylerii Zespołu Wsparcia Działań, rozwiązań problemów decyzyjnych pojawiających się w trakcie kierowania działaniami i związanych z użyciem artylerii, z których najważniejsze przedstawia poniższy schemat.

Źródło: Opracowanie na podstawie *Doctrine for Joint Fire Support, AJP-3-09*

Schemat. 3.5. Bieżące problemy kierowania użyciem artylerii

W trakcie kierowania działaniami z wysuniętego stanowiska dowodzenia (WSD) zbiera informacje dotyczące użycia artylerii i przekazuje je do właściwych dla rozwiązywanych problemów komórek obsady głównego stanowiska dowodzenia.

Na podstawie zgromadzonych danych, uzupełnianych w obszarze użycia artylerii na żądanie przez komórkę artylerii, sekcja przygotowuje w ustalonym czasie zarządzenie operacyjne.

Sekcja planowania, spełniając funkcje doradczą w zakresie przygotowania danych do decyzji dowódcy, swój zakres kompetencyjny skupia podczas realizacji cyklu decyzyjnego w fazie planowania i stawiania zadań.

Po zainicjowaniu nowego cyklu decyzyjnego w trakcie ustalania położenia na podstawie danych z sekcji dowodzenia i komórki artylerii, sekcja planowania przygotowuje, zwykle w postaci tabel, zestawienia sił i środków artylerii oraz ich zdolności bojowej.

Następnie po rozpoczęciu fazy planowania, w trakcie analizy zadania, sekcja zbiera wnioski dotyczące użycia artylerii i przygotowuje syntetyczne dane na podstawie informacji przekazanych przez szefa wsparcia ogniowego.

Wnioski te są dalej dla dowódcy podstawą do przygotowania wytycznych w obszarze użycia artylerii.

Podczas opracowywania zarządzenia przygotowawczego obsada sekcji zbiera dane dotyczące artylerii i umieszcza je w treści zarządzenia.

Na podstawie oceny czynników – terenu, warunków pogodowych i przeciwnika – w trakcie opracowywania wariantów działania osada sekcji ustala potencjalne obszary użycia artylerii oraz priorytety rażenia. Przy opracowaniu każdego wariantu rozpatruje *gdzie oraz kiedy i na jak długo* użyć artylerii.⁸ Jednocześnie ustala dla niej wspólnie z przedstawicielem komórki artylerii podstawowe zadania.

W opracowywanych wariantach, obowiązkiem sekcji jest po uzgodnieniu z szefem wsparcia ogniowego integracja użycia artylerii z innymi dostępnymi środkami wsparcia ogniowego w określonych rejonach rażenia. Sprawuje ona pieczę, a także rozstrzyga sporne kwestie w zakresie użycia artylerii podczas pracy nad poszczególnymi wariantami przez różne sekcje części operacyjnej. Nadzoruje wybór, a także koordynuje położenie – jeżeli posiada takie uprawnienia – rejonów stanowiska ogniowych wybranych przez komórkę artylerii.

Sekcja planowania wspólnie z sekcją rozpoznania, sekcją działań głębokich – jeżeli występuje oraz komórkami Zespołu Wsparcia Działań dokonuje selekcji i przygotowuje propozycje celów wysokoopłacalnych (HPTs)⁹ do zatwierdzenia przez dowódcę. Cele te następnie, jeżeli przeznaczone są do rażenia przez artylerię, ujmuje się w stosowne dokumenty i przekazuje wykonawcom ognia w postaci zaplanowanych bądź przewidywanych zadań. Natomiast do komórki rozpoznawczej trafiają jako obiekty priorytetowe, na rozpoznaniu których należy skupić działalność podległych elementów.

---

⁸ Natomiast komórka artylerii uzupełnia to o *sposób* w jaki ma być użyta artyleria.

⁹ Ang. High-Pay off Targets - cele te to wyselekcjonowane spośród celów wysokowartościowych obiekty, które dla zapewnienia wykonania zadania przez wojska własne muszą być wykryte, rozpoznane i porażone.

Wykorzystując dostarczone z Zespołu Wsparcia Działań dane dotyczące użycia artylerii sekcja uzupełnia narzędzia służące przeprowadzeniu rozważenia wariantów działania.¹⁰

W trakcie rozważania wariantów działania przedstawiciele sekcji planowania udokładniają poszczególne warianty o najważniejsze elementy koncepcji użycia artylerii. Uzupełniają również tabelę synchronizacji o wskazany przez przedstawiciela komórki artylerii sposób jej użycia w poszczególnych etapach prowadzonych działań.

Przed porównaniem wariantów działania, zgodnie z ustaleniami szefa sztabu i wytycznymi dowódcy, wyznaczony funkcyjny sekcji ustala rangę poszczególnych kryteriów, uwzględniając w nich również możliwości rażenia ogniowego. Podczas porównania wariantów działania gromadzi on wyniki we wszystkich obszarach – również w obszarze użycia artylerii i przedstawia sumaryczny rezultat dla każdego wariantu.¹¹

W etapie podjęcia decyzji i zamiaru dowódcy, podczas odprawy decyzyjnej, szef sekcji planowania przedstawia dowódcy przygotowane warianty działania, a w nich sposób użycia artylerii. Następnie zapisuje zamiar dowódcy wraz z zaaprobowanym lub zmodyfikowanym sposobem użycia artylerii oraz wytycznymi do dalszego planowania i opracowania dokumentacji.

Po odprawie decyzyjnej zgodnie z zamiarem dowódcy funkcyjni sekcji planowania uzupełniają lub zmieniają plan działania oraz przyjmują od komórki artylerii punkt rozkazu operacyjnego dotyczący użycia artylerii i koordynacji wsparcia ogniowego, a także załącznik *WSPARCIE OGNIOWE*. Następnie po zakończeniu przygotowania rozkazu operacyjnego uzupełniają bądź modyfikują plan synchronizacji, w którym zawarte są elementy synchronizacji ognia artylerii i manewru wojsk walczących oraz użycia innych środków wsparcia.

---

¹⁰ Najważniejszymi z nich są zwykle tabela stosunków sił oraz tabela synchronizacji.

¹¹ Wyniki tych kalkulacji stanowią pomocnicze narzędzie podczas wyboru wariantu rekomendowanego dowódcy.

Ostatnią czynnością realizowaną przez sekcję planowania w cyklu decyzyjnym, po postawieniu przez dowódcę zadań, a związaną z użyciem artylerii jest przygotowanie i udział – jeżeli będzie prowadzony – w *treningu realizacji zadania*¹². Szef sekcji planowania dokonuje w nim prezentacji koncepcji działania i wywołuje zaangażowany w jej realizację element, również artylerię do omówienia zadań i celów podczas wykonywania danego zadania. Odpowiednie wnioski służą do uzupełnienia tabeli synchronizacji, a kwestie problematyczne rozstrzygane są pod nadzorem szefa sztabu.

Bardzo ważną, ale nie zawsze właściwie dostrzeganą oraz niewłaściwie spełnianą funkcję doradczą i koordynującą, w zakresie użycia artylerii podczas realizacji cyklu decyzyjnego oraz kierowania wsparciem ogniowym spełnia *sekcja rozpoznania*.

Jej obowiązki skupiają się głównie wokół następujących po sobie i powiązanych przyczynowo etapów pracy w procesie rozpoznawczego przygotowania pola walki. Oscylują wokół problemów i wniosków w zakresie oceny warunków prowadzenia działań przez wojska własne i przeciwnika.

Skuteczność działania tej sekcji powinna każdorazowo znacząco wesprzeć opracowanie koncepcji użycia artylerii oraz kierowania jej ogniem.

Personel sekcji rozpoznawczej gromadzi różnorodne bazy danych o przeciwniku i obszarach działań, które w fazie ustalenia położenia i planowania służą do szczegółowego prognozowania użycia artylerii przeciwnika oraz oceny warunków w obszarze planowanego wykorzystania własnych środków.

Pozyskane przez nią w trakcie ustalania położenia dodatkowe informacje o otoczeniu pola walki oraz działalności sił i środków wsparcia ogniowego przeciwnika stanowią podstawę do stworzenia przejrzystego obrazu warunków wyjściowych, na podstawie których można planować działanie artylerii.

---

¹² Jest to odpowiednik angielskiego terminu *rehearsal* – por. J. Kręcikij, *Współczesny proces dowodzenia w wojskach lądowych*, rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2003, s. 251 i n.

Informacje te właściwie uporządkowane i odpowiednio zobrazowane zostają udostępnione komórce artylerii oraz działom głębokich – jeżeli jest organizowana – i tworzą bazę wstępnego wyboru celów wysokowartościowych oraz prowadzenia procesu targetingu. Na żądanie przygotowuje również uzupełnienia informacji w wybranych obszarach, korzystając z różnorodnych danych od przełożonego, sąsiadów i innych współpracujących organów.

W trakcie analizy zadania, po przedstawianiu dowódcy zebranych i opracowanych wstępnych danych, obsada sekcji rozpoznania gromadzi wnioski do dalszej pracy w procesie informacyjnego przygotowania pola walki oraz organizowania rozpoznania służącego planowaniu i kierowaniu użyciem artylerii. Zbiera od komórki artylerii oraz sekcji działom głębokich wstępne zapotrzebowania na informacje.

Następnie podczas informowania operacyjnego szef sekcji rozpoznania zapoznaje wszystkich zainteresowanych z zebranymi z obszaru wsparcia ogniowego danymi oraz przygotowuje ich uzupełnienia zgodnie z sugestiami przedstawionymi przez sekcje Zespołu Wsparcia Działom.

Realizowana potem przez sekcję ocena czynników wpływających na wykonanie zadania powinna wykazać pozytywne i negatywne uwarunkowania oraz zagrożenia w realizacji zadań wsparcia ogniowego. Pod względem merytorycznym, podobnie jak w innych obszarach, obejmuje: ocenę przeciwnika, ocenę otoczenia (warunki terenowe, atmosferyczne, demograficzne itp.) oraz ocenę innych czynników (np. czas). Kolejność ocen poszczególnych zagadnień może być różna i zależeć od istoty oraz charakteru otrzymanego przez zgrupowanie zadania. W zakresie niezbędnym dla sprawnego funkcjonowania artylerii prowadzi je z wykorzystaniem wyników pracy innych wyspecjalizowanych sekcji i zespołów funkcjonalnych osady stanowiska dowodzenia. Ostatecznym jej rezultatem ma być znalezienie odpowiedzi na to *gdzie, kiedy i jak* przeciwnik może użyć swojej siły i środków artylerii.

W trakcie opracowania wariantów działania obsada sekcji zbiera z komórki artylerii zapotrzebowania na rozpoznanie, które po opracowaniu są ujmowane w *planie rozpoznania i zbierania informacji*. Nieustannie monitoruje również gromadzenie informacji o realizacji zadań przez rodzaje wojsk.

Ponieważ sekcja rozpoznania jest organizatorem całości systemu rozpoznania, dokonuje koordynacji rozmieszczenia wszystkich jednostek rozpoznawczych, w tym także artylerii, w obszarze działania zgrupowania. Nadzoruje również niezbędne uzgodnienia w zakresie współpracy między komórkami artylerii a lotnictwa wojsk lądowych oraz sił powietrznych w zakresie wymiany danych rozpoznawczych i wykorzystania organicznego oraz przydzielonego wysiłku rozpoznania powietrznego na potrzeby ognia artylerii.

W opracowywanych koncepcjach użycia sił rozpoznania sekcja uwzględnia potrzebę zachowania ciągłości rozpoznania na potrzeby użycia artylerii oraz sposoby precyzyjnego i szybkiego pozyskiwania, gromadzenia, opracowywania i przekazywania danych o obiektach ognia w ugrupowaniu przeciwnika z różnych źródeł rozpoznania.

Współpracujący w procesie targetingu z innymi komórkami oficerowie sekcji rozpoznania planują sposób rozpoznania i wskazywania celów wysokoopłacalnych dla artylerii i innych środków wsparcia ogniowego oraz określają procedury oceny skutków wykonanych uderzeń. Na podstawie wytycznych dowódcy oraz dokonywanych uzgodnień z Zespołem Wsparcia Działań ustalają cele priorytetowe i sposób przekazywania ich położenia.

Wspólnie z szefem wsparcia ogniowego wyznaczeni przedstawiciele sekcji rozpoznania uzgadniają sposób zabezpieczenia realizujących zadania w głębi pododdziałów rozpoznawczych przed ogniem własnej artylerii.

Przygotowując dane rozpoznawcze do rozważenia wariantów działania w sekcji rozpoznania prognozuje się i ocenia zagrożenie ze strony środków wsparcia przeciwnika, skupiając się głównie na:

- działaniu artylerii i innych środków wsparcia ogniowego (skład, ugrupowanie, możliwości rozpoznania, zasięgi ognia);
- stopniu wrażliwości poszczególnych komponentów (środki ogniowe, SD, środki rozpoznania, pododdziały logistyczne) na ogień naszej artylerii i innych środków ogniowych;
- możliwości zastosowania przez przeciwnika broni precyzyjnego rażenia i ABC;
- zagrożeniu ze strony zgrupowań uderzeniowych, śmigłowców, działania GDR, grup rajdowych itp.

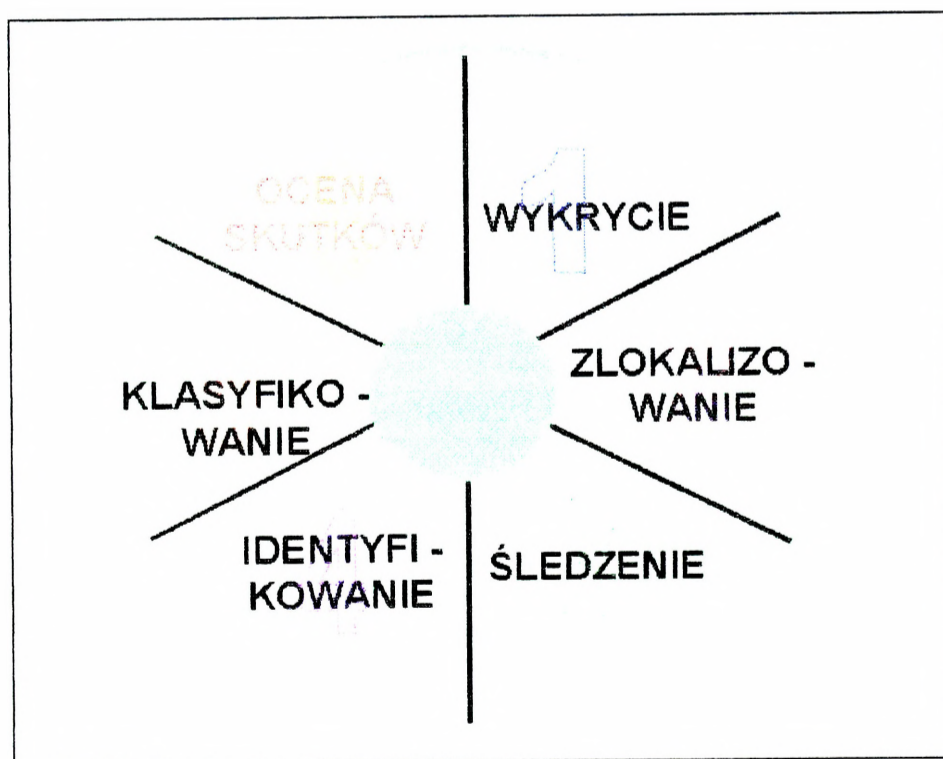
Podczas rozważania wariantów działania, metodą gry wojennej, szef sekcji podgrywa, na podstawie przygotowanych wariantów, działanie przeciwnika oraz użycie jego środków wsparcia. Nadzoruje także sposób synchronizacji działań rozpoznawczych wszystkich sił i środków w celu zapewnienia ciągłości i stałego napływu danych niezbędnych do oceny sytuacji i prowadzenia ognia.

Na odprawie decyzyjnej szef sekcji przedstawia prawdopodobny, w warunkach realizowanego zadania, wariant działania przeciwnika uwzględniający również zagrożenie ze strony jego artylerii. Podczas przedstawiania wariantu rekomendowanego dowódcy jest w gotowości do zaprezentowania szczegółów wykorzystania różnorodnych środków rozpoznania na potrzeby oceny sytuacji i prowadzenia ognia.

W trakcie opracowywania dokumentacji planistycznej, na podstawie zebranych danych i dokonanych uzgodnień obsada sekcji przygotowuje *oleat wsparcia decyzji* uwzględniający dane niezbędne do kierowania użyciem artylerii oraz bezpiecznego i sprawnego kierowania działaniami zgrupowania i dysponowania potencjałem rozpoznawczym. Uzupełnia i kończy plan zbierania informacji, w którym zawarte są zapotrzebowania złożone z obszaru wsparcia ogniowego.

Podczas opracowywania rozkazu operacyjnego informacje z zakresu użycia artylerii przeciwnika oficerowie sekcji rozpoznania zawierają w punkcie dotyczącym sytuacji oraz w aneksie rozpoznania i jego apendyksach. W aneksie tym przedstawiają także ogólny sposób dysponowania rozpoznaniem i wymianą danych na potrzeby ognia artylerii. Dodatkowo zasilają w niezbędne informacje koordynujące działania i bezpieczeństwo sił rozpoznania na potrzeby użycia artylerii inne punkty rozkazu operacyjnego.

Po zakończeniu fazy stawiania zadań oraz uczestnictwie – jeżeli będzie organizowany – w treningu realizacji zadania, szef sekcji nadzoruje i koordynuje prowadzenie rozpoznania na potrzeby ognia i oceny sytuacji, wydziela część wysiłku do kierowania i koordynacji rozpoznania na potrzeby ognia artylerii. Nadzoruje sprawne działanie środków i realizację podstawowych zadań, przedstawionych na poniższym schemacie, służących efektywnemu użyciu artylerii zgrupowania.

Zródło: Opracowanie na podstawie *Doctrine for Joint Fire Support. AJP-3-09*

Schemat. 3.6. Podstawowe zadania środków rozpoznania

W sytuacjach nieplanowych, sekcja rozpoznania wspólnie z komórką artylerii, podejmuje działania zapewniające sprawne prowadzenie rozpoznania

na potrzeby wykonywania bieżących zadań ognia oraz oceny ich skutków. Realizuje również dodatkowe, wynikające z rozwoju sytuacji, zapotrzebowania na rozpoznanie.

Sekcją, która posiada znaczne kompetencje w zakresie użycia artylerii – choć nie w każdym zgrupowaniu może być organizowana¹³ – jest **sekcja działań głębokich**. Jeżeli nie jest organizowana to część jej obowiązków realizuje sekcja rozpoznania oraz sekcje Zespołu Wsparcia Działań.

Ponieważ przeznaczeniem sekcji działań głębokich jest planowanie i kierowanie działaniami w głębi oznacza to, że jej obowiązki dotyczą użycia artylerii w obszarach związanych z realizacją zadań w głębokim ogniu wspierającym, zwalczaniu środków ogniowych przeciwnika i wzbranianiu (pokonywaniu) jego obrony przeciwlotniczej.

Kompetencje te wynikają głównie z przyjętej metodologii i problematyki związanej z realizacją procesu targetingu. A ponieważ targeting nie jest procesem oddzielnym, lecz integralną częścią cyklu decyzyjnego, w związku z tym wymaga skoordynowania wysiłku wielu sekcji obsady stanowiska dowodzenia pod kierunkiem komórki działań głębokich.

Proces ten rozpoczyna się z chwilą otrzymania zadania i jest prowadzony przez cały czas prowadzenia działań. Jest ściśle powiązany z planowaniem rozpoznania i użycia środków wsparcia i dlatego nie może być odizolowany od planowania działań zgrupowania. Musi być także skorelowany z przewidywanym i bieżącym rozwojem sytuacji na polu walki. Realizowany jest według układu, którego podstawę stanowi cykl: **DECYDOWAĆ, WYKRYĆ, RAZIĆ** (*wyselekcjonowane cele*) i **OCENIĆ** (*skutki rażenia*) w praktyce określany akronimem **D³A**.¹⁴

Prowadząca i koordynująca go sekcja działań głębokich, rozwiązując

¹³ Jest organizowana, jeżeli przewiduje się działanie i daje zgrupowaniu środki do realizacji zadań w strefie działań głębokich.

¹⁴ Akronim ten tworzą pierwsze litery angielskich słów *Decide, Detect, Deliver i Assess*.

złożone problemy optymalnego wykorzystania środków rozpoznania i rażenia, musi posiadać kompetencje do koordynacji planowania i kierowania użyciem artylerii zgrupowania oraz elementów rozpoznawczych. Zakres tych obowiązków nie będzie obejmował jednak pełnej problematyki w tych obszarach, ograniczy się jedynie do wskazanych wcześniej grup zadań realizowanych w głębi obszaru działania zgrupowania.

We wskazanych czterech etapach zgodnie z metodologią tego procesu realizując dziewięć odrębnych przedsięwzięć¹⁵, sekcja działań głębokich będzie przedstawiała szczegółowe propozycje i koordynowała działania dotyczące:

- w etapie **DECYDOWANIE**:

1. Kluczowych rejonów celów;
2. Celów, na które należy skupić wysiłek rozpoznania - pierwsza ich grupa obejmuje cele wysokowartościowe (HVTs)¹⁶, a ponieważ ich liczba najczęściej znacznie przekracza możliwości rozpoznania i rażenia, w toku dalszej analizy wybierane są z nich cele wysokoopłacalne (HPTs), jako priorytetowe do porażenia;

- w etapie **WYKRYWANIE**:

3. Dokładności z jaką muszą być określone przez wskazane środki rozpoznania dane o poszczególnych obiektach, aby umożliwić ich rażenie przez posiadane środki ogniowe, w tym artylerię zgrupowania. Obiekty wymagające zgromadzenia większej ilości danych proponuje ująć w zapotrzebowaniach na informacje, kierowanych do przełożonego;
4. Wskazania rejonu koncentracji rozpoznania, rodzaju obiektów, na wykryciu których należy się skoncentrować i włączenia ich do *planu rozpoznania i zbierania informacji*;
5. Rekomendowania, które cele wysokoopłacalne mają zostać rażone,

¹⁵ *Land Operations*. AJP 3.2. NATO MAS 2001, pkt. 246.

¹⁶ Ang. *High Value Targets* - cele te to ważne obiekty przeciwnika, które dla niego są niezbędne do zrealizowania zadania. Ich porażenie znacznie obniży możliwości wykonania zadania.

kiedy, jak i przez jakie środki określone zostaną ich dane – co ma zapewnić integrację procesów rozpoznania i rażenia oraz jest krokiem przełomowym wymuszającym podjęcie przez dowódcę decyzji o sposobie użycia sił. Dotychczasowe badania wskazują, że z chwilą wykrycia niektóre obiekty mogą wymagać ciągłego śledzenia, aby zachować o ich położeniu wiarygodne dane i nie stracić z nimi kontaktu. Organizacja tego dodatkowego rozpoznania oparta jest na zamiarze dowódcy i musi znaleźć odzwierciedlenie w planie rozpoznania.

6. Stopnia rażenia celów ściśle w myśl zawczasu postawionych zadań dla środków rozpoznania;

7. Formułowania niezbędnych uzupełnień danych do planu rozpoznania. Podczas tego etapu, informacje otrzymane od środków rozpoznania powinny być spożytkowane do uaktualnienia *tabeli kierowania uderzeniem AGM*¹⁷;

- w etapie **RAŻENIE** wyselekcjonowanych celów:

8. Wskazania pododdziału ze składu artylerii zgrupowania gwarantującego rażenie wybranych celów.¹⁸

- w etapie **OCENA**:

9. Ustalenia, czy wymagane efekty ognia artylerii zostały osiągnięte oraz ewentualnego formułowania ocen wskazujących potrzebę dalszego rażenia. Jeśli zakładanych efektów nie uzyskano, wszystkie istotne informacje o celu muszą być jeszcze raz przeanalizowane i proces rażenia powtórzony.

Posiadane przez sekcję działań głębokich kompetencje w zakresie użycia artylerii związane są więc zarówno z przygotowaniem danych do realizacji cyklu decyzyjnego jak i kierowania wsparciem ogniowym.

¹⁷ Ang. Attack Guidance Matrix.

¹⁸ Będzie się ono rozpoczynało zwykle z chwilą, gdy dokonano wyboru systemu rażenia i postawiono zadanie ogniowe. Obecnie w zależności od zadania, artyleria może realizować rażenie środkami *śmiercionośnymi* (amunicją odłamkowo-burząca, kasetową lub do minowania narzutowego) i *nieśmiercionośnymi* (pociskami z nadajnikami zakłóceń jednorazowego użytku).

Kolejnymi komórkami mającymi w większości koordynacyjne kompetencje związane z użyciem artylerii są sekcje Zespołu Wsparcia Działań.

Sekcja obrony przeciwlotniczej i kontroli przestrzeni powietrznej w fazie planowania koordynuje wykorzystanie przestrzeni powietrznej nad rejonami rozmieszczenia artylerii i w obszarach prowadzenia przez nią ognia.

W trakcie wypracowania koncepcji obrony przeciwlotniczej sekcja ustala sposób osłony zgrupowania artylerii przez środki obrony przeciwlotniczej. Koordynuje i nadzoruje system ostrzegania o przelotach lotnictwa i ograniczeniach w prowadzeniu ognia przez artylerię.

Podczas kierowania wsparciem ogniowym sekcja koordynuje, wspólnie z komórką artylerii, doraźne wykorzystanie przestrzeni powietrznej i zabezpieczenie statków powietrznych przed ostrzałem artyleryjskim podczas realizacji natychmiastowych żądań ognia. Wspólnie z sekcją lotnictwa wojsk lądowych i komórką artylerii współuczestniczy w koordynacji natychmiastowych uderzeń bliskiego wsparcia lotniczego.

Sekcja wojsk inżynieryjnych zgrupowania w fazie planowania posiada kompetencje doradcze i koordynacyjne w zakresie uzgadniania użycia artylerii raketowej do wykonania narzutowych zapór minowych. Jej szef odpowiada zwykle za doradzanie dowódcy w planowaniu i wykonaniu narzutowych pól minowych.

Po wykonaniu narzutowego pola minowego sekcja odpowiada za zebranie przy udziale komórki artylerii, dokumentacji takiego pola w postaci *meldunku narzutowego pola minowego*, który ma obowiązek sporządzić dowódca pododdziału artylerii wykonującego zadanie.¹⁹

Sekcja wojsk inżynieryjnych odpowiada także za przygotowanie w imieniu dowódcy *meldunku o polach minowych w systemie ostrzegania*

---

¹⁹ Na podstawie uzyskanej dokumentacji (formularzy) pól minowych i meldunków funkcjni sekcji powinni ująć te dane w sporządzanym całościowym meldunku o zaporach inżynieryjnych – por. *Zapory minowe, Zasady wykorzystania w walce lądowej min narzutowych*, Norma Obronna NO-02-A049, MON, Warszawa 2002, s. 9.

(SCATMINWARN).²⁰ Meldunek ten należy, niezwłocznie po ustawieniu narzutowego pola minowego, przesłać do wszystkich jednostek, które mogą być zagrożone ustawionym polem w swoim aktualnym położeniu lub podczas przyszłych działań.

Jeżeli dowódca zgrupowania nie będzie posiadał możliwości lub uprawnień do dysponowania wysiłkiem minowania narzutowego, a w jego obszarze zadania takie będzie wykonywała artyleria przełożonego, sekcja wojsk inżynieryjnych może tylko monitorować przebieg wykonania takiego zadania.

W przypadku przewidywania podczas działań zgrupowania przeprawy przez przeszkody wodne sekcja uzgadnia kolejność, sposób i czas wykorzystania przepraw przez artylerię.

Sekcja posiada również kompetencje doradcze i koordynacyjne w zakresie przydziału maszyn inżynieryjnych pododdziałom artylerii do prowadzenia rozbudowy fortyfikacyjnej oraz środków minersko-zaporowych.

Podczas realizacji cyklu decyzyjnego obsada sekcji posiada także kompetencje do koordynowania sposobu i czasu wykorzystania dróg planowanych do użycia przez pododdziały artylerii zgrupowania.

Wyznaczony przedstawiciel sekcji wojsk inżynieryjnych doradza i uzgadnia z komórką artylerii sposób pozyskania i źródła wody dla pododdziałów artylerii.

Sekcja lotnictwa wojsk lądowych posiada kompetencje do koordynacji wspólnych uderzeń lotnictwa wojsk lądowych i artylerii lub działania lotnictwa wojsk lądowych w obszarach planowanych do prowadzenia ognia artyleryjskiego. Koordynuje również bezkolizyjne i bezpieczne trasy przelotu w planowanych rejonach rozwinięcia artylerii dla śmigłowców wykonujących zadania w strefie bliskiej zgrupowania. Współuczestniczy także z sekcją OPL i kontroli przestrzeni powietrznej oraz komórką artylerii w planowaniu

---

²⁰ Por. Tamże. s. 7.

wyznaczyli koordynacji wsparcia ogniowego i kontroli przestrzeni powietrznej.

Obsada sekcji lotnictwa wojsk lądowych może również koordynować i doradzać, wspólnie z Zespołem Zabezpieczenia Działań, sposób wykorzystania transportu powietrznego do zaopatrywania artylerii w amunicję i inne rodzaje zaopatrzenia.

Sekcja obrony przed bronią masowego rażenia podczas planowania działań zgrupowania posiada kompetencje w zakresie koordynowania sposobu i miejsca prowadzenia zabiegów sanitarnych przez artylerię po ewentualnych użyciu BMR. Nadzoruje również włączenie artylerii w system ostrzegania i powiadamiania.

W przypadku przydziału dla pododdziałów moździerzy amunicji dymnej obsada sekcji koordynuje z komórką artylerii sposób jej użycia.

Przedstawiciele sekcji obrony przed bronią masowego rażenia uzgadniają i planuje również ilość oraz doradzają komórce artylerii sposób użycia podręcznych środków dymnych do osłony działania pododdziałów przeciwpancernych. Wyznaczeni oficerowie sekcji monitorują także stan indywidualnych środków ochrony przed skażeniami w pododdziałach artylerii zgrupowania.

Jeżeli w strukturze sił zgrupowania znajdują się jednostki wojsk aeromobilnych to w skład Zespołu Wsparcia Działań wejdzie również *sekcja wojsk aeromobilnych*. Jej obowiązkiem podczas fazy planowania będzie koordynowanie i uzgadnianie wsparcia działań tych sił przez artylerię. Natomiast wspólnie z sekcjami lotnictwa wojsk lądowych, obrony przeciwlotniczej i komórką artylerii zajmie się koordynowaniem bezpieczeństwa przelotu śmigłowców bojowych i transportowych do miejsc wykonywania zadań przez pododdziały aeromobilne.

Kolejnymi sekcjami posiadającymi doradcze, koordynacyjne i administracyjne kompetencje w zakresie użycia artylerii, są komórki Zespołu Zabezpieczenia Działań.

Sekcja materiałowa (zaopatrzenia) koordynuje w trakcie planowania wykorzystanie potencjału pododdziałów logistycznych zgrupowania do zabezpieczenia działań artylerii. Jej obsada posiada również kompetencje w zakresie uzgadniania sposobu uzupełniania logistycznego artylerii zgrupowania oraz ewakuacji zbędnego zaopatrzenia i opakowań po amunicji. Na podstawie zapotrzebowań złożonych przez komórkę artylerii oficerowie sekcji uzgadniają oraz opracowują i przekazują do przełożonego zamówienia poszczególnych środków bojowych i materiałowych. W działaniach, na podstawie meldunków od komórki artylerii, jej przedstawiciele monitorują stan środków bojowych i materiałowych w jednostkach i pododdziałach artylerii oraz sposób i terminowość ich dowozu.

Sekcja techniczna podczas realizacji cyklu decyzyjnego gromadzi dane o sytuacji technicznej w artylerii zgrupowania oraz koordynuje i uzgadnia sposób użycia pododdziałów remontowych artylerii i ich uzupełnienia wysiłkiem elementów remontowych zgrupowania. Obsada sekcji uzgadnia miejsca rozwinięcia urządzeń remontowych artylerii oraz sposobu i terminów ich przemieszczania. Po złożeniu przez komórkę artylerii odpowiednich zapotrzebowań, podobnie jak sekcja zaopatrzenia, sporządzane są w niej zamówienia poszczególnych środków materiałowych niezbędnych do zabezpieczenia technicznego artylerii.

Podczas kierowania działaniami poprzez komórkę artylerii, wyznaczeni oficerowie z jej składu, monitorują sytuację techniczną w artylerii zgrupowania oraz podejmują doraźne działania zapewniające utrzymanie wysokiego stanu technicznego sprzętu artyleryjskiego.

Sekcja medyczna podczas planowania działań posiada kompetencje do koordynowania z komórką artylerii użycia pododdziałów medycznych oraz

organizowania zabezpieczenia i ewakuacji medycznej. Na podstawie przygotowywanych prognoz, wyznaczeni z jej składu funkcyjni, doradzają komórce artylerii sposób realizacji zabezpieczenia medycznego i uzupełniania medycznych materiałów zabezpieczenia bojowego. Koordynują również rozmieszczenie i przemieszczanie artyleryjskich urządzeń medycznych.

W trakcie realizacji wsparcia ogniowego obsada sekcji monitoruje poziom strat sanitarnych w jednostkach i pododdziałach artylerii oraz stopień zabezpieczenia medycznego. Jeżeli wymaga tego sytuacja koordynuje doraźne działania zapewniające właściwy poziom zabezpieczenia medycznego oraz stanu sanitarnohigienicznego w artylerii zgrupowania.

Sekcja transportowa w zakresie związanym z użyciem artylerii ma kompetencje dotyczące koordynacji wykorzystania i organizowania przewozów amunicji artyleryjskiej i innych środków transportem pododdziałów artylerii oraz logistyki zgrupowania. Bazując na opracowanych prognozach i zapotrzebowaniach komórki artylerii jej przedstawiciele uzgadniają również wykorzystanie transportu przełożonego.

W trakcie działań obsada sekcji transportowej monitoruje realizację transportów oraz stan środków transportowych i podejmuje bieżące działania jeżeli wymaga tego sytuacja i poniesione straty.

Sekcja personalna posiada kompetencje w zakresie administrowania personelem jednostek i pododdziałów artylerii zgrupowania oraz ich uzupełniania w trakcie działań. Wyznaczeni jej przedstawiciele koordynują z komórką artylerii podczas planowania działań, sposób uzupełniania stanu osobowego oraz ewidencji strat.

W działaniach na bazie otrzymywanych meldunków funkcyjni z jej składu prognozują i monitorują uzupełnianie stanu osobowego artylerii w poszczególnych specjalnościach oraz gromadzą informacje o stratach i dokumentują miejsca pochówku poległych.

Sekcja łączności i informatyki jako element Zespołu Wsparcia Dowodzenia w zakresie związanym z użyciem artylerii posiada kompetencje doradcze i koordynacyjne dotyczące organizacji sieci łączności dowodzenia i kierowania ogniem artylerii. Nadzoruje także włączenie jednostek i pododdziałów artylerii w organizowaną sieć ostrzegania i alarmowania.

Sekcja współpracy cywilno – wojskowej (CIMIC) jest elementem obsady stanowiska dowodzenia, który posiada kompetencje koordynacyjne w zakresie ustalenia ograniczeń w prowadzeniu ognia przez artylerię. Wynikają one z posiadania i gromadzenia danych o rozmieszczeniu w obszarze działań zgrupowania obiektów objętych ochroną prawną, tj. szpitali, miejsc kultu religijnego, zabytków oraz skupisk i dróg ewakuacji ludności cywilnej. Ich położenie przekazywane jest do komórki artylerii, gdzie w procesie koordynacji wsparcia ogniowego określone są odpowiednie wyznaczniki koordynacji wsparcia ogniowego, które zabezpieczają te obiekty przed nieuzasadnionym ostrzałem. Funkcyjni tej sekcji prowadzą również, z przedstawicielami administracji lokalnej, uzgodnienia w zakresie wykorzystania przez artylerię świadczeń infrastrukturalnych i rzeczowych w obszarach prowadzonych działań.

Taktyczny zespół kontroli obszaru powietrznego (TZKOP) podczas realizacji cyklu decyzyjnego i kierowania wsparciem ogniowym posiada kompetencje do koordynacji i integracji wsparcia lotniczego z użyciem artylerii, szczególnie podczas planowania realizacji zadań pokonywania obrony przeciwlotniczej przeciwnika (SEAD)²¹. Jej przedstawiciele mogą także, w sprzyjających warunkach, koordynować wskazywanie celów artyleryjską amunicją specjalną dla lotnictwa wykonującego zadania wsparcia bliskiego.

Obsada taktycznego zespół kontroli obszaru powietrznego współuczestniczy również w nieplanowej koordynacji przestrzeni powietrznej oraz monitoruje zapewnienie bezpieczeństwa samolotom sił powietrznych i

---

²¹ Ang. SEAD – Suppresion of Enemy Air Defence.

informowanie artylerii oraz wojsk obrony przeciwlotniczej o przelocie własnego lotnictwa.

W przypadku planowanego przemieszczenia sił i środków artylerii transportem powietrznym, zespół uczestniczy w uzgadnianiu sposobu wykorzystania przydzielonego wysiłku lotniczego i organizacji przelotów.

Podsumowując problematykę zakresu kompetencji komórek sztabu – transformowanego podczas działań na obsadę stanowiska dowodzenia – w zakresie związanym z użyciem artylerii należy zauważyć, że jest on bardzo szeroki i dotyczy praktycznie wszystkich najważniejszych sekcji. Może on być również różny dla konkretnego zgrupowania w zależności od przedstawionych na wstępie determinantów.

Dokonując jednak, na podstawie prowadzonych badań, pewnych uogólnień można stwierdzić, że każda z komórek sztabu odpowiada za:

a) komórka personalna (S/G-1):

- administrowanie zasobami osobowymi artylerii zgrupowania;
- koordynację uzupełniania stanu osobowego w poszczególnych specjalnościach wojskowych;
- ewidencjonowanie, na podstawie otrzymywanych meldunków, strat oraz dokumentowanie miejsc pochówku;

b) komórka rozpoznawcza (S/G-2):

- prognozowanie w ramach rozpoznawczego przygotowania walki sposobu prowadzenia działań przez artylerię przeciwnika;
- ocenę warunków w obszarze planowanego wykorzystania artylerii zgrupowania;
- przygotowanie niezbędnych do opracowania koncepcji użycia artylerii danych rozpoznawczych;
- typowanie i selekcję, podczas procesu targetingu, celów wysokowartościowych i wysokoopłacalnych, na których należy skupić wysiłek rozpoznania;

- koordynację działania środków rozpoznania i rażenia – w tym artylerii oraz nadzorowanie oceny skutków ognia wykonywanego przez artylerię zgrupowania;
- zbieranie i formułowanie zapotrzebowań na prowadzenie rozpoznania i śledzenie celów rażonych przez artylerię;
- koordynację użycia wszystkich sił rozpoznawczych zgrupowania do pozyskiwania danych na potrzeby ognia artylerii oraz ich zabezpieczenia przed skutkami rażenia rozpoznawanych obiektów;
- nadzorowanie i kierowanie bieżącą działalnością sił i środków rozpoznawczych zgrupowania zabezpieczających efektywne użycie artylerii;

c) komórka operacyjna (S/G-3):

- nadzorowanie stanu sił i środków artylerii zgrupowania oraz uzupełnianie tymi informacjami dokumentów dowodzenia obrazujących bieżącą sytuację;
- gromadzenie i aktualizowane, w etapie oceny sytuacji, danych dotyczących działania artylerii potrzebnych komórkom sztabu zgrupowania do planowania działań;
- koordynowanie przekazywania – w miarę przygotowania – komórce artylerii danych niezbędnych do opracowania koncepcji użycia;
- kontrolowanie opracowanych wariantów działania pod kątem zawartych w nich rozwiązań w zakresie użycia artylerii oraz koordynowanie położenia rejonów stanowiska ogniowych wybranych przez komórkę artylerii;
- prowadzenie i koordynowanie wybranych przedsięwzięć procesu targetingu;
- nadzorowanie i uzgadnianie, podczas prowadzenia gry wojennej, synchronizacji ognia artylerii i manewru wojsk;
- nadzorowanie, po ogłoszeniu zamiaru oraz opracowaniu planu działania zgrupowania i użycia artylerii, opracowania dokumentów

- służących stawianiu zadań artylerii i kierowaniu wsparciem ogniowym;
- prowadzenie treningów realizacji zadania i uzupełnianie dokumentów służących synchronizacji ognia artylerii i manewru;
  - koordynowanie i nadzorowanie udziału komórki artylerii w systemie meldunkowym zgrupowania;
  - kierowanie i rozstrzyganie, wspólnie z komórką artylerii, kwestii bieżącej realizacji zadań ognia oraz koordynacji wsparcia ogniowego;
  - przygotowywanie i gromadzenie informacji o użyciu artylerii do zarządzeń operacyjnych w trakcie kierowania działaniami zgrupowania;
  - koordynowanie sposobu wykorzystania przestrzeni powietrznej oraz osłony przeciwlotniczej nad rejonami rozmieszczenia i prowadzenia ognia przez artylerię;
  - koordynowanie i uzgadnianie, poprzez oficerów specjalistów znajdujących się w jej strukturze, sposobu zabezpieczenia inżynieryjnego i obrony przed bronią masowego rażenia jednostek artylerii oraz wykonania przez artylerię narzutowych pól minowych, a także użycia amunicji i podręcznych środków dymnych;
  - koordynację wsparcia ogniowego sił aeromobilnych – jeżeli znajdują się w strukturze zgrupowania;

d) komórka logistyki (S/G-4):

- koordynację i doradzanie w zakresie planowania i organizacji zabezpieczenia materiałowego, technicznego oraz medycznego artylerii zgrupowania;
- opracowanie oraz formułowanie zapotrzebowań na poszczególne asortymenty środków bojowych i materiałowych na podstawie prognoz i meldunków z jednostek artylerii;
- koordynowanie dowozów, szczególnie amunicji artyleryjskiej;

- nadzorowanie stanu sił i środków logistyki w artylerii zgrupowania;

e) komórka współpracy cywilno – wojskowej (S/G-5):

- koordynowanie, podczas planowania i kierowania użyciem artylerii, przestrzegania postanowień prawa wojennego i konwencji genewskich dotyczących ochrony ludności oraz dóbr kultury;
- pośrednictwo i koordynowanie uzgodnień z przedstawicielami administracji lokalnej w zakresie wykorzystania ich zasobów do zabezpieczenia działań artylerii;

f) komórka łączności i informatyki (S/G-6):

- doradzanie i koordynowanie sposobu organizacji łączności na potrzeby planowania i kierowania ogniem;
- nadzorowanie stanu środków łączności w artylerii zgrupowania.

Prowadzone badania wskazują, że przedstawione kompetencje przejawiają się zarówno w realizacji cyklu decyzyjnego jak i podczas kierowania wsparciem ogniowym, w którym uczestniczy artyleria. Dlatego, też wyniki uzgodnień dotyczących użycia artylerii, prowadzonych podczas realizacji cyklu decyzyjnego przez wydzielone ze składu sztabu poszczególne sekcje, znajdują zawsze swoje odzwierciedlenie w wielu miejscach rozkazu operacyjnego oraz opracowanych do niego różnorodnych załącznikach i uzupełnieniach.²²

Również w trakcie kierowania wsparciem ogniowym komórka artylerii powinna szeroko korzystać z doradztwa innych sekcji i uzgadniać z nimi bieżące działania z zakresu ich kompetencji związanych z użyciem artylerii.

Przedstawione wyniki badań wskazują zatem, że za skuteczne użycie artylerii we wsparciu ogniowym odpowiadają wszystkie komórki sztabu zgrupowania wojsk lądowych przekształcone w poszczególne zespoły i sekcje obsady stanowiska dowodzenia.

²² Oznacza to, że w dokumentach służących stawianiu zadań artylerii, a w szczególności aneksie wsparcie ogniowe i jego apendyksach, każdorazowo powinno znaleźć się w wielu obszarach problemowych stosowne odniesienie do treści zawartych w tych załącznikach.

Rozdział 4. KOMPETENCJE I OBOWIĄZKI ORGANÓW DOWODZENIA ARTYLERIA

Powodzenie działań zgrupowań lądowych zdeterminowane jest w dużym stopniu wspólnym, wielowymiarowym użyciem wielu różnorodnych sił i środków, zarówno prowadzących jak i wspierających walkę. Ogień musi być ściśle powiązany z innymi elementami takimi jak: manewr, informacja czy też rażenie elektroniczne. Implikuje to konieczność kompleksowej integracji wsparcia ogniowego z działaniami wojsk walczących.

Działania zbrojne prowadzone będą na obszarze którego wielkość uzależniona jest od szczebla organizacyjnego. Na tym obszarze dowódca ogólnowojskowy musi w umiejętny sposób wykorzystać ogień środków wsparcia, tak aby zapewnić swobodę działania podległym wojskom.

Jednakże przygotowanie i kierowanie wsparciem ogniowym wojsk w operacji i w walce, w kontekście współczesnych uwarunkowań i standardów, wiąże się z koniecznością rozwiązania szeregu problemów dotyczących nie tylko właściwej organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia, a przede wszystkim czasoprzestrzennej synchronizacja działań dużej liczby różnorodnych środków rażenia. Determinuje to potrzebę dysponowania przez dowódcę ogólnowojskowego wyspecjalizowanym organem odpowiedzialnym za całokształt przedsięwzięć związanych z użyciem środków wsparcia ogniowego. Obecnie taką rolę spełniają, reaktywowane po kilku latach, szefostwa WRiA (artylerii). Praktyka szkoleniowa wskazuje, że są one najbardziej predysponowane nie tylko do dowodzenia artylerią, ale również do koordynacji działań różnego rodzaju środków wsparcia ogniowego określonego szczebla dowodzenia. Powierzenie szefostwu tej funkcji wydaje się, w naszych uwarunkowaniach rozwiązaniem optymalnym pod względem organizacyjnym i funkcjonalnym.

4.1. Skład, zadania i rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią

Szefostwa WRiA (artylerii) usytuowane są w sztabach ogólnowojskowych oddziałów i związków taktycznych oraz w Dowództwie Wojsk Lądowych. Brak jest tego organu dowodzenia w batalionie i niższych szczeblach dowodzenia. Szef artylerii podlega (podobnie jak inni szefowie rodzajów wojsk) bezpośrednio szefowi szkolenia

W okresie pokoju szef szkolenia odpowiada za koordynację procesu szkolenia w ogólnowojskowym związku taktycznym (oddziale). Sprawuje on bezpośredni nadzór i odpowiada za wyszkolenie oddziałów i pododdziałów. Dotychczas nie określono jednak jego obowiązków w strukturze organizacyjno-funkcjonalnej SD, zarówno w czasie „P” jak i w czasie „W”.

Szef artylerii jest reprezentantem podległej mu funkcjonalnie artylerii w bezpośrednich kontaktach z dowódcą ogólnowojskowym i poszczególnymi komórkami sztabu.

Rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią oraz ich kompetencje w stosunku do oddziałów i pododdziałów artylerii przedstawiono na rys. 4.1.

W skład szefostwa WRiA (artylerii) wchodzi:

a) w Dowództwie Wojsk Lądowych

- szef WRiA DWLąd – generał;
- zastępca – pułkownik;
- starszy specjalista (podpułkownik) – 3;
- specjalista (major) – 6;

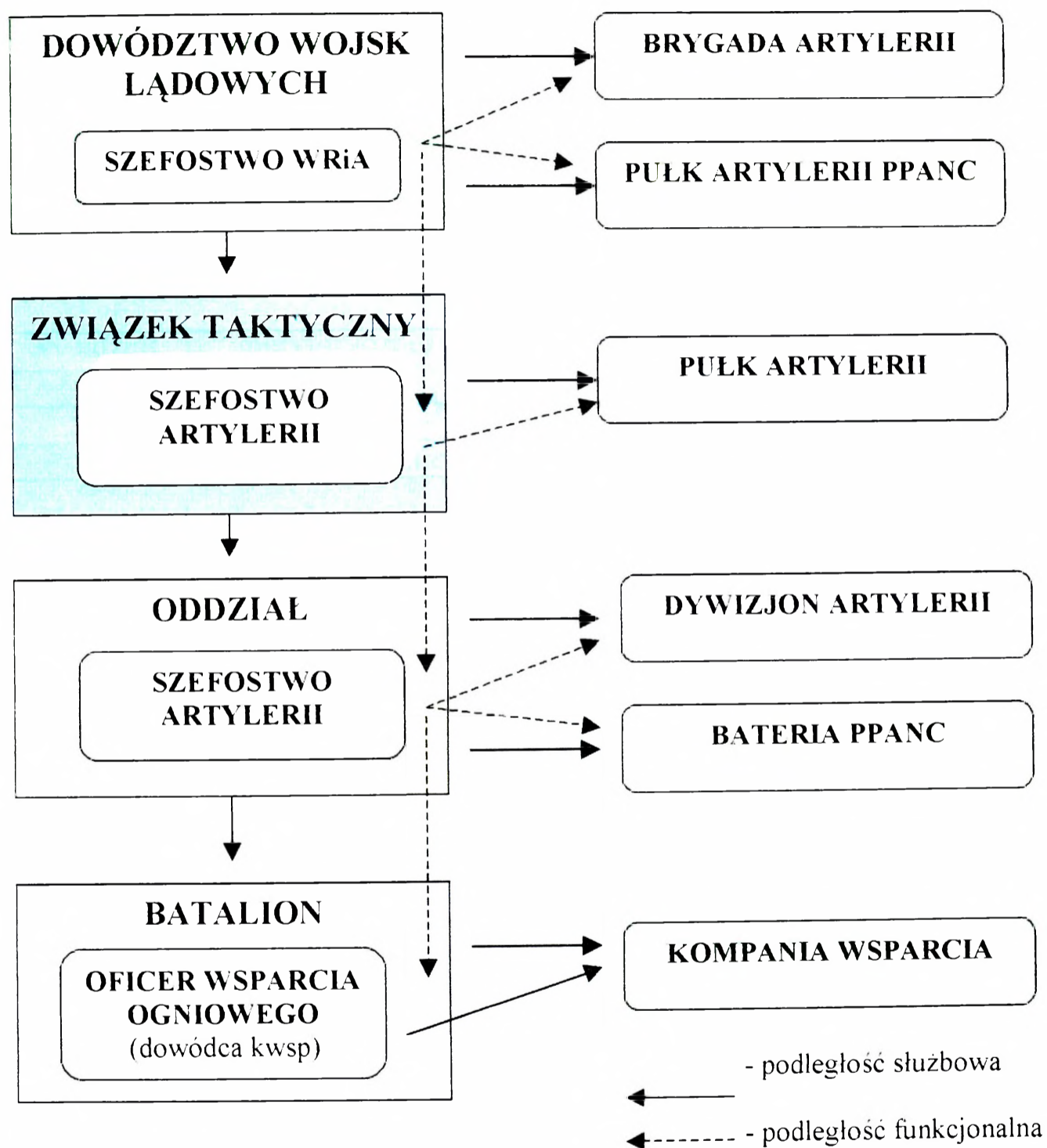
b) w dywizji:

- szef artylerii dywizji – pułkownik;
- specjalista – major;
- młodszy specjalista – kapitan;
- podoficer;

c) w brygadzie:

- szef artylerii – podpułkownik;

- oficer – kapitan;
- starszy instruktor – podoficer.

Rys. 4.1. Rozmieszczenie organów dowodzenia WRiA

Szef artylerii sprawuje nadzór w zakresie szkolenia specjalistycznego nad oddziałami i pododdziałami artylerii. Zgodnie z kompetencyjnym zakresem

odpowiedzialności, obowiązkiem szefa artylerii związku taktycznego (oddziału) w czasie pokojowej działalności szkoleniowej jest¹:

- bezpośredni nadzór nad wyszkoleniem bojowym pułku artylerii (pododdziałów artylerii brygady) oraz pośredni nad wyszkoleniem pododdziałów artylerii dywizji;
- współudział w przygotowaniu dowódcy pułku artylerii (dowódców pododdziałów artylerii brygady) i szefów artylerii brygad do kierowania działalnością szkoleniową w zakresie szkolenia specjalistycznego;
- współudział w zgrywaniu ognia pośredniego artylerii dywizji (brygady);
- udział w merytorycznej ocenie zdolności bojowej pułku artylerii (pododdziałów artylerii brygady) i pododdziałów artylerii dywizji.

Ponadto do jego zadań należy:

- współudział w doskonaleniu oprzyrządowania procesu szkolenia pułku artylerii (pododdziałów artylerii brygady) i pododdziałów artylerii dywizji;
- wypracowanie i przedstawianie Szefowi artylerii szczebla nadrzędnego wniosków i propozycji do planowania i organizowania szkolenia specjalistycznego;
- doradztwo w sprawowaniu funkcji gestora uzbrojenia i sprzętu wojskowego²;
- doradztwo w ustalaniu potrzeb, przedstawianiu propozycji i opiniowaniu kandydatów na stanowiska w artylerii dywizji (stanowiska artyleryjskie w brygadzie).

¹ Materiały ze szkolenia zbiorowego kierowniczej kadry artylerii prowadzonego przez Szefa WRiA DWLąd w Ustroniu Morskim dniach 20 - 24.09.2004 r.

² Zgodnie z decyzją MON Nr 297 z dnia 04.11.2002 r. funkcję gestora sprawuje Szef WRiA DWLąd. Jego obowiązkiem w tym zakresie jest określanie kierunków rozwoju uzbrojenia i sprzętu artyleryjskiego oraz zadań modernizacyjnych wynikających z nich, organizowanie i kierowanie badaniami eksploatacyjno-wojskowymi uzbrojenia i sprzętu, określanie wymagań taktyczno-technicznych dla sprzętu planowanego do zakupu, określanie zasad i norm szkoleniowych, norm obsad etatowych, norm należności UiSW, organizowanie procesu wdrażania i wycofywania sprzętu, organizowanie szkolenia w zakresie wykorzystania bojowego nowego uzbrojenia, uzgadnianie projektów planów zakupów sprzętu.

Szczególne znaczenie w przygotowaniu artylerii do skutecznej realizacji zadań wsparcia ogniowego podczas prowadzonych działań bojowych ma współudział szefa artylerii dywizji (brygady) w zgrywaniu ognia pośredniego artylerii dywizji (brygady). Jego obowiązkiem w tym zakresie jest wspieranie dowódcy, pod względem specjalistycznym, podczas prowadzenia treningów kierowania ogniem (TKO), zajęć instruktazowo-metodycznych dla dowódców pododdziałów artylerii³, wypracowywanie wniosków w zakresie funkcjonowania organów koordynacji wsparcia ogniowego w oparciu o procedury NATO oraz współpraca z Wydziałem rozpoznania G-2 dywizji (Sekcją rozpoznania S-2 brygady) w zakresie doskonalenia systemu wykorzystania wyników rozpoznania na rzecz rażenia celów ogniem pośrednim.

Ważnym zadaniem szefa artylerii jest również analiza wyników szkolenia oddziałów i pododdziałów artylerii, wypracowanie wniosków i propozycji do szkolenia specjalistycznego oraz propozycji do wytycznych przełożonego ukierunkowujących szkolenie specjalistyczne artylerii.

Analiza bieżącej działalności organizacyjno-szkoleniowej oraz wniosków z prowadzonych ćwiczeń, wskazują, że szefostwa artylerii z powodzeniem wywiązują się również, z obowiązków w zakresie doradzania i wspierania dowództw w rozwiązywaniu wszystkich problemów związanych z użyciem oddziałów i pododdziałów WRiA w operacji i w walce.

System dowodzenia związku taktycznego (oddziału) tworzą funkcjonalne i wewnętrznie skoordynowane elementy organizacyjne, ludzkie i materiałowe, uzależnione od siebie i wzajemnie powiązane więzią informacyjną, służbową i funkcjonalną. Podczas prowadzonych działań dowodzenie w związkach taktycznych (oddziałach) realizowane jest ze stanowiska dowodzenia

---

³Szef artylerii dywizji powinien przeprowadzić TKO artylerii dywizji raz na dwa lata. TKO pułku artylerii raz w roku oraz raz na dwa lata zajęcia instruktazowo-metodyczne dla dowódców dywizjonów. Z kolei szef artylerii brygady zobowiązany jest zrealizować raz w miesiącu treningi strzelania z oficerami szefostwa artylerii brygady, dowódcami dywizjonu (ich zastępcami), kompanii wsparcia i baterii przeciwpancernej. Ponadto bierze udział w organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń dowódczo-sztabowych i treningów sztabowych organizowanych przez dowódcę brygady.

rozmieszczonego w centrum ugrupowania bojowego lub za pierwszym rzutem. W zależności od szczebla i przeznaczenia stanowiska dowodzenia, jego strukturę wewnętrzną tworzą elementy funkcjonalne wydzielane z jednej lub kilku komórek organizacyjnych dowództwa. Powstają w ten sposób grupy (sekcje) połączone w odpowiednie zespoły jako zasadnicze komponenty stanowisk dowodzenia⁴.

Doświadczenia z praktyki szkoleniowej, w tym głównie z przeprowadzonych ćwiczeń (również sojuszniczych) wskazują, że pomimo znacznej unifikacji struktury funkcjonalnej stanowisk dowodzenia, różny jest podział i rozmieszczenie organów odpowiedzialnych za dowodzenie artylerią⁵.

W sztabach niektórych związkach taktycznych oficerowie artylerii działają na SD w dwóch grupach: grupie planowania artylerii oraz grupie artylerii (rys. 4.2).

Grupa planowania (4 oficerów, 2 podoficerów) funkcjonuje w składzie sekcji planowania wsparcia bojowego. Przeznaczona jest do planowania użycia artylerii dywizji. Jej zadaniem jest ocena możliwości artylerii, określenie sposobu jej działania, opracowanie planu użycia artylerii oraz kierowanie wsparciem artyleryjskim, rozwinięciem i manewrem artylerii dywizji (etatowej i wzmocnienia).

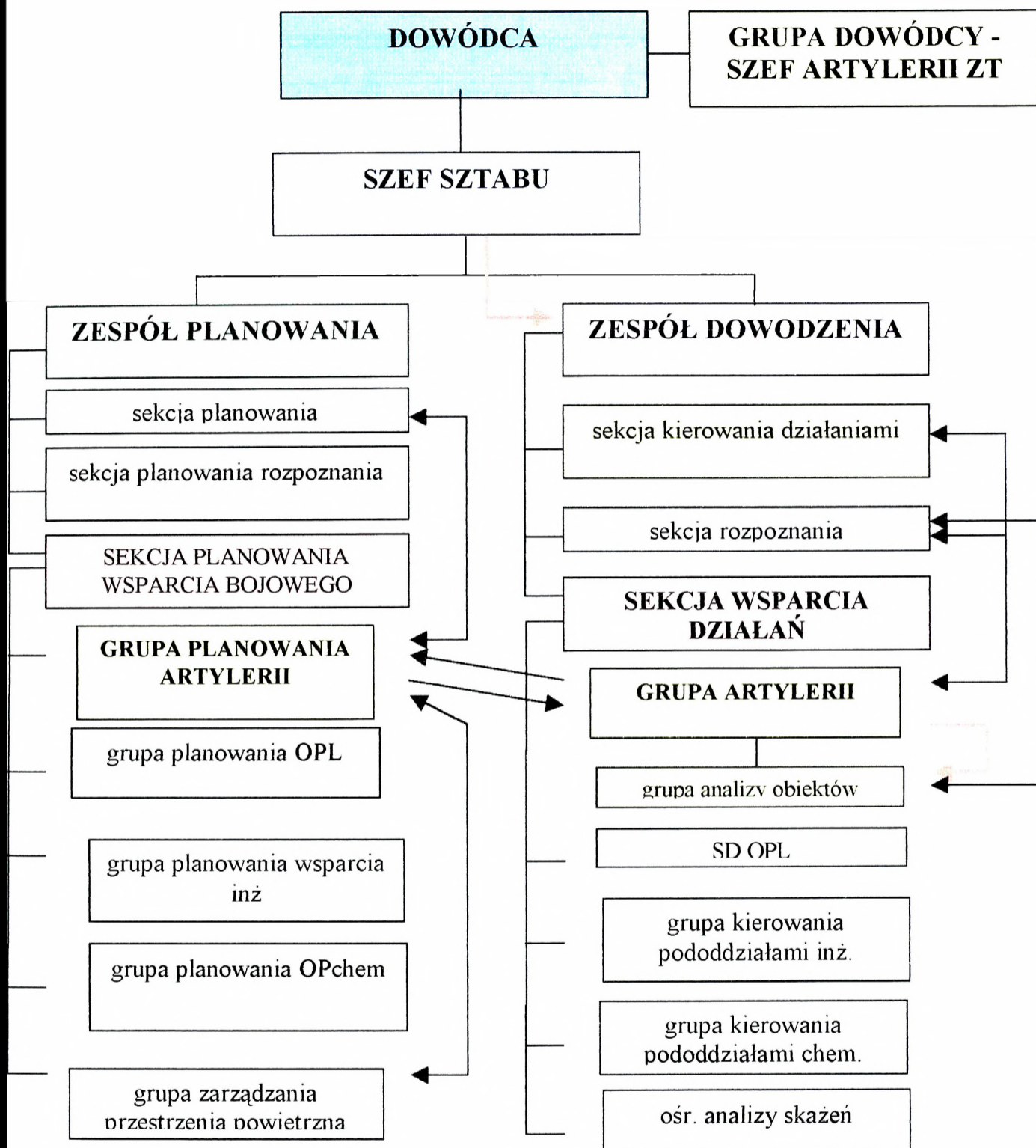
Grupa artylerii (4 oficerów) znajduje się w Sekcji wsparcia działań Zespołu dowodzenia. Odpowiada za kierowanie działaniami bieżącymi artylerii. Z jej składu wydzielana jest grupa analizy obiektów (2 oficerów), która prowadzi analizę wykrytych obiektów przeciwnika, we współdziałaniu z Grupą planowania. Ponadto, uczestniczy ona w prowadzeniu analizy położenia, określa ilość środków i możliwości przeciwnika, współpracuje z Grupą planowania w

---

⁴ Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych. Warszawa 2000. s. 25.

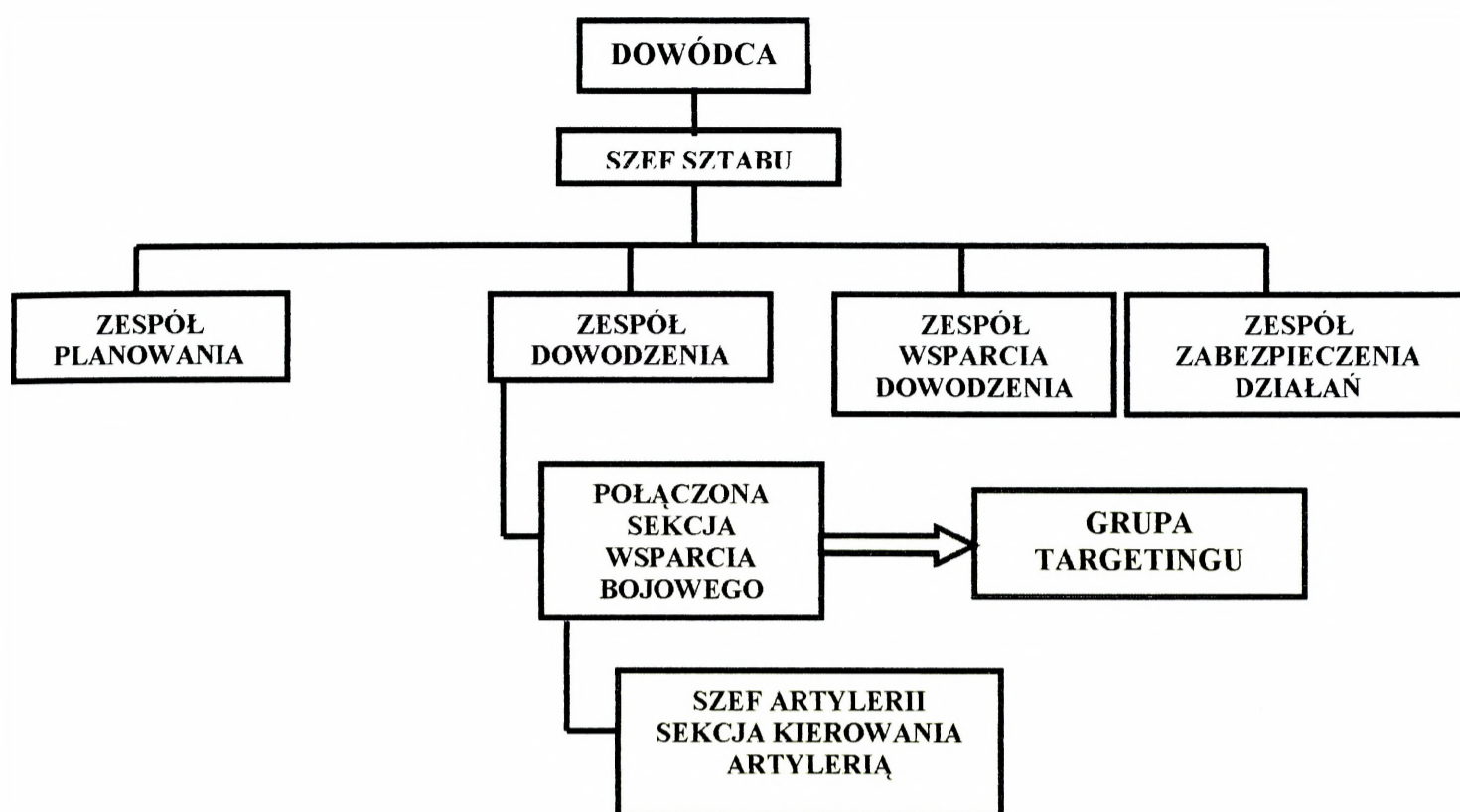
⁵ Wnioski ze szkolenia zbiorowego kierowniczej kadry artylerii prowadzonego przez Szefa WRiA DWLąd w Ustroniu Morskim w dniach 20 - 24.09.2004 r.

zakresie określenia obszarów zainteresowania (NAJ) i obszarów zainteresowania celami (TAJ), składa zapotrzebowanie na wsparcie lotnicze.

Rys. 4.2. Rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią w strukturze SD związku taktycznego (wariant 1)

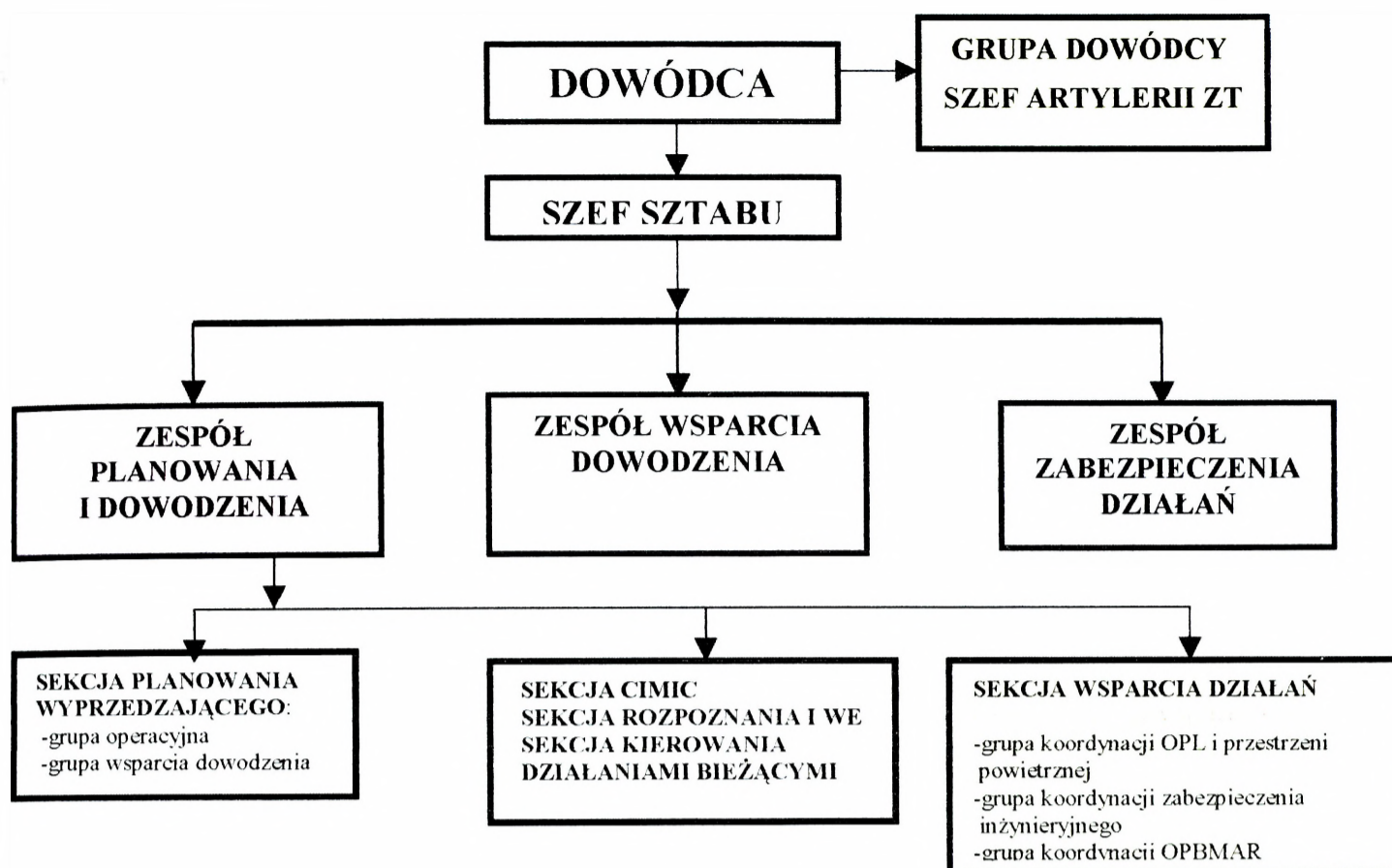
Innym rozwiązaniem stosowanym na szczeblu związku taktycznego jest umiejscowienie sekcji kierowania artylerią w strukturze Połączonej sekcji wsparcia bojowego podlegającej Zespołowi dowodzenia (rys. 4.3).

Rys. 4.3. Rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią w strukturze SD związku taktycznego (wariant 2)

Kolejny wariant zakłada rozmieszczenie organu dowodzenia artylerią – Grupy koordynacji wsparcia ogniowego w Sekcji wsparcia działań Zespołu planowania i dowodzenia (rys. 4.4.).

Przedstawione rozwiązania, pomimo wielu zalet, posiadają jednak pewne wady. W wariacie pierwszym sekcja artylerii jest podzielona na trzy grupy podporządkowane różnym komórkom sztabu, co utrudnia szefowi artylerii sprawowanie funkcji kierowniczej w stosunku do podwładnych. Wariant drugi zakłada rozmieszczenie Sekcji artylerii w Połączonej sekcji wsparcia bojowego, co znacznie ogranicza szefowi artylerii bezpośredni kontakt z dowódcą (trzy szczeble pośrednie). W wariacie trzecim szef artylerii znajduje się bezpośrednio przy dowódcy, co z kolei może wpływać ujemnie na kierowanie podległą sekcją.

Rys. 4.4. Rozmieszczenie organów dowodzenia artylerią w strukturze SD związku taktycznego (wariant 3)

Podobnie duża różnorodność, w zakresie lokalizacji komórki odpowiedzialnej za dowodzenia artylerią, występuje również na szczeblu oddziału ogólnowojskowego.

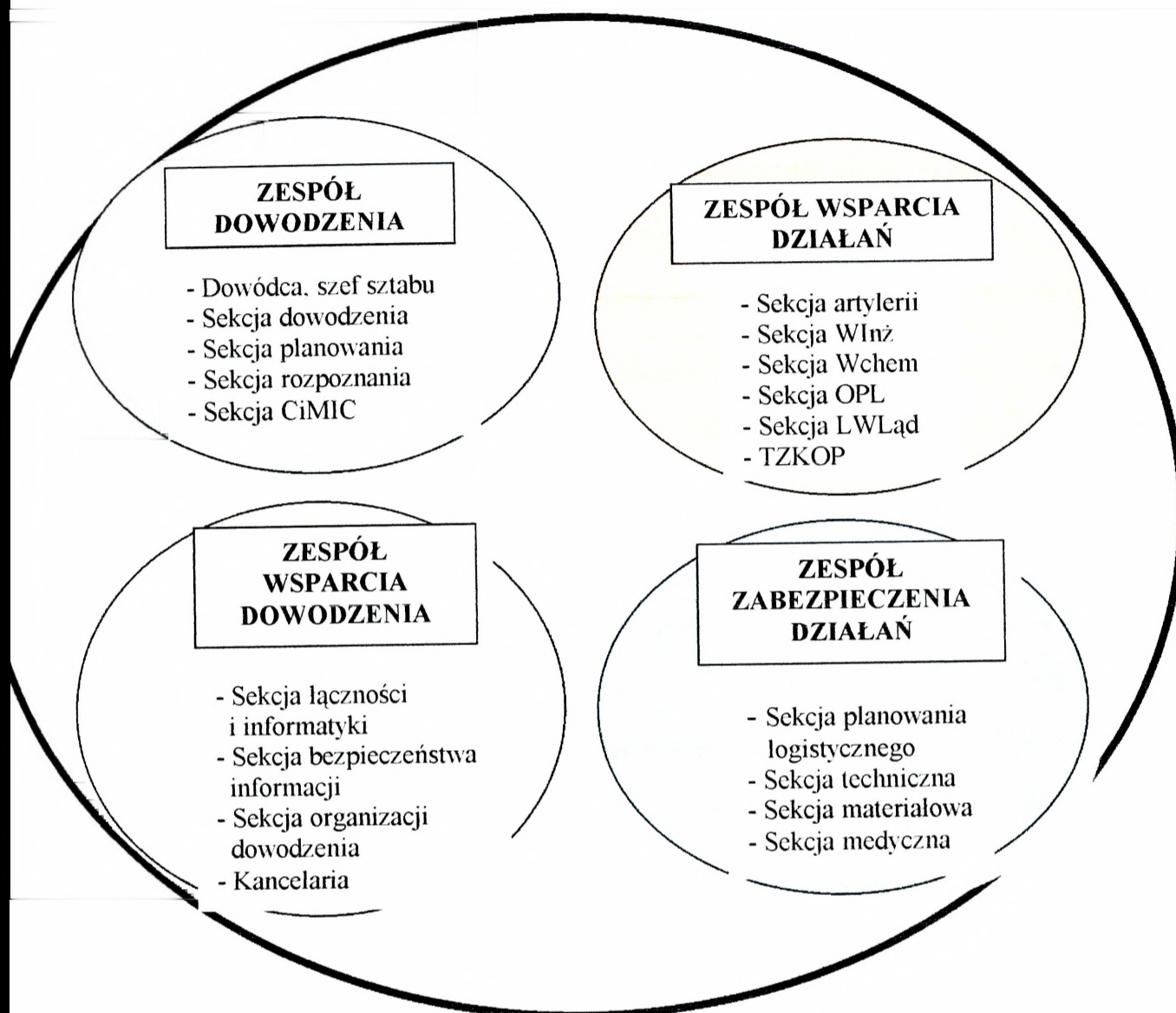
Wraz z przywróceniem Szefostw artylerii i Pionów szkolenia w związkach taktycznych i oddziałach, trwają obecnie prace nad zmianą Wojennego Systemu Dowodzenia (WSyD) oraz Instrukcji Stanowisk Dowodzenia. Opracowywany jest również zakres zadań dla poszczególnych zespołów i sekcji.

Zakłada się, że w strukturze organizacyjno-funkcjonalnej SD związku taktycznego (oddziału) będą funkcjonować następujące zespoły (rys. 4.5.)⁶:

- Zespół dowodzenia;
- Zespół wsparcia działań;
- Zespół wsparcia dowodzenia;

⁶ Przyjęto strukturę SD funkcjonującą w Wojennym Systemie Dowodzenia.

- Zespół zabezpieczenia działań.

Rys. 4.5. Struktura organizacyjno-funkcjonalna SD związku taktycznego (oddziału)

Zespół wsparcia działań jest tworzony z komórek grupy specjalistycznej sztabu oraz wsparcia. Przeznaczony jest do wspomagania dowódcy, głównie w zakresie wykorzystania rodzajów wojsk.

W skład zespołu wsparcia działań, w zależności od szczebla, wchodzi sekcje:

- artylerii;
- wojsk inżynieryjnych;

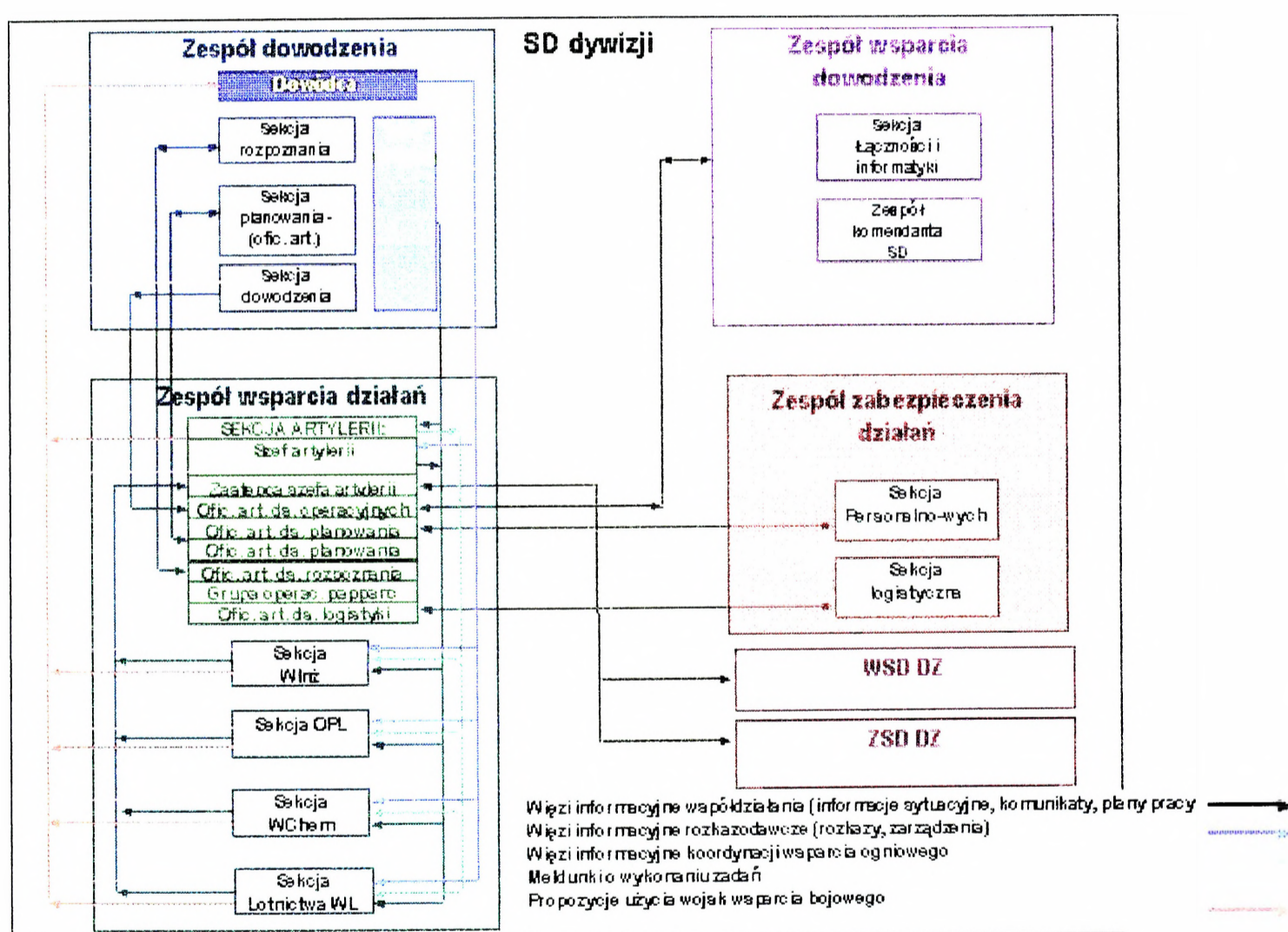
- wojsk chemicznych;
- lotnictwa wojsk lądowych;
- obrony przeciwlotniczej;
- inne (w zależności od sytuacji i potrzeb).

Sekcja artylerii jest zasadniczym elementem zespołu. Jej podstawowym zadaniem jest planowanie użycia i kierowanie działaniem artylerii dywizji oraz planowanie i kierowanie wsparciem ogniowym, a w szczególności:

- informowanie dowódcy o stanie dysponowanych (organicznych i przydzielonych) środków wsparcia i możliwościach wykonania przez nie zadań;
- prowadzenie oceny sytuacji w zakresie użycia środków wsparcia ogniowego oraz opracowanie koncepcji wykorzystania środków wsparcia ogniowego stosownie do wariantów działania wojsk walczących;
- uczestniczenie w opracowaniu części głównej rozkazu operacyjnego oraz załącznika „Wsparcie Ogniowe” wraz z niezbędnymi uzupełnieniami;
- współpraca z Sekcją planowania Zespołu dowodzenia w zakresie zadań, ugrupowania, manewru i zabezpieczenia bojowego i logistycznego oddziału (pododdziału) artylerii będącego w bezpośrednim podporządkowaniu, wykorzystania oraz podziału amunicji i rakiet oraz ustalenia limitów zużycia, a ponadto w zakresie synchronizacji wsparcia ogniowego z działaniami wojsk;
- współpraca z Sekcją rozpoznania Zespołu dowodzenia w zakresie organizacji rozpoznania na rzecz wsparcia ogniowego oraz aktualizacji danych o obiektach rażenia (IPB), a ponadto zgłaszanie zapotrzebowań na rozpoznanie obiektów rażenia;
- współpraca z zespołem zabezpieczenia działań w zakresie ustalenia dowozu rakiet i amunicji, a ponadto w zakresie remontów i uzupełniania sprzętu artyleryjskiego;
- ciągła ocena sytuacji w toku działań i formułowanie propozycji dla dowódcy odnośnie wykonania planowych i nieplanowych zadań przez poszczególne rodzaje środków wsparcia ogniowego;

- kierowanie działaniem oddziałów (pododdziałów) artylerii (pozostającej w dyspozycji);
- samodzielne podejmowanie decyzji o wykonaniu zadań przez podległą mu artylerię w ramach przyznaných uprawnień;
- utrzymywanie organicznych oddziałów i pododdziałów artylerii w stałej gotowości do wykonania zadań wsparcia ogniowego.

Więzi i relacje pomiędzy sekcją artylerii a innymi sekcjami i zespołami przedstawiono na rys. 4.6.

Rys. 4.6. Powiązania sekcji artylerii z innymi komórkami sztabu

Z zadań wynika, że sekcja artylerii spełnia trzy zasadnicze funkcje:

- koncepcyjną – wypracowanie (wspólnie z innymi komórkami sztabu) zamiaru użycia artylerii we wsparciu ogniowym;

- decyzyjną – udział w wypracowaniu decyzji dowódcy ogólnowojskowego oraz zadań dla środków wsparcia ogniowego;
- wykonawczą - kierowanie działaniami artylerii, koordynacja użycia środków wsparcia ogniowego.

Powyższe funkcje determinują skład sekcji artylerii. Na szczeblu związku taktycznego, w celu zapewnienia właściwego dowodzenia artylerią (z uwzględnieniem dwuzmianowości), w skład sekcji powinny wchodzić następujące osoby funkcyjne (rys. 4.7):

- szef sekcji artylerii –szef artylerii;
- zastępca – specjalista;
- oficer artylerii ds. operacyjnych;
- oficer artylerii ds. planowania;
- oficer artylerii ds. planowania;
- oficer artylerii ds. rozpoznania;
- grupa operacyjna z pappanc (2 oficerów)⁷;
- oficer artylerii ds. logistyki.

**SKŁAD FUNKCYJNYCH ARTYLERII
W KOMÓRKACH ORGANIZACYJNYCH
SD i ZSD DYWIZJI**

SD

1. Szef zespołu – artylerii
2. Zastępca
3. Ofic. art. ds. operac.
4. Ofic. art. ds. planowania
5. Ofic. art. ds. planowania
6. Ofic. art. ds. rozpoznania
7. Grupa oprac. pappanc
(2 oficerów)
8. Ofic. art. ds. logistyki

ZSD

1. Szef zespołu –
Mł. specjalista
2. Ofic. art. ds.
planowania
3. Ofic. art. ds.
rozpoznania
4. Ofic. art. ds. logistyki

**ZESPÓŁ
DOWODZENIA**

1. Sekcja
planowania – 1
2. Sekcja
rozpoznania - 1

Rys. 4.7. Skład oficerów artylerii w komórkach organizacyjnych SD i ZSD dywizji (wariant)

⁷ Tylko w przypadku gdy pappanc został przydzielony do dywizji.

Ponadto, do zabezpieczenia właściwej pracy ZSD dywizji niezbędne jest wydzielenie do Zespołu wsparcia działań następujących funkcyjnych:

- szef zespołu – młodszy specjalista;
- oficer artylerii ds. planowania;
- oficer artylerii ds. rozpoznania;
- oficer artylerii ds. logistyki.

Analiza więzi informacyjnych Sekcji artylerii z pozostałymi komórkami funkcjonalnymi SD wskazuje, że istnieje potrzeba skierowania do składu Sekcji planowania oraz Sekcji rozpoznania Zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia dywizji, etatowego oficera artylerii. Wynika to z doświadczeń innych armii NATO. Jego obecność zapewni właściwą wymianę informacji oraz ułatwi planowanie wsparcia ogniowego.

Z przedstawionych danych wynika, że do zapewnienia właściwego funkcjonowania komórek funkcjonalnych SD i ZSD dywizji, z uwzględnieniem dwuzmianowości, należy wydzielić około 13-15 artylerzystów. Obecnie, w swojej strukturze Szefostwo artylerii dywizji posiada 4 funkcyjnych. W związku z tym, w dalszym ciągu istnieje potrzeba wydzielania ze składu sztabu pułku artylerii Grupy operacyjnej (wzmacniającej) w składzie nawet do 8 oficerów oraz co najmniej 2 z pappanc (jeśli znajduje się w podporządkowaniu dywizji). Ponieważ powinni to być głównie oficerowie z sekcji S-2 i S-3 sztabu pułku, należy przypuszczać, że wydzielenie tak licznej grupy jest przy obecnej strukturze sztabu niemożliwe, gdyż zdeorganizuje to znacznie nie tylko proces przygotowania pułku do działań, ale również kierowanie nim w czasie walki.

Podobne problemy występują także na szczeblu oddziału. Ponieważ Sekcja artylerii realizuje podobne zadania jak sekcja ze sztabu związku taktycznego, w jej skład powinny wchodzić następujące osoby funkcyjne:

- szef sekcji – szef artylerii brygady;
- zastępca – oficer szefostwa artylerii;
- oficer artylerii ds. planowania;

- oficer artylerii ds. rozpoznania;
- oficer artylerii ds. logistyki.

Ponadto, do Sekcji planowania i Sekcji rozpoznania Zespołu dowodzenia SD brygady niezbędne jest wydzielenie 1-2 artylerzystów. Potrzeby zwiększają się również o 1-2 oficerów w przypadku, gdy w strukturze SD (szczególnie w dywizji) organizowana jest Grupa działań głębokich lub Grupa targetingu.

Z przedstawionych danych wynika, że do zapewnienia właściwego funkcjonowania komórek funkcjonalnych SD brygady (z uwzględnieniem dwuzmianowości) należy wydzielić około 6-7 artylerzystów. Obecnie w swojej strukturze Szefostwo artylerii oddziału posiada 3 funkcyjnych. W związku z tym w dalszym ciągu konieczne jest wydzielanie ze sztabu brygadowego dywizjonu artylerii, Grupy operacyjnej (wzmacniającej) w składzie około 3-4 oficerów, co z uwagi na niewielką liczbę oficerów w pionie S-2 i S-3, uniemożliwi lub znacznie utrudni funkcjonowanie tego organu dowodzenia dywizjonem.

Rozwiązaniem usprawniającym pracę sztabu pułku i dywizjonu artylerii po wydzieleniu oficerów do szefostwa, może być dokonanie szczegółowego planowania użycia artylerii w sztabie dywizji lub brygady, a więc realizacja znacznej części czynności planistycznych wykonywanych w sztabach oddziałów czy pododdziałów artylerii. Alternatywą, pozwalającą na zachowanie struktury sztabu pułku czy dywizjonu artylerii, jest ograniczenie zakresu planowania realizowanego w szefostwie do sprecyzowania ogólnych zadań dla artylerii. Są to jednak rozwiązania doraźne, funkcjonujące do czasu zwiększenia liczby funkcyjnych w szefostwach artylerii.

Kolejnym problemem, rzutującym ujemnie na właściwe funkcjonowanie Sekcji artylerii, jest brak pododdziału dowodzenia który zabezpieczałby utrzymanie łączności szefa artylerii w wielu różnych relacjach. Z tych względów Grupa operacyjna, wydzielana z pułku artylerii oraz z dywizjonu, powinna przybyć wraz z niezbędnymi środkami łączności (wozami dowodzenia).

Niezbędne potrzeby sprzętu i wyposażenia zapewniającego przygotowanie miejsca pracy i właściwe funkcjonowanie Sekcji artylerii przedstawiono w tabeli 4.1.

Tabela 4.1.

Sprzęt i wyposażenie sekcji artylerii (propozycja)

Rodzaj sprzętu (wyposażenia)	Sekcja artylerii			
	Związek taktyczny		Oddział	
	Liczba	Uwagi	Liczba	Uwagi
WD R-2AM lub ADK-11	1	z pa	1	z da
WD RD-115 lub WD-43	1	ze ZT		
AS-2	2	ze ZT	1	z oddziału
Namiot NS-10	2	ze ZT	1	z oddziału

Przygotowanie i synchronizacja działań dużej liczby różnorodnych środków rażenia wymuszają potrzebę dysponowania wyspecjalizowanym organem odpowiedzialnym za całokształt przedsięwzięć związanych z ich użyciem. Koordynacja wsparcia ogniowego⁸ realizowanego przez różne środki rażenia ma na celu:

1. Efektywne, optymalne wykorzystanie potencjału ogniowego poprzez:
  - racjonalny podział zadań pomiędzy środki rażenia ogniowego;
  - utworzenie skutecznego systemu ognia;
  - zapewnienie możliwości koncentracji w czasie i przestrzeni wysiłku środków wsparcia ogniowego;
  - efektywne wykorzystanie skutków ognia przez walczące wojska.
2. Zapewnienie bezpieczeństwa działającym wojskom.

⁸Koordynacja wsparcia ogniowego jest to całokształt przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych, realizowanych w całym procesie przygotowania i prowadzenia operacji (walki), zmierzających do stworzenia warunków zsynchronizowanego w czasie i przestrzeni wykonania zadań rażenia przeciwnika w wymaganym stopniu i wykorzystania skutków ognia przez wspierane wojska. Cz. Jarecki, J. Więccek, Koordynacja wsparcia ogniowego w operacji i walce wojsk lądowych, AON, Warszawa 1995 r. s.35; Regulamin działań taktycznych artylerii (dywizjon wsparcia bezpośredniego), Warszawa 2000, s. 76.

3. Osiągnięcie efektu synergiczności.

Chociaż za całość procesu koordynacji odpowiada dowódca ogólnowojskowy, doświadczenia armii NATO wykazują na potrzebę tworzenia komórek koordynacji wsparcia ogniowego na bazie zespołów (sekcji) artylerii danego szczebla dowodzenia⁹. W zależności od struktur organizacyjnych organów dowodzenia artylerii, szefem tej komórki - nazywanym często w literaturze przedmiotu koordynatorem wsparcia ogniowego, a ostatnio szefem wsparcia ogniowego¹⁰ - jest dowódca organicznego oddziału (pododdziału) artylerii (np. w armii niemieckiej), etatowy dowódca artylerii (np. w armii amerykańskiej czy brytyjskiej) lub szef artylerii (w armii szwedzkiej).

W skład komórek koordynacji wsparcia ogniowego, oprócz zespołu (sekcji) artylerii, wchodzi przedstawiciele lotnictwa taktycznego, lotnictwa wojsk lądowych, wojsk inżynieryjnych, wojsk OPL, pionu S2, S3 i S4 i inni w miarę potrzeb. Liczba delegowanych osób z innych komórek organizacyjnych sztabu jak i zasady ich pracy (stały lub doraźny pobyt) determinowane są szczeblem dowodzenia oraz potrzebami i możliwościami wydzielenia oficerów określonych specjalności.

Kierując się rozwiązaniami występującymi w innych armiach NATO, a także składem i zadaniami organów dowodzenia artylerią dywizji (brygady) należy stwierdzić, że trzon dywizyjnej (brygadowej) komórki wsparcia jaką jest Zespół wsparcia działań, powinna stanowić Sekcja artylerii.

W konsekwencji szef artylerii powinien kierować pracą nie tylko swojej podległej sekcji, ale również całego Zespołu wsparcia działań. Podlega zatem bezpośrednio Szefowi sztabu dywizji (brygady) i jest przełożonym wszystkich funkcyjnych Zespołu wsparcia działań.

Uprawnienia koordynacyjne w stosunku do przedstawicieli innych rodzajów wojsk funkcjonujących w Zespole wsparcia działań są wyrazem

---

⁹ Są one odpowiednikiem funkcjonujących w teorii organizacji i zarządzania tzw. wydziałów integrujących, które posiadają pewnych członków stałych oraz czasowo delegowanych z innych komórek organizacyjnych.

¹⁰NATO Field Artillery Tactical Doctrine.(AArty P-5), STANAG 2484, September 2001, s. 3-1.

delegowania części władzy dowódcy ogólnowojskowego, ale tylko w zakresie uzgadniania sposobu użycia wszystkich pododdziałów wsparcia ogniowego, jednakże bez uprawnień do wymuszania zgody na określone rozwiązania, czy dowodzenia nimi. W praktyce oznaczają potrzebę wspólnego planowania użycia i koordynacji działań różnorodnych środków wsparcia ogniowego w walce¹¹.

Ponieważ szef artylerii dywizji większą uwagę powinien skoncentrować na koordynacji wsparcia ogniowego, mniejszą zaś na przedsięwzięciach związanych z bezpośrednim kierowaniem ogniem podległej mu artylerii, w szczególności muszą mu podlegać dysponenci środków wsparcia ogniowego, zasilający go wszelkimi niezbędnymi informacjami nie tylko w etapie planowania działań, ale również podczas kierowania uderzeniami i ogniem. Ponadto, niezbędna jest jego ścisła współpraca z sekcjami: dowodzenia, planowania, rozpoznania oraz logistyczną. W tym celu część oficerów artylerii powinna wchodzić etatowo lub doraźnie w skład wymienionych sekcji i spełniać rolę doradców w zakresie wsparcia ogniowego.

Szef artylerii jako koordynator wsparcia ogniowego musi łączyć wiedzę ogólnowojskową i specjalistyczną w zakresie przygotowania walki, posiadać umiejętności organizowania działań różnych rodzajów środków ogniowych (lotniczych, raketowych, artyleryjskich, inżynieryjnych, chemicznych, obrony przeciwlotniczej, walki elektronicznej) oraz dysponować znajomością zagadnień dotyczących zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

Jego zasadniczym zadaniem w zakresie koordynacji wsparcia ogniowego jest racjonalne gospodarowanie potencjałem ogniowym różnych rodzajów wojsk. Polega ono na efektywnym wykonaniu zadań na rzecz wojsk walczących w całym pasie działania dywizji (brygady), ze szczególnym uwzględnieniem określonych przez dowódcę ogólnowojskowego punktów ciężkości wsparcia ogniowego.

---

¹¹ Użycie Wojsk Raketowych i Artylerii w operacjach, AON, Warszawa 2003, s. 69.

Kierowany przez szefa artylerii Zespół wsparcia działań musi być zdolny do:

- organizowania rozpoznania, zbierania i analizy informacji o obiektach przeciwnika oraz określania priorytetów ważności celów pod kątem realizowanego zadania;
- posiadania aktualnych informacji o położeniu, stanie i możliwościach bojowych środków wsparcia ogniowego;
- proponowania dowódcy sposobów użycia bezpośrednio podległych pododdziałów (oddziałów) oraz rodzajów środków wsparcia, w czasie planowania działań bojowych i w toku ich prowadzenia;
- przekazywania zadań ogniowych oraz koordynacji ognia wszystkich rodzajów środków wsparcia;
- wzmocnienia ogniem podległych związków taktycznych (oddziałów, pododdziałów);
- wezwania (zapotrzebowania) ognia ze szczebla nadrzędnego i właściwego wykorzystania go.

Do obowiązków szefa artylerii jako koordynatora wsparcia ogniowego związku taktycznego (oddziału) należy¹²:

- nawiązanie i utrzymanie łączności z koordynatorami wsparcia ogniowego brygad (oficerami wsparcia ogniowego batalionów) oraz koordynatorami wsparcia ogniowego sąsiadów;
- przygotowanie i rozpowszechnianie dokumentacji, informacji i meldunków;
- realizowanie planu wsparcia ogniowego;
- nadzorowanie pracy Zespołu wsparcia działań w zakresie zdobywania i opracowywania informacji o celach;
- informowanie przełożonych i podwładnych o położeniu wspieranych sił;

¹² Regulamin działań taktycznych artylerii (brygada, pułk). DWLąd. Warszawa 2002. s. 91.

- wymienianie informacji dotyczących pola walki z jednostkami artylerii i wspieranymi pododdziałami;
- wyznaczanie najbardziej skutecznych środków do realizacji zadań ogniowych;
- koordynowanie całości wsparcia ogniowego w strefie odpowiedzialności dowódcy związku taktycznego (oddziału);
- zapewnienie bezpieczeństwa wojsk własnych;
- zapewnienie ciągłego napływu informacji rozpoznawczych;
- koordynowanie z oficerem łącznikowym lotnictwa użycia lotnictwa taktycznego;
- określanie zadań wsparcia ogniowego;
- koordynowanie ognia do celów, które dowódca określił jako priorytetowe;
- przewidywanie zmian na polu walki oraz proponowanie stosownych korekt w planie wsparcia ogniowego.

Szef artylerii, jako funkcyjny odpowiedzialny za koordynację wsparcia ogniowego, realizuje następujące przedsięwzięcia:

- składa dowódcy związku taktycznego (oddziału) meldunki o stanie etatowych i przydzielonych środków wsparcia ogniowego oraz możliwościach wykonania przez nie zadań;
- prowadzi ocenę sytuacji w zakresie użycia środków wsparcia ogniowego i warunków ich działania, opracowuje warianty wykonania zadań;
- uzgadnia użycie innych środków wsparcia ogniowego (lotniczych, inżynierskich) i elektronicznego;
- w ustalonym trybie i czasie przedstawia sposób użycia artyleryjskich środków wsparcia ogniowego;
- na podstawie zamiaru dowódcy opracowuje plan wsparcia ogniowego, załącznik do rozkazu dotyczący wsparcia artyleryjskiego oraz nadzoruje opracowanie załączników dotyczących pozostałych rodzajów wsparcia ogniowego i elektronicznego;

- poprzez wyznaczonego oficera lub bezpośrednio współpracuje z oficerem operacyjnym sztabu związku taktycznego (oddziału) w zakresie zadań, ugrupowania artylerii, podziału amunicji (wysiłku wsparcia);
- współpracuje z oficerem rozpoznawczym sztabu związku taktycznego (oddziału) w zakresie wymiany danych z rozpoznania i składa zapotrzebowania na współrzędne obiektów z innych rodzajów rozpoznania;
- współpracuje z oficerem logistyki sztabu związku taktycznego (oddziału) lub wyznaczonym przedstawicielem w zakresie zabezpieczenia logistycznego artylerii;
- ocenia rozwój sytuacji w toku walki i przedstawia dowódcy propozycje wykonania zadań planowych i nieplanowych przez wszystkie środki wsparcia ogniowego; po podjęciu decyzji przez dowódcę stawia zadania artylerii, a poprzez przedstawicieli pododdziałów (pododdziałów) środków rażenia innych rodzajów wojsk przekazuje zadania wykonawcom ognia;
- w razie potrzeby, na podstawie osobistej oceny sytuacji, podejmuje decyzję dotyczącą użycia środków wsparcia ogniowego;
- opracowuje punkt rozkazu operacyjnego dotyczący wsparcia ogniowego.

Szef artylerii związku taktycznego (oddziału) jest również odpowiedzialny za uzgodnienie działań lotnictwa wojsk lądowych. W tym zakresie jest zobowiązany do:

- racjonalnego planowania ugrupowania bojowego artylerii i środków obrony przeciwlotniczej, tak aby w jak najmniejszym zakresie były wyłączone z działalności ogniowej w czasie przelotu i wykonania zadań przez śmigłowce;
- przekazywania elementom dowodzenia lotnictwem rozmieszczenia artylerii oraz parametrów strzelania (donośności, kierunki, wierzchołkowa), w celu zaplanowania przez nie korytarzy przelotu (rubieży ogniowych) samolotów i śmigłowców w sposób, jak najmniej utrudniający działalność ogniową artylerii;

- zapewnienia bezpieczeństwa śmigłowcom od ognia własnej artylerii i środków obrony przeciwlotniczej;
- właściwego rozmieszczenia elementów dowodzenia lotnictwem wojsk lądowych w ugrupowaniu związku taktycznego (oddziału), zapewniającego naprowadzanie śmigłowców na cele;
- precyzowania czasu i sposobu oznakowania własnych pierwszorzutowych oddziałów w rejonach działania śmigłowców bojowych;
- precyzowania rubieży i czasu przejścia przystępujących do wykonania zadań śmigłowców bojowych przez elementy dowodzenia lotnictwem rozmieszczone w ugrupowaniu batalionów.

Reasumując przedstawione treści należy stwierdzić, że utworzenie szefostw WRiA (artylerii) było w pełni uzasadnione, gdyż realizują one szereg istotnych zadań. W czasie pokojowej działalności szkoleniowej w zakresie ich zasadniczych kompetencji znajduje się koordynacja szkolenia artylerii, nadzór nad wyszkoleniem oddziałów i pododdziałów, zgrywanie ognia pośredniego, merytoryczna ocena zdolności bojowej pododdziałów artylerii. Z kolei w czasie prowadzonych działań, szefostwa odpowiadają nie tylko za planowanie użycia i kierowanie działaniem artylerii, ale również za wielopoziomą koordynację wsparcia ogniowego. Ponadto, na szczeblu DWLąd szefostwo WRiA jest również odpowiedzialne za wyposażenie artylerii w odpowiedni sprzęt, opracowanie koncepcji jej rozwoju, publikacje instrukcji, regulaminów i podręczników. Jest to nie mniej ważne zadanie jak bezpośrednie dowodzenie artylerią.

Rozmieszczenie Sekcji artylerii w strukturze funkcjonalnej sztabu związku taktycznego lub oddziału powinno zapewniać ścisłe utrzymanie więzi z innymi zespołami lub sekcjami sztabu oraz sprawne kierowanie wsparciem ogniowym przez szefa artylerii.

Trzeba zaznaczyć, że dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania szefostwa, nie tylko w czasie realizacji zadań wynikających z Kompetencyjnego

zakresu odpowiedzialności szkoleniowej, ale w szczególności w działaniach bojowych, w perspektywie niezbędna jest zmiana jego struktury i wyposażenia. Sekcja artylerii musi posiadać taki skład, ażeby mogła ona realizować swoje zadania w warunkach dwuzmianowości, bez potrzeby uzupełnienia jej oficerami ze sztabu pułku lub dywizjonu artylerii. Na szczeblu dywizji, stan osobowy szefostwa w czasie „W” powinien wynosić nie mniej niż 14 oficerów i podoficerów, a w brygadzie 7¹³. W okresie pokoju stan ten może być odpowiednio o 40-50% mniejszy. Dzięki temu stworzone zostaną właściwe warunki funkcjonowania sztabu pułku i dywizjonu artylerii, działającego przy pełnej obsadzie i wyposażeniu w środki dowodzenia.

Uzupełnienie sekcji artylerii do pełnego etatu wojennego powinno pochodzić z wojskowych ośrodków dydaktycznych, w których znaczna część oficerów artylerii nie posiada obecnie żadnego przydziału mobilizacyjnego. Można również wykorzystać wielu doświadczonych artylerzystów, którzy w wyniku restrukturyzacji zostali zwolnieni do rezerwy. W tym jednak przypadku niezbędne jest podjęcie odpowiednich działań motywacyjnych.

Niezbędne jest również utworzenie, w batalionie dowodzenia dywizji i kompanii dowodzenia brygady, pododdziałów zabezpieczających działalność szefostwa, zarówno w czasie realizacji zadań szkoleniowych, jak i podczas prowadzonych działań. W ich strukturze powinny się znaleźć, przede wszystkim, pododdziały łączności.

Specyfika zadań realizowanych przez szefa artylerii, a w szczególności w zakresie koordynacji wsparcia ogniowego wskazuje, że osoba sprawująca tę funkcję musi posiadać odpowiednie uprawnienia kompetencyjne w stosunku do innych komórek sztabu, w tym głównie do Zespołu wsparcia działań. Wymaga to jedynie zmiany statusu i rangi szefostwa w strukturze systemu dowodzenia.

---

¹³ W dywizji USA w skład zespołu artylerii wchodzi 23 oficerów i podoficerów, a w brygadzie 7 funkcyjnych. K. Czajka, L. Ziółkowski. Koordynacja wsparcia ogniowego na szczeblach taktycznych, AON. Warszawa 1998. s. 34.

4.2. Kompetencje szefa artylerii oraz zadania Sekcji Artylerii w procesie decyzyjnym dowódcy zgrupowania

Połączenie wsparcia ogniowego z działaniem wojsk walczących jest czynnikiem decydującym o pomyślnym przebiegu walki. Pozwala to na zniaczenie woi walki przeciwnika, zadanie mu maksymalnych strat oraz pozbawienie go możliwości użycia systemów broni, jak również wykonania manewru. Dowódca ogólnowojskowy jest odpowiedzialny za wszystkie działania, włączając w to planowanie wsparcia ogniowego. Z kolei szef artylerii odpowiada za doradzanie dowódcy w sprawach dotyczących użycia i koordynacji działania wszystkich oddziałów i pododdziałów wsparcia, tak aby zostały efektywnie i optymalnie wykorzystane. Ponadto, jego obowiązkiem jest zgranie planu ognia z planem walki, wydawanie w imieniu dowódcy niezbędnych rozkazów i zarządzeń dla pododdziałów wsparcia ogniowego oraz terminowe dostarczenie im planu ognia.

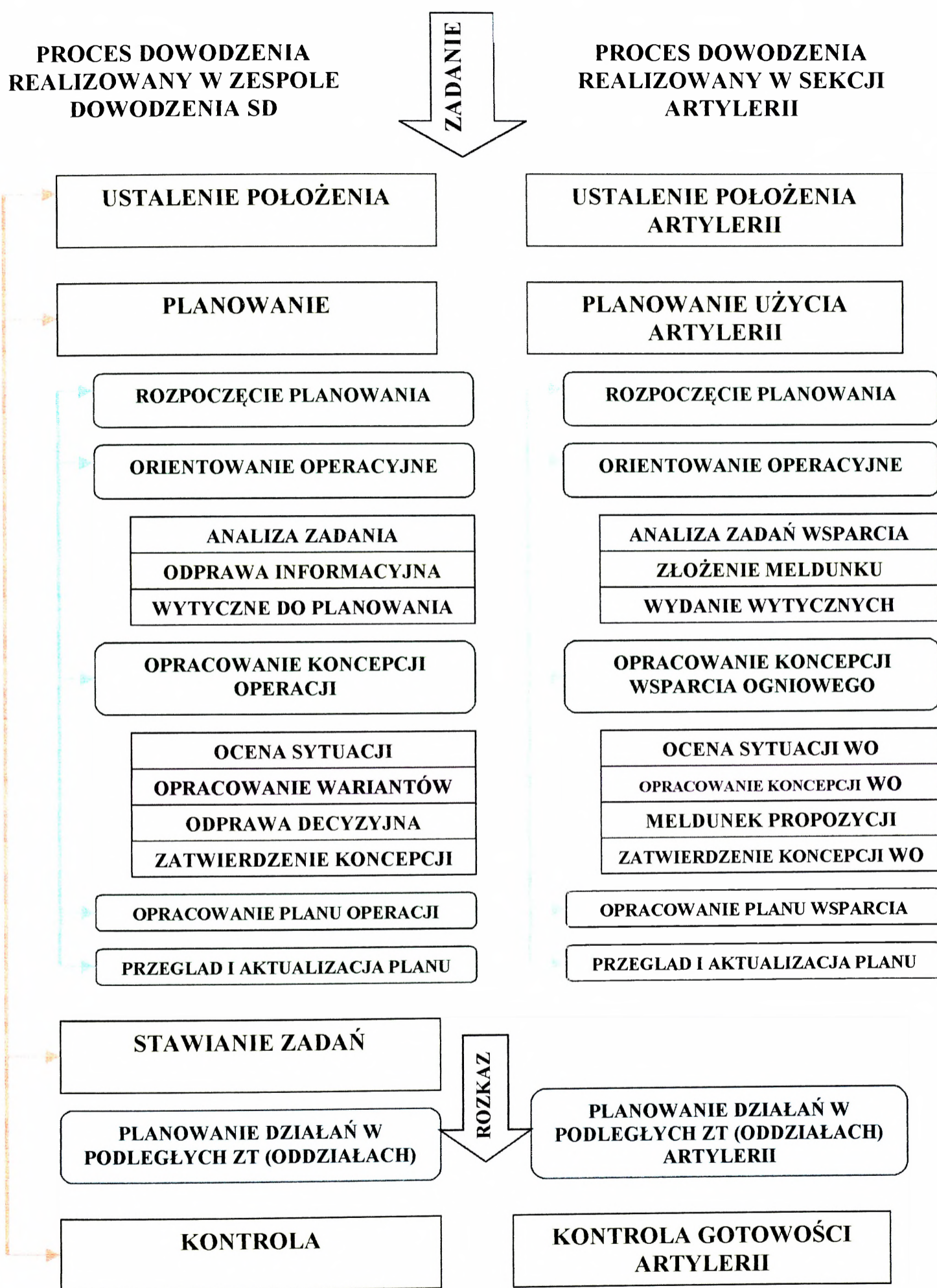
W związku taktycznym (oddziale) proces decyzyjny rozpoczyna się wraz z otrzymaniem zadania (rozkażu operacyjnego) z wyższego szczebla. Obejmuje on cztery zasadnicze etapy (rys. 4.8)¹⁴:

- ustalenie położenia;
- planowanie;
- stawianie zadań;
- kontrola.

Jednym z najważniejszych etapów procesu decyzyjnego jest planowanie operacyjne. Jego celem jest opracowanie planu działania oraz rozkażu operacyjnego i innych dokumentów planistycznych niezbędnych do postawienia zadań. Dotychczas planowanie składało się z takich etapów jak: ocena sytuacji, podjęcie decyzji i określenie zamiaru działania, opracowanie dokumentów dowodzenia.

---

¹⁴ Regulamin działań wojsk lądowych, DWLąd. Warszawa 1999, s. 46.

Rys. 4.8. Model pracy szefa artylerii podczas procesu decyzyjnego

Zgodnie z najnowszymi dokumentami normatywnymi, proces ten obejmuje pięć etapów kolejno po sobie następujących. Są to¹⁵:

- rozpoczęcie planowania;
- orientowanie operacyjne;
- opracowanie koncepcji operacji;
- opracowanie planu operacji;
- przegląd i aktualizacja planu.

Wynik końcowy każdego etapu stanowi podstawę do rozpoczęcia etapu następnego.

Istotnym przedsięwzięciem realizowanym podczas planowania operacyjnego jest planowanie i koordynacja wsparcia ogniowego. Wiąże się to w dużym stopniu z procesem targetingu, który określa jakie cele i kiedy powinny być zwalczane oraz jakich środków ogniowych należy użyć do ich rażenia, ażeby uzyskać jak największą efektywność. Obowiązek ten spoczywa na szefie artylerii oraz podległym mu Zespole wsparcia działań. Przedmiotem planowania i koordynacji wsparcia ogniowego jest optymalizacja systemu wsparcia ogniowego poprzez zintegrowanie i zsynchronizowanie go z planem walki.

Planowanie wsparcia ogniowego polega na ocenie i przydziale celów wszystkim dostępnym środkom ogniowym tak, aby zaspokoić potrzeby wsparcia własnych pododdziałów wojsk walczących i tym samym stworzyć im korzystne warunki wykonania zadań. Celem planowania wsparcia ogniowego jest określenie możliwych w danej sytuacji sposobów użycia środków wsparcia ogniowego, ażeby optymalnie wykorzystać ich możliwości ogniowe. Planowanie wsparcia ogniowego jest realizowane równolegle z planowaniem walki lub operacji.

Z kolei koordynacja wsparcia ogniowego polega na dokonaniu takich uzgodnień pomiędzy wojskami walczącymi a wspierającymi, aby wsparcie

---

¹⁵ Zasady planowania operacyjnego w Siłach Zbrojnych RP, Sztab Gen. WP, Warszawa 2003, pkt. 2002.

ogniowe i działania wojsk były w pełni zgrane, środki wsparcia ogniowego zostały użyte w optymalny sposób i zapewnione było bezpieczeństwo wojsk własnych¹⁶.

W czasie realizacji procesu decyzyjnego, szef artylerii planując i koordynując wsparcie ogniowe w celu osiągnięcia maksymalnej efektywności powinien przestrzegać kilku podstawowych zasad, takich jak:¹⁷:

1. Jasność, precyzja i terminowość planowania.
2. Zapewnienie ciągłego napływu informacji rozpoznawczych.
3. Optymalny dobór środków wsparcia.
4. Szybkość i elastyczność koordynacji.
5. Unikanie zbędnego dublowania.
6. Zapewnienie wojskom swobody działania oraz ochrony przed oddziaływaniem przeciwnika.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa od własnych środków rażenia.

Ponieważ środki wsparcia ogniowego decydują o sile bojowej wojsk, istotne znaczenie ma posiadanie koncepcji wsparcia ogniowego zbieżnej z zamiarem działania dowódcy ogólnowojskowego. Powstaje ona w wyniku realizacji procesu planowania. Koncepcję opracowuje zespół specjalistów, ale za jej wdrożenie i zsynchronizowanie z działaniem wojsk odpowiada dowódca ogólnowojskowy.

Podczas planowania wsparcia ogniowego szef artylerii powinien rozważyć trzy podstawowe grupy informacji:

- zamiar dowódcy i sposób działania wojsk własnych;
- prawdopodobne działanie przeciwnika, teren, pogodę, wojska własne i ograniczenia czasowe;
- wskazówki otrzymane z wyższego szczebla.

¹⁶ Preliminary Study package Bat/Brig Fire Support Course, str 79, wyd. Landmacht 2000, s.29.

¹⁷ NATO Field Artillery Tactical Doctrine... op. cit., s. 3-6.

Koncepcja wsparcia ogniowego musi wyrażać w sposób jasny i przejrzysty sposób wykorzystania środków wsparcia dla osiągnięcia celu działań. Zawiera ona zamiar i priorytety wsparcia ogniowego.

W zamiarze dowódca ogólnowojskowy precyzuje cel działalności środków wsparcia ogniowego (pożądane skutki ognia) w określonym miejscu i czasie.

Priorytety określają stanowisko dowódcy na jakie wsparcie ogniowe mogą liczyć podwładni w czasie całego działania lub w poszczególnych jego etapach.

Ważnym etapem planowania jest orientowanie operacyjne, bowiem przeprowadzone analizy, oceny i kalkulacje dostarczają dowódcy ogólnowojskowemu argumentów do podjęcia decyzji. W tym okresie szef artylerii prowadzi analizę otrzymanego zadania oraz uczestniczy w informowaniu operacyjnym sztabu, zapoznaje podległych mu oficerów z ustaleniami Zespołu dowodzenia oraz wydaje wytyczne do pracy Sekcji artylerii.

Podczas analizy zadania, szef artylerii zwraca uwagę na wszystkie aspekty wsparcia ogniowego mające wpływ na wykonanie zadania przez wspierany związek taktyczny (oddział). Wyszukuje on ważne momenty działań wymagające wsparcia ogniowego. Ponadto, analizuje wykaz celów wysokoopłacalnych otrzymany od przełożonego. W etapie tym, posiadając informacje o sytuacji i możliwościach posiadanych pododdziałów wsparcia, może określić czy zadania są realne do wykonania przy użyciu posiadanych sił i środków. Jeżeli w toku analizy zadania dochodzi do wniosku, że potrzeby są większe niż możliwości, musi zwrócić się o pomoc i wsparcie do wyższego szczebla dowodzenia.

W wyniku analizy zadania szef artylerii uzmysławia sobie¹⁸:

---

¹⁸ Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii w operacjach. ... op. cit., s. 118.

- zamiar dowódcy zgrupowania, w tym koncepcję wsparcia ogniowego oraz rolę środków wsparcia ogniowego dywizji (brygady) w realizacji planu przełożonego;
- położenie i przewidywane działanie przeciwnika w aspekcie oczekiwanych zadań dla środków wsparcia ogniowego;
- przydział środków bojowych i warunki ich wykorzystania;
- udział w realizacji zadań według planu przełożonego;
- ograniczenia wynikające z przydziału środków bojowych;
- punkty ciężkości, priorytety wsparcia, cele priorytetowe;
- ustalenia koordynacyjne.

Pierwszym formalnym przedsięwzięciem procesu decyzyjnego jest informowanie operacyjne. Wytycza ono kierunki pracy szefa artylerii oraz umożliwia dowódcy ogólnowojskowemu uzyskanie pełnych danych o stanie artylerii. Podczas informowania szef artylerii przedstawia dowódcy informacje i wnioski uzyskane w wyniku prowadzonej analizy zadania. Meldunek może zawierać takie dane jak¹⁹:

- zadania środków wsparcia przełożonego na korzyść związku taktycznego (oddziału);
- wiadomości o składzie, ugrupowaniu, możliwościach i działalności artylerii przeciwnika, zmiany w stosunku do posiadanych wiadomości, zagrożenia ze strony artylerii przeciwnika;
- skład, rozmieszczenie, stan gotowości oraz ukompletowanie i wyposażenie artylerii;
- wpływ terenu, pogody, pory roku na użycie artylerii;
- problemy, wnioski i propozycje.

Dowódca ogólnowojskowy przedstawiając swoją myśl przewodnią, udziela wytycznych do pracy przy przygotowaniu decyzji²⁰. Mają one istotny

¹⁹ Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii w operacji, AON, Warszawa 2002, s. 42.

²⁰ J. Kręcikij, Wybrane aspekty procesu planowania działań NATO op. cit., s. 33.

wpływ na proces planowania wsparcia ogniowego przez szefa artylerii. Jeżeli wytyczne zawierają specyficzne zadania wsparcia ogniowego, szef będzie doradzał dowódcy w wielu aspektach, które powinien on wziąć pod uwagę w przy określeniu sposobu działania (myśli przewodniej), na przykład: ograniczone możliwości rozwinięcia, zapobieganie dodatkowym stratom, prowadzenie wsparcia w różnych działaniach (w styczności, głębokich i tyłowych), zadania specjalne, oczekiwane skutki, dodatkowe środki koordynacji dla zapewnienia bezpieczeństwa własnym wojskom.

W zakresie wsparcia ogniowego wytyczne dowódcy ogólnowojskowego mogą określać:

- cele wysokoopłacalne które powinny być wykryte i zwalczane przez związek taktyczny (oddział) oraz wymagane skutki ognia;
- zadania i priorytety wsparcia ogniowego;
- priorytety i ograniczenia w użyciu amunicji specjalnej;
- etapy synchronizacji ognia z manewrem wojsk;
- zadania artylerii wykonywane na rzecz lotnictwa;
- obiekty chronione które nie mogą zostać zniszczone;
- przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego.

Wytyczne do planowania i zamiar dowódcy ogólnowojskowego stanowią podstawą do planowania i koordynacji wsparcia ogniowego. Ponadto, szef artylerii będzie potrzebował takich informacji i danych jak:

- możliwości środków wsparcia ogniowego, środków rozpoznania, środków wsparcia powietrznego;
- w natarciu: liczba możliwych kierunków natarcia i ich szerokość, liczba celów które powinny być zwalczane jednocześnie, etapy natarcia, pora doby (dzień czy noc);
- w obronie i działaniach opóźniających: wielkość obszaru odpowiedzialności, sposób w jaki wsparcie ogniowe jest realizowane poza szerokość i głębokość tego obszaru;

- liczba środków wsparcia ogniowego jaka jest potrzebna do wsparcia wykonania kontrataku;
- czas w jakim pododdziały wsparcia ogniowego powinny być gotowe do udzielenia wsparcia ogniowego;
- cele wysokoopłacalne i oczekiwany skutek ich rażenia;
- możliwości wsparcia z wyższego szczebla.

Po powrocie do Sekcji artylerii, szef artylerii zapoznaje oficerów z posiadanymi informacjami oraz wydaje wytyczne do planowania dokonując podziału zadań między oficerów. Sekcja artylerii przeprowadza analizę zadań wsparcia ogniowego postawionych w wytycznych dowódcy i zawartych w rozkazie operacyjnym wyższego przełożonego. Polega ona na określeniu parametrów zadania (kto, co, kiedy i gdzie) oraz przyczyn działania (dlaczego). Sekcja sporządza również listę ograniczeń wynikających z rozkazu operacyjnego, wytycznych dowódcy do planowania i znajomości czynników wpływających na powodzenie zadania.

Jeżeli zachodzi potrzeba opracowane zostają i wysłane Zarządzenia przygotowawcze²¹.

W ustalonym czasie w Sekcji planowania Zespołu dowodzenia wypracowane są warianty działania wojsk własnych. Zaangażowani są również specjaliści rodzajów wojsk, co umożliwia integrację i koordynowanie działań. Zapewnia to spójność działań wojsk walczących (manewru) i wsparcia ogniowego.

Udział w opracowaniu wariantów w naturalny sposób uruchamia ocenę czynników wpływających na wykonanie zadań, w tym również realizowanych przez artylerię. Ma ona wykazać pozytywne i negatywne uwarunkowania oraz zagrożenia w realizacji zadań przez artylerię. Pod względem merytorycznym obejmuje ona ocenę: przeciwnika, wojsk własnych, otoczenia (warunki terenowe, meteorologiczne, demograficzne itp.) oraz innych czynników (np.

---

²¹ Układ i treść dokumentów opracowanych przez sekcję artylerii przedstawiony został w rozdziale 5.

ochrona, czas). Prowadzi się ją w zakresie niezbędnym do sprawnego działania artylerii. Wykorzystuje się przy tym wyniki pracy wyspecjalizowanych zespołów obsady SD.

W czasie oceny przeciwnika większość informacji pochodzić będzie z rozkazu operacyjnego oraz od Sekcji rozpoznania. Rozpatrywany jest skład, położenie, wyposażenie, możliwości, stan moralny i zagrożenia ze strony przeciwnika. Sekcja artylerii prowadzi rozważania dotyczące przede wszystkim środków wsparcia ogniowego przeciwnika, a w szczególności jego artylerii. Efektem jest klarowna ocena działań przeciwnika, co jest niezbędne do utworzenia ugrupowania artylerii i racjonalnego podziału amunicji na etapy walki. Określone zostają również cele wysokoopłacalne, w tym dla artylerii.

Podczas oceny sił własnych Sekcja artylerii określa skład, położenie, stopień gotowości, wyszkolenie, stan moralno-bojowy i możliwości realizacji zadań (rozpoznawczych i ogniowych) przez posiadane i przydzielone środki wsparcia ogniowego. Rozważania dotyczą także:

- zadań realizowanych przez artylerię przełożonego i priorytetów wsparcia ogniowego;
- koordynacji wsparcia ogniowego różnych środków, ograniczeń użycia artylerii;
- przydzielonych środków wsparcia ogniowego np. śmigłowców;
- możliwości użycia środków walki elektronicznej;
- możliwości zabezpieczenia logistycznego działań środków wsparcia ogniowego.

Oceniając otoczenie Sekcja artylerii musi dokonać analizy informacji na temat gleby, hydrografii, warunków klimatycznych i atmosferycznych oraz danych o oświetleniu. Umożliwia to określenie wpływu środowiska na działanie przeciwnika, własnych wojsk walczących oraz jednostek wsparcia ogniowego. Środowisko będzie miało znaczny wpływ na możliwość obserwacji, wykrywanie celów oraz użycie środków rażenia.

Oceniając ochronę Sekcja artylerii rozważa możliwości przeciwnika w zakresie wykrycia, określenia położenia i wykonania uderzenia na środki wsparcia ogniowego.

Podczas oceny posiadanego czasu Sekcja artylerii analizuje czas który może wykorzystać, określa jak go podzielić i jaki to będzie miało wpływ na dowodzenie. Podstawą do oceny czasu są dane zawarte w rozkazie operacyjnym wyższego przełożonego dotyczące np.: rozwinięcia systemu rozpoznania, przegrupowania, osiągnięcia gotowości do wsparcia ogniowego.

Sekcja artylerii ocenia również możliwości i priorytety zabezpieczenia logistycznego oraz możliwości utrzymania łączności.

Wnioski z przedstawionych ocen (poparte kalkulacjami) pozwalają szefowi artylerii na opracowanie koncepcji wykorzystania posiadanych sił i środków. Na podstawie wytycznych, przy współpracy z innymi organami sztabu, Sekcja artylerii przygotowuje wielowariantową koncepcję użycia artylerii we wsparciu ogniowym, dla każdego opracowanego przez Sekcję planowania wariantu działania związku taktycznego (oddziału). Koncepcja zawiera ogólne wskazania dla artylerii (środków wsparcia) oraz rejony gdzie wsparcie jest potrzebne. Podczas tej fazy dowódca ogólnowojskowy będzie decydował które cele powinny być traktowane priorytetowo i włączone do planu wsparcia ogniowego.

Koncepcję przygotowuje się na oleacie z niezbędnymi uzupełnieniami pisemnymi. Może ona zawierać²²:

- zadania artylerii w zakresie wsparcia ogólnego i wzmocnienia artylerii oddziałów lub pododdziałów;
- skład bojowy, możliwości i zasadnicze zadania artylerii;
- punkty ciężkości rozpoznania i ognia (priorytety wsparcia);
- podział sił i środków, zmiany podporządkowania w toku walki;
- ugrupowanie bojowe i pasy odpowiedzialności ogniowej (rejony rażenia);

---

²² K. Czajka, Użycie artylerii w obronie dywizji, op. cit., s. 17.

- przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego.

W toku opracowywania koncepcji dokonuje się oceny zakresu zadań oraz możliwości bojowych tak, aby racjonalnie rozdysponować posiadane środki i ustalić najlepsze sposoby wykonania zadań.

Kolejną czynnością realizowaną w sztabie związku taktycznego (oddziału) jest rozważenie wariantów działania. Celem jest ustalenie słabych i silnych stron wykonania zadania (plusy i minusy każdego opracowanego przez sztab wariantu). Szef artylerii przedstawia koncepcję użycia artylerii dla każdego wariantu. W zależności od ustaleń może odnosić się do każdego wariantu, względnie do jednego (preferowanego), a do pozostałych zasygnalizować występujące różnice. Dla każdego wariantu powinien jednak wskazać wady i zalety, w kontekście możliwości realizacji zadań wsparcia ogniowego. W razie dysproporcji pomiędzy oczekiwanymi potrzebami a realnymi możliwościami, sugeruje dokonanie niezbędnych korekt.

Jeżeli czas pozwala przeprowadza się grę wojenną umożliwiającą określenie następstw działania, zarówno przeciwnika jak i wojsk własnych. Szef artylerii doradza dowódcy wykorzystanie środków wsparcia ogniowego oraz proponuje najbardziej efektywne sposoby ich użycia. Podczas gry wojennej szef artylerii nadal prowadzi ocenę sposobów wykorzystania środków ogniowych zgodnie z koncepcją dowódcy. W efekcie następuje powiązanie wsparcia ogniowego z działaniem wojsk walczących. Określa się również cele wysokowartościowe i wysokoopłacalne które nie są wybierane arbitralnie, lecz zmieniają się stosownie do rozwoju sytuacji. W wyniku rozważenia wariantów działania następuje:

- określenie wariantów działania przeciwnika;
- modyfikacja wariantów działania wojsk własnych;
- określenie zadań dla podległych wojsk, w tym zadań dla wsparcia ogniowego każdego wariantu działania;

- określenie wymagań synchronizacyjnych (środków koordynacji wsparcia ogniowego i kontroli powietrznej);
- ocena czasu trwania walki i jej poszczególnych etapów;
- ocena strat przeciwnika w walce i jej poszczególnych etapach;
- określenie punktów decydujących;
- określenie wymagań wsparcia ogniowego;
- określenie wymagań rozpoznania;
- określenie wymagań skrytości oraz zaskoczenia i dezinformacji przeciwnika;
- określenie celów wysokowartościowych i wysokoopłacalnych;
- określenie sposobu kierowania środkami wsparcia ogniowego w czasie walki.

Po rozważeniu wariantów działania sztab dokonuje porównania wad i zalet każdego z nich. Rola szefa artylerii zależy od przyjętej metody porównawczej. Sztab może zastosować porównanie opisowe (artykułowanie wad i zalet), głosowanie lub ocenianie według kryteriów ustalonych podczas informowania operacyjnego²³. Ostatnia metoda jest najbardziej złożona ale obiektywna. Każdemu z wariantów przyznaje się określoną liczbę punktów, co daje podstawę do wyłonienia (po dokonaniu obliczeń) najkorzystniejszego wariantu, rokującego największe powodzenie. Jest on rekomendowany dowódcy podczas odprawy decyzyjnej.

Podczas podejmowania decyzji przez dowódcę, w trakcie odprawy prezentowane są wyniki pracy sztabu, a przede wszystkim warianty działania wojsk ze wskazaniem rekomendowanego. W zależności od czasu i stylu pracy, poszczególni szefowie komórek odpowiadają na pytania zadane przez dowódcę lub krótko charakteryzują użycie swoich wojsk (np. koncepcję użycia artylerii) w prezentowanych wariantach.

---

²³ K. Czajka, Użycie artylerii w obronie oddziału, AON, Warszawa 2002, s. 37.

Jeżeli trzeba, szef artylerii modyfikuje plan użycia artylerii i określa jego ostateczną wersję zgodną z decyzją dowódcy.

Po podjęciu decyzji przez dowódcę, odpowiadająca jej koncepcja użycia artylerii (lub zmodyfikowana), stanowi podstawę opracowania ostatecznej wersji „Planu użycia artylerii”²⁴. Dalszy etap to jej uszczegółowienie i opracowanie „Planu wsparcia ogniowego”. Jest to dokument integrujący wyniki planowania poszczególnych sekcji rodzajów wojsk. Stanowi on podstawę do sformułowania zadań dla wykonawców wsparcia ogniowego, które umieszcza się w rozkazie operacyjnym oraz załączniku - *WSPARCIE OGNIOWE*.

Elementami planu, w zależności od potrzeb, jest: „Tabela realizacji wsparcia ogniowego”²⁵, „Skład bojowy sił i środków”, „Plan zaopatrywania w środki bojowe”.

Ważnym przedsięwzięciem realizowanym przez szefa artylerii jest prezentacja (trening) „Planu wsparcia ogniowego”²⁶. Organizuje się ją (metodą gry wojennej) w celu sprawdzenia zrozumienia zadań realizowanych przez pododdziały, elementy dowodzenia i koordynacji oraz zapewnienia synchronizacji ognia z ruchem wojsk. W natarciu organizowana jest zazwyczaj na SD, natomiast w obronie prowadzi się ją w terenie.

Istotne znaczenia ma zsynchronizowanie działania wojsk z działaniem środków wsparcia oraz ścisła koordynacja wsparcia ogniowego. W tym celu Zespół dowodzenia wykonuje „Plan współdziałania” (Operation Synchronization Matrix). Zawiera on: zadanie, zamiar działania dowódcy ogólnowojskowego, plan operacji (część graficzna), przewidywane działanie przeciwnika, punkty decydujące oraz zadania wykonywane w poszczególnych etapach przez wojska walczące, wspierające i logistykę (część tabelaryczna).

²⁴ Treści zawarte w „Planie użycia artylerii” przedstawiono w publikacji Cz. Jareckiego i M. Sołoduchy „Dowodzenie artylerią”, AON, Warszawa 200, s. 41.

²⁵ Tabela realizacji wsparcia ogniowego ułatwia dowodzenie i zapewnia wojskom bezpieczeństwo. Określa jakie zadania, w jakich etapach, przez jakie środki i na czyją korzyść będą realizowane. Cz. Jarecki, R. Biernacik, L. Ziolkowski, Wybrane problemy użycia artylerii w armiach NATO, AON, Warszawa 1998, s. 67.

²⁶ W. Matczyński, Zasady planowania i organizowania działań taktycznych artylerii według poglądów NATO, WSO im. Gen. J. Bema, Toruń 1998, s. 25.

Podczas procesu decyzyjnego realizowanego przez szefa artylerii, planowanie i koordynacja wsparcia ogniowego są ściśle powiązane i realizowane w sposób zintegrowany. Ostateczny wynik planowania i koordynacji wsparcia ogniowego jest określeniem sposobu użycia oddziałów i pododdziałów wsparcia ogniowego.

Postawienie zadań taktycznych jest końcowym etapem fazy decyzyjnej i rozpoczyna fazę wykonawczą – dowodzenie, kierowanie, koordynację zadań. Jest to najważniejszy a jednocześnie najtrudniejszy okres działania szefa artylerii oraz jego podwładnych. W tej fazie do jego zadań należy:

- śledzenie, ocena i analiza sytuacji operacyjnej (taktycznej), udokładnianie danych o przeciwniku i wojskach własnych, określenie priorytetów ważności celów;
- posiadanie aktualnych i pełnych danych o położeniu środków wsparcia, ich sytuacji bojowej, zapasach amunicji, resursach itp.;
- przyjmowanie i składanie zapotrzebowań na rozpoznanie;
- przygotowanie dla dowódcy propozycji użycia środków rażenia i wsparcia ogniowego;
- kierowanie działaniami bojowymi środków podległych dowódcy ogólnowojskowemu.

Efektom planowania i postawienia zadań jest zajęcie ugrupowania bojowego. Rozwinięcie artylerii powinno się odbyć jak najszybciej. Sekcja artylerii musi zapewnić osiągnięcie gotowości przez artylerię do realizacji zadań wsparcia ogniowego w nakazanym czasie.

Istotną rolę, zarówno w procesie planowania jak i realizacji wsparcia ogniowego, odgrywają wyznaczniki (środki) koordynacji wsparcia ogniowego. Ustala się je w celu ułatwienia realizacji zadań ogniowych, przyspieszenia wykonania zaskakujących uderzeń przez różne środki rażenia, a także zapewnienia bezpieczeństwa wojskom własnym. Wyznaczniki są określane

przez dowódcę ogólnowojskowego na podstawie propozycji szefa artylerii²⁷. Propozycje te przedstawia on po przeanalizowaniu zamiaru walki dowódcy ogólnowojskowego, położenia wojsk własnych i przeciwnika, przewidywanych działań przeciwnika, charakteru terenu oraz wytycznych otrzymanych od dowódcy ogólnowojskowego.

Rozwój artyleryjskich systemów minowania narzutowego (w tym zwiększenie zasięgu ognia) spowodował, iż ze względów bezpieczeństwa koniecznym stało się informowanie sąsiadów (często wojsk innej sojuszniczej armii) o wykonaniu tego typu zadań. W tym celu wprowadzono „Meldunek narzutowego pola minowego”²⁸.

W procesie koordynacji wsparcia ogniowego bardzo istotne są uprawnienia poszczególnych dowódców i szefów artylerii (koordynatorów wsparcia ogniowego) do podejmowania decyzji ogniowych w sytuacji, gdy cel znajduje się poza własną strefą odpowiedzialności. Proces ten uwzględnia wyznaczone linie rozgraniczenia i pasy odpowiedzialności ogniowej oraz stosowanie określonych zasad koordynacji²⁹.

Z przedstawionych treści wynika, że szef artylerii oraz Sekcja artylerii odgrywa ważną rolę w procesie decyzyjnym, którego jednym z najistotniejszych etapów jest planowanie operacyjne. Zasadniczym przedsięwzięciem realizowanym przez szefa artylerii w tym okresie, jest planowanie i koordynacja wsparcia ogniowego. Celem jest optymalizacja systemu wsparcia ogniowego, poprzez zintegrowanie i zsynchronizowanie go z planem walki. Podczas tej czynności powinien przestrzegać zasad, które zapewniają osiągnięcie maksymalnej efektywności wsparcia ogniowego.

²⁷ Szczegółową charakterystykę wyznaczników wsparcia ogniowego zawiera STANAG 2934 (AArty P-1 Procedury artyleryjskie), Wyd. Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, MON, Warszawa 1998.

²⁸ Standardowy formularz meldunku wraz z przykładowymi danymi zawarto w wydawnictwie „Procedury artyleryjskie”, DWŁąd, Warszawa 2000, s. 74.

²⁹ FM 6-20-40, Tactics, techniques, and procedures for brigade operations (heavy), Washington 1990, s. 2-20 i 2-21.

Efektem finalnym planowania jest „Plan wsparcia ogniowego” który powinien zawierać niezbędne dane przedstawiające w sposób jasny i jednoznaczny zamiar dowódcy oraz zadania dla wykonawców wsparcia. Jego prezentacja pozwala na sprawdzenie zrozumienia zadań realizowanych przez oddziały i pododdziały wsparcia, elementy dowodzenia i koordynacji oraz zapewnia synchronizacji ognia z ruchem wojsk.

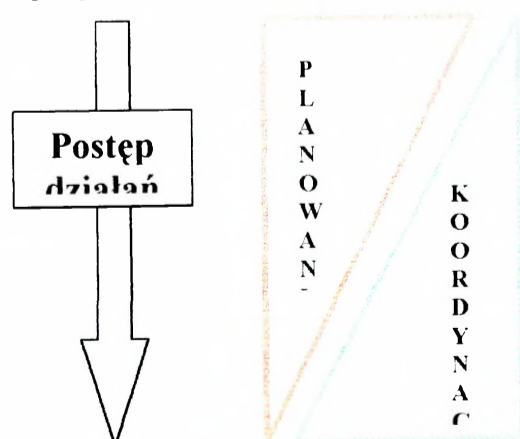
Ważnym obowiązkiem szefa artylerii jest ustalenie wyznaczników (środków) koordynacji wsparcia ogniowego, które ułatwiają realizację zadań ogniowych, przyspieszają wykonania zaskakujących uderzeń przez różne środki rażenia, a także zapewniają bezpieczeństwo wojskom własnym.

W procesie decyzyjnym działalność szefa artylerii zdeterminowana jest informacjami od innych sekcji sztabu. Informacje te będzie otrzymywał podczas różnego rodzaju odpraw i spotkań z oficerami komórek funkcjonalnych sztabu.

4.3. Obowiązki i uprawnienia szefa artylerii w walce

Koordynacja wsparcia ogniowego odgrywa istotną rolę nie tylko na etapie planowania działań, ale przede wszystkim w walce. Jest ona integralnym elementem składowym systemu dowodzenia i stanowi istotny czynnik decydujący o powodzeniu działań.

Podczas walki wsparcie ogniowe jest ciągle koordynowane. W miarę postępowania działań planowanie wsparcia ogniowego będzie się zmniejszało, a potrzeby koordynacji będą się zwiększały (rys. 4.9).

Rys. 4.9. Współzależność procesu planowania i koordynacji

Podczas prowadzonych działań taktycznych za kierowanie wsparciem ogniowym, w odniesieniu do realizowanych przez środki rażenia zadań taktycznych, odpowiada bezpośrednio dowódca ogólnowojskowy. Natomiast technikę wykonania zadań ogniowych, precyzuje szef artylerii jako doradca dowódcy i osoba bezpośrednio odpowiedzialna za koordynację wsparcia ogniowego. Z tych powodów, w czasie walki powinien się on znajdować w pobliżu dowódcy ogólnowojskowego. Niezbędne jest zatem przygotowanie dla niego miejsca pracy w Zespole dowodzenia, gdzie przebywa wraz z grupą funkcyjnych którzy są niezbędni podczas kierowania wsparciem ogniowym. Będą to przedstawiciele sekcji rodzajów wojsk (dysponenci środków wsparcia) oraz 2-3 oficerów z sekcji artylerii³⁰. Razem tworzą oni komórkę (zespół, sekcja) wsparcia ogniowego.

Skuteczność wsparcia ogniowego zależy w dużym stopniu od pełnej integracji planu ognia z planem walki oraz koordynacji ognia wszystkich środków.

Szef artylerii koordynuje działanie różnych środków wsparcia z działaniem wojsk. Do jego obowiązków podczas prowadzonych działań należy:

- koordynacja ognia różnych środków do celów priorytetowych;
- dowodzenie taktyczne środkami ogniowymi będącymi w jego dyspozycji;
- kontrola działań środków wsparcia;
- dostosowanie planu wsparcia stosownie do sytuacji.

Zakres przedsięwzięć realizowanych przez organ wsparcia ogniowego związku taktycznego jest w zasadzie stały, gdyż wynika z przyjętego modelu wsparcia ogniowego, zgodnie z którym dywizji przypisuje się wykonanie zadań wsparcia ogólnego. A zatem, w sferze zainteresowania będzie rażenie obiektów położonych w głębi ugrupowania bojowego przeciwnika (poza strefą bliskiego wsparcia ogniowego). W określonych sytuacjach taktycznych środki dywizyjne,

---

³⁰ Taki wariant z powodzeniem funkcjonował w sztabie 71 i 151 BZ podczas ćwiczenia „Akademicki Pierścień 2004” które przeprowadzono w Białobrzegach w kwietniu 2004.

w ramach wzmocnienia ogniem artylerii oddziałów pierwszego rzutu, będą wykonywać zadania w obszarach za które odpowiadają dowódcy oddziałów i pododdziałów.

Z analizy wyposażenia związku taktycznego w sprzęt bojowy wynika, że jedynym etatowym środkiem do realizacji zadań wsparcia ogólnego, na tym szczeblu dowodzenia, jest artyleria. Stanowi ją pułk artylerii. Skład artylerii może być znacznie silniejszy, jeżeli dywizja broni się lub naciera w punkcie ciężkości korpusu. Wówczas podporządkowuje się jej część dywizjonów z brygady artylerii, które realizują wzmocnienie ogniem artylerii dywizji lub pierwszorzutowych brygad (R). Związkowi taktycznemu może również zostać podporządkowany pułk artylerii przeciwpancernej. Jednak jest on przeznaczony do strzelania na wprost, a zatem do realizacji zadań bliskiego wsparcia ogniowego.

Dywizyjna eskadra śmigłowców, w przeciwieństwie do oddziału śmigłowców bojowych jaki występuje np. w armii amerykańskiej, nie jest zdolna do realizacji zadań wsparcia ogniowego. Może ona jedynie wypełniać zadania o charakterze łącznikowo-rozpoznawczym.

W obecnych uwarunkowaniach, wsparcie lotnicze na szczeblu dywizji może być realizowane wyłącznie przez śmigłowce bojowe, przydzielane z wyższego szczebla dowodzenia w formie określonego wysiłku na dzień walki. Wysiłek ten jest niewielki i zależy od składu pułku śmigłowców bojowych oraz miejsca i roli dywizji w ugrupowaniu operacyjnym korpusu. Jako podstawowy sposób wykorzystania pułku śmigłowców uznaje się użycie go zgodnie z planem dowódcy związku operacyjnego³¹. Ze względu na właściwości taktyczno-techniczne śmigłowców, realizują one zadania bliskiego wsparcia ogniowego, głównie znad własnego ugrupowania (znad walczących batalionów pierwszego rzutu). Nie można jednak wykluczyć wykonywania uderzeń na obiekty położone

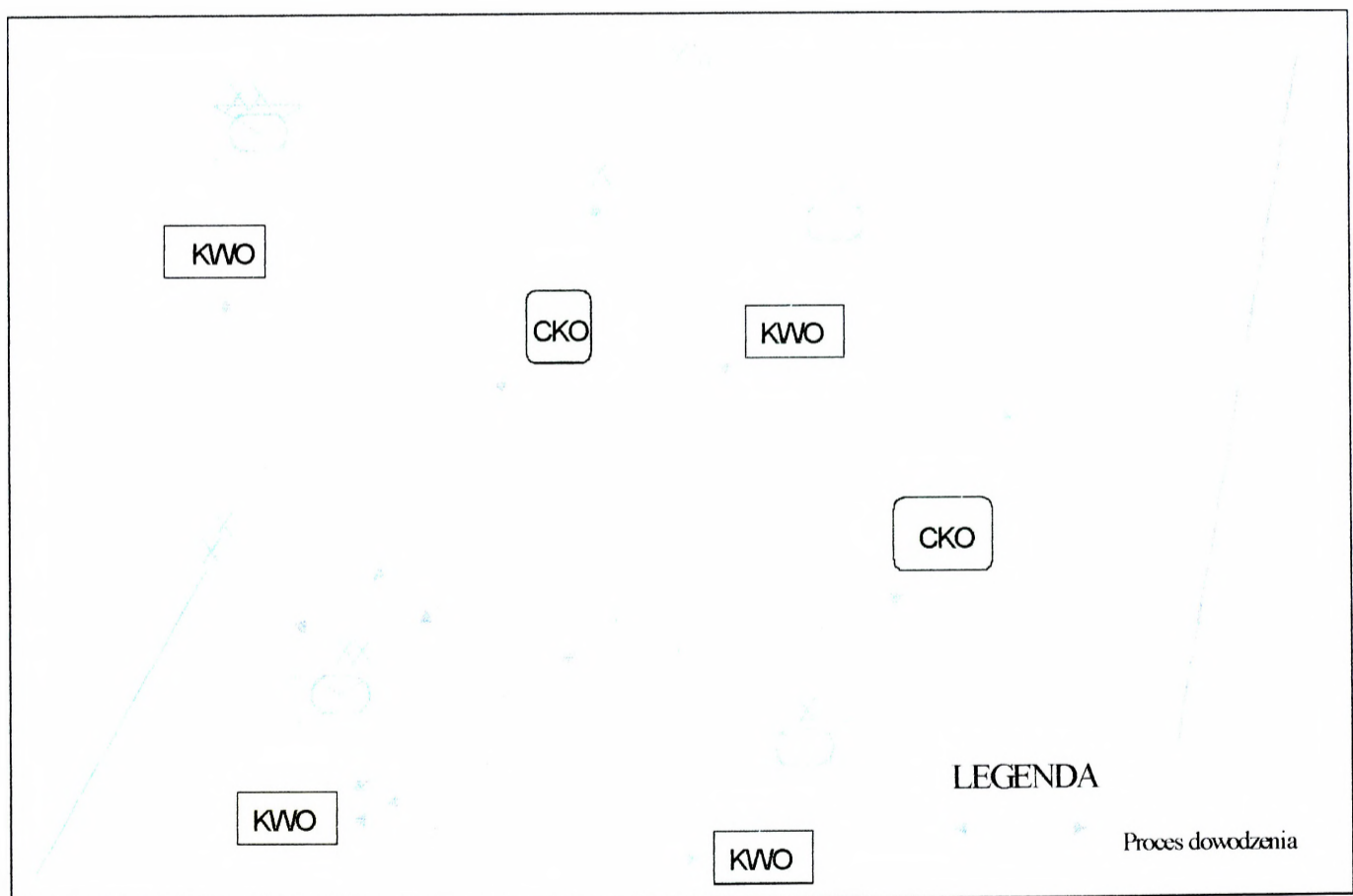
---

³¹W ramach realizacji planu dowódcy korpusu, lotnictwo wojsk lądowych, oprócz zwalczania celów opancerzonych, może wykonywać zadania pomocnicze jak minowanie narzutowe i zadymianie manewrowe.

w głębi ugrupowania przeciwnika. Wymaga to jednak dodatkowych przedsięwzięć organizacyjnych, w tym potrzeby zaangażowania artylerii do zapewnienia warunków wykonania tego zadania.

Dowódca dywizji zazwyczaj nie będzie dysponował określonym wysiłkiem lotnictwa taktycznego. Wynika to ze szczupłego stanu lotnictwa, a zarazem dużego zakresu zadań jaki należy wykonać w głębi operacyjnej. W następstwie tego, nastąpiła duża centralizacja użycia lotnictwa. Obecnie przyjmuje się, że korpus wykonujący główne zadanie może otrzymać na operację wysiłek około 30-50 samolotów.

Przykład możliwych relacji podczas procesu kierowania środkami wsparcia ogniowego dywizji przedstawiono na rys. 4.10.

Rys. 4.10. Kierowania wsparciem ogniowym w dywizji (wariant)

Stosunkowo mała liczba zaangażowanych rodzajów środków wsparcia (w zasadzie tylko artyleria i śmigłowce bojowe) nie oznacza wcale braku

problemów, jakie należy rozwiązać podczas realizacji zadań wsparcia ogniowego.

Kwestie dotyczące działania lotnictwa rozpatruje się wówczas, jeśli korytarze przelotu znajdują się w pasie lub na skrzydłach obrony (natarcia) związku taktycznego. Korytarze przelotu określane są na wyższym szczeblu, a informacje o ich przebiegu podawane są z odpowiednim wyprzedzeniem. Zadaniem szefa artylerii jest zapewnienie bezpieczeństwa samolotom tak, ażeby uniknąć strat spowodowanych ogniem własnych pododdziałów, zwłaszcza OPL i artylerii. W praktyce oznacza to zaprzestanie na określony czas działalności ogniowej części środków wsparcia. Czas ten można wykorzystać w pododdziałach artylerii na wykonanie manewru wewnętrznego.

Jeśli lotnictwo wykonuje zadania w strefie taktycznej (w zasięgu ognia artylerii), obiekty uderzeń powinny być uzgodnione z szefem artylerii. Większy zakres pracy jest niezbędny, podczas wykonania zadań przez śmigłowce bojowe według planu dowódcy dywizji. Ponieważ przydzielony wysiłek jest niewielki, jego zaplanowanie winno być szczególnie precyzyjne, by przyczynić się do stworzenia punktu ciężkości wsparcia ogniowego w pożądanym miejscu i czasie. Sprzyjać temu będzie skorelowane działanie śmigłowców bojowych z artylerią polową, odwodem przeciwpancernym i oddziałem zaporowym.

Zasadnicza działalność szefa artylerii dywizji będzie skupiona jednak wokół użycia artylerii. Jedną z najistotniejszych czynności realizowanych przez szefa artylerii jest wybór ugrupowania bojowego. Rejony stanowisk ogniowych artylerii powinny umożliwiać dogodne warunki do prowadzenia ognia, z jak najmniejszą liczbą przerw wynikających z zapewnienia bezpiecznego przelotu i działania własnego lotnictwa.

W czasie działań o charakterze zaczepnym artylerię ugrupowuje się tak, ażeby mogła realizować zadania ogniowe na kierunku głównego uderzenia. Za wyznaczenie rejonów stanowisk ogniowych oraz stref (sektorów) ognia dla artylerii ponosi odpowiedzialność szef artylerii. Stanowiska ogniowe

rozmieszcza się jak najbliżej przedniej linii wojsk własnych, ażeby wykorzystać maksymalnie zasięg ognia i uniknąć manewru, kiedy wsparcie ogniowe jest najbardziej potrzebne dla pomyślnej realizacji zadań w głębi obrony przeciwnika. Pierwszeństwo w rozmieszczaniu posiada zazwyczaj artyleria realizująca wsparcie bezpośrednie (DS) oraz wzmocnienie (R).

Artyleria wsparcia bezpośredniego przemieszcza się za wspieranymi pododdziałami i zajmuje w razie konieczności rejonu stanowisk ogniowych z marszu. Artyleria realizująca wsparcie ogólne (GS) przemieszcza się do zaplanowanych wcześniej rejonów stanowisk ogniowych.

W obronie głównego obszaru korzystne jest centralizowanie wsparcia ogniowego. Umożliwia to dowódcy ogólnowojskowemu szybką reakcję w całym pasie działania. Wysilek ogniowy artylerii musi być skupiony na osłonie rejonów kluczowych, decydujących o trwałości obrony oraz na kierunku głównego uderzenia przeciwnika.

Rejonu stanowisk ogniowych powinny być rozmieszczane w pobliżu dróg, w sposób nie utrudniający działania odwodów. Część artylerii zajmuje tymczasowe stanowiska ogniowe, w celu wykonania ognia na większą głębokość. Jeżeli jest to możliwe, artylerię rozmieszcza się poza kierunkiem głównego uderzenia przeciwnika. Daje to wojskom walczącym przestrzeń do działania oraz zmniejsza liczbę przesunięć artylerii. W toku walki artyleria może znajdować się pomiędzy kierunkami natarcia przeciwnika.

Manewr artylerii, zarówno w natarciu jak i w obronie, wykonuje się zgodnie decyzją dowódcy ogólnowojskowego, z zachowaniem ciągłości wsparcia ogniowego. Za sprawne kierowanie przesunięciem oddziałów i pododdziałów w toku walki odpowiada szef artylerii.

Szef artylerii jako koordynator wsparcia ogniowego dywizji powinien być zainteresowany, aby wszystkie prośby o ogień były jak najszybciej zrealizowane i aby zadania ogniowe realizowane w jego strefie odpowiedzialności zostały zrozumiane przez wykonawców. Przyjmuje od podległych koordynatorów

prośby o ogień i realizuje je w miarę posiadanych możliwości, mając na uwadze ustalone wcześniej priorytety wsparcia ogniowego. Dowódca ogólnowojskowy może ustalić prawo końcowego zaaprobowania (wydania zgody) wykonania ognia lub wykorzystania jego skutków w swoim pasie działania (odpowiedzialności). Często jednak przekazuje te uprawnienia szefowi artylerii. Gdy ogień lub jego skutki leżą poza pasem działania związku taktycznego (poza liniami rozgraniczenia), wykonanie ognia musi zostać uzgodnione z sąsiednim dowódcą (koordynatorem wsparcia ogniowego) w strefie odpowiedzialności którego ma być wykonany.

Ogień do celów planowych otwierany jest zgodnie z opracowanym planem ognia. Każdy cel ma zawczasu nadany priorytet oraz wyznaczonego wykonawcę. Rażenie celu realizuje określony wcześniej środek wsparcia, w czasie nakazanym w planie ognia.

Ogień do celów nieplanowych (na wezwanie) wykonywany jest środkami wsparcia związku taktycznego lub przełożonego. Po podjęciu decyzji i zatwierdzeniu jej przez dowódcę ogólnowojskowego, szef artylerii formułuje zadania ogniowe. Jeżeli nie ma możliwości rażenia celu posiadanymi środkami, zwraca się on z prośbą o wsparcie do przełożonego.

W przypadku gdy cel znajduje się w pasie odpowiedzialności przełożonego, szef artylerii dywizji wywołuje w sieci dowodzenia lub kierowania ogniem koordynatora wsparcia ogniowego wyższego szczebla i powiadamia go o wykrytym obiekcie. W tym wariantcie, przed wykonaniem rażenia, niezbędna jest koordynacja ognia (cel poza strefą działania podwładnego).

Jeżeli pododdział wsparcia (np. dywizjon z pa) jest wyznaczony do wzmocnienia ogniem artylerii pierwszorzutowej brygady, szef artylerii brygady stawia zadanie bezpośrednio dywizjonowi. Dywizjon jest zobowiązany przerwać inne czynności i natychmiast przystąpić do wykonania ognia na rzecz brygady. W celu przyśpieszenia i ułatwienia realizacji zadań, w komórce

koordynacji oddziału na którego korzyść wykonywane jest wzmocnienie, powinien znajdować się oficer łącznikowy z dywizjonu artylerii. Rozwiązanie to jest niezbędne, aczkolwiek obecnie rzadko stosowane w praktyce szkoleniowej z uwagi na strukturę sztabu dywizjonu (brak oficerów łącznikowych).

W przypadku wykonywania uderzeń przez śmigłowce w pasie działania dywizji w ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego, szef artylerii powinien nawiązać ściśle współdziałanie z oficerem naprowadzania lotnictwa.

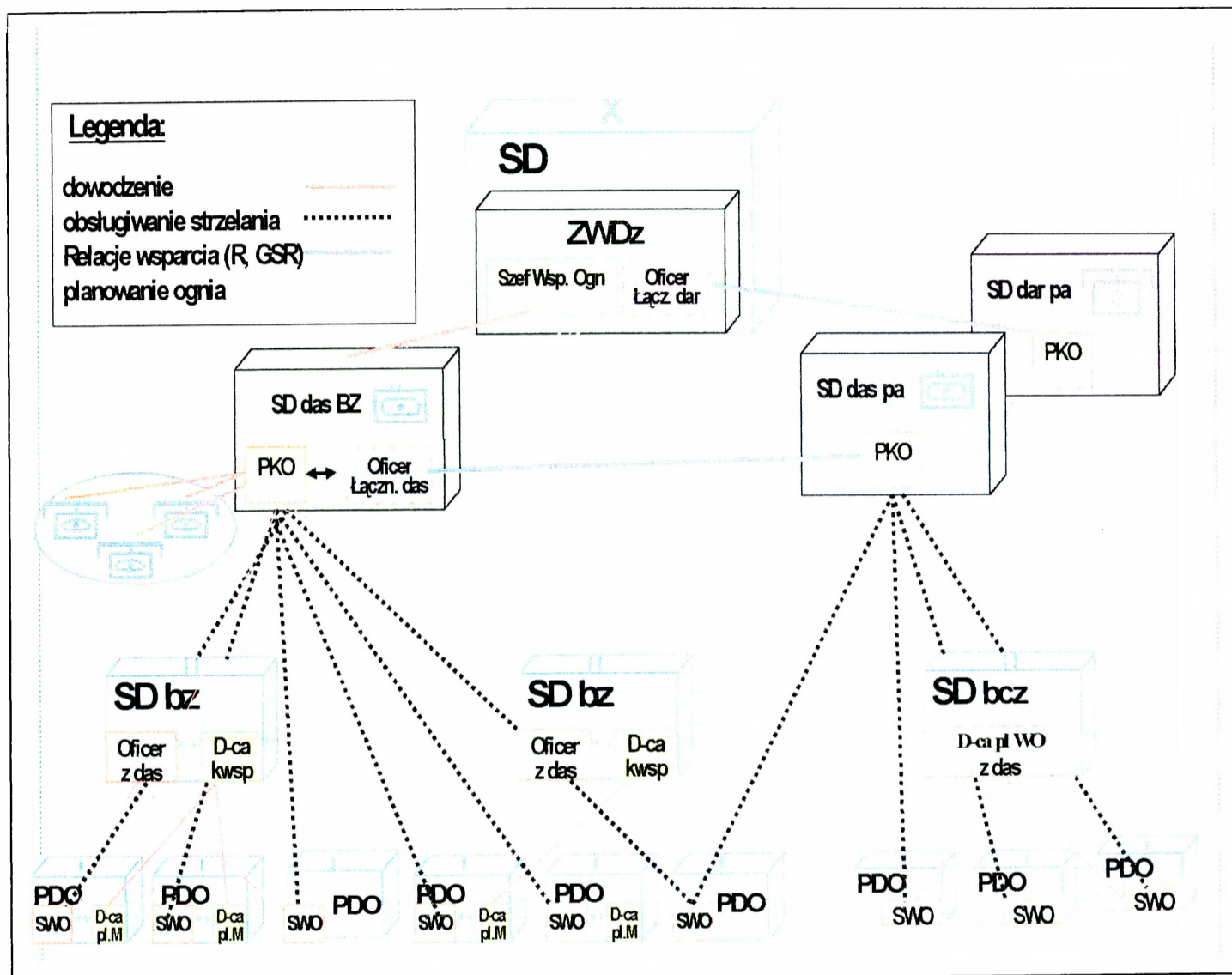
Szef artylerii ma również obowiązek uwzględnić przydział wsparcia powietrznego (jeżeli otrzymano) oraz potrzebę koordynacji przestrzeni powietrznej. W tym celu przekazuje on informacje dotyczące użycia przestrzeni powietrznej do oddziałów i pododdziałów wsparcia ogniowego. Wysunięci kontrolerzy przestrzeni powietrznej, obserwatorzy lotnictwa i oficerowie rodzajów wojsk wykorzystujących przestrzeń powietrzną muszą również zostać włączeni do koordynacji.

Obowiązkiem szefa artylerii jest także określenie skutków każdego uderzenia i ognia oraz zameldowanie o nich dowódcy ogólnowojskowemu. W tym celu wykorzystuje posiadane siły i środki rozpoznania. Jeżeli cel nie został dostatecznie obezwładniony (zniszczony), zgodnie z decyzją dowódcy, niezbędne jest ponowne wykonanie rażenia ogniowego tym samym lub skuteczniejszym środkiem. Zadanie powtórnego rażenia mogą realizować środki przełożonego, które zwykle mają większą skuteczność.

Odrębnym problemem jest wykonanie i ewidencjonowanie pól minowych. Niezbędna jest w tym zakresie współpraca z szefem saperów dywizji, w którego zakresie obowiązków leży merytoryczny nadzór nad całością wykonywanych pól minowych w związku taktycznym. W praktyce, rolę łącznika, a zarazem fachowego doradcy w dziedzinie zdalnego minowania, spełniać będzie oficer sekcji WInż oddelegowany do dyspozycji szefa artylerii.

Podczas kierowania środkami wsparcia w walce, szef artylerii oddziału ogniowego realizuje podobne zadania jak szef artylerii dywizji. Zasadnicza

różnica polega na tym, że na szczeblu brygady i niższym artyleria wykonuje głównie bliski ogień wspierający i dlatego inna jest technika realizacji zadań ogniowych. Zasadnicze relacje podczas dowodzenia artylerią brygady przedstawiono na rys. 4.11.

Rys. 4.11. Dowodzenie artylerią brygady

Realizacja planowych zadań ogniowych inicjowana jest przez sekcje wysuniętych obserwatorów, które z odpowiednim wyprzedzeniem wywołują ogień podając określone sygnały wywoławcze do sztabu dywizjonu. Pomijane są w tym wariantcie poszczególne szczeble koordynacji wsparcia ogniowego, w tym również szczebel brygady. Dywizjon, jeśli istnieje konieczność realizacji kilku zadań jednocześnie, realizuje je w kolejności ustalonej zgodnie z priorytetami wsparcia, w ramach ustalonego limitu amunicji.

W czasie realizacji planowych zadań ogniowych w ramach wzmocnienia ogniem, wywołanie ognia dywizjonu odbywa się w określonym czasie lub na sygnał przekazywany z punktu obserwacyjnego sekcji wysuniętych obserwatorów, na żądanie dowódcy kompanii, batalionu lub brygady. Wyniki obserwacji uchyień pocisków są podawane bezpośrednio z punktu obserwacyjnego do punktu kierowania ogniem dywizjonu wykonującego zadanie ogniowe.

W czasie realizacji nieplanowych zadań ogniowych, zarówno elementy rozpoznania jak i koordynatorzy wsparcia ogniowego odgrywają znaczącą rolę. Od ich umiejętności działania według wcześniej przyjętych kryteriów, zależy sprawność i terminowość realizacji zadania ogniowego.

W wypadku, gdy zaistnieje potrzeba wykonania nieplanowego zadania ogniowego na korzyść jednej z pierwszorzutowych kompanii, dowódca kompanii wykonuje je wykorzystując pluton moździerzy. Jeśli zadanie nie może być wykonane przez pluton moździerzy, to dowódca kompanii formułuje zadanie dla środków wsparcia przełożonego i przesyła je do koordynatora wsparcia ogniowego batalionu. Koordynator na podstawie określonych uprzednio priorytetów wsparcia, ważności celów, możliwości ogniowych pododdziałów wsparcia ogniowego (kompanii wsparcia i dywizjonu artylerii), podejmuje decyzję w porozumieniu z dowódcą batalionu o wykonywaniu zadania. Zadanie to może wykonać kompanią wsparcia poprzez ześrodkowanie ognia plutonów lub żądać wykonania ognia przez dywizjon w ramach wydzielonego limitu amunicji. Jednocześnie stawia zadanie wykonawcy ognia i sekcji wysuniętych obserwatorów do obsługi strzelania.

Po otwarciu ognia przez dywizjon, sekcja obserwuje uchylenia wybuchów pocisków i składa meldunek z obserwacji bezpośrednio do PKO dywizjonu wykonującego zadanie. Tym samym obieg informacji, w czasie przygotowania i wykonania zadania, ograniczony zostaje wyłącznie do ogniw bezpośrednio zaangażowanych w jego realizację.

Przedstawiony proces realizacji bliskich ogni wspierających wymaga wielu istotnych zmian, zarówno w strukturze systemu kierowania, jak i w procedurach pracy organów dowodzenia artylerią brygady. Powinny one zmierzać w kierunku usprawnienia kierowania wsparciem ogniowym oraz lepszego powiązania tego wsparcia z działaniami pododdziałów walczących. Niezwykle ważnym ogniwem podczas realizacji bliskich ogni wspierających jest batalion i kompania. Jednakże, w chwili obecnej na tych szczeblach nie występują etatowe organa dowodzenia artylerią i kierowania wsparciem ogniowym. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami, za koordynację wsparcia ogniowego w batalionie zmechanizowanym odpowiada dowódca kompanii wsparcia, a w batalionie czołgów dowódca plutonu wysuniętych obserwatorów. Takie rozwiązanie jest odmienne od funkcjonujących w innych armiach NATO, w których koordynatorem wsparcia ogniowego jest zazwyczaj oficer wsparcia ogniowego ze sztabu dywizjonu wsparcia bezpośredniego. Jest to oficer, który był już co najmniej dowódcą baterii i pełnił funkcję w sztabie dywizjonu, najczęściej oficera operacyjnego. Jego doświadczenie, zarówno w zakresie znajomości planowania, jak i kierowania wsparciem, daje gwarancję pełnego wykorzystania posiadanego potencjału do realizacji zadań wsparcia batalionu oraz samodzielnego planowania i kierowania wsparciem ogniowym.

Inną istotną wadą funkcjonującego na szczeblu batalionu czołgów systemu kierowania wsparciem ogniowym, jest również brak zgrania koordynatora wsparcia ogniowego z dowódcą batalionu (koordynatorem jest jeden z trzech dowódców plutonów wysuniętych obserwatorów). Dlatego, takie rozwiązanie powinno być traktowane jako doraźne.

Koordynatorem wsparcia ogniowego na szczeblu kompanii w batalionie, który posiada etatową kompanię wsparcia, jest dowódca plutonu mózdzierzy. Jeżeli batalion nie posiada etatowej kompanii wsparcia, koordynatorem wsparcia ogniowego kompanii jest dowódca sekcji wysuniętych obserwatorów. Rozwiązanie powyższe, choć możliwe do przyjęcia, ma jednak zasadnicze

wady. Przede wszystkim dzieli podstawowy pododdział wsparcia ogniowego batalionu – kompanię wsparcia na plutony. Stwarza to utrudnienia w realizacji zadań wsparcia całością kompanii wsparcia oraz powoduje podwójne ich podporządkowanie w czasie działań. Ponadto, wątpliwości budzi powierzanie funkcji koordynatora wsparcia ogniowego oficerowi, który ma małe doświadczenie w zakresie planowania i wykonywania zadań ogniowych dywizjonem artylerii i nie jest wystarczająco przygotowany do kierowania ogniem.

Jest to zjawisko bardzo niekorzystne, szczególnie w kontekście zadań wzmocnienia wykonywanych w pobliżu własnych pododdziałów walczących. Stosowana do niedawna zasada, że to szef artylerii brygady, a nawet dywizji, planował zadania ogniowe w ramach wzmocnienia ogniem i informował o nich dowódcę batalionu, musi odejść w niepamięć. Obecnie, bliski ogień wspierający planowany jest w batalionie w uzgodnieniu z kompaniami. Racjonalnym rozwiązaniem wydaje się utworzenie etatowego stanowiska oficera wsparcia ogniowego (OWO) batalionu oraz rozmieszczanie sekcji wysuniętych obserwatorów (SWO) w ugrupowaniu kompanii z jednoczesnym wyznaczeniem ich dowódców na koordynatorów wsparcia ogniowego kompanii, zamiast dowódców plutonów moździerzy. Takie rozwiązanie z powodzeniem stosuje większość armii NATO³².

Oficerowie wsparcia ogniowego batalionów, organizacyjnie mogą być umieszczeni w sztabie batalionu lub (lepiej wariant) w sztabie brygadowego dywizjonu artylerii samobieżnej. W dywizjonie powinno być tylu OWO, ile jest batalionów w brygadzie. Na swym wyposażeniu powinni oni posiadać wóz dowodzenia umożliwiający utrzymanie łączności z dowódcą batalionu, dowódcą dywizjonu, kompanią wsparcia i sekcjami wysuniętych obserwatorów rozmieszczonymi w ugrupowaniu batalionu.

---

³² W armii holenderskiej sekcje wysuniętych obserwatorów występują etatowo w strukturze każdej kompanii zmechanizowanej. Jedynym mankamentem tego rozwiązania jest fakt, iż dywizjony artylerii wydzielane do operacji wielonarodowych, nie posiadają tego elementu rozpoznania.

Sekcje wysuniętych obserwatorów (w liczbie równej ilości kompanii w brygadzie) powinny się znajdować w baterii dowodzenia dywizjonu. Ich skład i wyposażenie musi umożliwiać utrzymanie łączności z oficerem wsparcia ogniowego batalionu, punktem kierowania ogniem dywizjonu (dowódcą baterii artylerii) i dowódcą plutonu wysuniętych obserwatorów (sąsiednimi sekcjami).

W systemie wsparcia ogniowego na szczeblu brygady, ważną rolę przypisuje się wzmocnieniu ogniem pododdziału artylerii przez artylerię wyższego szczebla. Wymaga to jednak ścisłej współpracy między jednostką wmacnianą a wmacniającą. Doświadczenia armii zachodnich wykazują, że ważną rolę w tym względzie spełniają oficerowie łącznikowi, którzy są jednym ze sposobów utrzymania koordynacji.

A zatem, celowe jest wprowadzenie do struktur organizacyjnych dowództw pułków i brygad artylerii oficerów łącznikowych w liczbie odpowiadającej liczbie posiadanych dywizjonów artylerii. Alternatywnie mogą być oni usytuowani w dowództwach dywizjonów artylerii. Oficerowie łącznikowi powinni być wyposażeni w wóz dowodzenia umożliwiający utrzymanie ciągłej i niezawodnej łączności między SD wmacnianego dywizjonu, a PKO dywizjonu wykonującego zadania ogniowe.

Na podstawie doświadczeń wojennych oraz przeprowadzonych ćwiczeń należy stwierdzić, że właściwe kierowanie wsparciem ogniowym w walce uzależnione jest w dużym stopniu od funkcjonowania systemu łączności. Poważnym mankamentem obecnego systemu są środki dowodzenia, a przede wszystkim sprzęt łączności będący w dyspozycji szefa artylerii. Niezbędne jest więc zastosowanie środków i metod informatycznych, w celu zwiększenia efektywności procesów i procedur dowodzenia artylerią. Priorytetowym zadaniem jest również wprowadzenie środków automatyzacji dowodzenia³³.

³³ Podczas ćwiczenia „Akademicki Pierścień 2004” w sztabie związku taktycznego wykorzystano po raz pierwszy system zautomatyzowanego dowodzenia „Szafran”. Wyniki uzyskane podczas kilkudniowego testu wskazują, że system ten znacznie usprawnia proces planowania i kierowania wojskami i może w przyszłości stanowić zasadniczy środek dowodzenia na szczeblu związku taktycznego i oddziału.

Wraz z wprowadzeniem zautomatyzowanych systemów dowodzenia powinno się dążyć do unifikacji organizacyjnej i funkcjonalnej organów dowodzenia artylerią i kierowania wsparciem ogniowym na wszystkich szczeblach dowodzenia. Stąd też ich skład i zakres zadań na szczeblu operacyjnym i taktycznym powinien być zbliżony, z zachowaniem możliwości doraźnego ich powiększania stosownie do zakresu realizowanych zadań i angażowanych środków ogniowych rodzajów wojsk.

Z rozważań przedstawionych w rozdziale 4 dotyczących kompetencji i obowiązków organów dowodzenia artylerią wynikają następujące wnioski:

1. Synchronizacja działań dużej liczby różnorodnych środków rażenia w warunkach dynamicznych działań, implikuje potrzebę dysponowania przez dowódcę ogólnowojskowego wyspecjalizowaną komórką odpowiedzialną za całokształt przedsięwzięć związanych z użyciem środków wsparcia ogniowego.
2. Szefostwo artylerii jest najbardziej predysponowanym organem do planowania i kierowania wsparciem ogniowym na wszystkich szczeblach dowodzenia. Powierzenie mu tej funkcji jest rozwiązaniem optymalnym, zarówno pod względem organizacyjnym jak i funkcjonalnym.
3. Szef artylerii jest doradcą dowódcy ogólnowojskowego w zakresie wykorzystania środków wsparcia. Przedmiotem procesu decyzyjnego realizowanego przez szefa artylerii jest optymalizacja systemu wsparcia ogniowego, poprzez zintegrowanie i zsynchronizowanie go z planem walki.
4. Planowania wsparcia ogniowego oraz jego koordynacja przenikają się wzajemnie od otrzymania zadania do realizacji planu. Zasadniczą składową tego procesu jest planowanie ognia, które materializuje się ognia poprzez przydzielenie wykonawców i amunicji w sposób zapewniający największą efektywność rażenia celu.

5. Planowanie i kierowania wsparciem ogniowym powinny być elastyczne, z zachowaniem unifikacji na wszystkich szczeblach dowodzenia stosownie do rodzaju działań, czasu i sposobu realizacji zadania, możliwości wsparcia ogniowego.
6. W organizacyjno-funkcjonalnej sferze modelu wsparcia ogniowego na szczeblu brygady, niezbędne jest opracowanie i wprowadzenie jednolitego systemu przygotowania i kierowania bliskimi ogniami wspierającymi.
7. Batalion i kompania, chociaż są ważnym ogniwem w procesie koordynacji bliskiego ognia wspierającego, nie posiadają etatowych organów dowodzenia artylerią. Racjonalne jest utworzenie stanowiska oficera wsparcia ogniowego (OWO) batalionu oraz podporządkowanie kompaniom sekcji wysuniętych obserwatorów.
8. Ważną rolę podczas realizacji zadań wzmocnienia spełniają oficerowie łącznikowi. Celowe jest wprowadzenie do struktur organizacyjnych dowództw pułków i brygad artylerii oficerów łącznikowych, w liczbie odpowiadającej liczbie posiadanych dywizjonów artylerii.
9. Dowodzenie artylerią oraz kierowanie wsparciem ogniowym przez szefa artylerii w walce, jest uzależnione w dużym stopniu od funkcjonowania systemu łączności. Zasadniczym dążeniem powinna być automatyzacja procesu planowania i koordynacji wsparcia ogniowego, co skraca czas reakcji ogniowej zwiększając przez to efektywność uderzeń i ognia.
10. W celu zapewnienia szefostwu warunków sprawnego funkcjonowania i realizacji zadań, niezbędne są zmiany struktury organizacyjnej (zwiększenie liczby etatów), wyposażenia (wprowadzenie pododdziału zabezpieczającego) oraz rangi szefostwa w strukturze systemu dowodzenia (większe uprawnienia w stosunku do szefów sekcji innych rodzajów wojsk).

Rozdział 5. FORMY I PROCEDURY OPRACOWANIA I STAWIANIA ZADAŃ ARTYLERII

Synchronizacja ognia z walką pododdziałów ogólnowojskowych jest przedsięwzięciem złożonym, nawet jeśli odbywa się w najbardziej sprzyjających warunkach. Osiągnięcie jej staje się jeszcze mniej prawdopodobne jeżeli nie zostało właściwie zaplanowane i przygotowane. **Proces podejmowania decyzji z uwzględnieniem artylerii** był przedmiotem szczegółowych badań w pracy „Podstawy teorii podejmowania decyzji dotyczących użycia artylerii”. Z kolei w rozdziałach pierwszym i drugim omówiono problemy użycia artylerii w procesie dowodzenia oraz rolę dowódcy zgrupowania ogólnowojskowego w tym zakresie.

Uwzględniając powyższe, w niniejszym rozdziale przedstawiono zasadnicze przedsięwzięcia realizowane w celu integracji ognia z planem walki wojsk walczących, w procesie podejmowania decyzji, w kontekście procedur oraz form opracowania i stawiania zadań artylerii. Odniesiono się także do treści poszczególnych elementów zadaniowych wypracowywanych w procesie dowodzenia.

5.1. Opracowanie i stawianie zadań artylerii zgrupowania wojsk lądowych

W procesie dowodzenia realizowanym przez dowództwo danego szczebla niezwykle ważną funkcję spełniają wytyczne dowódcy zgrupowania (w tym wytyczne do wsparcia ogniowego). Głównym ich celem jest uzyskanie zgodności planowania wsparcia ogniowego z zamiarem szczebla nadrzędnego oraz myślą przewodnią dowódcy zgrupowania.

Należy podkreślić, iż w sprecyzowanej myśli przewodniej dowódcy nie muszą być zawarte specjalne treści dotyczące wsparcia ogniowego. Znajduje się w niej natomiast jedno zdecydowane stwierdzenie dowódcy, oparte na zamiarze

działania przełożonego, świadczące o tym, że został on zrozumiany, które to będzie podstawą do sformułowania myśli przewodniej przez podwładnych. Chociaż dowódca nie wyraża oddzielnej myśli przewodniej dotyczącej wsparcia ogniowego, wydaje on wytyczne dla szefa artylerii (koordynatora wsparcia ogniowego - KWO).

Wytyczne do wsparcia ogniowego nie muszą w żaden sposób odbiegać od wytycznych udzielanych podległym jednostkom ogólnowojskowym wystarczy, iż będą zawierały standardowe zadania wsparcia i cele jakie stoją przed nim. Zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (*ang. Essential Fire Support Tasks – EFSTs*) zawierają w sobie zasadnicze (główne) zadania dla artylerii (*ang. Essential Field Artillery Tasks – EFATs*). Zadanie sformułowane dla wsparcia opisuje skutek oddziaływania na wybrane funkcje elementów ugrupowania przeciwnika lub jego możliwości. Cel natomiast precyzuje w jaki sposób powyższy skutek przyczynia się do wykonania zadania w kontekście przyjętej koncepcji działań.

Z drugiej strony możliwe jest także wydanie szczegółowych wytycznych, które mogą zawierać: cele wysokoopłacalne (*ang. High Pay off Targets – HpTs*) – metody ich rażenia oraz oczekiwane skutki; wytyczne do planowania ognia; plan obserwacji; wymagania, priorytety i ograniczenia w zużyciu amunicji (szczególnie specjalnej); zadania i cele ognia; zadania wykonywane w ramach zwalczania artylerii i wzbraniania OPL (*ang. Counterfire and Suppression of Enemy Air Defence – SEAD*); strefy rażenia ogniowego; środki koordynacji wsparcia ogniowego; wykaz celów chronionych (obiekty kulturalne, religijne, obszary gęsto zaludnione).

Analiza wytycznych do wsparcia ogniowego pozwala stwierdzić, iż są one **przedsięwzięciem określającym zadania artylerii**. To właśnie z nich wynikają główne zadania stojące do wykonania przed artylerią. Wytyczne planistyczne dowódcy pod adresem wsparcia ogniowego stanowią podstawę do sformułowania zamiaru wsparcia i podpunktu rozkazu dotyczącego ognia.

Synchronizacja planu działania dowódcy zależeć będzie w znacznej mierze od jego zdolności do trafnego określenia wytycznych do planowania dla przedstawicieli wszystkich systemów operacyjnych¹, co spowoduje iż opracują oni spójne, stanowiące całość warianty działania.

Proces formułowania i przekazywania zadań artylerii rozpoczyna się wydaniem **zarządzenia przygotowawczego** (*ang. Warning Order – WARNO*), które następuje niezwłocznie po analizie zadania. Szef artylerii (KWO) powinien otrzymać zatwierdzone przez dowódcę zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (w tym zadania dla artylerii - *EFATs*) i spowodować, aby zostały one ujęte w zarządzeniu. Takie działanie pozwala ukierunkować pracę podległych dowódców i oficerów wsparcia ogniowego nad przygotowaniem ich planów wsparcia ogniowego nie tylko według własnej koncepcji, lecz przede wszystkim zgodnie z zamiarem szczebla nadrzędnego. W pierwszym zarządzeniu przygotowawczym oprócz zadań ważne jest umieszczenie wymagań dotyczących logistyki, sposobu przegrupowania i dostaw zaopatrzenia.

Wydawanie zarządzeń przygotowawczych pozwala oszczędzić czas i skupić się na planowaniu działań. Nie istnieją ograniczenia co do ilości ich opracowania i terminów przesyłania, bowiem ich ogólną ideą jest doprowadzenie do podwładnych istotnych wiadomości pozwalających im na przygotowanie się do działań. Szef artylerii (KWO) musi dopilnować, aby wszystkie aspekty wsparcia ogniowego zawarte były w zarządzeniach przygotowawczych.

Zarządzenia przygotowawcze mają typowy, pięciopunktowy układ. Natomiast ich treść wynika każdorazowo ze specyfiki sytuacji oraz problematyki, której zarządzenie dotyczy. Dopuszcza się także wydawanie zarządzeń przygotowawczych w formie i kolejności odpowiadającej logicznemu

---

¹ *Ang. Battlefield Operating System – BOS*, w skład którego wchodzi: walka (*Manoeuvre*), rozpoznanie (*Reconnaissance*), wsparcie ogniowe (*Fire Support*), dowodzenie i kierowanie (*Command and Control*), zabezpieczenie – ochrona i obrona sił (*Protection*) oraz logistyka (*Combat Service Support*).

układowi zdarzeń. W obydwu przypadkach należy wyraźnie zdefiniować, które z treści są „zadaniem do wykonania”, a które „informacją do wiadomości”.

Uszczegółowianie i precyzowanie zadań dla artylerii odbywa się następnie w procesie planowania, a w szczególności podczas opracowania, rozważenia i porównania wariantów działania (*ang. development, analysis and comparison Courses of Action*).

Do każdego wariantu działania wojsk własnych opracowywany jest Plan Wsparcia Ogniwego, zawierający m.in. zasadnicze zadania sił i środków wsparcia (w tym artylerii). Z kolei, podczas analizy wariantów działania niezwykle pomocne jest przeprowadzenie **gry wojennej**. Zastosowanie powyższej techniki pozwala skupić pracę sztabu na każdej fazie (etapie działań) w logicznej konsekwencji. Jest to powtarzający się proces działania, reagowania i przeciwdziałania, uwzględniający realne możliwości bojowe. Pozwala ona testować poszczególne warianty oraz służy ich udoskonaleniu. Dowódca i sztab mogą zmienić opracowany wariant lub przygotować nowy, uwzględniając nieprzewidziane zdarzenia i zadania oraz wynikające z nich problemy.

Uczestnicząc czynnie w procesie gry wojennej szef artylerii (KWO) uzyskuje uwzględnienie wkładu środków wsparcia w osiągnięciu celu walki w poszczególnych wariantach działania w oparciu o opracowany w stosunku do nich plan wsparcia. Technika ta pozwala zweryfikować zadania wsparcia ogniowego oraz służy dostosowaniu najważniejszych elementów planu do zmian wynikających z rozpatrywanych problemów.

Podczas porównania wariantów działania szef artylerii dostarcza argumentów do podjęcia decyzji przez dowódcę bazując na koncepcji wsparcia ogniowego zawierającej zasadnicze elementy *Planu Wsparcia Ogniwego* oraz kryteriach do porównania wariantów przygotowanych przez sztab.

Po podjęciu decyzji przez dowódcę sztab niezwłocznie wydaje **zarządzenie przygotowawcze, nazywane również wstępnym zarządzeniem operacyjnym**. Jego celem jest przekazanie podwładnym najważniejszych

informacji, pozwalających udokładnić plany działania, zanim zostanie im dostarczony *Rozkaz Operacyjny*. Integralną część wspomnianego zarządzenia stanowią treści dotyczące jednostek artylerii.

W dalszej części podrozdziału skupiono się na treściach *Rozkazu Operacyjnego*, odnoszących się do wsparcia ogniowego oraz formie i zawartości *Planu Wsparcia Ogniowego i Aneksu Wsparcie Ogniowe*.

Wybrany przez dowódcę wariant działania, ogłoszony zamiar działania, sprecyzowana myśl przewodnia oraz wszystkie inne, dodatkowe wytyczne wydane w etapie planowania, stanowią podstawy do opracowania rozkazu operacyjnego. **Rozkaz operacyjny łączy w spójną całość walkę i ogień**. Punkt 3 rozkazu operacyjnego precyzuje w jaki sposób dowódcy wojsk wspierających powinni użyć będące w ich dyspozycji środki we wsparciu wojsk walczących.

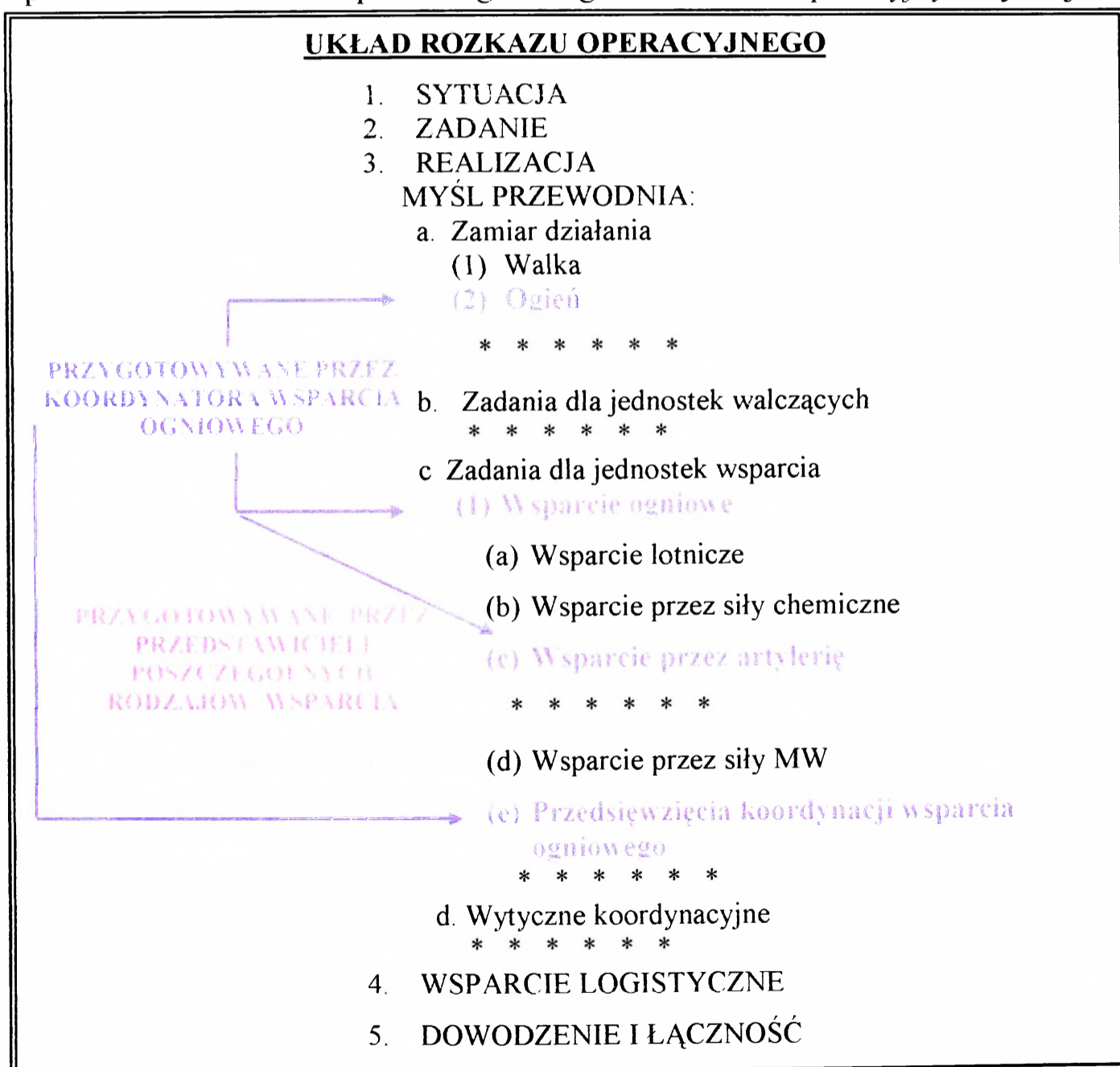
Punkt 3a rozkazu operacyjnego, **wyjaśnienie zamiaru działania** – jest swego rodzaju rozwinięciem myśli przewodniej dowódcy, które określa dlaczego w punkcie drugim (Zadanie) postawiono wojskom takie a nie inne zadanie do realizacji. Punkt ten odpowiada również na pytania: **jakie rezultaty** oczekiwane są w wyniku podjęcia działań, **w jaki sposób** wpłyną one na przyszłe działania oraz **jak** w ogólnym zarysie dowódca przewiduje osiągnięcie powyższych rezultatów w odniesieniu do sił jako całości?

Zamiar działania powinien być przedstawiony na tyle jasno i precyzyjnie, aby umożliwił podwładnym podjęcie działań zmierzających do osiągnięcia celu walki, nawet w przypadku braku kolejnych uszczegółowień i dalszych wytycznych. Określenie **kto**, w sensie wykonawców, a więc tych którzy realizować będą zamiar działania, znajduje się w kolejnych podpunktach punktu 3a.

Bazując na decyzji dowódcy, szef artylerii (KWO) jest odpowiedzialny za opracowanie części rozkazu operacyjnego, w zakresie wsparcia ogniowego. Koordynator wsparcia ogniowego nadzoruje przygotowanie punktów

dotyczących wsparcia ogniowego lub aneksu, które składają się na Plan Wsparcia Ogniowego.

Z powyższego wynika, iż *Plan Wsparcia Ogniowego* – jako minimum może być odzwierciedlony w postaci części (punktów) *Rozkazu operacyjnego* oraz jako *Aneks Wsparcie Ogniowe* do rozkazu operacyjnego. Plan Wsparcia Ogniowego jest zwykle rozbudowany i zawiera punkty dotyczące każdego rodzaju wsparcia angażowanego w działaniach. Wyznaczony przedstawiciel danego rodzaju wsparcia, ze składu obsady głównego SD, przygotowuje treści odnoszące się do rodzaju wsparcia który reprezentuje. Na schemacie 5.1 przedstawiono treści wsparcia ogniowego w *Rozkazie Operacyjnym* dywizji.

Schemat. 5.1. Treści wsparcia ogniowego w układzie rozkazu operacyjnego

Podpunkt **Rozkazu Operacyjnego dotyczący wsparcia ogniowego** (*ang. the fires paragraph*) zawiera zadania dla jednostek (oddziałów i pododdziałów) artylerii i dalsze wytyczne związane z rozmieszczeniem artylerii i wykonaniem zadań ogniowych, które powinny być znane wszystkim dowódcom danej jednostki (zgrupowania) wojsk walczących. Dlatego też, podpunkt ten powinien ujmować następujące informacje:

- instrukcje i wytyczne niezbędne do wykonania zadań ogniowych;
- punkt ciężkości rozpoznania artyleryjskiego i ognia;
- obszary działania, rejony rażenia i granice;
- podział sił i środków;
- elementy koordynacji z innymi organami dowodzenia artylerią;
- wytyczne i ograniczenia w zakresie organizacji dowodzenia i kierowanie;
- przydział i ograniczenia w zużyciu amunicji (w tym specjalnej);
- elementy koordynacji z organami dowodzenia jednostek walczących oraz jednostek wsparcia i zabezpieczenia.

W przypadku gdy punkty *Planu Wsparcia Ogniowego* wymagają amplifikacji (rozszerzenia, uszczegółowienia), koordynator wsparcia ogniowego przygotowuje *Aneks Wsparcie ogniowe*. Na szczeblu samodzielnej brygady, dywizji i wyższym informacje zawarte w punktach *Rozkazu Operacyjnego* z reguły nie są wystarczające. W związku z tym wymagane jest opracowanie szczegółowych danych w postaci *Aneksu – Wsparcie Ogniowe* do *Rozkazu Operacyjnego*. Odpowiedzialność za wykonanie poszczególnych dokumentów na szczeblu korpusu, dywizji i brygady prezentuje tabela 5.1.

Podpunkt 3 a (2) odnoszący się do ognia **powinien dotyczyć czterech zasadniczych aspektów (zadań, celów, metod i efektów-skutków)**, aby jak najpełniej odzwierciedlać zamiar dowódcy dotyczący zastosowania ognia w walce. W tabeli 5.2 przedstawiono szczegółową charakterystykę wymienionych aspektów (funkcji).

Tabela 5.1

Odpowiedzialność w zakresie opracowania dokumentów

SZCZEBEL	ELEMENT FUNKCJONALNY SD	ODPOWIEDZIALNY	PLAN WSP. OGN.	ANEKS WSP. OGN.	PLAN WSP. PRZEZ ART.	PLAN WSP. PRZEZ LOTN.	PLAN WSP. OGN. MW	PLAN WSP. PRZEZ NBC	PLAN WSP. WE
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
KORPUS	GŁÓWNY ELEMENT WSP. OGN. (ang. MAIN FSE)	KOORDYNATOR WSP. OGNIOWEGO (FSCoord)	X	X			X		
	ELEMENT NBC	OFICER NBC						X	
	TAKTYCZNE CENTRUM OPERACYJNE (TOC) ART. KORPUSU	OFICER OPERAC. - FA Ops Officer	X	X	X				
	ELEMENT WE	OFICER WE							X
	CENTR. OPERAC. WSP. LOTN. (ASOC)	G-3 DS. LOTN. (G-3 AIR) (1)				X			
DYWIZJA	GŁÓWNY ELEMENT WSP. OGN. (FSE)	KOORDYNATOR WSP. OGN. (FSCoord) (2)	X	X			X		
		G-3 DS. LOTN. (G-3 AIR) (1)				X			
		OFIC. ŁĄCZNIKOW. MW					X		
	TAKTYCZNE CENTRUM OPERACYJNE (TOC) ART. DYWIZJI	OFICER S-3 ARTYLERII DYWIZJI			X				
	ELEMENT NBC	OFICER W. CHEM.						X	
	ELEMENT WE	OFICER WE							X
BRYGADA	ELEMENT WSP. OGN. (FSE)	KOORDYNATOR WO (FSCoord) (3)	X	X					
		S-3 DS. LOTN. (S-3 AIR) (1)				X			
		OFIC. ŁĄCZNIKOW. MW					X		
		OFICER W. CHEM.						X	
	SD DYWIZJONU ARTYLERII				X				

UWAGI: (1) Przy współpracy z oficerem łącznikowym lotnictwa;

(2) Zazwyczaj wykonywane przez zastępcę koordynatora wsparcia ogniowego (z-ca KWO);

(3) Zazwyczaj wykonywane przez oficera artylerii / wsparcia ogniowego brygady (OWO).

Tabela 5.2

Podpunkty dotyczące ognia w aspekcie zadań, celów, metod i skutków

FUNKCJA	CHARAKTERYSTYKA
ZADANIA	<p>Opisują wymagania, które musi spełnić ogień w stosunku do wybranych formacji - elementów ugrupowania przeciwnika lub jego zdolności. (Wymagania, jednostka - element ugrupowania – przeciwnika, funkcja).</p> <p>Wymagania: ograniczyć, dezorganizować, opóźnić lub zadać straty.</p> <p>Formacja: Konkretny element ugrupowania przeciwnika. Może być to cel określonego rodzaju bądź konkretne urządzenie, pojazd itp.</p> <p>Funkcja: Zdolność jednostki (elementu ugrupowania), która jest wymagana do wykonania zadania, osiągnięcia przez nią zasadniczego celu.</p>
CELE	<p>Określają taktyczny lub operacyjny cel realizowanych zadań. Powinny one możliwie najszczegółowiej precyzować element ugrupowania, który będzie wykorzystywał efekty rażenia oraz opisywać w czasie i przestrzeni za pomocą jakich środków efekty te zostaną osiągnięte.</p>
METODY	<p>Określają sposób wykonania zadań i osiągnięcia celów. Łączy one funkcje wykrywanie z funkcją rażenie w czasie i przestrzeni².</p> <p>Metody = Priorytety, wyznaczenie środków do wykonania zadań (wykonawców) oraz ograniczenia.</p> <p>Priorytety obejmują wyznaczenie priorytetów ognia, wysuniętych obserwatorów lub innych sił i środków rozpoznania.</p> <p>Wyznaczenie wykonawców precyzuje środki wsparcia przeznaczone do wykonania zadań.</p> <p>Ograniczenia określają wszystkie uwarunkowania (zakazy, ograniczenia, limity), które mogą mieć wpływ na wykonanie zadań.</p>
SKUTKI	<p>Stanowią próby antycypacji sukcesu w realizowanych zadaniach. Dają one podstawy do realizacji funkcji oceny oraz podjęcia decyzji o zaprzestaniu oddziaływania lub ponownym rażeniu celów.</p>

² Funkcje wykrywania, rażenia oraz wymieniona w ostatnim wierszu tabeli funkcja oceny są funkcjami realizowanymi w procesie targetingu – zgodnie z metodologią D3A – decide, detect, deliver and assets (decydowanie, wykrywanie, rażenie i ocena skutków).

W podpunkcie 3b – zadania dla jednostek walczących – zawarte są wszystkie zadania planowane bądź wykonywane przez podległe jednostki. Powinny one zawierać zadania postawione do wykonania lub do zaplanowania. Zawarte są tu także zakresy odpowiedzialności jeśli chodzi o obserwację, wywoływanie i poprawianie ognia.

Podpunkt 3c (1) (a) – wsparcie lotnicze zawiera ogólne informacje dotyczące wsparcia lotniczego realizowanego przez przełożonego oraz wymagania dowódcy, co do wykorzystania wysiłku. Wyznaczone przez przełożonego wyloty w ramach bliskiego wsparcia lotniczego (*ang. Close Air Support - CAS sorties*). Zadania wspierające wykonywane w ramach izolacji lotniczej (*ang. AI - Air Interdiction*) – dotyczą szczebla korpusu. W tym podpunkcie mogą znajdować się również wyloty rozpoznawcze lub mogą być umieszczone w aneksie rozpoznawcze.

Wsparcie przez artylerię – podpunkt 3c(1) (c) **obejmuje zadania jednostek artylerii** w takim samym układzie, w jakim są one umieszczone w podziale sił do wykonania zadań. Wymienia się tutaj tylko te zadania, które muszą być wykonane przez jednostki artylerii, a nie są wymienione w innych miejscach. W punkcie tym zawarte są również wytyczne dowódcy dotyczące rozmieszczenia jednostek artylerii oraz informacje dotyczące priorytetów ognia - w tym ognia prowadzonego przeciwko środkom wsparcia ogniowego przeciwnika (*ang. counterfire*). Ponadto punkt ten zawiera informacje odnoszące się do realizacji przygotowania ogniowego bądź kontrprzygotowania (*ang. preparations or counterpreparations*), a także w zakresie rozmieszczenia stacji radiolokacyjnych do lokalizacji środków wsparcia przeciwnika oraz pozostałych systemów rozpoznania. Jeśli jest to konieczne, podpunkt ten rozszerza się. Wówczas może on obejmować następujące kwestie: **3c(1) (c) 1 – informacje ogólne** zawierające dalsze podziały lub priorytety (dotyczące wsparcia oraz walki ze środkami wsparcia przeciwnika); **3c(1) (c) 2 – podział sił i środków**, z tym że podpunkt ten umieszcza się tylko wtedy, gdy informacje zawarte

w ogólnym podziale sił nie są jasne i wystarczająco szczegółowe. Wymienia się jednostki (pododdziały) artylerii organiczne, przydzielone (*ang. attached*) lub kierowane operacyjnie przez dowództwo. Jeśli jest to konieczne, przede wszystkim dla wyjaśnienia szczegółów, podane mogą być systemy uzbrojenia jednostek (np. 1-52 FA 155 M109A6, 2-36 227 MLRS A1 itp.) Istotne jest to, iż w tym podpunkcie **muszą być sprecyzowane zadania dla każdej jednostki (pododdziału) artylerii**, włącznie z pododdziałami dowodzenia i rozpoznania, będącymi w dyspozycji dowódcy.

Podpunkt 3 c (1) (d) **wsparcie przez marynarkę wojenną** (*ang. Naval Surface Fire Support - NSFS*) zawiera wytyczne dowódcy w zakresie rozmieszczenia morskich środków wsparcia i zadania realizowane przez poszczególne środki. Wymienia się w nim także wszelkie wytyczne i ograniczenia, które odbiegają od standardowych procedur.

Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego – podpunkt 3 c (1) (e) – zawierają różnorodne informacje, które dotyczą więcej niż jednej jednostki artylerii i odnoszą się do kwestii związanych z planowaniem ognia, rozmieszczeniem sił i środków wsparcia, strefami ognia i rozpoznania, typowymi przedsięwzięciami koordynacji wsparcia (Fire Support Coordination Measures – FSCM), przedsięwzięciami w zakresie wymaganej dokładności i sposobów kontroli dowiązania geodezyjnego elementów ugrupowania bojowego. W podpunkcie tym mogą być również zawarte informacje w zakresie sporządzenia wykazu celów wysokoopłacalnych (*ang. High Payoff Targets List – HPTL*) oraz tabeli rażenia (*ang. Attack Guidance Matrix – AGM*).

Wytyczne koordynacyjne – podpunkt 3 d zawierają szczegóły w zakresie koordynacji i kierowania odnoszące się do dwóch lub więcej dowodzonych jednostek.

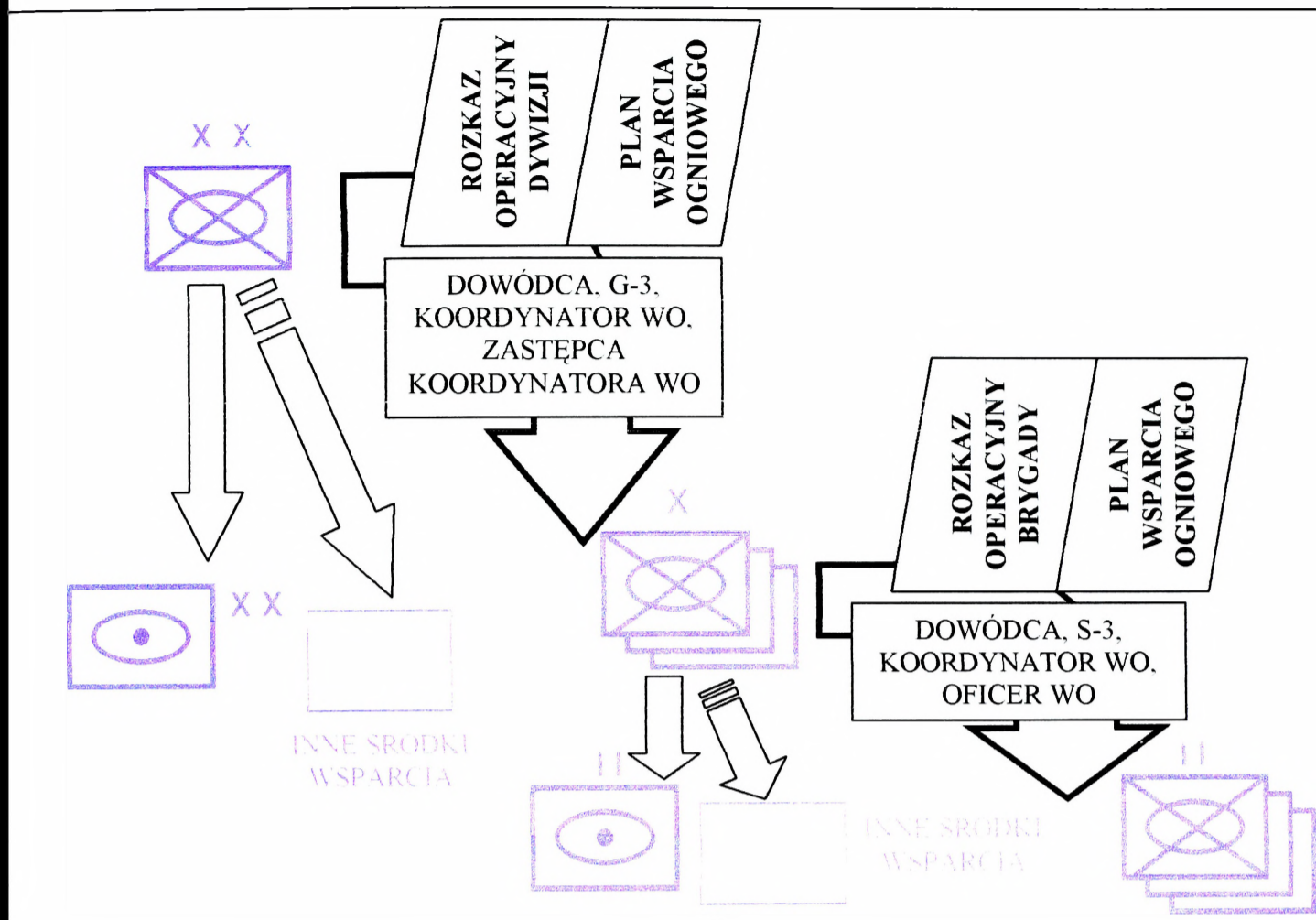
Plan Wsparcia Ogniewego dla danego szczebla dowodzenia na etapie jego opracowania nie powinien być całkowicie zależny od wkładu podwładnych w części dotyczącej szczegółowych informacji o celach. Wynika z tego, iż określone są w nim ogólne założenia i zadania, które mają być zrealizowane przez podwładnych, aby wypełnić treścią pozostałe jego składowe określające cele, siły i środki wyznaczone do ich rażenia, a także do oceny skutków (wykazy celów, tabele rażenia itp.).

Plan Wsparcia Ogniewego zapoznaje podwładnych o tym co powinni wykonać oraz co powinni wiedzieć, aby wykonać postawione zadania. Plan nie powinien powielać informacji zawartych w SOP, ani też informacji w jaki sposób wprowadzać w życie zasady działania dla każdego rodzaju wsparcia.

Plan Wsparcia Ogniewego z chwilą jego opracowania staje się integralną częścią *Rozkazu Operacyjnego* danego szczebla dowodzenia. Na schemacie 5.2 przedstawiono sposób rozpowszechniania Planu Wsparcia Ogniewego jako części *Rozkazu Operacyjnego* na przykładzie dywizji i brygad. Natomiast w tabeli 5.3 zaprezentowano dystrybucję Planu Wsparcia Ogniewego (poszczególnych jego składowych - Planów Wsparcia przez inne rodzaje sił oraz aneksu Wsparcie Ogniewe).

Podobne podejście w odniesieniu do **Planu Wsparcia Ogniewego** znalazło odzwierciedlenie w dokumencie standaryzacyjnym *NATO Field Artillery Tactical Doctrine (STANAG 2884)*³, według którego stanowi on część punktu 3 *Rozkazu Operacyjnego* – *Realizacja*. Ponadto przewiduje się, iż *Plan Wsparcia Ogniewego* zawiera informacje niezbędne do zrozumienia sposobu wsparcia ogniewego działań bojowych. Plan powinien zawierać także sposób wykonania każdego rodzaju wsparcia ogniewego. Właściwe komórki wsparcia ogniewego przygotowują poszczególne elementy tego punktu. Szef wsparcia ogniewego (Chief Fire Support Officer) łączy je w jeden spójny

³ *NATO Field Artillery Tactical Doctrine (STANAG 2884)* pkt. 0322.

Schemat. 5.2. Rozpowszechnianie Planu Wsparcia Ogniewego w dywizji

Tabela 5.3

Dystrybucja Planu Wsparcia Ogniewego

PLAN	WSPIERANE JEDNOSTKI WALCZĄCE	WSPIERAJĄCE JEDNOSTKI ARTYLERII	WSPIERAJĄCE JEDNOSTKI LOTNICTWA	WSPIERAJĄCE JEDNOSTKI MW	WSPIERAJĄCE JEDNOSTKI LWL	WSPIERAJĄCE JEDNOSTKI OPL	INNE JEDNOSTKI WSPARCIA I ZABEZPIECZENIA
PLAN WSPARCIA OGNIOWEGO	W	W	W	W	W	W	D
ANEKS WSPARCIE OGNIOWE	W	W	W	W	W	W	D
PLAN WSPARCIA ARTYLERYJSKIEGO	D	W	D	D			D
PLAN WSPARCIA LOTNICZEGO	D		W		D	D	
PLAN WSPARCIA MW	D			W			
PLAN WSPARCIA NBC	W	W	D		D		W
PLAN WSPARCIA LWL	D		D		W	D	D
PLAN WSPARCIA OPL	D		D		D	W	W

LEGENDA: W – WYMAGANY, D – DOBROWOLNIE (W MIARĘ POTRZEB)

Plan Wsparcia Ogniwego. Jeżeli *Plan Wsparcia Ogniwego* zawiera wykaz celów, to powinien on obejmować tylko cele szczególnie istotne z punktu widzenia wykonania postawionego zadania bojowego przez dowódcę. Szef wsparcia ogniowego musi również upewnić się, czy *Plan Wsparcia Ogniwego* zawiera wystarczającą ilość informacji, aby dostarczyć niezbędne dane wyjściowe do rozpoczęcia pracy przez system zautomatyzowanego dowodzenia i kierowania ogniem artylerii naziemnej.

Podkreśla się również, iż *Plan Wsparcia Ogniwego* powinien zawierać niezbędne dane, przedstawiające w sposób jasny i jednoznaczny zamiar dowódcy i narzucone przez niego ograniczenia oraz pozostawiony zakres swobody. Zasadnicze treści planu opracowuje się w formie pisemnej a niezbędne również graficznie. Plan powinien mieć taką samą formułę jak rozkaz operacyjny (aneks) *Wsparcie Ogniwowe*.

Poniżej przedstawiono przykładowy format Planu Wsparcia Ogniwego na szczeblu korpusu wg „*Doktryny Taktycznej Artylerii*”.

1. Sytuacja

- a. Przeciwnik
- b. Wojska własne:
  - zadanie własnego korpusu;
  - zamiar dowódcy korpusu;
  - siły przydzielone i wydzielone;

2. Zadanie

3. Realizacja

- a. Zamiar działań
  - myśl przewodnia w zakresie wsparcia ogniowego;
  - plan działań (wiązący plan działania wspieranych wojsk z działaniem wszystkich środków wsparcia ogniowego i obejmujący działania głębokie, bliskie i tyłowe)
- b. Zadania artylerii

- c. Zadania lotnictwa
- d. Zadania walki elektronicznej
- e. Zadania rozpoznania
  - priorytety rozpoznania celów wysokoopłacalnych;
  - zadania różnych rodzajów rozpoznania;
  - przygotowanie meteorologiczne;
  - przygotowanie geodezyjne
- f. Instrukcje koordynujące:
  - najważniejsze przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego;
  - podział wysiłku wsparcia ogniowego;
  - amunicja (ograniczenia w zużyciu poszczególnych typów amunicji)
  - kierowanie ogniem z uwzględnieniem maskowania;
  - koncepcja rozwinięcia;
  - wykaz celów wysokoopłacalnych;
  - tabela wytycznych do rażenia celów;
  - kryteria selekcji celów.

4. Zabezpieczenie logistyczne (najważniejsze elementy).

Plan Wsparcia Ogniowego stanowi podstawę do sformułowania zadań dla artylerii (i innych wykonawców wsparcia ogniowego). Umieszcza się je w części ogólnej rozkazu operacyjnego (podobnie jak dla innych elementów zgrupowania). Znajduje się tam koncepcja wsparcia ogniowego i zadania jednostek wspierających określone przez dowódcę korpusu. Niezależnie od tego, najczęściej konieczne jest uzupełnienie i udokładnienie zadań w postaci aneksu. Ta część rozkazu dostarcza niezbędnych informacji służących realizacji i koordynacji wsparcia ogniowego. Zawiera ona dość szczegółowe dane dotyczące użycia artylerii korpusu, natomiast podpunkty dotyczące lotnictwa, środków walki elektronicznej i innych zawierają tylko dane niezbędne do koordynacji ognia z nimi.

Z powyższych rozważań wynika, iż w odróżnieniu od omówionego wcześniej podejścia, wg *Doktryny Taktycznej Artylerii*, **zaleca się wykonanie odrębnego dokumentu w postaci Planu Wsparcia Ogniwego i dopiero na jego podstawie sformułowanie zadań dla poszczególnych wykonawców wsparcia, które zawiera się w Rozkazy Operacyjnym.**

Jeżeli treść punktu wsparcie ogniowe głównej części Rozkazu Operacyjnego (OPORD) lub oddzielny Plan Wsparcia Ogniwego, nie zawierają informacji dotyczących wsparcia ogniowego poszczególnych oddziałów i pododdziałów, lub są one niepełne, konieczne jest ich rozszerzenie, a także podanie pozostałych danych (szczegółów) technicznych w postaci **Aneksu Wsparcie Ogniowe**. Układ aneksu jest taki sam jak rozkazu operacyjnego.

Potrzeba opracowania aneksu może wynikać również z ograniczeń przyjętych przez osoby odpowiedzialne za opracowanie Rozkazu Operacyjnego, które mogą w określonych sytuacjach (przede wszystkim ze względu na czas) zastosować limity, co do zawartości treści odnoszących się do wsparcia ogniowego. Oficer operacyjny i koordynator wsparcia ogniowego muszą więc każdorazowo, szczegółowo rozważyć potrzebę opracowania oddzielnego dokumentu w postaci aneksu. Przyjmuje się, iż *Aneks Wsparcie Ogniowe* jest opracowywany od szczebla samodzielnej brygady wzwyż.

Poniżej przedstawiono formę i treść poszczególnych punktów **Aneksu Wsparcie Ogniowe, jako wyodrębnionego dokumentu** – według poglądów amerykańskich:

1. Sytuacja – zawiera informacje dotyczące wsparcia ogniowego, nie ujęte w Rozkazy Operacyjnym, a ujęcie których jest niezbędne z punktu widzenia przyszłych działań.

a. Siły przeciwnika. Odwołanie do Aneksu B (Rozpoznanie) – jeśli został opracowany.

(1) Ten podpunkt zawiera szczegółowy opis systemu wsparcia ogniowego przeciwnika oraz systemu obrony powietrznej (przeciwlotniczej) – *ang. Enemy Air Defense System (EADS)*. W odniesieniu do systemu wsparcia ogniowego ujmuje się: lotnictwo taktyczne, lotnictwo wojsk lądowych, siły rozpoznania i walki elektronicznej, siły specjalne, artylerię lufową, wojska raketowe i artylerię raketową, siły i środki wsparcia marynarki wojennej (artyleryjskie i raketowe) oraz możliwości środków NBC. System obrony przeciwlotniczej przedstawiany jest w kontekście możliwości i sposobów dezorganizacji działań własnych sił powietrznych, włącznie z lotnictwem wojsk lądowych. W odniesieniu do obydwu systemów przedstawiane są: skład bojowy, organizacja, zasady działania, uzbrojenie i pozostałe wyposażenie, możliwości podsystemów logistycznych. W podpunkcie tym mogą znajdować się także odniesienia do publikowanych (rozpowszechnianych) wcześniej dokumentów np. tzw. schematów i opisów zawierających m.in. ugrupowanie bojowe i doktrynalne zasady działania (*ang. OB – order of battle – workbook*) lub Aneksu Rozpoznanie.

Korzystniej jest jednak przedstawić syntetyczną treść, odnoszącą się do artylerii, niż odwoływać się do rozbudowanych punktów rozkazu operacyjnego.

(2) Informacje przedstawiane są w zakresie – o jeden szczebel wyżej i o dwa szczeble niżej. Jednakże, w stosunku do szczebla wyższego ujmuje się je w kontekście wpływu na wykonanie zadań. Wymienia się wojska raketowe i artylerię raketową przeciwnika, włącznie z pododdziałami wchodzącymi w skład jednostek ogólnowojskowych – wszystkie, które mogą być zaangażowane w walkę lub które mogą wspierać. Ujmuje się siły i środki artylerii lufowej, które mogą być zaangażowane. Obowiązuje przy tym zasada, iż ujmuje się wszystkie jednostki artylerii, których zasięg pozwala na wsparcie sił walczących. W odniesieniu do lotnictwa taktycznego i lotnictwa wojsk lądowych wymienia się typy i liczbę środków, lotnisk oraz promień działania. Można ująć także liczbę tzw. dziennych wylotów (*ang. sorties*), jeśli jest znana.

Ponadto zawiera się możliwości środków powietrznych w zakresie walki elektronicznej i ich wpływ na własny system dowodzenia i kierowania. Siły i środki obrony przeciwchemicznej (NBC) ocenia się w kontekście typów, liczby, miejsc składowania i środków przenoszenia oraz dostępności – możliwości wykorzystania (użycia) przez zaangażowane siły przeciwnika.

b. Siły własne.

(1) Ujmuje się zadanie i myśl przewodnią przełożonego. Uzupełnia się je zamiarem przełożonego w odniesieniu do wsparcia *ogniowego* (*ang. concept of fires*).

(2) Zamiar sąsiednich jednostek w zakresie wsparcia ogniowego.

(3) Wsparcie realizowane przez Siły Powietrzne i siły Marynarki Wojennej.

c. Przydziały czasowe i wydzielenia (*ang. attachments and detachments*). Wymienia się jednostki (środki) wsparcia ogniowego przydzielone przez przełożonego bądź znajdujące się w relacji kierowania operacyjnego (*OPCON*) oraz wszystkie pododdziały wydzielone (podporządkowane) lub oddane w relacji *OPCON* innym jednostkom, a także wewnątrz własnej jednostki.

2. Zadanie.

Jasne i zwięzłe przedstawienie zadania własnego – w ujęciu *kto, co, kiedy i gdzie* ma wykonać.

3. Realizacja.

a. Zamiar w zakresie wsparcia ogniowego (*ang. Concept of Fires*). W punkcie tym prezentowany jest opis w jaki sposób wsparcie ogniowe będzie wykorzystane w celu wsparcia zamiaru działania dowódcy ogólnowojskowego. Powyższe treści muszą być zgodne z podpunktem 3a(2) Rozkazu Operacyjnego przełożonego. Jednak, jeśli sytuacja tego wymaga, mogą zostać uszczegółowione. Przedstawiane są poszczególne fazy (etapy) działań, a w nich wykorzystanie sił i środków wsparcia ogniowego. Może mieć to miejsce tylko wówczas jeżeli w Rozkazie Operacyjnym wyodrębnione zostały fazy (etapy)

działań. Precyzowane są zasadnicze zadania wsparcia ogniowego (*ang. EFSTs*) takie jak: zwalczanie środków wsparcia ogniowego przeciwnika (*ang. counterfire*), przygotowania i kontrprzygotowania ogniowe (*ang. preparations and counterpreparations*), udział we wzbranianiu obrony przeciwlotniczej przeciwnika (*ang. SEAD*), zadania środków wsparcia wykonywane w ramach połączonych uderzeń precyzyjnych (*ang. joint precision strike operations*). Określa się cele działań lotnictwa taktycznego i lotnictwa wojsk lądowych, artylerii, środków wsparcia marynarki wojennej i środków walki elektronicznej. Precyzuje się priorytety wsparcia ogniowego dla jednostek (oddziałów i pododdziałów) wsparcia ogólnego oraz wsparcia ogólnego i wzmocnienia (*ang. General Support and General Support Reinforcing units*) – jeśli to możliwe najlepiej ująć je w odniesieniu do poszczególnych faz (etapów) działań.

b. Wsparcie lotnicze.

(1) Informacje ogólne, a w nich krótkie przedstawienie myśli przewodniej dowódcy w zakresie użycia sił powietrznych.

(2) Działania w ramach izolacji powietrznej (lotniczej) pola walki (*ang. Air Interdiction*). Krótkie przedstawienie zamiaru dowódcy połączonego komponentu lotniczego (*ang. Joint Force Air Component Commander – JFACC*) w zakresie izolacji powietrznej. Przedstawienie zamiaru dowódcy ogólnowojskowego dotyczącego izolacji powietrznej w jego obszarze operacji, jak również priorytetów w zwalczaniu celów.

(3) Działania w ramach bliskiego wsparcia lotniczego (*ang. Close Air Support – CAS*). Wyszczególnienie przydziału i podziału wylotów w ramach wsparcia bliskiego (*ang. CAS sorties*) dla podległych jednostek. Podpunkt ten może zawierać również określenie metod w zakresie planowania bliskiego wsparcia lotniczego: wsparcie na wezwanie - planowe lub po uprzednim zaplanowaniu (*ang. immediate or preplanned*) oraz inne specjalne wymagania związane z kierowaniem tym rodzajem wsparcia.

(4) Przedsięwzięcia walki elektronicznej. Określenie zamiaru użycia środków powietrznych w walce elektronicznej (*ang. Electronic Combat – EC*) jeżeli dowódca połączonych sił powietrznych (*ang. JFACC*) przydzielił środki do ich prowadzenia.

(5) Działania w zakresie rozpoznania przez siły powietrzne (*ang. Air Reconnaissance Operations*). Przedstawienie zamiaru prowadzenia rozpoznania jeżeli dowódca połączonych sił powietrznych (*ang. JFACC*) przydzielił środki do ich prowadzenia.

(6) Inne informacje. Informacje niezbędne do planowania, jak również informacje nie zawarte w rozkazie, bądź takie które zawierają zmiany w stosunku do procedur standardowych (SOPs), dotyczące następujących obszarów:

- (a) czasu obowiązywania rozkazu sił powietrznych (*ang. Air Taskings Order`s – ATOs*);
- (b) terminów składania zapotrzebowań na zadania wykonywane w ramach izolacji powietrznej, bliskiego wsparcia lotniczego, walki elektronicznej i rozpoznania prowadzonego za pomocą środków powietrznych;
- (c) systemu numeracji zapotrzebowań na zadania i jego odniesienia (powiązania) do systemu numeracji celów stosowanego w procesie targetingu;
- (d) zadań wykonywanych w ramach SEAD postawionych przez dowódcę komponentu lądowego (*ang. Joint Force Land Component Commander – JFLCC*).

c. Wsparcie przez artylerię polową.

(1) Informacje ogólne. Zawierają zamiar użycia artylerii lufowej, raketowej i środków raketowych we wsparciu działań głębokich, bliskich oraz prowadzonych w obszarze tyłowym. Ujmują szczegółowe zadania dla dowództw artylerii np. obowiązki i odpowiedzialność w zakresie planowania

zwalczania środków wsparcia ogniowego przeciwnika (*ang. counterfire*) i wzbronienia systemów obrony przeciwlotniczej (*ang. SEAD*). Precyzują potencjalne wymagania związane z centralizacją ognia artylerii, które dotyczyć mogą jednostek wsparcia bezpośredniego lub pododdziałów przeznaczonych do wzmocnienia (*ang. direct support or reinforcing artillery units*). Określają czas obowiązywania poszczególnych elementów Planu Wsparcia Ogniowego dotyczących takich zadań jak zwalczanie środków wsparcia ogniowego, przygotowanie, kontrprzygotowanie, wzbronienie obrony przeciwlotniczej (udział w połączonym wzbranianiu – *ang. J-SEAD*).

(2) Podział sił i środków do prowadzenia działań (*ang. Organization for Combat*) – np. 2/2 BA (155 HS) GS 3 BZ; 4/2 BA (155 HS) GSR 1 DZ.

(3) Przydział amunicji. Wykaz amunicji przydzielonej dla dział, wyrzutni artylerii raketowej, rakiet w każdej fazie (etapie) działań oparty na ilościach środków zaopatrzenia przydzielonych jednostce.

(4) Inne informacje. Podpunkt zawiera informacje niezbędne do planowania, jak również informacje nie zawarte w rozkazie bądź zawierające istotne zmiany w stosunku do standardowych procedur. Może zawierać odniesienia do tabeli realizacji wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Execution Matrix - FSEM*) bądź innej tabeli opracowywanej przez koordynatora wsparcia ogniowego, aby graficznie zobrazować zamiar wsparcia ogniowego w kontekście obudowania (wsparcia) zamiaru działania dowódcy ogólnowojskowego. Jeśli uważa się za stosowne umieszcza się tu odniesienia do Planu Wsparcia Ogniowego, względnie do apendyksu do niniejszego aneksu w postaci **Planu Wsparcia przez artylerię** (*ang. Field Artillery Support Plan*). Inne informacje przedstawiane w tym podpunkcie mogą dotyczyć:

- (a) zmian dotyczących numeracji celów przyjętych w procesie targetingu;
- (b) użycia systemów kodowania częstotliwości środków radiowych;
- (c) zakazów dotyczących rozmieszczania sił i środków.

d. Wsparcie przez siły i środki Marynarki Wojennej.

(1) Informacje ogólne. Zawierają zamiar użycia środków wsparcia Marynarki Wojennej (*ang. Naval Surface Fire Support – NSFS*). Obejmują również zadania dla wspierającego dowództwa wsparcia.

(2) Podział sił i środków. Wymienia się tu organizację sił do prowadzenia działań zawierającą następujące elementy:

- (a) przydział obserwatorów naziemnych i/lub obserwatorów rozmieszczonych na środkach powietrznych (*ang. spotters*);
- (b) przydział okrętów dla poszczególnych jednostek walczących.

(3) Inne informacje. Podpunkt ten zawiera informacje potrzebne w procesie planowania, jak również informacje nie zawarte w rozkazie bądź zawierające istotne zmiany w stosunku do standardowych procedur np. takie jak:

- (a) ograniczenia co do trajektorii lotu rakiet i pocisków lub minimalną bezpieczną odległość od ich wybuchów;
- (b) przydział częstotliwości dla środków radiowych;
- (c) odwołanie od Aneksu Wsparcie Ogniove siłami i środkami Marynarki Wojennej.

e. Wsparcie chemiczne.

- (1) Zawiera się tu zamiar wsparcia przy użyciu środków dymnych. (Odwołanie do aneksu NBC).
- (2) Przedstawienie priorytetów w zakresie rozpoznania i likwidacji skażeń (dekontaminacji).

f. Ofensywne wsparcie elektroniczne. Zawiera zamiar użycia środków walki elektronicznej – zakłócania (*ang. jamming*). Obejmuje zadania dla pododdziałów walki elektronicznej. Ujmuje się tu odniesienia do Aneksu Walka Elektroniczna, przeznaczonego dla sił i środków tego rodzaju, w zakresie priorytetów wsparcia elektronicznego i ofensywnych działań elektronicznych (*ang. ES – electronic support and EA – electronic attack*) oraz wykazów częstotliwości zastrzeżonych. Mogą być także umieszczone odniesienia do punktu 3a(5) Rozkazu Operacyjnego.

g. Rozpoznanie. Podpunkt ten zawiera informacje dotyczące rozmieszczenia i użycia środków rozpoznania artyleryjskiego oraz rozpoznania ogólnowojskowego i środków rozpoznania walki elektronicznej. Ujmuje się tu odniesienia do planu wsparcia przez artylerię polową (*ang. Field Artillery Support Plan*) w zakresie szczegółowych zadań rozpoznania. Plan wsparcia przez artylerię polową może zawierać bowiem dokumenty planistyczne w postaci: tabeli obserwacji (*ang. Observation Matrix*), tabeli realizacji wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Execution Matrix - FSEM*), zadań w zakresie rozmieszczenia i manewru w toku walki środków radiolokacyjnych – *ang. radar deployment order* lub też oddzielny Apendyks – rozpoznanie.

h. Instrukcje koordynacyjne. Zawarte są tu informacje dotyczące koordynacji ognia odnoszące się do całości sił, przeznaczone zarówno dla podległych jednostek jak i dla jednostek sąsiednich. Mogą one dotyczyć następujących problemów:

(1) Jasnego zdefiniowania granicy obszaru działań głębokich, jeśli nie precyzuje jej główny plan działań;

(2) Odniesień do produktów procesu targetingu: kryteriów wyboru celów do rażenia (*ang. Targets Selection Standards - TSS*), wykazu celów wysokoopłacalnych (*ang. High Payoff Targets List - HPTL*) oraz tabeli wytycznych do rażenia (*ang. Attack Guidance Matrix - AGM*);

(3) Przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego;

(4) Odniesień do czasu wykonania poszczególnych zadań ogniowych w stosunku do godziny H (zadań w ramach zwalczania środków wsparcia ogniowego, przygotowania i kontrprzygotowania ogniowego, obezwładniania środków OPL przeciwnika);

(5) Zasad użycia sił w walce (*ang. Rules of Engagement – ROE*).

4. Wsparcie logistyczne.

a. Zamiar wsparcia. Podpunkt ten opisuje najważniejsze lub niestandardowe działania zasilające (podtrzymujące) – *ang. sustainment actions*, które mogą

mieć miejsce przed, w trakcie lub po zakończeniu działań, a podejmowane są w celu wsparcia zamiaru dowódcy w zakresie wsparcia ogniowego. Używa się tu niezbędnej ilości podpunktów w celu ujęcia wszystkich szczegółów związanych ze wsparciem logistycznym w obszarach: personalnym, uzbrojenia i remontów, MPS oraz medycznym, a także w celu przedstawienia dostępnych klas zaopatrzenia.

b. Zaopatrzenie. Określa rozmieszczenie punktów przejęcia transportów z amunicją (*ang. Ammunitions Transfer Points – ATPs*) oraz punktów zaopatrywania w amunicję (*ang. Ammunition Supply Points – ASPs*). Może zawierać odniesienia do dokumentów logistycznych. Jeżeli są potrzeby w podpunkcie tym ujmuje się również normy przydziału i limity zużycia środków zaopatrzenia (*ang. Controlled Supply Rate – CSR*).

5. Dowodzenie i łączność.

a. Dowodzenie.

(1) Podaje się rozmieszczenie stanowisk dowodzenia (SD) jednostek ogólnowojskowych (głównego, tyłowego i zapasowego)

(2) Rozmieszczenie stanowisk dowodzenia jednostek artylerii, elementów wsparcia ogniowego wewnątrz SD jednostek walczących (głównych, tyłowych i zapasowych). Określa się sposób przekazania dowodzenia i sposób przejęcia dowodzenia.

b. Łączność. Podaje się bieżącą (obowiązującą) edycję dokumentów łączności (*ang. Signal Operating Instruction – SOI*) oraz edycję książek kodowych dla jednostek wsparcia (*ang. Fire Support code book edition*).

Podobne podejście do kwestii związanych stricte z *Aneksiem Wsparcie Ogniowe* zawarte jest w **cytowanym wydawnictwie standaryzacyjnym**, gdzie przyjmuje się, iż *Aneks Wsparcie Ogniowe do Rozkazu Operacyjnego (OPORD)* zawiera wszystkie niezbędne informacje zapewniające koordynację wsparcia ogniowego lub przynajmniej powinien określać niezbędne dane do jej

praktycznej realizacji⁴. Jest on dokumentem wspierającym, zawierającym informacje dla oddziałów (pododdziałów) realizujących wsparcie ogniowe. Jeśli została opracowana szczegółowa koncepcja wsparcia ogniowego, wszystkie postawione zadania przez dowódcę ogólnowojskowego oddziałom (pododdziałom) realizującym zadania wsparcia ogniowego, powinny być umieszczone w głównej części rozkazu lub planu. Aneks nie zawiera obszernych informacji dla lotnictwa wojsk lądowych, wojsk walki elektronicznej i sił powietrznych, ale powinien zawierać niezbędne szczegóły do koordynacji ich ognia.

Aneks może przybierać taką formę, jaką autor uważa za właściwą. Zazwyczaj wykonuje się go zgodnie ze standardowym porządkiem punktów do rozkazu bojowego. Jego zawartość jest zależna od składu wykorzystywanych wojsk i dowództwa opracowującego rozkaz lub plan. Autor powinien zawsze pamiętać o zamieszczeniu informacji niezbędnych do koordynacji i organizacji wsparcia ogniowego, chyba że zostały umieszczone odpowiednie odwołania w części głównej lub innych aneksach. Poniżej przedstawiono przykład aneksu Wsparcie Ogniowe do Rozkazu Operacyjnego wg *Doktryny Taktycznej Artylerii*.

1. **Sytuacja** (dodatkowe szczegóły w stosunku do opisu sytuacji zawartej w głównej części rozkazu operacyjnego)
2. **Zadanie**
3. **Realizacja**
  - a. Zamiar wsparcia ogniowego (stosownie do formuły części głównej rozkazu szef wsparcia ogniowego określa sposób użycia środków wsparcia ogniowego do wsparcia zamiaru dowódcy. Oczywiście musi zachować zgodność z częścią główną rozkazu).
  - b. Zadania (wyjaśnienie zadań zawartych w części głównej rozkazu z uwzględnieniem właściwości konkretnych jednostek).
  - c. Instrukcje koordynujące

---

⁴ NATO *Field Artillery Tactical Doctrine*, ... wyd. cyt., Aneks E do rozdziału 3.

- (1) Wytyczne do kierowanie ogniem
- (2) Wykaz celów wysokoopłacalnych (*ang. HPTL*), tabela wytycznych do rażenia i kryteria wyboru celów (Te informacje są często umieszczone w tabelach jako appendyksy. Środki wsparcia ogniowego wymagają dokładniejszych danych z rozpoznania niż pozostałe siły)
- (3) Rozwinięcie artylerii (rejony SO, przewidywane terminy przesunięcia, strefy ognia, przedsięwzięcia maskowania)
- (4) Plan przygotowania geodezyjnego
- (5) Plan przygotowania meteorologicznego
- (6) Rejony zapasowe rozwinięcia artylerii
- (7) Inne rejony rozwinięcia (np. niezbędne dla lotnictwa i środków walki elektronicznej)
- (8) Tabela ognia
- (9) Wykaz celów
- (10) Terminy
- (11) Wysokości koordynacyjne (śmigłowce, środki bezpilotowe itd.)
- (12) Rozpoznanie celów (rejony szczególnej uwagi itd.)

4. Wsparcie logistyczne

- a. Ograniczenia w zużyciu amunicji
- b. Zapasy amunicji
- c. Priorytety w odzyskiwaniu i remoncie sprzętu wsparcia ogniowego
- d. Rozmieszczenie urządzeń logistycznych
- e. Zapasy amunicji przy sprzęcie.

5. Dowodzenie i sygnały

- a. Rozmieszczenie SD
- b. Zastępcy
- c. Łączność
- d. Kryptonimy.

Zarówno Plan Wsparcia Ogniewego, jak i aneks Wsparcie Ogniewe mogą być uzupełnione innymi dokumentami – w postaci Apendyksów, takimi jak: tabela obserwacji, tabela realizacji wsparcia ogniewego, zarządzenie do rozmieszczenia środków radiolokacyjnych lub apendyks rozpoznania celów. Wykaz celów wysokoopłacalnych (*ang. High Payoff Targets List – HPTL*), kryteria wyboru celów do rażenia (*ang. Targets Selection Standards - TSS*) i tabela wytycznych do rażenia (*ang. Attack Guidance Matrix – AGM*) mogą występować jako apendyksy do aneksu Wsparcie Ogniewe (Planu Wsparcia Ogniewego). Graficzny oleat wsparcia ogniewego zwiększa przejrzystość planu (aneksu) i może być również przedstawiony jako apendyks.

Dowódca powinien w miarę możliwości osobiście sprawdzić i zaakceptować zasadnicze treści sporządzonych rozkazów przez ich powieleniem i doprowadzeniem do podwładnych. Niezwłocznie po wydaniu rozkazów powinna być przeprowadzona **odprawa z podwładnymi mająca na celu sprawdzenie** (a nawet jeśli zajdą potrzeby wyjaśnienie) **zrozumienia przez podwładnych zamiaru i przyjętej przez dowódcę koncepcji rozegrania walki.**

W odniesieniu do wsparcia ogniewego podczas wymienionej odprawy powinny zostać rozpatrzone następujące kwestie:

- plan wykonania zadań ogniewych (wynikający z logicznej kolejności wykonywanych ZZWO i ZZA);
- procedury wywoływania, poprawiania przeniesienia i przerwania ognia;
- przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniewego i inne ograniczenia;
- sposób obiegu informacji z rozpoznania i wywołania ognia zaplanowanych przez przełożonego zgodnie z decyzją podwładnych;
- wytyczne dotyczące treningu przed wykonaniem zadań.

Wymienione treningi przed wykonaniem zadań – jako forma sprawdzenia przygotowania (prowadzone zarówno przez dowódcę ogólnowojskowego, jaki i w jednostkach artylerii) będą przedmiotem rozważań w podrozdziale trzecim.

5.2. Formułowanie i przekazywanie zadań w pododdziałach artylerii

Jak wykazano w poprzednim podrozdziale zasadnicze treści związane z formułowaniem i przekazywaniem zadań dla artylerii są uwzględnione w procesie dowodzenia, a następnie w dokumentach wypracowywanych przez organa dowodzenia artylerią jednostek walczących. Co więcej, w przypadku uczestnictwa oficerów z pułku artylerii (brygadowego dywizjonu artylerii) w pracy wspomnianych organów zwiększa się prawdopodobieństwo iż uzyskane przez nich informacje, a z drugiej strony znajomość specyfiki własnej jednostki sprzyjać będą opracowaniu zadań i ich postawieniu w macierzystych oddziałach (pododdziałach).

Opracowanie i przekazywanie zadań w pododdziałach artylerii rozpoczyna się po odprawie poświęconej zapoznaniu z wnioskami wynikającymi z analizy zadania. Wydawane jest wówczas zarządzenie przygotowawcze. Jego cel i forma jest zbieżna z przedstawionym w poprzednim podrozdziale. Natomiast treści winny służyć jak najlepszemu przygotowaniu artylerii do wykonania zadań.

Podjęcie decyzji przez dowódcę oddziału (pododdziału) artylerii pozwala oficerom sztabu przystąpić do kolejnego etapu planowania tj. opracowania dokumentów planistycznych, obejmujących wyniki dotychczasowych uzgodnień w zakresie planowania ognia, manewru, rozpoznania, zabezpieczenia logistycznego i bojowego. Zarówno ich forma jak i treść są zawarte w obowiązujących regulaminach⁵. Określone są również zasady wykonywania poszczególnych dokumentów, co więcej zaprezentowano przykładowe rozwiązania.

Analogicznie jak w elemencie wsparcia ogniowego pracującym na SD jednostki ogólnowojskowej, taki i w oddziale (pododdziale) artylerii może być

⁵ Regulamin działań taktycznych artylerii (dywizjon wsparcia bezpośredniego). Art.832/2000.

Regulamin działań taktycznych artylerii (dywizjon wsparcia ogólnego). Art.833/2001.

Regulamin działań taktycznych artylerii (brygada, pułk). Art.835/2002.

opracowane zarządzenie wstępne zawierające informacje, które zostaną dostarczone później w postaci rozkazu. W tym miejscu można zaryzykować stwierdzenie, iż zadania dla oddziałów (pododdziałów) artylerii są przekazane zanim otrzymają one rozkaz operacyjny dywizji (brygady).

Opracowanie rozkazu operacyjnego zamyka proces planowania działań bojowych w oddziałach (pododdziałach) artylerii. Rozkaz operacyjny wyraża decyzję i zamiar dowódcy. Podczas jego opracowania wykorzystuje się nie tylko wyniki planowania w jednostce artylerii, zawarte w jej planie działań (użycia) oraz w szeregu pomocniczych dokumentach, ale w szerokim zakresie bazuje się na informacjach zawartych w rozkazach przełożonego. Zasady budowania rozkazów dla artylerii zaprezentowano na schemacie 5.3.

Rozkaz powinien być zwięzły i komunikatywny, a zarazem zawierać takie informacje sytuacyjne i dyrektywne, które umożliwią podległym dowódcom pododdziałów przygotowanie i wykonanie określonych zadań. Jego układ jest sformalizowany i obejmuje pięć punktów⁶:

Pkt.1 – Sytuacja;

Pkt. 2 – Zadanie;

Pkt.3 – Realizacja;

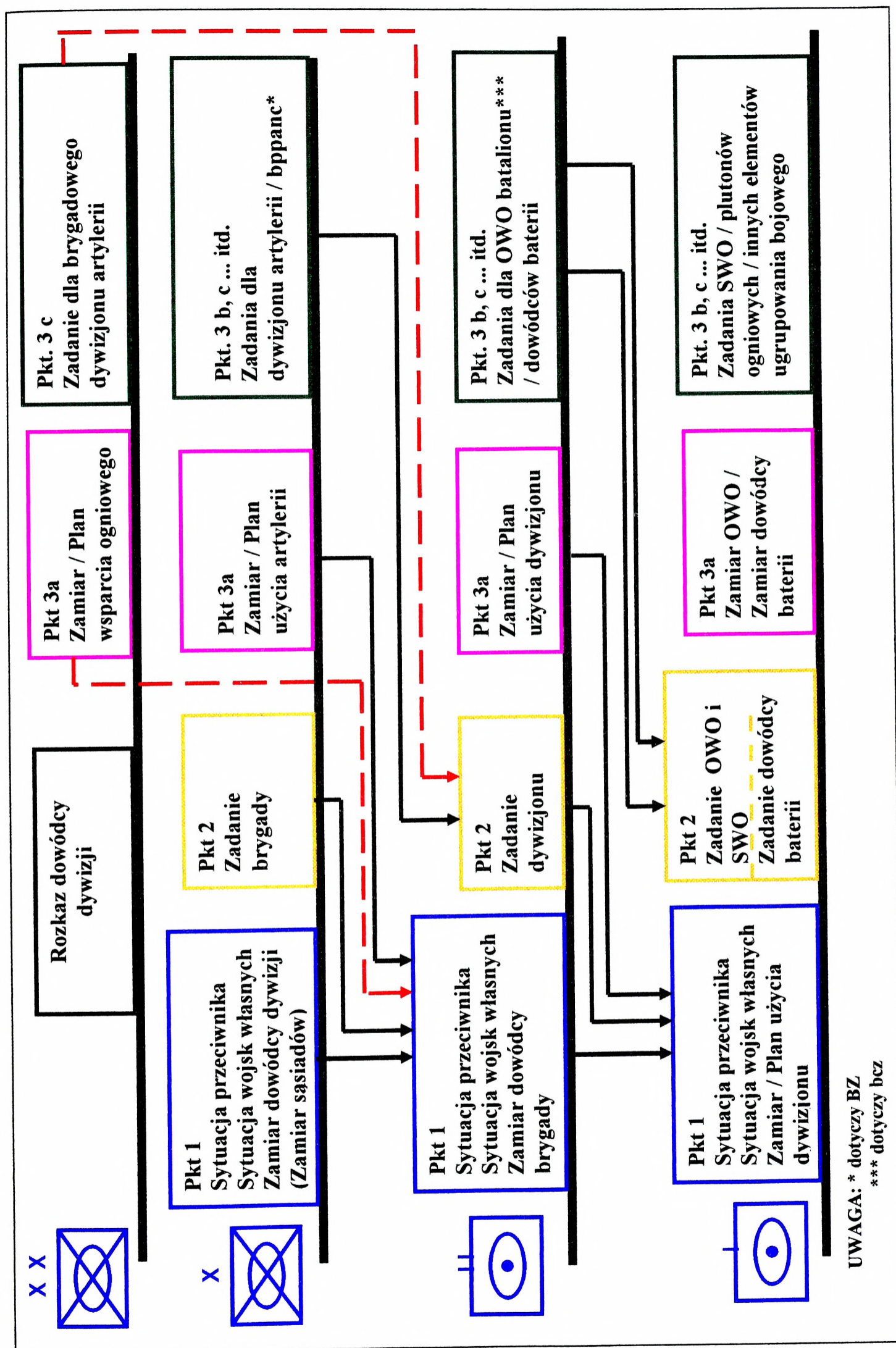
Pkt. 4 – Zabezpieczenie logistyczne;

Pkt. 5 – Dowodzenie i łączność.

Integralną część rozkazu operacyjnego stanowią aneksy (załączniki⁷), które z kolei mogą zawierać apendyksy (uzupełnienia). Zarówno jedne jak i drugie sporządza się w formie pisemnej bądź graficznej (na folii, kalce).

⁶ Przykłady rozkazów zawarte są w cytowanych regulaminach.

⁷ Według wprowadzonego w lutym 2003r dokumentu „Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych”, Szt. Gen. 1541/2002, aneksy nazywają się załącznikami, natomiast apendyksy – uzupełnieniami.

Schemat 5.3. Zasady budowy rozkazów dla artylerii (na przykładzie artylerii brygady)

Propozycję układu rozkazu operacyjnego dowódcy oddziału artylerii (pułku artylerii), wypracowaną w Zakładzie Wsparcia Ogniewego, wraz z niezbędnym komentarzem co do treści poszczególnych punktów, przedstawiono poniżej. W zależności od potrzeb może zawierać on szereg aneksów (załączników).

Egz. nr 1 z ....
...pa SD SIDŁA (WX 4253)
121430 LIPIEC

ROZKAZ OPERACYJNY Nr... pa.

Dokumenty odniesienia: Mapa 1: ..., wydanie....

Strefa czasowa: ...

Podział sił: ... (Wyszczególnienie sił i środków oraz pododdziałów, którym zostały podporządkowane – może być opracowany załącznik A – podział sił)

1. SYTUACJA

a. Położenie przeciwnika – może być odwołanie do załącznika B

(Rozpoznanie)

b. Położenie woisk własnych

(1) Położenie ZT i zamiar działania

(2) Położenia sąsiadów

(3) Koncepcja wsparcia ogniewego przełożonego

c. Zmiany w podporządkowaniu

2. ZADANIE

Krótko sformułowane zadanie oddziału artylerii zgodnie z rozkazem operacyjnym dywizji.

3. REALIZACJA

a. Zamiar własny dowódcy pułku artylerii

(1) Etapy wsparcia ogniewego

(2) Zadania

(3) Ugrupowanie bojowe i manewr

(4) Dowodzenie i koordynacja

(5) Priorytety zabezpieczenia logistycznego i bojowego działań

b. Zadania dla pododdziałów pułku

(1) bateria dowodzenia

1. czas i sposób zajęcia ugrupowania bojowego

2. czas i miejsce rozwinięcia SD, przemieszczenie w toku walki, sygnały dowodzenia

3. kolejność i sposób kontroli dowiązania geodezyjnego elementów ugrupowania bojowego (może być odwołanie do załącznika Przygotowanie strzelania i kierowania ogniem)

(2) bateria rozpoznania

1. czas i sposób zajęcia ugrupowania bojowego

2. pas (sektory) rozpoznania poszczególnych środków (plutonów) przemieszczenie w toku walki, sygnały dowodzenia - (może być odwołanie do załącznika Rozpoznanie)

(3) dywizjony artylerii

1. ugrupowanie bojowe, czas i sposób zajęcia

2. pas odpowiedzialności ogniowej

3. wykonywane zadania ogniowe w poszczególnych etapach wsparcia

4. sposób manewru w toku walki: drogi manewru, ugrupowanie, sygnały dowodzenia

5. sposób odparcia ataku czołgów w razi przerwania się w rejon SO (może być odwołanie do uzupełnienia Plan ognia i Plan manewru)

(4) pododdziały logistyczne

1. ugrupowanie bojowe, czas i sposób zajęcia

2. zadania realizowane w toku działań bojowych

3. sposób manewru w toku walki: drogi manewru, ugrupowanie, sygnały dowodzenia (może być odwołanie do załącznika Zabezpieczenie Logistyczne)

c. Zadania zabezpieczenia działań

Ujmuje się te zadania, które dotyczą wszystkich pododdziałów i nie są umieszczone w załącznikach (np. powszechna OPL ubezpieczenie, maskowanie, OPBMAR, Zabezpieczenie inżynieryjne),

d. Wytyczne koordynujące:

(1) Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego

1. wyznaczniki koordynacji wsparcia ogniowego
2. korytarze przelotu własnego lotnictwa
3. Terminy czasowe: czas gotowości ogniowej, czasy wysłania oficerów łącznikowych na SD brygad (dywizjonów) itp.
4. inne – w miarę potrzeb

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

Zawiera najważniejsze informacje dotyczące organizacji zabezpieczenia logistycznego działań. Pozostałe dane zawiera się w aneksie Zabezpieczenie logistyczne

- (1) przydział amunicji dla poszczególnych dywizjonów
- (2) organizacja dowozów środków materiałowych (amunicji)

5. DOWODZENIE I ŁACZNOŚĆ

Zawiera najważniejsze informacje dotyczące organizacji systemu dowodzenia. Pozostałe dane ujmuje się w aneksie Łączność i informatyka

- (1) dowodzenie
- (2) łączność

Nazwisko dowódcy pułku
stopień

Za zgodność:

S3

Aneksy (załączniki): według potrzeb

Głównym celem aneksów (załączników) jest skrócenie podstawowego tekstu rozkazu. Pozwala to na przesłanie do adresatów dodatkowych egzemplarzy pewnych fragmentów, np. tabel, diagramów, dotyczących przemieszczania. Liczba i typy użytych aneksów wynikają z konkretnych potrzeb. Mają one zwiększać jasność, użyteczność i zwięzłość rozkazu.

Aneksy (załączniki) oznacza się kolejnymi wielkimi literami alfabetu (A, B, C...) i mogą mieć jedno lub więcej uzupełnień, które są numerowane cyframi arabskimi. W głównej części rozkazu umieszcza się odsyłacze do aneksów, które są wymienione pod nagłówkiem „Aneksy - załączniki” na końcu rozkazu. Z kolei w aneksach (załącznikach) umieszcza się odsyłacze do uzupełnień. Aneksy wydane razem z głównym rozkazem i w tej samej liczbie egzemplarzy co rozkaz, odpowiednio oznacza się w odniesieniu do głównej części rozkazu. Muszą także posiadać klauzulę tajności oraz, jeżeli to konieczne, wykaz uzupełnień.

Aneksy, które zostały wydane w innym czasie niż rozkaz, powinny dodatkowo zawierać nagłówek, podpis dowódcy lub osoby przez niego upoważnionej lub uwierzytelnienie, a także instrukcje, dotyczące potwierdzenia otrzymania i rozdzielnik. Wzór aneksu jest standaryzowany, natomiast podział na punkty i podpunkty zależy od potrzeb. Aneksy w postaci kalek i oleat posiadają te same nagłówki i zakończenia.

W apendyksach (uzupełnieniach) zamieszcza się informację uzupełniającą dane zawarte w aneksie, natomiast w załącznikach uzupełniających - informację uzupełniającą dane zawarte w apendyksie. Treść, forma, sposób wykonania i liczba tych dokumentów mogą być różne i zależą od potrzeb.

Według poglądów amerykańskich podstawowym dokumentem, w którym zawarte są zadania dla artylerii jest *Plan Wsparcia przez artylerię polową* (ang. *Field Artillery Support Plan*) opracowywany w **Taktycznym Centrum Operacyjnym artylerii korpusu (dywizji)** – TOC (patrz tabela 5.1), które organizuje dowództwo artylerii danego szczebla. W tej sytuacji traktowany jest

on jako apendyks (uzupełnienie) do Aneksu Wsparcie Ogniove, który jest opracowywany z zasady na szczeblu korpusu (dywizji). **Dokument ten stanowi jednocześnie plan działania jednostki artylerii i służy jako zasadnicze źródło podczas opracowywania jej rozkazu.**

Na szczeblu brygady Plan Wsparcia przez artylerię opracowywany jest na stanowisku dowodzenia brygadowego dywizjonu artylerii (patrz tabela 5.1) i jest to w zasadzie plan działania (użycia) dywizjonu – w części graficznej. Natomiast treści zawarte w jego części pisemnej służą do sporządzenia rozkazu dla dywizjonu.

Poniżej przedstawiono przykład formuły i treści Planu Wsparcia przez artylerię na szczeblu dywizji. Tytułem komentarza należy zaznaczyć, iż **głównym celem tego planu jest umożliwienie dowódcom jednostek (oddziałów i pododdziałów) artylerii podjęcie decyzji** o użyciu dysponowanych sił i środków we wsparciu działań jednostek walczących. Następnie, powyższy plan stanowi podstawy do sporządzenia rozkazów operacyjnych (bojowych) oddziałów (pododdziałów artylerii) opracowywanych po podjęciu decyzji przez ich dowódców.

Plan wsparcia przez artylerię posiada taką samą formę jak pięciopunktowy *Rozkaz Operacyjny* i odnosi się zarówno do niego, jak i do *Aneksu Wsparcie Ogniove*. Należy pamiętać przy tym, że nie wszyscy dowódcy i nie wszystkie sztaby jednostek artylerii wspierających główne zgrupowanie – opracowujące Plan, otrzymają kopie *Rozkazu Operacyjnego i Aneksu Wsparcie Ogniove*. Dlatego też, Plan wsparcia przez artylerię może zawierać powtórzenia najważniejszych kwestii w celu uzyskania takiego stanu, że wszyscy zainteresowani otrzymali informacje niezbędne do planowania użycia sił.

Plan wsparcia przez artylerię nie powinien zawierać informacji ujętych w standardowych procedurach jednostek (SOP). Celem pisemnego planu jest poinformowanie podległych jednostek (oddziałów i pododdziałów artylerii) o zadaniach i wymaganiach, które dotyczą konkretnych, czekających ich

działań. **Plan wsparcia przez artylerię na szczeblu dywizji** składa się z następujących punktów:

1. Sytuacja.

Punkt pierwszy przedstawia informacje mające wpływ na działanie artylerii, które były, bądź nie były zawarte w punkcie pierwszym rozkazu lub aneksu wsparcie ogniowe. Podaje on ogólne informacje dotyczące sytuacji, tak aby podlegli dowódcy mogli zapoznać się i zrozumieć przyszłe środowisko walki. Przyjmuje się, iż podpunkt ten służy wyłącznie do dostarczenia informacji. Co więcej, jeśli wszyscy dowódcy organicznych, przydzielonych czasowo i wspierających oddziałów i pododdziałów artylerii nie otrzymali kopii *Rozkazu Operacyjnego i Aneksu Wsparcie Ogniowe*, Plan musi powtórzyć zawarte w nich najważniejsze informacje, istotne z punktu widzenia realizacji zadań.

a. Siły przeciwnika. Ten podpunkt dostarcza informacji o przeciwniku istotnych dla artylerii. Obejmują one możliwości systemów ognia pośredniego, które mogą mieć wpływ na działanie własnych środków, zagrożenie ze strony sił lądowych, powietrznych i wszystkie inne informacje odnoszące się do jednostek (oddziałów i pododdziałów) artylerii. W podpunkcie mogą znajdować się odniesienia do *Aneksu Rozpoznanie*, oraz związanych z siłami przeciwnika, okresowych meldunków rozpoznawczych lub informacji zawartych w ogólnej ocenie przeciwnika.

(1) Ogólne informacje przedstawiające zadanie sił przeciwnika

(2) Specyficzne informacje o zagrożeniach dla artylerii:

(a) W ramach walki ze środkami wsparcia ogniowego. Liczbę, kaliber, typ uzbrojenia lufowych środków artyleryjskich wraz z organizacją, procentem ukompletowania i możliwościami systemów rozpoznania artyleryjskiego przeciwnika.

(b) Zagrożenie ze strony przeciwnika naziemnego. Określenie możliwości ataku naziemnego zarówno przy pomocy środków walki jaki i bez nich.

(c) Zagrożenie ze strony przeciwnika powietrznego. Określenie typów środków i ich minimalnej i maksymalnej wysokości działania.

b. Siły własne. Podpunkt ten przedstawia zadanie przełożonego i wspierających elementów ogólnowojskowych. Również może być tu zawarte zadanie jednostek sąsiednich. Informacje muszą być jednak ograniczone do tych, które niezbędne są dowódcom jednostek (oddziałów i pododdziałów) artylerii do wykonania zadań. W tym podpunkcie przedstawia się myśl przewodnią wspieranego dowódcy ogólnowojskowego w zakresie wsparcia ogniowego (*ang. maneuver force commander's intent for fire support*) jak również zamiar dowódcy artyleryjskiego dotyczący zadań wykonywanych w relacjach wsparcie ogólne i wsparcie ogólne i wzmocnienie.

(1) Zadanie wspieranej jednostki ogólnowojskowej.

(a) Myśl przewodnia i zamiar wspieranej jednostki walczącej. Zasadnicze informacje co do myśli przewodniej oraz pochodzące z podpunktu walka (*ang. maneuver*) rozkazu operacyjnego.

(b) Cele i priorytety wsparcia, pochodzące z podpunktów dotyczących ognia rozkazu dowódcy ogólnowojskowego.

(2) Sąsiednie i wspierające jednostki (artyleryjskie i walczące), włącznie z innymi rodzajami sił zbrojnych:

(a) Walczące;

(b) Artylerii polowej;

(c) Myśl przewodnia/zamiar jednostek artylerii (jeśli jest potrzebny).

c. Przydziały czasowe i wydzielenia sił i środków (*ang. attachments and detachments*). W podpunkcie tym wymienia się jednostki przydzielone czasowo do organicznych i wydzielone z jednostek macierzystych, włącznie z warunkami przydziału i określeniem daty i godziny ich obowiązywania jeśli jest to potrzebne. Ujmuje się również środki rozpoznania przydzielane podwładnym i wydzielane baterie rozpoznania artyleryjskiego.

2. Zadanie.

Punkt drugi jest jasnym i zwięzłym przedstawieniem zadania dla jednostek (oddziałów i pododdziałów) artylerii. Jako minimum powinien on odpowiadać na pytania: kto, co, kiedy, gdzie i dlaczego (w jakim celu) powinien wykonać. Zawiera się tu zasadnicze zadania artylerii (*ang. EFAT*) określone przez dowódcę w procesie analizy zadania. Należy zauważyć, iż **sprecyzowanie zadania nie zawierają sposobu ich wykonania – jak** – jest on rozwinięty w podpunkcie 3a (zamiar działania). W tym punkcie mogą również znaleźć się zadania wykonywane na rozkaz (*ang. on order missions*).

3. Realizacja.

W ogólnym ujęciu punkt trzeci zawiera informacje dotyczące sposobów wykonania, inaczej – **jak** – wykonać postawione zadania. Myśl przewodnia dowódcy powinna zostać ujęta na wstępie. Jest to przedstawienie wizji dowódcy określającej cel działań, stan końcowy wraz z przedstawieniem relacji pomiędzy siłami własnymi, przeciwnikiem i terenem; krótkie zaprezentowanie w jaki sposób stan końcowy zostanie osiągnięty przez siły jak całość. Myśl przewodnia wyjaśnia i przedstawia cel działań w takim stopniu szczegółowości, który zapewnia podjęcie odpowiednich działań przez podwładnych, nawet w przypadku braku dalszych informacji szczegółowych.

a. Zamiar działania. Struktura tego podpunktu jest tak sama jak podpunktu „Ogień” (*ang. Fires*) zawartego w aneksie Wsparcie Ogniove np. odnosi się on do tych samych faz (etapów) działań. Następnie przedstawia się cel działalności ogniowej w danym etapie (na podstawie podpunktu z aneksu) i określa się w jaki sposób artyleria wspierać będzie działania w tym etapie poprzez wykonanie zasadniczych zadań (*ang. EFATs*). Wymienia się pododdziały i wewnętrzne relacje, w których wykonywane będą zadania. Szczegółowe informacje przedstawia się w podpunkcie „instrukcje koordynacyjne”. Dopuszczalne jest stosowanie form narracyjnych w celu opisanie w jaki sposób artyleria ma wspierać działania od ich rozpoczęcia aż do zakończenia.

b. Podział sił i środków do walki (*ang. Organization for Combat*). Ten podpunkt precyzyjnie określa organizację wraz z relacjami wsparcia ogniowego dla wszystkich podległych jednostek (oddziałów i pododdziałów). Zawiera również przewidywane zmiany w organizacji i relacjach wsparcia dokonywane na rozkaz w toku walki (*ang. on-order changes*). Wymienia się tu jednostki (oddziały i pododdziały), które wspierają wojska walczące w relacjach: wsparcie bezpośrednie, wzmocnienie, wsparcie ogólne i wzmocnienie. Wyszczególnianie jednostek wykonujących zadania w relacji wsparcie ogólne nie jest wymagane, chyba że wyznacza się im dodatkowe, niestandardowe relacje (zadania), wykraczające poza ramy wsparcia ogólnego.

c. Priorytety ognia (wsparcia) – *ang. Priority of Fires*. Podpunkt ten przedstawia priorytety ognia (wsparcia) wyznaczone dla wspieranych jednostek walczących. Znajdują się one w paragrafach dotyczących ognia, w części opisowej opracowywanej tabeli realizacji wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Execution Matrix – FSEM*). Mogą być tu umieszczone odwołania do innych tabel wsparcia (tabel ognia) przez artylerię – jeśli są opracowywane np. (*ang. Field Artillery Support Matrix – FASM*).

d. Zadania dla podległych jednostek (oddziałów i pododdziałów). Ta część planu służy do postawienia konkretnych zadań jednostkom i amplifikacji (uszczegółowienia, rozszerzenia) zadań i informacji zawartych we wspomnianych wyżej tabelach wsparcia (ognia). Np. – „patrz tabela wsparcia przez artylerię (*ang. FASM*) i oleat rozmieszczenia i przemieszczania w toku walki, rejony stanowisk ogniowych, azymuty prowadzenia ognia (kierunki zasadnicze strzelania), rozmieszczenie sił i środków rozpoznania, wsparcia bojowego i wsparcia logistycznego”.

e. Wytyczne koordynacyjne. Ostatni podpunkt w punkcie trzecim zawiera wytyczne i informacje szczegółowe dotyczące koordynacji pomiędzy co najmniej dwoma elementami artyleryjskimi. Podpunkt ten powinien obejmować następujące obszary:

(1) Rozpoznanie artyleryjskie – włącznie z kwestiami związanymi ze zwalczaniem środków wsparcia ogniowego przeciwnika (współrzędne rejonów rozmieszczenia środków) zadania bądź informacje dla poszczególnych środków rozpoznania;

(2) Dowiązanie geodezyjne. Włącznie z: priorytetami dowiązania, wymaganiami w zakresie dokładności określenia współrzędnych, azymutów i wysokości (jeśli odbiegają od zawartych w SOP), wykazem środków które przeprowadzą kontrolę prac geodezyjnych, czasem przeprowadzenia prac i przedsięwzięć kontroli, zaawizowaniem kolejnych zadań w zakresie dowiązania;

(3) Wykaz celów wysokoopłacalnych (CWO) - z rozkazu operacyjnego jednostki ogólnowojskowej;

(4) Tabelę wytycznych do rażenia/rażenia – AGM (z rozkazu operacyjnego jednostki ogólnowojskowej);

(5) Obronę przed bronią masowego rażenia (NBC) - przedsięwzięcia (zachowania) o charakterze prewencyjnym i obronno-ochronnym umożliwiające realizację zadań (*ang. Mission Oriented Protective Posture – MOPP*), podanie do wiadomości ogólnych wytycznych w tym zakresie i zadania w ramach likwidacji skażeń;

(6) Przygotowanie meteorologiczne. Zawiera źródła, ich typy i czasy podawania i odbioru informacji meteorologicznych;

(7) Plan ognia. Włącznie z wykazem celów i szczegółowymi wytycznymi do prowadzenia ognia (tabela ognia, wykaz celów, schemat celów, część opisowa jeśli jest niezbędna);

(8) Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego;

(9) Wymagania w zakresie informacji (*ang. Information Requirements – IR*);

(10) Zadania dla środków rozpoznania artyleryjskiego;

(11) Wytyczne do treningów przed wykonaniem zadań (*ang. Rehearsals*);

(12) Ograniczenia w zużyciu amunicji. Zawierają ograniczenia w zużyciu amunicji, wymagania w zakresie akceptacji użycia określonych rodzajów amunicji, ograniczenia ryzyka podczas stosowania niektórych typów amunicji.

Wiele spośród kwestii zawartych w wytycznych koordynacyjnych może zostać umieszczonych w dokumentach dodatkowych do apendyksu Plan wsparcia przez artylerię (tzw. tabs) – można je nazwać uzupełnieniami lub tabelami objaśniającymi⁸. Jeśli wykonuje się oddzielne tabele objaśniające (uzupełnienia), wówczas w podpunkcie wytyczne koordynacyjne przedstawiane są jedynie ogólne informacje, które powinny być znane przez wszystkie oddziały i pododdziały artylerii. Wynika to z tego, że tabele powinny zawierać informacje będące w obszarze zainteresowania niektórych jednostek (ich pododdziałów). W związku z tym w tym podpunkcie zawarte mogą być liczne odwołania do wspomnianych tabel.

4. Wsparcie logistyczne.

a. Informacje ogólne. Krótki opis w jaki sposób siły i środki wsparcia logistycznego wspierać będą wykonywane zadania. Ujmuje się informacje nie zawarte w SOP. Przedstawia się tylko te aspekty wsparcia logistycznego, które dotyczą całości działań. Wytyczne dowódcy w zakresie wsparcia logistycznego mogą być tu powtórzone. Generalnie obowiązuje zasada, iż w tym podpunkcie prezentowane są adekwatne aspekty sześciu taktycznych funkcji logistyki – uzupełniania stanów osobowych – personalnej (*ang. manning*), uzbrojenia (*ang. arming*), uzupełniania w MPS (*ang. fueling*), ewakuacyjnej, naprawczej i remontowej (*ang. fixing*), komunikacyjnej – przemieszczania (*moving*) i zaopatrywania – zasilającej (*ang. sustaining soldiers and their systems*).

b. Zadania przed walką (*ang. before*). Zawiera się wszystkie zadania (funkcje) logistyczne mające na celu przygotowanie do wykonania zadań.

⁸ Tab – tabela objaśniająca w dokumencie. Podręczny słownik angielsko-polski terminologii wojskowej NATO. MON, Warszawa 1977. s. 265.

c. **Zadania w trakcie walki** (*ang. during*). Obejmują istotne funkcje logistyczne niezbędne do spełnienia w każdej fazie (etapie) działań.

d. **Zadania po zakończeniu walki** (*ang. after*). Przedstawia się zadania (funkcje) które muszą być wykonane (spełnione) po wykonaniu zadań.

5. Dowodzenie i łączność.

a. **Dowodzenie**. Podpunkt ten zawiera rozmieszczenie taktycznych centrów operacyjnych (*ang. Tactical Operating Center – TOC*), przełożonego, poszczególnych jednostek (oddziałów i pododdziałów) zarówno wspierających jak i wspieranych, wraz z ich planowanym rozmieszczeniem w toku walki. Dotyczy to stanowisk głównych i zapasowych. W tym podpunkcie ujmuje się również procedury związane z przekazaniem i przejęciem dowodzenia (jeśli odbiegają one od zawartych w SOP).

b. **Łączność**. Podaje się tu bieżącą (obowiązującą) edycję dokumentów łączności (*ang. Signal Operating Instruction – SOI*). Mogą być tu również zawarte instrukcje w zakresie posługiwania się środkami radiowymi, związane z wykorzystaniem środków przewodowych oraz elementów retlanslacyjnych. Wytyczne odnoszące się do wykorzystania pojedynczych kanałów radiowych środków łączności naziemnych i powietrznych (*ang. Single Channel Ground And Airborne Radio System – SINCGARS*). Ponadto umieszcza specjalne wymagania w zakresie wykorzystania środków łączności i inne szczególne ustalenia nie ujęte w SOP.

Plan wsparcia przez artylerię podpisywany jest imieniem i nazwiskiem dowódcy artyleryjskiego z prawej strony na dole. Poniżej po prawej stronie znajduje się podpis oficera operacyjnego (G-3/S-3). Ponadto rozdzielnik i wykaz tabel objaśniających - uzupełnień (tabs), numerowanych wielkimi literami alfabetu łacińskiego począwszy od litery od A itd.

Tabele objaśniające powinny być przygotowane do części planu, które mogą być jaśniej przedstawione w inny sposób np. w formie oleat, tabel, schematów i wykresów. Ponadto ich umieszczenie w treściach planu wsparcia

przez artylerię mogłoby spowodować znaczne zwiększenie jego objętości. Należy zaznaczyć przy tym, że niektóre tabele nie są możliwe do wykonania na tym etapie działań tj. w chwili podpisania planu np. wykazy celów, elementy planu ognia, których uzupełnienie wymaga zaangażowania sił i środków podwładnych. Wówczas podaje się termin dostarczenia poszczególnych tabel zainteresowanym.

Zwykle do Planu wsparcia przez artylerię, będącego apendyksem do Aneksu wsparcie ogniowe sporządzane są tabele objaśniające przedstawione poniżej:

- tabela wsparcia przez artylerię (*ang. Field Artillery Support Matrix*);
- wykaz celów (w formie tabelarycznej);
- wytyczne do planu ognia;
- tabela obejmujące przedsięwzięcia przygotowania geodezyjnego;
- tabela dotycząca rozpoznania artyleryjskiego – w zakresie rozmieszczenia i przemieszczenia środków radiolokacyjnych (*ang. radar deployment order*);
- dane potrzebne do rozpoczęcia pracy przez systemu zautomatyzowanego dowodzenia i kierowania ogniem artylerii (*ang. digital tab*);
- oleat rozmieszczenia (ugrupowania) środków artyleryjskich (ogniowych) i ich manewru w toku walki (*ang. Field artillery positioning and movement overlay*).

5.3. Treningi przed wykonaniem zadań jako forma weryfikacji zadań i przygotowania pododdziałów artylerii do ich wykonania

Treningi przed wykonaniem zadań stanowią integralną część procesu planowania. **Efektywny trening jest elementem zarówno testującym plan działań, jak i przygotowującym jednostki (pododdziały) do wykonania zadań.** W prowadzeniu treningu czas przeznaczony na jego realizację odgrywa istotną rolę. W zarządzeniach przygotowawczych powinny zostać przekazane

podwładnym takie informacje jak: czas prowadzenia i czas przeznaczony na realizację treningu; wytyczne szczegółowe dotyczące treningu, aby od początku synchronizować treningi podległych pododdziałów z treningami szczebla wyższego.

Istnieje kilka rodzajów treningów przed wykonaniem zadań. Dowódca z reguły wybiera jeden, który stanowi kompromis pomiędzy posiadanym czasem, poziomem zrozumienia zadań przez podwładnych, a bezpieczeństwem operacji (*ang. Operations Security – OPSEC*).

Ze względu na cel, który dowódca chce osiągnąć w wyniku treningu wyróżnia się:

- treningi mające na celu potwierdzenie znajomości zadań (*ang. confirmation brief rehearsal*);
- trening polegający na meldunkach zwrotnych od podwładnych o zrozumieniu zadań i zamiarze ich wykonania (*ang. backbrief rehearsal*);
- trening jednostki walczącej z udziałem przedstawicieli wszystkich pododdziałów, mający na celu sprawdzenie i przygotowanie elementów systemu operacyjnego (*ang. BOS*) – *ang. Combined Arms Rehearsal – CAR*;
- trening mający na celu przygotowanie systemu wsparcia (*ang. support rehearsal*);
- trening sprawdzający zachowanie na polu walki oraz procedury stosowane w walce (*ang. Battle drill and SOP rehearsal*).

Techniki wykorzystywane podczas prowadzenia treningu są również różne. **W zależności od stopnia szczegółowości, zaangażowanych sił i środków, dysponowanego czasu** wyróżnia się następujące techniki prowadzenia treningów:

- treningi w pełnym zakresie (*ang. full dress rehearsal*);
- treningi z udziałem najważniejszych dowódców (personelu kluczowego) – *ang. reduced force rehearsal*;
- treningi w oparciu o modele (makiety) terenu (*ang. terrain model rehearsal*);

- treningi prowadzone na mapach (map);
- treningi prowadzone na schematach i na mapach (*ang. sketch map rehearsal*);
- treningi z wykorzystaniem środków łączności radiowej (*ang. radio rehearsal*).

Zależność rodzaju treningu (zastosowanej techniki jego prowadzenia) od posiadanego czasu, angażowanych sił i środków oraz możliwy do osiągnięcia stopień szczegółowości zrozumienia zadań prezentuje schemat 5.4.

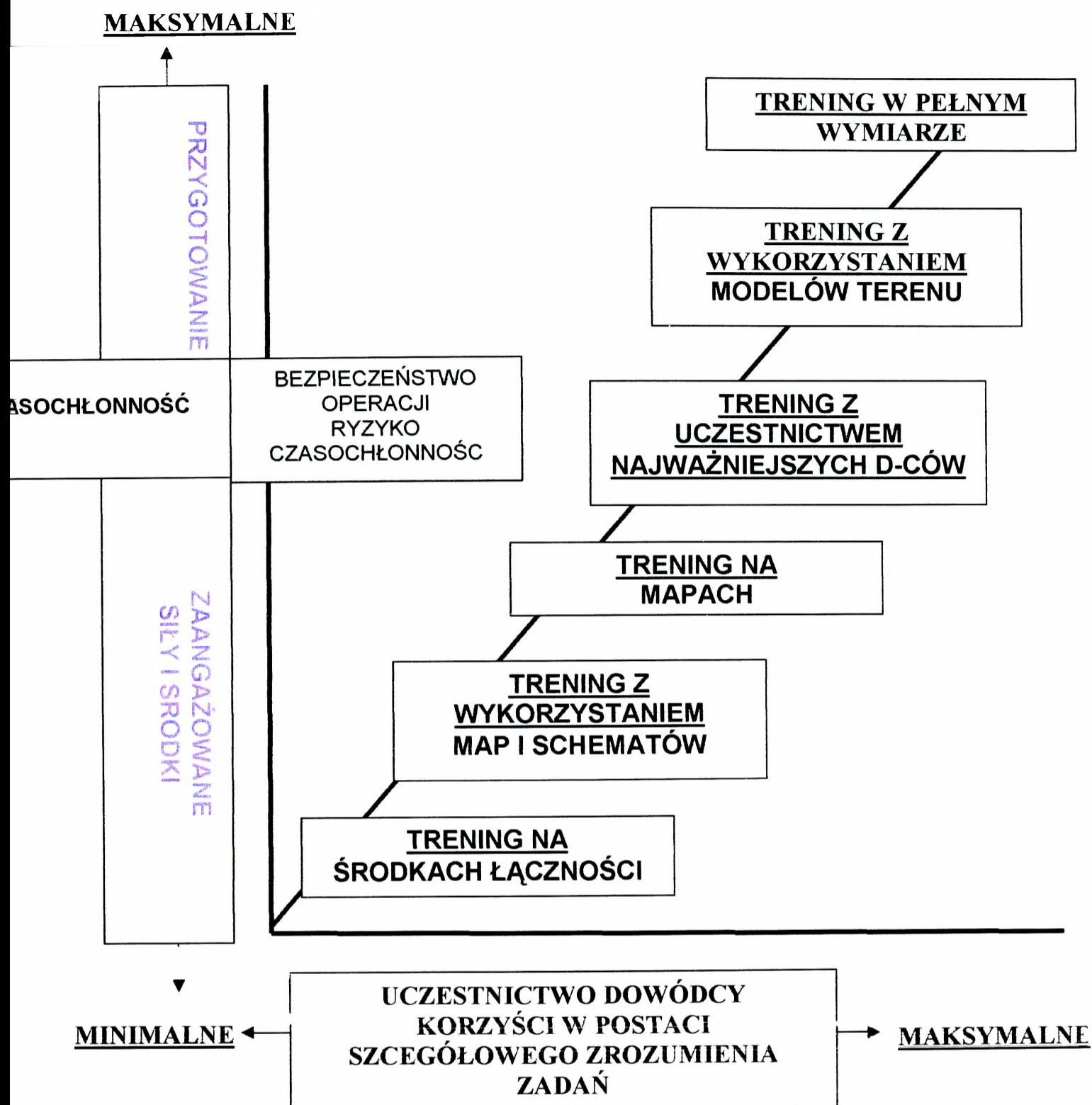
Poniżej przedstawiono zasady które obowiązują podczas określania kwestii będących przedmiotem treningu:

- określenie celów treningu (pomocne są tu wytyczne dowódcy co do typu, zakresu treningu i elementów na których należy się skoncentrować);
- określenie zadań priorytetowych i zdarzeń kluczowych (skupienie na zasadniczych zadaniach, a w tym ZZWO i ZZA);
- prowadzenie treningu wieloszczeblowego bądź treningów na wielu szczeblach, które powinny nawzajem się uzupełniać;
- określenie wszystkich niezbędnych uczestników treningu.

Przygotowywania do treningu, w zależności od jego rodzaju mogą obejmować bardzo szczegółowe (czasochłonne i wymagające zaangażowania dużej ilości sił i środków) czynności i przedsięwzięcia, a niekiedy ograniczać się do niezbędnego minimum.

Przed przeprowadzeniem treningu jako niezbędne zaleca się wykonanie następujących czynności:

- określenie celów, standardów do osiągnięcia oraz zakresu treningu wraz z określeniem rodzaju treningu oraz jego techniki, uczestników, czasu, miejsca przeprowadzenia oraz skoordynowanie wytycznych dotyczących treningu;

Schemat 5.4. Rodzaje treningów przed wykonaniem zadań⁹

- rozpowszechnienie informacji o treningu wraz z podaniem wykazu uczestników, ich wyposażenia oraz dostarczenia (zabrania ze sobą) niezbędnych informacji, materiałów itp.;
- przygotowanie oprzyrządowania treningu: modele terenu, mapy, schematy, oleaty oraz kopie zasadniczych dokumentów (np. rozkazów, tabel itd.);

⁹ Opracowano na podstawie: Battle Command Concept CG, TRADOC, *Washington 2003.*

- przegląd harmonogramu treningu, zidentyfikowanie punktów decyzyjnych, elementów w których udział biorą przedstawiciele rodzajów wojsk oraz wymagań co do powtórzeń pewnych sekwencji treningu;
- porównanie czasu potrzebnego na przeprowadzenie treningu z czasem który można faktycznie przeznaczyć i w razie potrzeb dokonanie niezbędnych korekt;
- sprawdzenie i zapewnienie, aby przedstawiciele, którzy z różnych przyczyn nie mogą wziąć udziału w treningu zostali zastąpieni przez odpowiednio przygotowanych oficerów;
- sporządzenie planu przeprowadzenia treningu i doprowadzenie go do wiadomości uczestników.

Przebieg treningu przed wykonaniem zadań może być następujący:

Krok 1. Podanie podstawowych zasad (informacji) – uczestników, kolejności prezentowania zdarzeń, czasu ich trwania.

Krok 2. Rozwinięcie elementów przeciwnika – krótkie przedstawienie zasadniczych kwestii.

Krok 3. Rozwinięcie elementów wojsk własnych – krótkie przedstawienie zasadniczych kwestii.

Krok 4. Zapoczątkowanie działań. Przegranie zdarzeń dotyczących wojsk własnych i przeciwnika.

Krok 5. Zidentyfikowanie punktów decydujących – zarówno w odniesieniu do wojsk własnych jak i do przeciwnika.

Krok 6. Określenie stanu końcowego – dla danego wariantu działania lub dla poszczególnych rodzajów wojsk.

Krok 7. Powtórzenie zasadniczych kwestii – dla wszystkich punktów decydujących (wariantów działania lub rodzajów wojsk).

Krok 8. Podsumowanie treningu - w razie potrzeb zdefiniowanie i ujęcie kwestii nie objętych w dotychczasowym treningu.

Sztab jednostki (pododdziału) prowadzącej trening jest odpowiedzialny za to, aby wszystkie zmiany, elementy koordynacyjne i nowe wymagania pojawiające się w trakcie treningu zostały zrozumiane przez uczestników oraz udokumentowane pisemnie (względnie zarejestrowane na taśmach). Wszystkie zmiany wynikłe w toku treningu uważa się za ustne rozkazy (zarządzenia) – *ang. verbal FRAGOs*, dopóki nie zostaną one postawione w formie pisemnej.

Sztab jednostki prowadzącej trening powinien przetransponować modyfikacje zidentyfikowane podczas treningu w ustne lub pisemne zmiany w stosunku do sporządzonych uprzednio rozkazów i planów. Działania **po zakończeniu treningu** obejmują następujące przedsięwzięcia:

- weryfikację zadań dla środków rozpoznania oraz ZZWO i ZZA;
- weryfikację Planu Wsparcia Ogniwego (FSP) i Planu Wsparcia Przez Artylerię (FASP), wytycznych do planowania ognia, wykazów celów planowych i wykazów celów na wezwanie;
- rozpowszechnienie ustnych bądź pisemnych zarządzeń oraz dokumentów je uzupełniających i dystrybucja ich do wszystkich zainteresowanych;
- skoordynowanie zmian z jednostkami wspierającymi i wspieranymi;
- jeśli jest czas niezbędny na wprowadzenie zmian w stosunku do rażonych celów, stają się one z celów planowych celami nieplanowymi (na wezwanie) – *ang. on- call targets*;
- jeśli czas jest wystarczający zaleca się przeprowadzenie wewnętrznego treningu sztabu w celu szczegółowej identyfikacji koniecznych zmian w procesie treningu oraz w SOP.

W dalszej części podrozdziału zaprezentowane zostaną treningi przed wykonaniem zadań prowadzone w jednostkach artylerii z oraz udział jednostki artylerii w treningu dowódcy ogólnowojskowego.

W jednostkach artylerii mogą być prowadzone: **trening mający na celu potwierdzenie znajomości zadań** (*ang. confirmation brief rehearsal*) oraz

trening polegający na meldunkach zwrotnych od podwładnych o zrozumieniu zadań i zamiarze ich wykonania (*ang. backbrief rehearsal*);

Pierwszy z nich polega na tym, że dowódca jednostki artylerii oraz jego sztab po wydaniu zarządzeń, rozkazów i planów otrzymują potwierdzenie zrozumienia zadań oraz meldunki zwrotne o zrozumieniu sposobu ich wykonania przez podwładnych.

Drugi rodzaj treningu pozwala dowódcy wyjaśnić jego myśl przewodnią zawczasu, jeszcze w trakcie prowadzenia przez podwładnych ocen taktycznych. Dowódca stosuje ten rodzaj treningu aby:

- zidentyfikować problemy w jego zamiarze działania;
- zidentyfikować problemy zawarte w zamiarach działania podwładnych.

Innymi słowy podczas treningu precyzowany jest sposób wykonania zadań przez podwładnych – udzielana jest odpowiedź w jaki sposób podwładni zamierzają wykonać postawione zadania.

Częściej stosowane są jednak treningi mające na celu potwierdzenie zrozumienia zadań. Ten rodzaj treningu odbywa się niezwłocznie po odprawie poświęconej stawianiu zadań lub po wydaniu i doprowadzeniu do wiadomości podwładnych Rozkazu Operacyjnego. Wynika z tego iż dowódca i sztab powinni przygotować się do niego zawczasu. Jeżeli czas jest ograniczony rezygnuje się z prowadzenia treningu, a dowódca jednostki artylerii nakazuje szefowi sztabu i oficerowi operacyjnemu (G-3/S-3) pozyskać informacje w zakresie zrozumienia zadań na podstawie uczestnictwa w treningach prowadzonych przez podwładnych.

Wspierana jednostka walcząca może zastosować również ten rodzaj treningu, jednakże w przypadku dowódcy – w szczególności brygadowego dywizjonu artylerii – bez względu na rodzaj treningu prowadzonego w brygadzie, zaleca się poinformowanie dowódcy brygady o zrozumieniu i sposobie wykonania zadań przez środki wsparcia (gdy tylko jest to możliwe).

Kolejnym rodzajem treningu dla jednostek artylerii jest **trening jednostki walczącej** (*ang. Combined Arms Rehearsal – CAR*). Udział jednostek artylerii w treningach jednostek ogólnowojskowych jest najbardziej powszechną i szeroko stosowaną formą treningu. Przy czym, po uwzględnieniu zależności wynikających z relacji wsparcia ogniowego ta forma treningu jest najbardziej odpowiednia dla brygadowego dywizjonu artylerii (wykonującego zadania w relacji wsparcie bezpośrednie – DS) oraz dywizjonów ze szczebla wyższego, którym wyznaczono relacje wsparcia wzmocnienie – R.

Z kolei dywizjony z pułku i brygady artylerii, którym wyznaczono relacje wsparcia ogólnego (GS) lub wsparcia ogólnego i wzmocnienia (GSR) mogą brać udział w treningach realizowanych w dywizji.

Dywizjony artylerii pozostające w dyspozycji dowódcy korpusu z reguły nie biorą udziału w treningach prowadzonych na tym szczeblu, ale partycypują w treningach artylerii korpusu lub treningach prowadzonych w brygadzie artylerii.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania, przedstawione niżej treści dotyczyć będą przede wszystkim brygadowego dywizjonu artylerii oraz dywizjonów, którym wyznaczono relacje „wzmocnienie” (*ang. Reinforcing - R*).

Trening jednostki walczącej jest prowadzony zazwyczaj przez jej dowództwo i odbywa się po wydaniu rozkazów przez podległe jednostki. Ten rodzaj treningu powinien doprowadzić do takiego stanu, że:

- plany działania podległych pododdziałów zostaną zsynchronizowane z innymi pododdziałami (wewnątrz jednostki);
- plany wszystkich podległych dowódców będą we wszystkich aspektach zbieżne z myślą przewodnią dowódcy wyższego szczebla.

Przy tym rodzaju treningu, jego typ oraz zastosowana technika prowadzenia, warunkować będą stopień zaangażowania dywizjonu artylerii. Jako minimum przyjmuje się, iż w treningu jednostki walczącej powinni wziąć udział przedstawiciele dywizjonu pracujący w poszczególnych elementach

funkcjonalnych SD brygady oraz Taktyczne Centrum Operacyjne (TOC) dywizjonu. W warunkach ograniczonego czasu dywizjon artylerii może integrować niektóre własne treningi wsparcia (taktyczny, techniczny, wsparcia logistycznego) w układzie treningu jednostki ogólnowojskowej, jednakże nie powinno to dobywać się kosztem zakłóceń przebiegu tych ostatnich. Jako zasadę przyjmuje się, iż dywizjon artylerii, zanim przystąpi do treningu jednostki walczącej, powinien odbyć własne treningi (a przynajmniej przetrenować) zasadnicze kwestie (zadania)

Treningi wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Rehearsals*).

Głównym celem treningu wsparcia ogniowego jest weryfikacja synchronizacji Planu Wsparcia Ogniowego z planem walki jednostki ogólnowojskowej. Treningi tego rodzaju skupiają się na wykonaniu zasadniczych zadań wsparcia ogniowego, realizacji przedsięwzięć zawartych w tabeli realizacji wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Execution Matrix*), określeniu efektywności zastosowanych przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego (*ang. FSCMs*), synchronizacji i zgraniu w czasie wysiłków wszystkich sił i środków wsparcia. Tego typu treningi są najbardziej wskazane dla wsparcia ogniowego brygad ogólnowojskowych.

Wyróżnia się dwa zasadnicze typy treningów wsparcia ogniowego:

- **trening wsparcia ogniowego brygady ogólnowojskowej** (*ang. A maneuver brigade FS rehearsal*), w którym uczestniczą oficerowie sztabu brygady oraz inni oficerowie zaangażowani w proces planowania i realizacji wsparcia ogniowego. Powyższy trening pozwala przetrenować wszystkie zasadnicze zadania wsparcia ogniowego, a jeżeli czas jest ograniczony dowódca brygady określa, które z zadań będą przedmiotem treningu. Ten typ treningu powinien być prowadzony przed treningiem jednostki ogólnowojskowej i służyć jako narzędzie przygotowujące do uczestnictwa w nim. Dopuszczalne jest również prowadzenie treningu wsparcia ogniowego po treningu jednostki walczącej, jego ogólnym celem jest wówczas uzupełnienie i wzmocnienie

oraz skupienie się na niedociągnięciach i zmianach zidentyfikowanych podczas treningu jednostki.

- **trening wsparcia ogniowego na małą skalę** (*ang. A small scale FS rehearsal*), w którym udział biorą elementy wsparcia ogniowego (z reguły tylko artyleryjskie) brygady, taktyczne centrum operacyjne brygadowego dywizjonu oraz elementy rozpoznania (SWO). Na szczeblu brygady ten typ treningu stosuje się jako przygotowanie do innych treningów lub też jako trening zasadniczy w warunkach skrajnie ograniczonego czasu. Trening ten skupia się przede wszystkim na obiegu informacji podczas planowania i realizacji zadań (*Fire Support Chain*).

Przebieg treningów wsparcia ogniowego.

Podczas treningu wykorzystuje się m.in. tabelę realizacji wsparcia ogniowego (*ang. Fire Support Execution Matrix – FSEM*) oraz oleat wsparcia decyzji (*ang. Decision Support Template – DST*). Trening skupia się na kluczowych spośród ZZWO. Zazwyczaj przed rozpoczęciem treningu brygadowy dywizjon artylerii (oficer kierowania ogniem dywizjonu – *ang. Fire Direction Officer – FDO*) albo wyższe dowództwo (szefostwo) artylerii przedstawia wykaz celów obejmujący cele rażone przez wszystkich wykonawców wsparcia. Dla wszystkich celów ujętych w wykazie (bądź dla każdego ZZWO zawartego w tabeli realizacji wsparcia) określone są: położenie (umiejscowienie zadania w terenie), linie (punkty) sygnałowe, kryteria rażenia (*ang. engagement criteria*), główne i zapasowe środki rozpoznania oraz sposoby przekazywania informacji o celach (zadaniach), metody (sposoby) rażenia (wykonania), dodatkowe wytyczne do rażenia.

Treningi wsparcia ogniowego umożliwiają również sprecyzowanie kwestii związanych z ugrupowaniem bojowym oraz wykorzystaniem dróg manewru przez poszczególne pododdziały. Należy przy tym dążyć, aby oficer operacyjny dywizjonu przedstawił elementy planu przemieszczania w odniesieniu do własnego pododdziału, a także wzmacniającego (jeśli

występuje) oraz działania tych pododdziałów po wyjściu z walki. Treningowi powinno zostać poddane również użycie sił i środków rozpoznania technicznego (jeżeli występują) w kontekście stref rozpoznania, przemieszczeń i związanej z tym ciągłości rozpoznania.

Układ treningu powinien z reguły pokrywać się układem odbytego bądź planowanego treningu jednostki walczącej i obejmować wszystkie rodzaje wsparcia i poszczególne punkty decyzyjne. Dopuszczalne jest jednak prowadzenie treningu (zwłaszcza w odniesieniu do artyleryjskich środków wsparcia) w układzie innym niż trening brygadowy.

W jednostkach (pododdziałach artylerii) w szerokim zakresie stosowane są również następujące rodzaje treningów:

- **taktyczny trening artyleryjski;**
- **techniczny trening artyleryjski;**
- **trening systemu wsparcia logistycznego artylerii.**

Głównym **celem taktycznego treningu** pododdziałów artylerii (*ang. Field Artillery Tactical Rehearsal*) jest uzyskanie pełnego odzwierciedlenia w Planie Wsparcia Ogniwego synchronizacji elementów taktycznego kierowania ogniem, przemieszczania artylerii w toku walki oraz najważniejszych elementów zabezpieczenia logistycznego.

Taktyczny trening artyleryjski może być prowadzony jako pełny, szczegółowy trening, w którym zaangażowane są wszystkie elementy uczestniczące w procesie taktycznego kierowania ogniem (taktyczne centrum operacyjne dywizjonu artylerii, organa wsparcia ogniowego brygady i batalionów, zasadniczy personel logistyczny oraz przedstawiciele dywizjonu wzmacniającego ogniem). Obejmuje on pełne spektrum problemów związanych z taktycznym kierowaniem ogniem do szczebla plutonu, a nawet drużyny (sekcji, załogi, obsługi).

Dopuszczalne jest prowadzenie treningu taktycznego kierowania ogniem, w którym uczestniczą: obsada TOC, element wsparcia ogniowego brygady,

dowódcy baterii ogniowych, oraz dowódcy pododdziałów rozpoznania - nazywany jest on treningiem dla dowódców zasadniczych pododdziałów dywizjonu (*ang. leader-focused rehearsal*). W tym treningu uwaga skupiona zostaje na priorytetowych zadaniach artylerii (highest priority FASTs), względnie na kluczowych aspektach zawartych w tabeli wsparcia przez artylerię (*ang. Field Artillery Support Matrix - FASM*) lub też na szczególnych etapach działań taktycznych artylerii takich jak wykonanie zadań ogniowych i przemieszczanie w toku walki.

Cel technicznego treningu artyleryjskiego (*ang. Field Artillery Technical Rehearsal*) sprowadza się do sprawdzenia czy plan wsparcia przez artylerię (*ang. Field Artillery Support Plan - FASP*) uwzględnia wymagania technicznego kierowania ogniem oraz do praktycznego przećwiczenia procedur kierowania ogniem. Trening prowadzony jest z dywizjonowego punktu kierowania ogniem i obejmuje baterie ogniowe, plutony rozpoznania i dowodzenia oraz plutony wysuniętych obserwatorów.

Gdy techniczny trening artyleryjski prowadzony jest jako pełny, szczegółowy, wówczas jego celem jest przećwiczenie łączy informacyjnych systemu łączności, weryfikacja zawartości baz danych oraz przetrenowanie współpracy z innymi systemami (wewnątrz jednostki, a przełożonym, sąsiadami itp.). Trening ten powinien dać gwarancję, że wszystkie węzły informacyjne są w stanie komunikować się nawzajem oraz że wszystkie rodzaje informacji (wszystkie formaty informacji) - także te zawierające zadania ogniowe, będą działały poprawnie.

Trening techniczny może również ograniczać się do tylko do sprawdzenia procedur technicznego kierowania ogniem, przy skupieniu się na zadaniach ogniowych i obiegu informacji związanych z ich wykonaniem.

Trening systemu wsparcia logistycznego artylerii (*ang. Combat Service Support Rehearsal*), którego celem jest weryfikacja i wsparcie procesu planowania i koordynacji wsparcia logistycznego. W wyniku treningu Plan

Wsparcia przez artylerię (FASP) o raz Tabela wsparcia przez artylerię (FASM) powinny zawierać zasadnicze zadania logistyczne. Trening obejmuje takie zagadnienia jak: koordynacja zadań logistycznych z logistyką przełożonego (brygady), rozmieszczenie i przemieszczanie pododdziałów i urzędów logistycznych, zadania zakresu zaopatrywania (głównie amunicja i MPS), przedsięwzięcia remontowe oraz medyczne.

Prowadzony w pełnym wymiarze wymaga uczestnictwa taktycznego centrum operacyjnego, organu planowania logistycznego dywizjonu (w sprzyjających okolicznościach organów logistycznych brygady), dowódców pododdziałów logistycznych dywizjonu, dowódców baterii, przedstawicieli jednostki wzmacniającej. Z kolei, gdy odbywa się w ograniczonym zakresie, prowadzony jest przez szefa sztabu w oparciu o organa logistyczne dywizjonu z udziałem dowódców pododdziałów.

W warunkach ograniczonego czasu jednostka artylerii może połączyć wymienione treningi (taktyczny, techniczny i logistyczny) prowadząc tzw. **zintegrowany trening wsparcia przed wykonaniem zadań** (*ang. Integrated Rehearsal*). Dowódca powinien określić jego miejsce, uczestników i obszary podlegające weryfikacji. Jako minimum, zintegrowany trening powinien obejmować:

➤ weryfikacje zaplanowanych ZZWO/ZZA obejmującą:

- każdy cel wysokoopłacalny (jego numer, położenie, cel rażenia i priorytet);
- główne i zapasowe (punkty sygnałowe, środki rozpoznania i obserwacji);
- pododdział (pododdziały) wykonujący zadanie ogniowe;
- wytyczne rażenia (liczbę i rodzaj amunicji, sposób ostrzału);
- metody rażenia – jeśli potrzeba (czas rażenia – podanie dokładnego czasu, na komendę dowódcy lub w miarę wykrycia);

- relacje czasowo-przestrzenne – pomiędzy elementem rozpoznania, pododdziałem ogniowym (włącznie z czasem lotu pocisków, przy uwzględnieniu położenia pododdziałów walczących).
- przetrenowanie potencjalnych zagrożeń w wykonaniu każdego ZZWO/ZZA na linii środki rozpoznania – środki ogniowe, a w szczególności dotyczących:
- zasadniczych i zapasowych środków służących nawiązaniu łączności pomiędzy jednostką wspieraną, środkami rozpoznania technicznego i wzrokowego (obserwatorami), elementami wsparcia brygady i batalionów, punktem kierowania ogniem oraz środkami ogniowymi;
  - ewentualnego skorygowania użytych do rażenia elementów systemu wsparcia;
  - sposobu przeciwdziałania i postępowania w przypadku zaistnienia trudności, gdy używane są zautomatyzowane systemy kierowania ogniem;
  - skorygowania funkcji i sposobu w jaki przesyłane są poszczególne informacje;
  - koordynacji rażenia i tzw. bezkonfliktowego jego przebiegu (*ang. coordination and deconfliction*) – jeśli są wymagane;
- zidentyfikowanie kluczowych działań artylerii, tych które zasadniczo wspierają działania wojsk walczących w każdej fazie (etapie), a wśród nich:
- wymagania dotyczące przemieszczania artylerii w toku walki i jego relacji z ZZWO/ZZA (w tym głównie rubieże (punkty) sygnałowe rozpoczęcia przemieszczania);
  - weryfikacja relacji w czasie i przestrzeni, dotyczących manewru artylerii i wykonania zadań, mającą na celu doprowadzenie do tego, aby pododdziały były na stanowiskach ogniowych w gotowości do wykonania zadań w najważniejszych etapach walki (dokonanie zmian w planie przemieszczania – jeśli potrzeba);

- wymagania pod adresem systemu wsparcia logistycznego;
- zweryfikowanie przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego i innych niezbędnych ustaleń w stosunku do najważniejszych zadań (celów);
- dokonanie przeglądu wyznaczonych uprzednio priorytetów wsparcia ogniowego w każdej fazie działań;
- dokonanie przeglądu baz danych (komputerowych i innych).

Wnioski:

1. Proces dowodzenia nakłada na dowódców wojsk walczących szereg obowiązków, również w zakresie opracowania i stawiania zadań artylerii. Pierwsze elementy zadaniowe, w postaci wytycznych (wymagań) pod adresem wsparcia ogniowego, występują już podczas odprawy poświęconej wnioskowi z analizy zadania. W toku kolejnych przedsięwzięć elementy zadaniowe są precyzowane i uszczegółowiane. Służą temu m.in. prowadzone gry wojenne stanowiące narzędzie weryfikacji zadań dla sił i środków wsparcia (w tym artylerii).
2. W początkowych fazach procesu dowodzenia obowiązuje zasada, iż podwładnym dostarczane są informacje potrzebne do planowania użycia sił i środków w miarę ich pozyskiwania i opracowywania. Takie podejście umożliwia ciągłą integrację planowania przez podwładnych z myślą przewodnią dowódcy. Z kolei po opracowaniu zadań, zanim zostanie opracowany rozkaz, konieczne staje się przekazanie najważniejszych informacji w formie zarządzeń. Co, więcej dopuszczalne jest prowadzenie odprawy mającej na celu wyjaśnienie opracowanych zadań.
3. Przedstawiony układ i treść Planu Wsparcia Ogniowego oraz aneksu Wsparcie Ogniowe jest zgodna z wydawnictwem normatywnym „*Field Artillery Tactical Doctrine*”. Na drugim biegunie znajdują się przykładowe rozwiązania stosowane w armii amerykańskiej. Jednolity układ tych pierwszych bez wątpienia znacznie ułatwia zrozumienie zadań (szczególnie

podczas działań w układzie koalicyjnym). Z kolei rozwiązania amerykańskie pokazują specyfikę systemu wsparcia ogniowego, będącego skoordynowanym użyciem podsystemów ognia pośredniego, wchodzących w skład różnych rodzajów sił zbrojnych. Ma to swoje bezpośrednie przełożenie na formy i procedury opracowania i stawiania zadań dla poszczególnych komponentów wsparcia ogniowego. Ogólny Plan Wsparcia Ogniowego lub Aneks Wsparcie Ogniowe, spinający użycie wszystkich środków jest dokumentem ogólnym służącym koordynacji. Dla każdego rodzaju wsparcia opracowywany jest oddzielny plan lub aneks. Należy jednak pamiętać, że każdorazowo zakres i treść rozkazów, planów i aneksów powinna być dostosowana do sytuacji. To znaczy każdorazowo powinno się ujmować zagadnienia niezbędne przede wszystkim do zrozumienia i wykonania zadań przez podległe jednostki.

4. Powyższe procedury dotyczą w całej rozciągłości artylerii, która traktowana jako podsystem wsparcia ogniowego stawia odrębne, z reguły specyficzne wymagania pod adresem jej dysponentów, w zakresie form i procedur opracowania zadań. Podczas wypracowania zadań dla artylerii, będącej komponentem systemu wsparcia ogniowego **korzysta się szeroko z produktów będących efektami pracy w interdyscyplinarnym procesie targetingu**. Jest to niezwykle ważne, bowiem niezrozumienie powyższych zależności prowadzić może w wielu sytuacjach do nieporozumień i zbędnego dublowania wysiłków, wiążących się przecież z kosztownym użyciem potencjału ludzkiego i materiałowego.
5. Przedstawione założenia co do opracowania i stawiania zadań artylerii, w tym przede wszystkim systemowy charakter wsparcia ogniowego potwierdzają także, w praktycznych rozwiązaniach wnioski, doświadczenia i badania prowadzone podczas ćwiczeń w układzie sojusznym. W prowadzonym w październiku 2004 roku ćwiczeniu korpusu Północ-Wschód (Multinational Corps North-East – MNC-NE) pod kryptonimem

„Capable Warrior 04” dowódca korpusu dowodził systemem wsparcia i kierował środkami rażenia poprzez interdyscyplinarne Centrum Wsparcia i Koordynacji Przestrzeni Powietrznej (Fire Support and Airspace Control Management – FS&ASM). W skład centrum wchodziły organa dowodzenia (komórki) poszczególnych przedstawicieli – podsystemów wsparcia (artylerii, OPL, LWL, W.Chem) oraz zespół targetingu (Commander Targeting Group – CTG), będąca w ścisłej współpracy z grupą działań głębokich korpusu (Deep Operation Group – DOG), usytuowaną w Połączony Centrum Operacyjnym korpusu (Joint Operation Center – JOC). Do Rozkazu Operacyjnego (OPORD) korpusu opracowywano punkty dotyczące wsparcia oraz aneks Wsparcie Ogniowe, obejmujący poszczególne komponenty. Zespół artylerii (Artillery Cell) opracowywał Plan wsparcia przez artylerię. W dynamice działań, na każdy dzień wydawane były zarządzenia w postaci tzw. *Fragmentary Orders*, zawierające zmiany w stosunku do poprzednich oraz nowe zadania dla środków wsparcia.

6. W przygotowaniu pododdziałów artylerii istotną rolę spełniają treningi przed wykonaniem zadań. Pozwalają one na przeprowadzenie swego rodzaju testów opracowanych rozkazów i planów (w tym planów wsparcia ogniowego/artylerii), a także umożliwiają weryfikację zadań pod kątem ich praktycznej realizacji. Rodzaj treningu, zastosowana technika jego prowadzenia i pozostałe uwarunkowania determinuje przede wszystkim czas. W odniesieniu do konkretnej sytuacji dowódca każdorazowo określa liczbę rodzaj i inne szczegóły dotyczące treningów – już na etapie wydania wytycznych do planowania. W miarę możliwości należy dążyć do tego, aby treningi szczebla niższego poprzedzały trening prowadzony przez przełożonego, uzyskuje się wówczas największy stopień zrozumienia zadań.
7. Pododdziały artylerii z jednej strony uczestniczą w treningach prowadzonych w dowództwach jednostek walczących, z drugiej zaś powinny prowadzić

własne treningi wsparcia (artyleryjskie). Prowadzenie tych ostatnich skupia się na kwestiach specjalistycznych, ale należy pamiętać, iż główne kwestie związane ze wsparciem ogniowym rozstrzygane są podczas treningów prowadzonych w jednostce ogólnowojskowej.

ZAKOŃCZENIE

Praca prezentuje wyniki II etapu badań obejmujące teoretyczne i praktyczne problemy dowodzenia artylerią wchodzącą w skład zgrupowania bojowego (operacyjnego) wojsk lądowych. Ujęto w niej wyniki badań dotyczących rozwiązania głównych problemów dowodzenia artylerią, mających wpływ na końcowy rezultat jej działań bojowych – wymierny wkład w realizację ogólnego zadania bojowego (operacyjnego).

Podstawę do prezentowanych wyników badań stanowiła analiza literatury, w której zawarte zostały najlepsze i sprawdzone rozwiązania w obszarze przedmiotu badań, stosowane w armiach NATO. W stosownym zakresie uwzględniono również wymagania standaryzacyjne, formułowane w dokumentach NATO oraz uwarunkowania własne.

Osiągnięciem pracy jest identyfikacja podstawowych problemów kierowania wsparciem ogniowym i umiejscowienie ich rozwiązania w poszczególnych, etatowych i funkcjonalnych organach dowództwa i sztabu.

W pracy udowodniono, że główną rolę w dowodzeniu artylerią nadal spełnia dowódca ogólnowojskowy, mimo iż jest w coraz większym stopniu wspierany przez wyspecjalizowane, funkcjonalne komórki sztabowe oraz systemy zautomatyzowanego dowodzenia.

Materiał badawczy zawarty w opracowaniu stanowi podstawę do dalszych badań (etap III) szczegółowych, mających na celu przedstawienie wyników końcowych w formie pozwalającej wykorzystać je w praktyce.

Na obecnym etapie badań, niniejsze opracowanie zawiera wnioski i propozycje (sugestie), które powinny być zweryfikowane przez pryzmat narodowych potrzeb, możliwości i doświadczeń praktycznych.

LITERATURA:

1. *Battle Command Concept CG*, TRADOC, Washington 2003.
2. *Classical Fire Support vs. Parallel Fires*, *Army Magazine* nr 4/2001.
3. *Combined Arms Commander's Guidance for fires*, Field Artillery, May-June 2000.
4. Cz. Jarecki, *Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii w operacji*, AON, Warszawa 2002.
5. Czajka K., *Użycie artylerii w obronie oddziału*, AON, Warszawa 2002.
6. Czajka K., Ziółkowski L., *Koordinacja wsparcia ogniowego na szczeblach taktycznych*, AON, Warszawa 1998.
7. *Doctrine for Joint Fire Support*, AJP-3-09, NATO MAS 1999.
8. *Fire Support for the Combined Arms Commander*, Field Artillery, May-June 2000.
9. Jarecki Cz., (kier. nauk.) *Podstawy teorii podejmowania decyzji dotyczących użycia artylerii*, DOWART-1, AON, Warszawa 2004.
10. Jarecki Cz., Biernacik R., Ziółkowski L., *Wybrane problemy użycia artylerii w armiach NATO*, AON, Warszawa 1998.
11. Jarecki Cz., Sołoducha M., *Dowodzenie artylerią*, AON, Warszawa 2000.
12. Jarecki Cz., Więcek J., *Koordinacja wsparcia ogniowego w operacji i walce wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1995.
13. Kręcikij J., *Metodyka pracy sekcji dowodzenia stanowiska dowodzenia oddziału i związku taktycznego*, AON, Warszawa 2002.
14. Kręcikij J., *Współczesny proces dowodzenia w wojskach lądowych*, rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2003.
15. *Materiały z konferencji: "Senior FS Conference"*, Fort Sill, October 2003.
16. *NATO Field Artillery Tactical Doctrine (STANAG 2884)*, NSA 2001.
17. *Preliminary Study package Bat/Brig Fire Support Course*, Wyd. Landmacht 2000.
18. *Procedury artyleryjskie, AArty P-1*, STANAG 2934, Wyd. Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, MON, Warszawa 1998.

19. *Regulamin działań taktycznych artylerii (brygada, pułk)*, Art.835/2002, DWLąd., 2002.
20. *Regulamin działań taktycznych artylerii (dywizjon wsparcia bezpośredniego)*, Art.832/2000, DWLąd., 2000.
21. *Regulamin działań taktycznych artylerii (dywizjon wsparcia ogólnego)*, Art.833/2001, DWLąd., 2001.
22. *Regulamin działań wojsk lądowych*, DWLąd, Warszawa 1999.
23. *Responsive Fires for the Maneuver Commander*, Field Artillery, January-February 2000.
24. *Tactics, Techniques and Procedures for Corps and Division Artillery*, FM 3-09.22, Washington D.C., 2001.
25. *Tactics, Techniques and Procedures for Division Artillery*, FM 6-20-30, Washington D.C., 1999.
26. *Tactics, Techniques and Procedures for Field Artillery Battalion*, FM 3-09.21, Washington D.C., 2001.
27. *Tactics, Techniques and Procedures for Fire Support the Combined Arms Commander*, FM 3-09.3, Washington D.C., 2001.
28. *Tactics, techniques, and procedures for brigade operations (heavy)*, FM 6-20-40, Washington 1990.
29. *Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii w operacjach*, AON, Warszawa 2003.
30. W. Matczyński, *Zasady planowania i organizowania działań taktycznych artylerii według poglądów NATO*, WSO im. gen. J. Bema, Toruń 1998.
31. *Zapory minowe, Zasady wykorzystania w walce lądowej min narzutowych*, Norma Obronna NO-02-A049, MON, Warszawa 2002.
32. *Zasady planowania operacyjnego w Siłach Zbrojnych RP*, Sztab Gen. WP, Warszawa 2003.
33. *Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych*, Szt. Gen., Warszawa 2002

